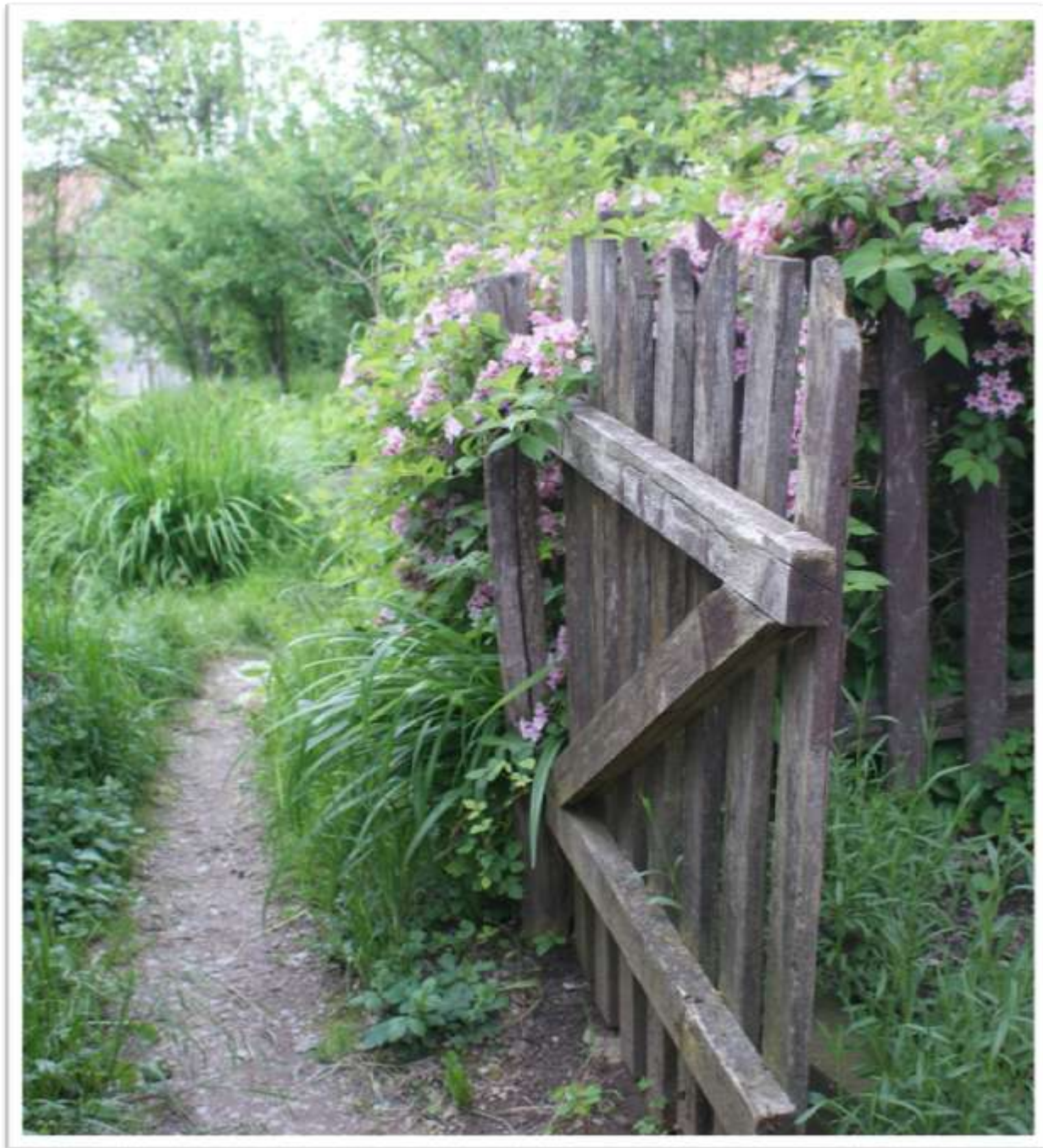


# **ZGODBARNICA 2016 – 2018**

Skripta študijskega krožka Zgodbarnica – zbrala in uredila Patricija Dodič



*(foto Irena Štembergar)*

## SEZNAM AVTORJEV

Darja Vesna Babič	- Tublje pri Hrpeljah	Tomaž Mahkovic	- Ilirska Bistrica
Džan Bekrić	- OŠ DBB Hrpelje	Nives Mahne Čehovin	- Kozina
Vlasta Boljunčič Race	- Rodik	Dragica Markovič	- Ilirska Bistrica
Zlata Cergol	- Klanec pri Kozini	Hadis Mejdinoski	- OŠ DBB Hrpelje
Damijana Čermelj	- Kozina	Michelle Mesarec	- OŠ DBB Hrpelje
Lea Čumurdžić	- OŠ DBB Hrpelje	Sara Mezgec	- OŠ DBB Hrpelje
Slavka Cetin Čufar	- Bazovica (Italija)	Špela Mikol	- OŠ DBB Hrpelje
Taja Čermelj	- OŠ DBB Hrpelje	Avdi Nimanaj	- OŠ DBB Hrpelje
Tanaja Česnik	- OŠ DBB Hrpelje	Anja Novak	- OŠ DBB Hrpelje
Mirko Čufar	- Bazovica (Italija)	Ivan Novak	- Osp
Anamarija Delbello	- Boršt (Italija)	Tristan Pečar	- OŠ DBB Hrpelje
Sara Delise	- OŠ DBB Hrpelje	Vid Petohleb	- OŠ DBB Hrpelje
Korala Derganc	- Ricmanje (Italija)	Veso Pirnat-Brolski	- Koper
Patricija Dodič	- Ilirska Bistrica	Valentina Sinković	- OŠ DBB Hrpelje
Lana Dodič Ceglar	- Obrov	Julija Slavič	- OŠ DBB Hrpelje
Dare Gozdnikar	- Celje	Filip Stanonik	- OŠ DBB Hrpelje
Alja Grželj	- Hrpelje	Jerica Strle	- Prem
Ivi Hrastovec	- Prapreče (Vransko)	Redon Suka	- OŠ DBB Hrpelje
Sara Hreščak	- OŠ DBB Hrpelje	Darja Škerjanc	- Kozina
Žiga Hrvatini	- OŠ DBB Hrpelje	Irena Štembergar	- Brce
Maja Kastelic	- OŠ DBB Hrpelje	Neda Štokovič	- Koper
Ajla Kekić	- OŠ DBB Hrpelje	Melanija Šturm	- OŠ DBB Hrpelje
Jaka Klun	- OŠ DBB Hrpelje	Irina Telban	- Borovnica
Luka Korošec	- OŠ DBB Hrpelje	Teja Ucin	- OŠ DBB Hrpelje
Ivanka Kostantino	- Šmihel (NG)	Neta Vergan	- Ilirska Bistrica
Manca Košir	- Ljubljana	Rafael Vončina	- Sežana
Jan Križman	- OŠ DBB Hrpelje	Ivan Zobec	- Boljunec (Italija)
Andreja Lenassi	- Kopriva (Sežana)		

## KAZALO

---

---

KAZALO.....	3
<b>UVODNE BESEDE.....</b>	<b>7</b>
<b>PATRICIJA DODIČ.....</b>	<b>7</b>
»KAR V SEBI GOJIMO, TO RASTE. TO JE VEČNI NARAVNI ZAKON.« (Goethe).....	7
<b>MANCA KOŠIR.....</b>	<b>9</b>
ZGODBE ZA OSMISLITEV ŽIVLJENJA.....	9
<b>KROŽKARSKE ZGODBE.....</b>	<b>11</b>
<b>DARJA VESNA BABIČ.....</b>	<b>11</b>
IZ DOMAČE KUHINJE.....	11
<b>ZLATA CERGOL.....</b>	<b>12</b>
DAN, KO NE NAREDIŠ NOBENE PRAV.....	12
DOKTOR, ZDRAVNIK, LAHKO TUDI MEDIKO.....	14
ŠPRICANI NAGELJČKI.....	18
ČE SI MONA, SI PAČ MONA.....	20
<b>DAMIJANA ČERMELJ.....</b>	<b>24</b>
NIHČE NE VE.....	24
<b>SLAVKA CETIN ČUFAR.....</b>	<b>26</b>
O MLADOSTI.....	26
ČRN OBLAK.....	27
PRODAJAT ZA LIRE.....	27
SONCE NAM SIJE, VČASIH GA ČRN OBLAK PREKRIJE – razmišljanje o starosti.....	28
DRUŽINSKO TEŽKO ŽIVLJENJE.....	29
TAŠN JE UORDEN, USE NA POLOVICO.....	31
ŽIVLJENJE SE RADO RAZPRŠI NA VSE STRANI – razmišljanje o življenju.....	32
<b>ANAMARIJA DELBELLO.....</b>	<b>33</b>
MOJA BAMBOLA.....	33
ANICA IN AVRELJO.....	34
ZAKAJ.....	34
<b>PATRICIJA DODIČ.....</b>	<b>36</b>
EKSTREMOFIL.....	36
<b>ANDREJA LENASSI.....</b>	<b>40</b>
KOPRIVNIK.....	40
LONEC (moji mami).....	42
STARA JABLANA.....	43
GLAVNA GOSKA.....	44
NOVOLETNA.....	45

PIJAVKE .....	46
<b>TOMAŽ MAHKOVIC</b> .....	47
POETSKA PREPREDANJA.....	47
HAIKU-ji.....	48
SENRYU-ji .....	49
NE SE BAT .....	49
ENIGMA .....	49
<b>DRAGICA MARKOVIĆ</b> .....	51
SVETILKA.....	51
ŠOFERKA D.....	52
VEČER.....	53
MOJ KAPUT .....	54
PLAŠČ .....	55
SNEŽAK.....	56
VETER .....	56
ŠOLA.....	57
<b>IVAN NOVAK</b> .....	58
ŽIVLJENJEPIS.....	58
ZGODOVINSKA POVEZAVA .....	59
BARVE .....	60
MARKO.....	61
Č'OPNE.....	62
K'ROŠC .....	63
<b>JERICA STRLE</b> .....	66
ŽIVEGA VSE TOKA.....	66
<b>IRENA ŠTEMBERGAR</b> .....	68
NAŠLI SMO BRCE .....	68
PAZI, KAJ SI ŽELIŠ .....	70
PRE SE NE ČE NJE.....	72
ZELO STARA OSEBA.....	74
NESREČNI ČETRTEK.....	76
<b>IRINA TELBAN</b> .....	78
TO JE MED MENOJ IN BOGOM.....	78
TIHA SOLZA .....	79
NOVEMBER – MOJI GROBOVI.....	80
MOJ SKRITI DNEVNIK.....	82
VAŠKI POSEBNEŽ .....	87
MOJE IZKUŠNJE S KONOPLJO .....	89

<b>NETA VERGAN</b> .....	91
BREZ KNJIGE, NAK, TO PA ŽE NE .....	91
TAKŠNOST.....	92
BEŽNO SREČANJE.....	92
GREMO V BASSANO.....	93
BRAT MARIO, KNJIGE IN JAZ.....	94
MORJE, VETER IN ŠE KAJ .....	95
NAD OBLAKI.....	96
LITTORINA.....	97
NOVOLETNI RIM.....	98
ZIMA NA POHORJU .....	99
POTEPANJE PO PROVANSI.....	100
<b>RAFAEL VONČINA</b> .....	104
ZGODBARNIČAR ali KAKO SEM ZAŠEL MEDNJE.....	104
ŠPITALČEK.....	105
ATE .....	105
KOMUNISTI II.....	106
FRANE PUSTOV .....	108
2 VOJAŠKI.....	109
SLOVENŠČINA.....	110
<b>PRISPELE ZGODBE</b> .....	112
<b>VLASTA BOLJUNČIČ RACE</b> .....	112
MOJE MISLI SO BESEDE.....	112
<b>MIRKO ČUFAR</b> .....	113
MOJ NONO MIHAEL .....	113
<b>KORALA DERGANČ</b> .....	115
O RICMANJSKEM ČUDEŽU .....	115
<b>LANA DODIČ CEGLAR</b> .....	115
SVAŠTALICA .....	115
<b>DARE GOZDNIKAR</b> .....	120
ZAMISLI .....	120
PROTEINKO .....	127
CIVIL .....	127
<b>ALJA GRŽELJ</b> .....	129
PROCES ODTUJITVE.....	129
INDIREKTNA ANALIZA .....	130
NE LETI Z LISTJEM V VETRU .....	131
MISLI.....	132

RITEM 0.x.....	133
<b>IVI HRASTOVEC</b> .....	134
TRAIL TEKAČ .....	134
NOVOLETNI KNAP TRAIL.....	135
ODLOMKI UTRINKOV S TRAILOV.....	138
<b>IVANKA KOSTANTINO</b> .....	141
VEČERI OB PETROLEJKI.....	141
<b>NIVES MAHNE ČEHOVIN</b> .....	144
PRIGODA NA OSMIH METRIH.....	144
PRIGODA O ZELENIH STENSKIH IN MODREM DREVESNEM PAJKU.....	144
PRIGODA S ŠPANSKIM NAGLASOM.....	146
VILINSKE PRIGODE S STOPALI .....	147
GUBASTA PRIGODA.....	148
<b>VESO PIRNAT-BROLSKI</b> .....	149
PRAZNIK.....	149
<b>DARJA ŠKERJANC</b> .....	150
INVENTURA.....	150
<b>NEDA ŠTOKOVIČ</b> .....	151
NA TISTI SIV JESENSKI DAN.....	151
<b>IVAN ZOBEC</b> .....	151
O MARIJI V GLINŠČICI.....	151
<b>TRŽAŠKE ZGODBE</b> .....	152
TRŽAŠKE ZGODBE, 2. del, pričevanja vsakodnevnih migrantk Primorska – Trst, anonimne zgodbe.....	152
TI SI ANGEL! .....	152
ENERGIJSKI VAMPIRJI.....	153
SKRIVNI TRANSFERJI.....	154
BIGA .....	154
KONTRABANT .....	157
LEPI SPOMINI .....	158
NAJSTAREJŠA OBRT .....	158
RAZBITA VAZA .....	159
ZMAJI NE ŽIVIJO LE V PRAVLJICAH .....	161
<b>ZGODBARNIČICA</b> .....	164
<b>VTISNICE</b> .....	181

## UVODNE BESEDE

---



PATRICIJA DODIČ

---

»KAR V SEBI GOJIMO, TO RASTE. TO JE VEČNI NARAVNI ZAKON.« (GOETHE)

---

Kakšen je, ali se zdi *zgodbarniški* svet? Saj ga resnično lahko poimenujemo tako. V šestih letih delovanja smo prehodili skupaj, več ali manj stalni člani študijskega krožka Zgodbarnica, veliko prelepih, lahko rečem čudovitih poti. Lahko tudi rečem, da sem nad tako skupino, čeprav sem delovala s skupinami poprej deset let z vodenjem tečajev, izredno in še vedno navdušena, saj krožkarji prihajajo od vsepovsod redno in še vedno dobrovoljno, brez osipa. Boljše skupine si res ne morem zamisliti. Morda smo za koga, ki ni vaje preprostosti in iskrenosti, preveč drugačni od povprečja, sama pa vem, da je to tisto, kar sem si želela: ustvariti homogeno skupino, ki postaja, ali že je neke vrste družinica. Kakšen je torej naš svet zgodb? Pisan, barvit, dišeč in lep, pravljičen in resničen, skratka takšen, kakršnega si sprti ustvarjamo sami. Če je to pripovedovanje, zapisovanje, branje, pogovarjanje, ali samo pristno druženje, potem vse skupaj lahko označim kot prelepo modrozeleno valečo se reko, ki se ne ustavlja. Prilagajanje skupini poteka neprestano in nezavedno, se ve. Predajamo se drug drugemu in nenazadnje se vsak krožkar predaja samemu sebi, svojim najglobljim bistvom, s katerim se preko napisanega ali povedanega želi izraziti. Ves čas smo energični, tudi strpni drug do drugega, in takšno energijo pošiljamo v prostor okoli nas. Dokler je Zgodbarnica radost in užitek, se skozi jo lahko izražamo gladko, tekoče, lahkotno in predvsem učinkovito. Če si puščamo biti tisto, kar vsakdo od nas je, ne more biti dolgočasno. Vsak posameznik v skupini ima svoj zven, svojo barvo, svoj vonj, svojo magično moč. Komunikacija je pristna, odziv nanjo ravno tako. Če sogovornika z zanimanjem poslušamo, kaj nam ima povedati, če obenem še izžarevamo radostno energijo, potem težav ni. Tudi v skupini ne. Človek nenazadnje prej ali slej preraste svoje besede, je nekoč dejal Vitomil Zupan. Vsakdo oddaja in sprejema misli drugih, izraža svoja stališča in namene, izraža svoj slog. Skozi šest let pripovedovanja, pisanja, druženja, pohajkovanja je skorajda vsakdo od *zgodbarničarjev* razvil svoj prepoznavni slog, nekateri so se izostrili, ena izmed *zgodbarničark* se je opogumila in zgodbe izdala v knjižici *Zgodbe in zgodbice Nete Vergan*, ki požema »domoznanski« uspeh. Res je, v vsakem od nas, prav v vsakem, prebiva (ali se skriva) ustvarjalec, pisatelj, mojster, le spodbuditi ga je potrebno, mu omogočiti, da se izrazi na sebi lasten način. Nekaterim je pisanje, pripovedovanje, beleženje zgodb metoda samoodkrivanja, neke vrste čiščenja ali sinteze. Prikliče se notranji Jaz, notranje bitje, ki se hvaležno odzove in nastane zgodba. Nastane nešteto zgodb, ki se skrivajo v tokratni dvojni številki našega zgodbarniškega zbornika. Zaradi prevelikega finančnega zalogaja ob izidu, si lahko privoščimo zbornik le v elektronski obliki, ki si ga nato vsakdo sprinta sam, če želi. Morda ne gre gledati negativno, saj na tak način nenazadnje

malce pripomoremo tudi k varstvu dreves, ki imajo povsem svojo čudovito zgodbo. V zborniku se predstavljajo *zgodbarničarji* in tisti, ki to niso, pa so si vseeno upali svoje zgodbe poslati, četudi niso stalni del krožka. Nekaj prispevkov je pod razdelkom *Zgodbarničica*, kjer beležimo zgodbe osnovnošolcev bližnje osnovne šole. V enem izmed razdelkov je predstavljen drugi del tržaških zgodb ali anonimnih zgodb žensk, ki dnevno migrirajo na delo v Trst kot družinske gospodinje ali negovalke ali varuške. Zgodbe so edinstven zapis, saj o njih v Sloveniji, razen v eni diplomski nalogi, ni bilo še nič zapisanega. Zgodbe so tako kot v poprejšnjih zbornikih lektorirane, vendar jim je puščena svobodnost, saj na takšen način prikažejo avtorja, čas in prostor, v katerem živi in nenazadnje tudi njegov slog, ki si ga ne upam in nočem spreminjati ravno zaradi napisanih razlogov. Pomembna je seveda tudi komunikacija med tistim, kar sami pišemo in pripovedujemo in hipotetičnimi bralci, poslušalci, gledalci, ki pa poteka, kot se šika, saj z nastopi, ali drugod ali v domači knjižnici, prostoru, kjer naša srečanja potekajo, pričaramo prelepe večere, najsi bo sebi kot drugim. *»Naša osnovna strategija zaščite jaza, samoobvladovanja in definiranja sebe ni predenje mrež ali gradnja jezov, marveč pripovedovanje zgodb, in še posebej povezovanje in kontroliranje zgodbe, ki jo pripovedujemo drugim – in sebi – o tem, kdo smo«*, je trdil Daniel Clement Dennett III, ameriški filozof, pisatelj in kognitivni znanstvenik. *Zgodbarničarji* zgodbe radi pripovedujemo in beremo. Mazzini piše, da imamo na ustvarjalnem področju izboljševalce, ki predvsem brkljajo, in ustvarjalce, ki kaj tudi ustvarijo in naredijo velike premike, da jim lahko izboljševalci sledijo. Če se že moramo nekam popredalčkati, potem mi dovolite, da *zgodbarničarje* poimenujem velike ustvarjalce, vredne tako za domoznanstvo kot na sploh. Je pa tako, da sta ideja in navdih le začetek potovanja, vztrajno delo pa učinek, ki ga kažemo uspešno že šesto leto. Medtem smo s svojimi zgodbami obogatili strani Andragoškega centra Slovenije in spletni portal Kamra, kjer naše zbornike/zgodbe lahko tudi prebirate. Kakorkoli že, kreativnost, radovednost, srčnost, pristni stik, povezovanje, pogovor, medsebojno spoštovanje in še bi lahko naštevala, so značilni za krožek, ki se vam na nek način povsem razgalja skozi pričujoče zgodbe. Želim veliko užitka ob branju naših raznovrstnih zgodb.

Mentorica ŠK Zgodbarnica, Patricija Dodič



(foto Rafael Vončina – Zgodbarnica na terenu; Bazovica, Italija)



»Zgodba je najkrajša razdalja med človekom in resnico.« Anthony de Mello

»Če ne bomo brali, nas bo pobralo,« je rekel pesnik Tone Pavček v parlamentu nove, samostojne slovenske države. Na Andragoškem centru Slovenije smo njegov rek zapisali na knjižna kazala, ki smo jih izdali za širjenje bralnega virusa s študijskimi krožki *Beremo z Manco Košir* po vsej Sloveniji od leta 1999 in jih je v najboljših letih živelo več kot osemdeset.

Kakovostnega izobraževanja, osebnostne rasti, dviga narodne kulture in posledično gospodarske uspešnosti ni brez obvladanja sporočanja v maternem jeziku. Obkrožajo nas številne informacije, ki jih ne moremo razumeti, zato tudi ne ustrezno selekcionirati, če ne znamo – brati. Kdor bere, ta namreč tudi misli! Z njim ni mogoče manipulirati in ni mu mogoče vzeti njegove notranje svobode. Mislimo pa v jeziku in ne v slikah, ki so danes dominantni kod sodobnih komunikacijskih omrežij.

Zakaj sama tako rada berem in neumorno širim bralni virus po Sloveniji? Zato, ker nočem izgubiti sebe, ker želim biti v stiku s svojo dušo, z resnico, ki svetlika v meni! Človeštvo je zbolelo za boleznijo, imenovano »izgubljanje duše«. Izgubili smo modrost o duši pa tudi svoje zanimanje zanjo, ugotavlja psihoterapevt Thomas Moore v knjigi *Nega duše*. Zato toliko odvisnosti in nasilja, negotovosti. Strahu. In občutek izgube smisla, ki vodi v temo.

V tem času naraščajočega individualizma, ko je najpomembnejši lasten interes, za druge – za skupnost in javno dobro – nam je malo mar, hočem ostati to, kar sem. Kar ni preprosto. Kajti še nikoli doslej človeštvo ni imelo toliko upodobljenih odgovorov, kdo smo in kaj naj bi postali. Že filozof Heidegger je ta pojav imenitno opredelil: *Vsakdo je drugi in nihče on sam*. Živimo v času dominacije množičnih občil – in večina teh je komercialne narave, kar pomeni, da so oglaševalci Gospodarji njihovega Pogleda – ki nam nenehno kažejo, kakšni bi morali biti. Tako »se« živi, tako »se« oblači, posluša »se« takšno glasbo in gleda »se« takšne filme ... To je vredno in ono ni, nam sporočajo podobe s televizijskih ekranov in popularnega časopisja ... Področje simbolov in znakov, tako pomembno za oblikovanje naše osebne in skupne identitete, je tržišče, na katerem »se« ve, kaj je treba izbrati.

Knjiga ni izdelek, ki bi ga večina z navdušenjem izbirala. Jaz pa delam prav to: knjige ne le berem, ampak tudi kupujem, o knjigah se rada pogovarjam sama s seboj in z drugimi, v knjigah vedno znova prepoznavam smisel bivanja. Ne glede na to, po kateri knjigi posežem, v vsaki je zapisan kak odgovor prav zame. Vem, da drži: če berem dobro knjigo, ne berem samo jaz nje, ampak tudi ona bere mene.

Verjamem, kar je zapisala Karen Armstrong v *Kratki zgodovini mitai*.

*Kot mit nas tudi roman uči videti svet drugače; kaže nam, kako naj prisluhnemo glasu svojega srca in uzremo svet v luči, ki presega naše sebične interese. Če nas poklicni*

*verski voditelji ne morejo poučiti o mitološkem izročilu, bodo vloge svečnikov morda prevzeli umetniki in pisatelji, ki prinašajo sveža spoznanja v naš izgubljeni in ranjeni svet.*

Potrebujemo mite, ker potrebujemo zgodbe! Zgodbe o nas samih, ki jih moramo znati povedati. Dolgoletna predsednica slovenskega bralnega društva dr. Meta Grosman je pogosto pripovedovala zgodbo o branju, ki se me je dotaknila bolj kot znanstveni podatki. Pripovedovala je o temle poskusu: v neki kaznilnici v Ameriki so kaznjence razdelili v dve skupini: v prvi so se z njimi pogovarjali, vodili so jih v knjižnice in jih počasi navajali na branje, v drugi skupini se z njimi niso ukvarjali. V prvi skupini so kaznjenci začeli redno hoditi po knjige v knjižnico. Začeli so s preprostimi mladinskimi knjigami in nekateri ob koncu prestajanja kazni že brali Tolstoja, Dostojevskega ... In ko so jih na koncu povabili, naj povedo zgodbo svojega življenja – zakaj so ubijali, zakaj kradli, zakaj ... so jo zmogli povedati. Z branjem se je razvijalo tudi njihovo mišljenje, dojeli so, kaj je zgodba in sami so se jo naučili povedati. Zgodbo o sebi. Ko to zgodbo ubesedimo, šele zares prepoznamo smisel našega življenja. Zato uspešni psihoterapevti uporabljajo biblioterapijo in zdravijo – kar pomeni celijo dušo – s pripovedovanjem.

Kaj je bilo potem s tistimi kaznjenci, ki so brali oziroma niso? Iz prve skupine niso beležili nobenega povratnika. Ti, ki so dojeli smisel, sestavili odlomke svojega življenja v zgodbo, so zaživeli drugače. Oni drugi pa so ponavljali stare vzorce bivanja: kriminalno življenje.

V romanih in novelah lahko prepoznamo kolektivne mite – arhetipe in zgodbe posameznikov, ki so pričevalci življenjskega smisla na originalen način. V teh zgodbah je sleherni človek nekaj posebnega, samo njemu se je življenje odvrtelo tako, kot se je. Ne pozabimo: »Zgodba je najkrajša razdalja med človekom in resnico!« (de Mello) Dobra literatura ne pristaja na to, kaj »se« govori, kako naj »se« ravna. Zato je najbližja resnici o človeku.

In še nekaj nam daruje branje zgodb. Čas. Čas samo zame. Ko grem vase in v samoti in tišini spregovorim po resnici o smislu tistega dne in mene v njem. Knjiga nikoli nima dna, zato je brezgrajno moje premišljanje. Sem v drugem stanju zavesti kot v natrpanem delovnem času, v globokem miru sem in v stiku s svojo dušo.

»Verjamem, da skušamo vsi po vrsti osmysliti naše življenje s tem, da pripovedujemo njegovo zgodbo,« je prepričan Stephen Grosz, sočuten psihoterapevt, ki je s srcem in literarno besedo povedal zgodbe svojih pacientov v knjigi *Iskanje izgubljenega človeka*. Saj zato pa tudi jaz zbiram zgodbe ljudi v knjigah pisem (*Ženska pisma, Moški:ženska, Moška pisma, Drugačna razmerja, Darovi minevanja* in zadnja iz lanskega leta *Človeška ljubezen*), ki so unikum epistolarnega pripovedovanja zgodb našega življenja.

Verjamem v zgodbe. Verjamem v ljudi, ki odpirajo srce s pisanjem, branjem in pripovedovanjem zgodb. In verjamem v vas, ki jih širite med seboj in z drugimi v knjižnicah, ki so hiše za zdravljenje duše. Hvala vsem za to dragoceno delo, ki prinaša Svetlobo v naša srca in dušo sveta.

*Manca Košir, ambasadorica Slovenija bere*

## KROŽKARSKE ZGODBE

---



DARJA VESNA BABIČ

---

IZ DOMAČE KUHINJE

---

GOLAŽ IZ SUHE DOMAČE KLOBASE

---

1 par klobas, 2 majhni čebuli, paradižnikova mezga, ½ jušne kocke, ščepec rožmarina

Na olju razpustiš čebulo in dodaš na koleščka narezano klobaso. Malo pocvreš in dodaš paradižnikovo mezgo, kocko in rožmarin. Dodaš malo moke in dobro premešaš. Vse skupaj zaliješ z vodo in skuhaš kot golaž. Približno pol ure. Zraven se zelo lepo podajo krompirjeva polenta ali testenine.

SUHA JUHA

---

1 par suhih domačih klobas, 1,5 l vode, ena jušna kocka, paradižnikova mezga

V mrzlo vodo daš klobaso, dodaš kocko in mezgo in skuhaš juho, približno 20 minut. Kot zakuha v juho najbolj pašejo riž ali jušne kroglice.



*(foto arhiv ŠK Zgodbarnica)*

## ZLATA CERGOL

---

Kdo sem? Sem Zlata Cergol, doma iz Klanca pri Kozini. Kaj sem? Sem preprosta gospodinja, žena, mati, in na moje največje veselje končno tudi babica triletne Špele, ki mi daje vedno novih moči, veselja in obilo radostnih trenutkov. Kaj počnem v življenju? Vse, kar mora in zmore današnja ženska, a vse počnem z veseljem, ker sem srečna, da sem živa, zdrava, da lahko delam, ustvarjam in da se počutim koristna vsem, ki me imajo radi, takšna, kot sem. Kaj še počnem v življenju? Rada pišem zgodbe, spomine iz mojega otroštva, rada pišem pesmi, voščila ljudem, ki jih cenim in spoštujem. Kaj imam rada? Rada imam življenje, to kar sem že nakazala, rada imam zanimiva potovanja, rada imam odkrite, poštene ljudi, veselo družbo, naravo, svoje rože, knjige, glasbo in pa seveda pisanje, ki napolni moj prosti čas in mojo dušo.



*(foto arhiv ŠK Zgodbarnica)*

---

### DAN, KO NE NAREDIŠ NOBENE PRAV

---

*(z vložki klanškega narečja)*

Vračala sem se na parkirišče, kjer sem pustila svoje nadomestno vozilo, parkirano na plačljivi zoni. Mudilo se mi je, kajti nisem bila ravno prepričana, če sem parkirni listič naredila za eno uro, ali uro in pol. To se mi pogosto dogaja, to namreč, da se česa ne spomnim točno, pa čeravno se je določena stvar zgodila v tekočem dnevu in ne pred nekaj leti. Moj zlati možiček mi večkrat reče, da sem *zeblena*, da hočem narediti sto stvari hkrati, da delam eno, mislim pa že na deset drugih del, ki bi jih rada istočasno opravila. Navsezadje pa še doda, da se sploh

nočem sprijazniti z dejstvom, da je moj *emšo* že kar visok. Ko končno vsa zadihana, otovorjena z dvema velikima torbama, polnima *špeže* skoraj pritečem do avtomobila, se pred mano pojavi temnopolti mladenič, mi bi včasih rekli, da je dvakrat pečen, ter mi pritajeno hiti nakladati: »*Mamma fame, mamma fame!*«<sup>1</sup> Ogledam si tega mladeniča, spustim vrečke na tla, poiščem avtomobilske ključe in mu rečem: »*Čuj fant, jemaš srečo, vlihkar sen nardila špežo, če se res lačen, ti bom dala an brijoš, če češ ti dan lohko tudi dva, če se hudo lačen,*« in sem pričela odpirati zavitek z rogljički. »*Vidi, so dobri, so Bauli, de marka, nejsu ane tan baj da uej, jemajo kremco, vzeme buh te požegnej, znaš, jest znan, kaj je glad!*« Ponudila sem mu zavitek, ali fant se je v nekem čudnem, meni nerazumljivem jeziku branil mojega rogljička. Krilil je z rokami, majal z glavo in mi hotel dopovedati nekaj, kar nisem razumela. Prišlo mi je na pamet, da pa ima mogoče fant sladkorno bolezen, kajti ravno tako se je obnašala moja pokojna tašča, Bog naj ji da v miru počivat, kadar ji ni šla določena jed *u ret*, po domače povedano, ne glede, če je imela 50 *cukra al pej* samo 5. Iz vrečke sem potegnila bigo kruha in pakirano *kajlo* sira, ter mu rekla: »*Vzemi tu, če jmaš cuker!*« Vendar se je ta *črnc* tudi kruha in sira branil. »*Kaj za ano oštjo beš prou za prou rad, če je človk lačn, pojey vse?!*« se že nekoliko razjezim, on pa mi naravnost odgovori: »*Eure mamma, Eure!*« Mislim, da sem od jeze postala še bolj črna, kot je bil ta nasproti mene stoječi temnopolti *furbast petlar*. »*Znaš kaj, dragi muj, eure se ne jej, jih je pej prej treba pošteno in težko zaslužet!*« sem mu zakričala v obraz, se usedla v avto in odpeljala. Moj slab dan je še poslabšalo vreme. Pričelo se je oblačiti, nebo se je stemnilo, postalo je skoraj temno. Upala sem, da se vendarle ne bo še ulilo, kajti bila sem brez dežnika. Dežnik je ostal v avtomobilu, avtomobil pa sem pustila pri mehaniku, saj kot sem vam že povedala, tega dne sem se vozila z nadomestnim vozilom. Nujno sem se morala ustaviti še u *farmačiji*, kajti za boga svetega vam povem, zadnje *cajte* strašno slabo spim. Poznam to *dohtarco*, kaj jo ne bi, saj sem ji za enega belega in enega črnega zribala njeno *taku usrano* stanovanje, da *ku je pršla domou, je misnla, da je falila vrata*. Zato je rekla, da mi bo ostala večna dolžnica, menda ja, *verjem, saj za tu, kar sem nardila*, bi mi mogla plačat vsaj dvakrat več. Vendar pustimo te malenkosti. *Soudi bojo še – ku zame, ku zanjo – ku mene več ne bo, ma anka uana* ne bo za vselej. Parkirala sem ne ravno blizu lekarne in stekla, v upanju, da dobim nekaj bolj močnega, kajti to, kar brez recepta dobim v naši lekarni, je vse *prešvoh*, je samo *svetga Blaža žegen*. Dobila sem to *dohtarco*, jo prosila dve škatlici Tavor tabletk, saj mi je vendar obljubila pomoč. Gospa dr. me pogleda in mi reče: »*Mi scusi, signora Zlata, pero io senza la ricetta non le posso dare questo farmaco, e' illegale, come pensa lei senza la ricetta?*«<sup>2</sup> »*Cosi come ho fatto o per lei, cosi lo faccia Lei. Al nero!*«<sup>3</sup> sem ji že malo v jezi odgovorila, kajti ne gre mi v račun, kako lahko človek tako na hitro obljubo požre. Gospa dr. je v obraz postala vsa rdeča kot kuhan rak, se malo razgledala naokoli in mi potisnila v roko dve škatlici uspavalnih tablet. »*A proposito, sig. Zlata, puo' uno di questi giorni passare anche a casa di mia madre, anche la mama, anche lei ha bisogno di una passata per la casa?*«<sup>4</sup> me je vprašala, preden sem zapustila *farmačijo*. »*Certo dottoressa, pero si faccia fare la ricetta, perche io non posso darle le mie fatighe,*«<sup>5</sup> sem

1 Mama, lačen.

2 »Oprostite, gospa Zlata, vendar brez recepta bi bilo ilegalno dati vam to zdravilo, kako si to predstavljate, brez recepta?«

3 »Tako, kot sem jaz vam naredila, na črno, tako naredite vi zdaj meni!«

4 »Mimogrede, a bi lahko, ga. Zlata, prišli kak dan tudi do moje matere, tudi ona bi potrebovala pomoč v hiši?«

5 »Seveda gospa doktor, a priskrbite si recept, ne orem vam dati svojega truda zastoj.«

odgovorila in odvihrala ven. Zunaj je že deževalo, kot bi sam Bog naročil dež. K meni je pristopil *vu kompra* in mi za deset evrov ponujal dežnik. Res, da je lilo kot iz škafo, ma deset evrov se mi je zdela pretirana cena, saj si pri njih dežnik ob sončnem vremenu lahko kupil že zapet evrov. »*Ma, znaš kaj, fnt, ma me jema strela udaret, ma te ne dan nanka gušta, se pej rajše zmočen, načkar jeme ti ta tvojo gombrelo!*« sem odgovorila in stekla do avtomobila, *muokra ku meš. Na mene je blo vse za užmet, ud brješ, do majce, rečipeta in tudi bndante so se držale riti, ku da be ble zaflikane. Sama nase sen bla jezna ku ris.* Odpeljala sem se naravnost do mehanika in že kar brez pozdrava, čeravno to ni v moji navadi, povprašala: »*Kaj je zdej, je pront ta muj auto, dej ki se me medi!*« »*Ah, ma sej vam se zmerej medi, ma da vam povem, dela je blo več, ku sm mislo, ma kaj delaste vi sez ten vašen autom?*« me je vprašal mehanik. »*Čuj, fant, kaj delan, kaj delan, vuozen se, ka me tu sprašavaš? Kaj delaš ti sez mojen avtan, da sen vsak mesec te, sen vre štedirala, al bon menjala avto al pej mehanika, zatu ki jest sen vre štufa, vsak mesec te lete pestin po an par žrnat!*« »*Gspa, avto je dober, menjejte mehanika, ki tudi jest sen vre štuf,*« mi je kar naravnost in v vsej resnosti zabrusil v obraz. Stopila sem v pisarno, da plačam račun in dobim ključe od avtomobila. Ko mi je ženska povedala račun, me je skoraj zvilo, zato sem na ves glas zakričala proti mehanični delavnici, da me je gospodar lahko slišal: »*Čuj, mulo, ta konto te, se te ne zdi, da je ana malo prevelek, te je šele mojih žrnad nutri, bi me lohko dal en škonto!*« »*Kaj ste pršla po avto al po škonto?*« mi je odgovoril mehanik in zaprl vrata mehanične delavnice.

---

#### DOKTOR, ZDRAVNIK, LAHKO TUDI MEDIKO

---

Že takoj, ko sem vstopila v stanovanje svojih novih delodajalcev, sem se zavela, da je to dom dveh zelo premožnih in pomembnih ljudi. Lepo, svetlo in razkošno opremljeno stanovanje je dajalo vtis nekega preteklega časa, časa, v katerem so v tako lepih sobanah nekoč živeli grajski ljudje. Vse to stilno pohištvo, razstavljena svetleča se srebrnina, težke satenaste zavese, pa prečudovite perzijske preproge, ki so se bahale z umetelno izvezenimi vzorci in so prekrivale večino parketnih tal, tam pa, kjer parket ni bil prekrit, je kazal vso svojo umetnino, ki se je tako svetila, da ti je skoraj vzelo vid. Jaz še mlada, komaj poročena ženska, ki je svoje življenje živela ne ravno v bedi, vendar skromno v podnajemniški, stari hiši, se temu nisem mogla načuditi. Zdelo se mi je, kot da sanjam, kot da gledam nek film iz davnih časov. Vrata mi je odprla gospa, stara tam nekje okoli šestdeset let, visoke postave, urejena in lepo oblečena. Podala sem ji roko, se predstavila in ji kar takoj povedala, da je moja italijanščina precej šibka. Pokimala je, se mi narahlo nasmehnila in mi v italijanskem oz. v beneškem narečju odgovorila: »Je že v redu, se bova že nekako zmenili, saj k nam ne prihajate na klepet, temveč na delo, ki zahtevam, da bo dobro in natančno opravljeno. Želim, da me vedno nago-varjate s priimkom in to z 'gospa De Lucca'. Mojega moža pa z 'gospod dr. De Lucca'. On je namreč *dottore!*« je še poudarila in me predstavila svojemu možu, ki se je ves čas prijazno nasmihal, a molčal. Vse mi je bilo takoj jasno, to je vzvišena beneška gospa, on pa je seveda – po domače povedano – zdravnik, saj tudi mi pravimo zdravniku doktor. Nič nisem spraševala, lotila sem se dela in sčasoma sem se privadila na gospo De Lucca, še bolj pa se m vzljubila

dr. De Lucco, ki je bil vedno nasmejan, prijazen, zelo dober po srcu, skratka – bil je dr. predvsem pa človek z veliko začetnico. Še najbolj pa me je v tem majhnem možičku prevzela njegova preprostost in spoštovanje do delavca. Včasih, ko sva bila sama v stanovanju, gospa je bila strastna ljubiteljica bridža, oba pa sta igrala tudi tenis, mi je večkrat rekel: *»Per l'amor di Dio, lascia perdere quel dottore, mi chiami soltanto Gino, qando sua maesta non e' presente, non occorre tanto faticare!«*<sup>1</sup> Vendar sem mu dala vedeti, da pač hočem, želim in moram upoštevati navodila njegove žene. Na delo sem prihajala enkrat tedensko po osem ur. Nekega jutra pa mi gospa odpre vrata še v jutranjki, kar za njo ni bila navada in mi kar na vratih hiti razlagati in naročati: »Dr. De Lucca je bolan, danes bo ostal doma v postelji, ker ima vročino. Pojdi prosim po zdravila v lekarno. Tukaj imaš recept, vendar bi želela, da greš v lekarno Via ginnastica, tam povprašaj po doktorju z imenom Bruno, vidiš, in samo njemu izroči recept. *Lui e un medico, di lui mi fido, e una persona colta, un uomo alto, bruno, e un bravissimo medico. Hai capito tutto?»*<sup>2</sup> me je še vprašala, jaz pa sem ji prikimala in že so se za menoj zaprla vrata. Med potjo sem razmišljala, da sem danes spoznala še eno novo besedo za doktorja, se pravi doktor je lahko zdravnik, lahko pa je tudi 'mediko'. Navsezadnje ima italijanski jezik veliko skupnega z našo slovenščino, saj sem večkrat slišala mojega nonota, kako je jamral, da ga vse boli in bi bilo dobro, če bi šel k mediku. Ko sem končno našla doktorja Bruna, sem vljudno pozdravila in povedala, da me pošilja gospa De Lucca. Ker sem se hotela izkazati v italijanščini in olikani spoštljivosti, sem rekla: *»Il mio signore, medico dr. De Lucca, e amalato, prego medicine!«*<sup>3</sup> Doktor za pultom me je nekam čudno pogledal, se mi nasmehnil in me vprašal: *»Va bene, ma questo dottore riceve a casa?»*<sup>4</sup> *»Sì, sì, a letto,«*<sup>5</sup> sem vsa ponosna odgovorila, vzela paket z zdravili in odhitela proti domu, kjer me je pričakala gospa in kar na vratih hotela vedeti, kaj me je doktor vprašal in kaj sem mu seveda odgovorila. Razložila sem ji, da je doktor hotel vedeti, če je bolnik doma in jaz sem mu pač povedala, da je gospod dr. De Lucca v postelji. *»Brava, brava mia donna,«*<sup>6</sup> me je pohvalila gospa. Po kosilu je gospa odšla na uro tenisa, meni pa naročila: »Bodi pozorna, ob štirih popoldne bo pozvonil neki visok gospod, ki je seveda doktorjev podrejeni, a vseeno zelo pomembna oseba. Glej, da ga boš lepo sprejela in peljala v sobo k dr. De Lucci. *Ti razzomando, e una persona molto importante!*<sup>7</sup> je še poudarila. Res je ob določeni uri pozvonilo in v stanovanje je vstopil nasmejan, zelo lepo oblečen mlad gospod, ki je dišal, kot da bi ravnokar zapustil profumerijo. *»Buon giorno, il mio direttore e a letto?»*<sup>8</sup> me je vprašal, ter se obnašal kot da se pozna že od nekdaj, čeprav sem ga prvič videla. Nekoliko v zadregi sem po tihem odgovorila in ga hitela popraviti: *»Mi scusi, si dice dottore, signor dottore De Lucca, e a letto, sì.«*<sup>9</sup> sem odgovorila. *»Va bene, va bene, signora, dottore, direttore, qesto e' tutto un c...o, questo e solo una frase, comunque, lui e il mio direttore, questo e certo, se poi e anche*

1 »Ma za božjo voljo, nehajte s tem doktorjem, kličite me le Gino, kadar njenega veličanstva gospe ni, se ne trudite preveč.«

2 »On je zdravnik, zaupam mu, je izobražen, velik, črnolas, odličen doktor. Si me vse razumela?«

3 »Moj gospodar, doktor De Lucca, je bolan, prosim zdravila.«

4 »V redu, vendar ali ta doktor sprejema tudi doma?«

5 »Da, v postelji.«

6 »Dobra moja ženska.«

7 se priporočam, je zelo pomemben gospod

8 »Dober dan, moj nadrejeni je v postelji?«

9 »Oprostite, reče se doktor De Lucca in ja, je v postelji,«

*dottore, sono i c...i suoi! Dove?»<sup>1</sup>* se je precej neolikano odzval ta tako zelo pomemben gospod. Peljala sem ga do vrat, najavila prišleka in ga spustila v sobo. Tega dne sem prišla do še ene ugotovitve, namreč moj delodajalec je verjetno tudi direktor kake bolnišnice ali pa kake druge zdravstvene ustanove. Gospa me je večkrat pošiljala po raznih opravilih, predvsem po takih, ki jih sama ni rada opravljala. Pošiljala me je po nakupih, k šivilji, v čistilnico, k čevljarju, v banko pa seveda nikoli. Tega dne pa me je poslala v banko Veneto. Na dolgo in široko mi je razložila in povedala, kje najdem banko in mi še zabičala: »*Questa lettera devi portare a signor dr. De Lucca, devi darla in mano solo a lui, hai capito? Quando entri in banca, domanda di lui, di sua stanza, letera gli devi dare a mano!*«<sup>2</sup> mi je zabičala gospa. Bila sem zelo radovedna, kaj neki vsebuje pismo, kaj je tako nujno, da ga moram odnesti v banko, pa tudi jasno mi ni bilo, kaj neki moj delodajalec, dr. De Lucca, počne ob tej uri v banki, ko bi po moje moral biti nekje na voljo bolnikom. Vendar sem se spomnila, kako smo večkrat čakali na našega doktorja, takratnega zdravnika v naši ambulanti, ki je bil vedno na nujnih obiskih po določenih bifejih ali gostilnah, ubogi pacienti pa smo tiho vse prenašali in čakali. Vendar nisem spraševala nikoli ničesar, kajti to ni bila moja stvar, vedno sem samo pokimala in ubogala. Ko sem končno našla banko Veneto, sem kar prvo osebo, ki sem jo v notranjosti srečala, vljudno vprašala: »*Prego, devo andare in stanza di dr. De Luka.*«<sup>3</sup> »*Anche lei?*«<sup>4</sup> me je začudeno, vendar smeje vprašal bančni uslužbenec in me pospremil do vrat ter mi namignil, da naj kar vstopim sama. Potrkala sem in ne da bi počakala na kakršen koli odziv, vstopila. V trenutku sem se zavedla, da sem naredila veliko napako, ker pač nisem počakala na povabilo. Pri oknu, za majhno okroglo mizico, je v črno usnje oblazinjenem fotelju sedel dr. De Lucca, tik ob njem pa mlajša, zelo lepo urejena dama. Več kot očitno je bilo, da sem ju zmotila pri nekem zelo prijetnem opravilu in klepetu. Vsem je bilo kar precej nerodno, meni verjetno še najbolj. Vedno nasmejani doktorjev obraz je bil tokrat v trenutku rdeč, zelen in siv hkrati. Pogled je uperil v pismo, ki sem ga držala v roki in mu ga ponujala. »Gospa De Lucca me pošilja,« sem zajecljala, »naj vam izročim osebno. Tako mi je ukazala, oprostite, če motim.« »Očitno motiš, vendar ti nisi nič kriva, saj samo izpolnjuješ ukaze moje žene, tako kot jaz že vsa leta zakona. Vem, da bi to lahko počakalo,« in je pomahal s pismom, ki ga ni niti odprl ter ga vrgel na pisalno mizo. »Hotela me je ujeti v past, to je logično. Počakaj me zunaj za trenutek, takoj pridem, da se pogovoriva,« mi je rekel in mi namignil, naj grem. Nisem čakala dolgo, ko so se odprla vrata, dr. De Lucca me je prijel pod roko in me peljal v sobo nasproti njegove, me posedel in kar naravnost rekel: »Kar si danes videla, ti nisi videla, je v redu? Vem, poštena ženska si, vendar če boš danes lagala zame, ti bom hvaležen. Veš, za mano je polno let, sicer na videz srečnega zakona, saj me razumeš? Včasih mi manjše razvedrilo za popestritev vseh teh monotonih dni prija. Prosim te samo za eno laž. Dobila si me na delavnem mestu, za pisalno mizo, uvajal sem svojega naslednika. Banko bom konec leta zapustil in odšel v zaslužen pokoj, zato moram v delo uvesti novega sposobnega človeka. Ta naslednik je danes sedel nasproti mene, visok, mož star okoli petdeset let, črn, skodranih

---

1 »Dobro, dobro, gospa, doktor, direktor, to je vse en drek, gre samo za frazo, kakorkoli že, on je moj nadrejeni, to je nedvomno, če je potem še doktor, njegova stvar, kje je?«

2 »To pismo moraš nesti gospodu De Lucca, moraš ga dati izrecno njemu v roke, si razumela? Ko vstopiš v banko, vprašaj zanj, za njegovo pisarno, pismo moraš dati le njemu v roke!«

3 Oprostite, moram iti do dr. De Lucca.«

4 »Tudi vi?«



las, a, ja, in tudi očala nosi. Si razumela?« me je še enkrat vprašal dr. De Lucca in me tako milo pogledal, da se mi je v dno srca zasmilil. Seveda sem razumela in trdno sem sklenila, da ga ne bom izdala, pa naj stane, kar hoče. Obljubo sem seveda držala in bila sem poplačana na prav poseben način tik pred njegovo smrtjo. Ker me je radovednost močno srbela, kako je sploh s tem njegovim poklicem, sem ga nekega dne, ko sva bila sama doma, vprašala, naj mi vendar razloži, kaj je v resnici zdravnik, direktor, ali kaj, ker ne razumem prav ničesar, sem pa radovedna. »No, poglej to je zelo preprosto. Delam v banki, imam doktorat, sem direktor banke Veneta, to nima nič opraviti s poklicem zdravnika. Želim biti samo preprost človek, kar pa mi zavoljo moje soproge ne uspe, ona namreč želi imeti vse te nazive in vso čast, ki gredo meni pošteno na živce. Vendar za ljubi mir ne ugovarjam, čeprav mi je ljubše, kadar me kdo ogovori samo z mojim imenom, Gino, vendar se to dogaja zelo poredko. Veš, lahko si je pripeti vse vrste medalj in priznanj, vse vrste zaslug, diplom in ne vem še česa vsega drugega, ne, biti moraš predvsem človek. Ti si ta človek, ki s svojim poštenim, trdim delom živiš svoje življenje molče in ponižno, ker imaš občutek, da si ne zaslužiš spoštovanja, ker pred tvojim priimkom ne stoji tisti prekleti dr. Ne, draga moja, tistega ti ne rabiš, ti to nosiš v sebi, izžarevaš navzven in verjamem, da osrečuješ vse tvoje okoli sebe in si srečna z njimi. Besede so me ganile, po licih so mi zdrsele dve veliki solzi. Zavedala sem se, da ima *dottore* prav – kaj ti pomeni vse znanje, če pa preprosto nisi človek, ne znaš, ali pa ne moreš biti človek.



*(foto arhiv ŠK Zgodbarnica – Zgodbarnica na terenu; Klanec pri Kozini)*

Danes že pokojna gospa Olga je živela v moji bližini, bili sva skoraj sosedi. Bila je dobra sosedka, vedno rada urejena, imela je rada lepe stvari, še posebej kako lepo obleko, ki je bila najverjetneje kupljena 'tam čez', kot je sama rada rekla, pri tem je mislila seveda na Trst. Kasneje, ne več rosno mlada, je tudi sama pričela hoditi na delo v Italijo in nemalokrat sem jo opazila, kako si v izložbi ogleduje lepe obleke, metrsko blago ali pa lepe usnjene čevlje. Poudariti moram tudi to, da je bila gospa Olga redna stranka frizerskega salona. Bila je vedno nasmejana, pripravljena povedati katero od svojih dogodivščin, tako da smo se v njeni družbi in na njen račun neštetokrat nasmejali skoraj do solz. Imela pa je moja sosedka še eno veliko strast – rada je hodila v cerkev. Ni bilo ne petka ne svetka, vse večernice, maše za pokojne, rožne vence in vsemu, kar se je v naši župnijski cerkvi, ali po podružnicah dogajalo, je Olga sledila, sodelovala, skratka, bila je vedno in povsod prisotna. Radi smo ji prisluhnil, ko nam je pripovedovala svoja doživetja iz časov, ko so oblasti prepovedovale in nadzirale ljudi, ki so hodili v cerkev. In tudi v tistih časih se Olga ni odrekla ne cerkvi in ne Bogu, nasprotno, pomagala je pri določenih gradbenih delih, zbirala sredstva, na skrivaj nosila material, iskala delavce in tako pripomogla pri določenih obnovitvah v cerkvi, ki so bila potrebna. Že od svojih mladih let je bila v cerkvenem pevskem zboru nepogrešljiva pevka z lepim čistim altom. Neštetokrat je priskočila na pomoč tudi kuharici v *farovžu*, še posebej, ko je župnik gostil večje število duhovnikov, škofa, ali ostale pomembne osebe. Ne samo pri pevskem zboru, tudi pri krašenju cerkve je bila gospa Olga nepogrešljiva, ker je dobro obvladala vsa pravila krašenja ob določenem cerkvenem času, bodisi ob božiču, veliki noči, postu, adventu, času med letom in ostalih slavnostnih cerkvenih dogodkih. Prav njej sem bila, ko sem po sili razmer sprejela to njeno opravilo, zelo hvaležna. Naučila me je veliko stvari, ki so mi bile do takrat velik tabu, pa čeravno sem od malih nog tudi sama več ali manj zahajala v cerkev. Njene nasvete sem seveda upoštevala, a vendar sem včasih naredila tudi kaj po svoje, to pa seveda zato, ker mi prosti čas, ki sem ga kot mlada mati, žena in gospodinja, ni dovoljeval, kot je gospe Olgi. Tako mi je v spominu ostalo tisto davno leto v predvelikonočnem času, ko je bilo treba v cerkvi postaviti božji grob. Takrat me je Olga opozorila že cel teden prej in mi rekla: »Glej, da bo božji grob lepo, bogato okrašen. Nad njim raztegni razpelo, na obeh straneh postavi angele, zraven svečnike, ki morajo biti svetli, zloščeni, da se že od daleč bleščijo, na vrhu mora biti križ, okrašen z oljčnimi vejicami, zato si jih nekaj prihrani od oljčne nedelje. Najpomembnejše pa je to, da bodo nageljčki bele barve pošpricani z rdečo. Rdeča barva namreč ponazarja Jezusovo kri. Take nageljčke dobiš na Garibaldijevemu trgu, pri gospe Ani, vendar jih moraš prej naročiti. Tam pri zlati materi božji kupujem jaz že vsa leta cvetje za v cerkev, le reci, da sem te jaz poslala, boš videla, da boš zadovoljna!« je še dodala moja sosedka. Seveda so dnevi hitro in prehitro tekli, spomnila sem se na božji grob v sredo med delavnim časom. Je pa bilo že zelo kasno, kajti na veliki četrtek naj bi bil božji grob že postavljen. Kar se je dalo hitro sem opravila svoje delo in se napotila v mesto po bele nageljčke, ki naj bi bili pošpropljeni z rdečo. Mislila sem pač, da bom tako cvetje dobila že v prvi cvetličarni, kajti takratno mišljenje nas vseh živečih ob meji je bilo, da se pač v Trstu vse z lahkoto dobi. Pa sem se pošteno zmotila. Že ko sem obtekla po dolgem in počez skoraj vse cvetličarne, kar sem jih poznala, tiste cenejše in tiste dražje, da ne omenjam trga Garibaldi,

ker tista gospa Ana ob sredah sploh ni prihajala s cvetjem na *plac*, sem ugotovila, da je gospa imela prav, vendar je nisem upoštevala. Bila sem jezna sama nase in obupana, nisem vedela, kaj mi je storiti. Tako sem tik pred zdajci, ko so se cvetličarne že zapirale, v obupu kupila šop rdečih in šop belih nageljnov, v prepričanju, da bo tudi tako prav, kajti čeravno niso bili taki, kot si je želela gospa Olga, pomen naj bi bil isti. Zamislila sem si, da bodo beli in rdeči nageljni skupaj z ostalim zelenjem zadovoljili mojo svetovalko. Pa sem se pošteno zmotila. Ko sem na večer velikega četrta prišla v cerkev, sem opazila gospo Olgo, kako stoji pred božjim grobom in me vabi, naj pridem naprej k njej. Nekoliko v strahu in v negotovosti sem se ji približala, a takoj sem ugotovila, da je nekaj zelo narobe. »Poposluslušaj, ddraga moja, ttto pa ni v reredu,« je pričela Olga z njenim naukom, imela je namreč manjšo govorno napako, včasih je malenkost pojecljala, a samo pri govorjenju, pri petju ne. »Vse je lepo in prav,« je nadaljevala, »ali ta barva nageljnov ne predstavlja nedolžnega kristusovega trpljenja, saj sem ti vendar zabičala, da morajo biti belo-rdeči – *schrecciati*,« je še dodala. Zmajevala in otresala je z glavo in si nemirno mela roke. Vsakokrat, ko je pogled usmerila v razpelo, je na lahko udarila v dlani. »Vi mladi bi radi spremenili svet, a včasih je treba tudi upoštevati nas stare, ki imamo veliko več izkušenj kot vi. Povem ti samo to, da sem zelo žalostna,sem pa tudi razočarana nad teboj, ničesar ti ne bom več povedala, znajdi se sama, kot veš in znaš, saj so vsi nauki, ki ti jih dajem, zaman!« je še poudarila gospa Olga in še enkrat stresla z glavo. Bila sem brez besed, užaljena, nesrečna in jezna hkrati, kajti potihem sem se zavedala, da sem ga polomila. Ta moja prizadetost pa se je ponavljala vsako velikonočno nedeljo, vse do Kristusovega vnebohoda, ko sem božji grob razdrila, kajti Olga je vsako nedeljo, ko je stopila v cerkev, najprej obiskala tisto nesrečno mesto pred prezbiterijem in potihem jamrala in stresala z glavo, in mi vsakokrat znova dala vedeti, da sem jo razočarala. Trdno sem si obljubila, da se bom naslednje leto bolj potrudila, se prej pozanimala in si pravočasno preskrbela take *skrečate* nageljčke, ki bodo odgovarjali moji sosedi. Leto je prehitro preteklo naokoli in tako sem tudi tokrat ponovila isto napako kot leto poprej, s to razliko, da sem na žalost tokrat dobila samo bele nageljne, rdečih mi ni in ni uspelo dobiti nikjer. Zato sem precej naveličana in že skoraj pošteno jezna kupila bele nageljne ter na vogalu zavila v trgovino, kjer sem večkrat kupovala barvo za pleskanje zidov, ograj, vrat in drugi material za barvanje, katerega se pri nas takrat ni dobilo. Prodajalka me je prijazno pozdravila, dobro me je poznala in še predno sem vprašala, kaj bi rada, me je prijazno nagovorila: »Kaj spet nekaj prenavljate in pleskate, kaj potrebujete tokrat?« Nič nisem komentirala, saj sem bila brez volje in kar precej utrujena od tekanja po mestu, zato sem samo na kratko rekla: »Ta malo plastično dozo živo rdeče barve, tisti ekstrat za barvo!« sem še dodala, plačala in se poslovila. Doma sem v taverni napela vrv od ene kljuka do druge, spodaj razgrnila časopis, si v brizgaliko natočila vso rdečo barvo, ki sem jo kupila, dodala malenkost vode in se na hitro vraževerno prekrižala. V roke sem vzela nageljn , ga na rahlo pošpricala z rdečo raztopino in vsakega posebej s cvetom navzdol, nataknila na napeto vrvico. Prva mojstrovina ni bila videti preveč naravna, ali kot bi rekla gospa Olga *skrecijata*, ne, bila je ena velika packarija, a vsak naslednji cvet se mi je zdel lepši, bolj pristen, tako, da sem pričela uživati v delu in si po tihem brundati od veselja. Naredila sem malo prepaha, tako naj bi se barva dobo posušila, se še enkrat ozrla na mojo genialno mojstrovino in se zadovoljna in hkrati tudi zaskrbljena odpravila spat. Zjutraj, ko sem se po stopnicah spuščala v taverno, sem po tihem upala, da mi je podvig uspel. In res mi je. Barva na nageljnih se je čez noč dobro posušila, tako da sem se z

veliko vnemo lotila pripravljanja ikeban za božji grob. Vsak nageljniček, ki sem ga prijela v roke, sem si najprej dobro ogledala, šele nato sem cvetu poiskala ustrezno pozicijo in ga zataknila v gobo med zelenje. Ko sem v cerkev prinesla končni izdelek in vsako ikebano previdno postavila na oltar božjega groba zraven angelov, sem si končno oddahnila in rekla: »Sedaj pa vidva čuvajta ta moj trud in mi izprosita milost pri tisti svetnici!« pri tem sem seveda mislila na mojo sosedo Olgo. Mislim, da je bila tisti dan gospa Olga prva v cerkvi, gnala jo je velika radovednost, kajti našla sem jo že tam bred božjim grobom, kjer je zadovoljno kimala župniku, se nasmihala in po njeni navadi od časa do časa na rahlo udarila v dlani. Njeno obnašanje mi je dalo vedeti, da je mogoče letos zadovoljna z mojim delom. Nisem se motila. Ko sem pristopila bliže, me je prijela za dlan, jo nekaj časa podržala in zadovoljna rekla: »Vividim, dda si uupoštevala mmoj nnasvet, sisi bibila pri, gogospoj Ani, sasamo tam dobiš tatako lepe nanageljne! Taki in samo taki morajo biti nageljni za božji grob!« je še dodala gospa Olga, jaz pa sem ji pritrdila in istočasno pomislila, da bi morala nujno stopiti v spovednico, kajti v nasprotnem primeru me bo sam Bog hudo kaznoval za tako veliko laž in prevaro. Gospa Olga je bila res zadovoljna, med vsem velikonočnim časom je nisem niti enkrat opazila, da bi nejevoljna postopala pred božjim grobom, kot je to počela leto poprej. Ko se je od obhajila vračala ponovno na svoje stalno mesto, ki ga je imela celo življenje rezerviranega v naši župnijski cerkvi, se je le nalahno priklonila pred razpelom in ponosna, kot je le ona znala biti, odkorakala po cerkveni ladji na svoje mesto. Kot po večini starih cerkva, je tudi notranjost naše cerkve zelo vlažna. Tista leta nazaj, dokler je še v cerkev zamakalo s strehe, je bila vlažnost še izrazitejša. Tako sem kaj kmalu, že na drugo velikonočno nedeljo, opazila, da se mojim *skreciatim* nageljnom, spreminja barva. Postajali so vedno bolj in bolj rumenkasto roza barve. Upala sem, da moja sosedka tega ne bo opazila, kajti takoj bi ji lahko postalo jasno, da sem goljufala. Tisti velikonočni čas je bil zame najdaljši od vseh in neskončno sem si želela, da bi čim prej prišel dan vnebohoda, ko bom lahko vse skupaj umaknila. Zadnjo nedeljo so nageljni dobili že prav posebno rjavo barvo, čeravno nageljni ohrani svojo lepoto tudi cel mesec, če je seveda svež, ko ga kupiš. Moji so bili sveži, a kaj, ko je vlaga naredila svoje. Vendar ves strah in skrb sta bila zaman, ker vsega tega ni opazil nihče, razen mene. Gospa Olga je bila zadovoljna, ko je prvi dan ugotovila, da so nageljni *skreciati*, če pa bi slučajno vprašali ostale vernike in farane po barvi nageljnov na božjem grobu, si upam trditi, da ne bi dobili odgovora.

---

## ČE SI MONA, SI PAČ MONA

---

To so bili časi, ko so bile zime bolj zimske, kot so sedaj, bolj zasnežene, mrzle in ceste večkrat poledenele in težko prevozne. Je pa tudi res, da smo takrat sami presojali, kdaj in katere pnevmatike bomo zamenjali, velike izbire tudi nismo imeli, pa tudi zakoni nas niso omejevali. Največ se nas je odpravilo po nakup pnevmatik v bližnji Boljunec k takrat zelo znanemu »Marinaz magazin« in se tam odločili, se ve, za cenovno najugodnejše gume, bodisi nalite ali pa že rabljene, vendar še vedno boljše, kot smo jih imeli na svojih vozilih. V metežu in veliki burji, ki se je razbesnela v popoldanskih urah, sem se vračala z mojim jugičem do-

mov iz Trsta. Seveda je v mestu deževalo, ko pa sem se približevala bazovskemu borovcu, je bila tam že prava Sibirija. Skrbelo me je, kako bom prišla domov, kajti postajalo je vedno huje in huje, sneg se je oprijemal cestišča, pod njim pa se je vedno bolj in bolj občutil poledeneli asfalt. Moj jugič je pričel kar po svoje poplesavati po ledeni cesti. Prosila sem Boga, da bi lahko zdelala vsaj tisto reber in prilezla do meje, od tam naprej bi pa že kako. Res sem vneto prosila in molila, tako da me je božja roka srečno pripeljala do vasi Krvavi potok, tam pa se je vse ustavilo. Tisti klanec iz Krvavega potoka do Zagradca je bil vedno najbolj težaven kos ceste. Burja ima tam svoj koridor in je vrtinčila in nosila novo zapadli sneg ter na cestišču delala zamete. Pred seboj sem takoj prepoznala novo stoenko carinika, doma iz bližnje vasi, ki se je po moji presoji vračal domov iz službe. Obtičal je v snegu in na vse načine poskušal in se trudil, da bi izpeljal in se povlekel proti vrhu, pa ni šlo in ni šlo. Stala sem za njim in opazovala njegove poskuse. Ugotovila sem, če on z novo stoenko in najbrž novimi gumami ne more naprej, tudi sama z mojim jugičem ne bom zdelala klanca. Ko sem tako stala na mestu, me je pričelo pošteno zebsti, gretje v avtomobilu ni delalo nikoli, pričela sem se tresti in se spraševati, kaj mi je storiti. »Daj, ljubi Bog, samo še tokrat te prosim, pošlji mi pomoč,« sem po tistem prosila in upala na rešitev. In rešitev je prišla. Tam v daljavi sem opazila oranžne utripajoče luči, ki so se približevale nam stoječim nesrečnikom. V tem času se je nabralo že kar veliko avtomobilov. Kamion CPK je pluzil cesto. Ustavil se je tik pred stoenko, dalje ni mogel, ker so vozila obtičala vse vprek po cesti. Iz kamiona je stopil šofer, k sreči je bil to moj mož, in njegov pomočnik, cestar z lopato v roki in pričela sta čistiti speštani sneg, ki je postajal že skoraj led, izpred carinikovega avtomobila. Nikoli se ne ve, kdaj ti pride prav usluga, ki jo narediš takrat tako pomembni osebi. Ko je carinik uvidel, da mu uslužbenca CPK-aja hočeta pomagati, se je oddahnil. Kljub toplim oblačilom, ki jih je takrat preskrbela država, se je tresel kot šiba na vodi od mraza, opazoval in godrnjal, češ naj pazijo, da ne poškodujejo avta, ker je nov. Moj mož se sicer ni nikoli postavil zase, vendar je tokrat hotel izkoristiti priliko: »Veš kaj, jaz svoje delo opravljam po svojih najboljših močeh, tukaj na cesti, sem sedaj zate Bog, Bog, ki ljudem, če le more, še posebej domačinom, rad pomagam v stiski. Tam doli,« z roko je pokazal proti mejnemu prehodu ter ga pogledal v oči: »si pa Bog ti, zato glej, da tudi ti opravljaš svoje delo po najboljših močeh in predvsem ne otežuj situacije domačinom, saj veš, mi navadni, preprosti kmečki ljudje ne *kšeftamo* in ne *švercamo*, če kaj pripeljemo čez, je to vse za domačo potrebo. Bilo bi prav, da si to zapomniš, zdaj pa sedi noter, vžgi to svojo novo limuzino in midva s cestarjem te bova malo porinila, da boš lepše speljal. »Hvala, hvala, ne bom pozabil usluge, čeravno je to tvoje delo,« je hvaležno odgovoril in odpeljal. Dober mesec po tem pripetljaju, sem se z dvema ne preveč velikima vrečama polnima starega kruha, ki sem ga dobila v pekarni, pripeljala na mejni prehod. Res je, da sem bila nekoliko v skrbeh, kako bom ta stari kruh pripeljala čez, kajti zakoni na carini so se tiste čase spreminjali iz ure v uro. Odvisno je bilo predvsem od dotičnega, ki je bil trenutno v službi, od njegovega razpoloženja, da ne govorimo o luni, vremenu in še posebej pri nekaterih, od popite količine vinjaka, konjaka ali piva. Kruh sem hotela na vsak način pripeljati domov, kajti takrat, ko so bili naši otroci še manjši, ubogljivi in zagnani za kmečka opravila, smo doma v hlevu redili tudi po petnajst koz, veliko zajcev, kokoši, po tri prašiče in dva bika. Nismo bili pravi kmetje, bolj kolhozniki, vendar smo vsi radi delali in pri tem nekako uživali. Zato mi je stari kruh, ki je v pekarni ostajal in mi ga je gazdarica v zameno za nekaj domačih jajčk rada prihranila, zelo prav prišel. Po opravljeni kontroli prepustnice, ki si

jo moral vedno pokazati policaju, ne glede na to, ali je bil tvoj sosed, sem se zapeljala nekaj metrov naprej, kjer me je čakal še pregled carinika. Kot ste že ugotovili, kadar sem v stiski, vedno vztrajno molim, tudi tokrat sem, in sicer prosila sem Boga, da bi naletela na kakšnega dobrega carinika, ki naj mi ne bi delal problemov. Tudi taki, pa čeprav v manjšem številu, so obstajali. Skoraj zadovoljna, da sem bila tudi tokrat uslišana, sem zagledala prav tistega carinika, ki mu je moj mož pomagal izpeljati iz snežnega zameta. Mislila sem si, rešena sem, tokrat bo šlo brez problemov, kajti ta človek me pozna, ve, da sem žena tega in tega, tokrat ne bo težav. Pa sem se pošteno uštel. Carinika sem vljudno, nekoliko domače pozdravila, on pa mi je kar takoj precej uradno postavil vprašanje: »Za prijaviti, imamo kaj, kaj imamo zadaj?« Kaj naj bi po vašem odgovorila, saj se je vendar na zadnjem sedežu mojega jugiča pozibavala vreča, polna starega kruha, v prtljažniku pa je bila še ena. Nisem mogla reči, da nimam nič, zato sem kar naravnost povedala, da imam pač nekaj starega kruha za živali, da se mi je kruh stožilo vreči v smeti ali pa ga pustiti, kajti moje živali ga tako rade pojejo namočenega v vodi in pomešanega z otrobi. Vendar je uradna oseba pričela zmajevati z glavo in zatrjevati, da pač tega zakon ne dopušča. »Tega starega kruha ti ne moreš kar tako peljati čez, to je potrebno, da pregleda fitofarmaceutska inšpekcija, kajti kruh je lahko okužen in z vnosom v našo državo, lahko prineseš določene bacile in določene bolezni. Tako se lahko s tem tvojim kruhom okužijo vse živali v vasi!« mi je hitel razlagati. »Morala boš v Sežano, tam bodo kruh pregledali in če bo v redu, ti bodo izdali potrdilo, potem pa kar pridi sem, ne bo nobenih problemov. Žal mi je, vendar vse delam pač po moji dolžnosti,« je še dodal in se nekoliko hinavsko nasmehnil. Vedela sem, da nima smisla ugovarjati in prosjačiti, očitno je človek pozabil, ali pa je samo hotel pozabiti na uslugo, ki mu jo je naredil moj mož, zato sem obrnila in se zapeljala ponovno na italijansko stran. Nisem šla v Sežano na to fito ... komisijo, to vam je menda razumljivo, zapeljala sem se do moje tete na Pesku in tam počakala dve uri, da se je medtem menjala izmena in tako ponovno zapeljala na mejo, v upanju, da bom imela tokrat več sreče. Ni mi treba povedati, da sem tudi tokrat molila. Bila sem uslišana. V službi je bil človek z veliko začetnico. Ta človek nam ni nikoli težil, nasprotno šel nam je na roko, večkrat zamižal na obe očesi, če je rabilo in vsi ob meji živeči, vsi, ki smo ga poznali, vsi smo ga imeli radi. Ko sem ustavila poleg njega, me je vljudno pozdravil, vprašal, kaj imam, jaz pa sem mu v strahu povedala, da pač imam nekaj starega kruha za moje živali. »V redu, ajde vozi, pa sretan ti put!« je odvrnil carinik srbskega rodu, zlatega srca in razumne pameti. Po nekaj dneh sem ponovno naletela na carinika, ki mi je zavrnil stari kruh. S pretirano radovednostjo in hinavskim nasmehom se je približal mojemu avtomobilu in me vprašal: »Čuj, čuj ti, kako si opravila v Sežani, si bila tam, so ti izdali potrdilo, povej, povej, kako je šlo?« je hotel vedeti. Jaz pa sem v tistem trenutku zbrala vso svojo korajžo, jezo in, čeprav sem se zavedala, da me bo vse, kar bom temu človeku zdaj odgovorila, verjetno drago stalo, kar bruhalo sem lažne besede na plano: »O, bila, bila sem tam na tisti fito in kaj še, saj sploh ne vem, kako se reče, vse sem našla, uslužbenca, ki sem mu s težavo dopovedala, po kaj sem sploh prišla, ga z veliko truda izvlekla na parkirišče, kjer so bili parkirani sami veliki in manjši kamijoni. Tja, v tisto zmedo sem odpeljala tega človeka, ki je prav nerad capljal za mano. Ko sva končno bila zunaj me je vprašal: 'Gospa, pa kje imate parkiran ta vaš šlepar s tem starim kruhom, za božjo voljo, je to naš jugoslovanski ali italijanski kamijon, nimam časa, dajmo, dajmo, kje je?' je postajal že kar nestrpen. Jaz pa sem stegnila roko predse in rekla: 'Tukaj, gospod fito carinik, tukaj pred vami v tem jugiču je ves tovor, ki ga morate vi pregledati in izdati dovoljenje, da

ga jaz lahko peljem na našem mejnem prehodu Krvavi potok čez, tukaj je ta zadeva,' sem pokimala in čakala na odgovor. Carinik me je poslušal, medtem se nama je pridružil še njegov sodelavec, tudi ta zelo zaje... človek, ki nas je večkrat zaje... pri pregledih in me nestrpno vprašal: 'Dobro, ženska, govori, kaj so ti rekli?' Veš kaj mi je rekel? Vprašal me je: 'Gospa, ma katera mona vas je poslala iz Kozine v Sežano za ta dva *bobola* starega kruha, ma povejte vi meni, ma kdo je ta mona, me pa prav zanima?!' Veš, in jaz sem po svoji dolžnosti kot poštena državljanka povedala, kdo, tvoje ime in priimek, saj sem naredila prav mar ne? Vse po moji dolžnosti.« Ta prvi je prebledel in ostal brez besed, tisti, ki se mu je pridružil pri poslušanju kasneje, pa je skozi zobe stisnil tistih par znanih besed: »Ajde vozi, u pičku materinu, da te ne vidim nikad više!« In sem odpeljala. Ni vam treba povedati, kako mi je vse skupaj dobro delo, ni mi treba pa tudi povedati, kako drago me je v kasneje stala ta beseda 'mona', kajti sami si lahko predstavljate, da me je ta mona od carinika ob vsakem mojem prehodu čez mejo vedno ustavila in me natančno pregledala, jaz pa sem vedno molčala, saj sem se zavedala, da to dela samo po svoji dolžnosti. Človek mona ne rata, se tak že rodi!



*(foto arhiv ŠK Zgodbarnica – Razstava študijskih krožkov na Jakopičevem sprehajališču v Ljubljani 2018)*

## DAMIJANA ČERMELJ

---

### NIHČE NE VE

---

Mene nekaj časa ne bo.  
Ne bom videla vrhov dreves nad meglo.  
Ne bom slišala črne mačke, ki bo šla mimo mene.  
Ne bom čutila noči, ki se me bo dotaknila z mrzlimi prsti.  
Ne bom barvala jutrišnjega dne.  
Bom tista črta med črno in belo.  
Samo danes se pustim zapeljati tisočim lučem,  
a tega nihče ne ve.

\*\*\*\*\*

Visoke trave plešejo z vetrom.  
Oblaki premikajo sence.

\*\*\*\*\*

V tistih svetlo peščenih odtenkih si.  
Vem da si.  
Zato lahko še vedno govorim s tabo.

\*\*\*\*\*

Z imeni rož se umijem,  
da bi dišala kot pomlad.  
Na koledarju piše drugi oktober.

\*\*\*\*\*

Tkem preprogo iz besed.  
potem bom prebiralala stopinje.

\*\*\*\*\*

Danes ni senc.  
Svetloba se je zataknila v temni deželi nezavednega.





*(foto Damijana Čermelj)*



*(foto Damijana Čermelj – Jesenska geometrija)*

Mladost gre v negotovost, ker upa v boljše, z željo v prihodnosti. Mladina se tudi v šoli trudi. Uči, da si cesto ta pravo v bodočnost odprla bi. To se vsakemu ne izpolni, ker tudi delo, ki si ga želi, in poklic, za katerega se izuči, se težko dobi. Mladina si želi blagostanje, polno denarja, rada ima družbo, ki živi v izobilju. Da si lahko privošči v življenju vse, kar si želi. To mlade včasih pokvari, da izgubijo voljo do učenja in trdega dela, ki jih čakata v življenju, ker v življenju ne gre vedno vse gladko, kot si želijo. Mladost ne gre brez ljubezni. Želja je dobiti si družbo, ki ljubezen vrača, ki razume, posluša in se strinja z idejami, šele takrat je ljubezen popolna. V življenju mladi ne najdejo stvari, ki bi jih popolnoma osrečile, zadovoljile, ker jih ni. S poštenim delom jih ne dosežejo, ali jih ne vidijo. To so pogovori med mladimi. V mislih si želijo, radi se povzdignejo, pokažejo, kdo je močnejši, lepši, boljši. S takšnimi željami v mladosti se pokvarijo tisti, ki niso zadovoljni s svojim življenjem in užitkom mladostne ljubezni. Zato si iščejo srečo, kjer je ni, v drogi, alkoholu in potepanju. S tem mislijo, da so pridobili vse, kar jim je manjkalo, tako dolgo, dokler si ne uničijo in pokvarijo življenja, zdravja, dostojanstva. Za njimi ostnejo le bolezen, žalost, včasih prezgodnja smrt. To so težki časi za starše in družino, ker ni pomoči, ni tolažbe. Ostane samo žalost in misel, zakaj se lahko v mladosti to zgodi.



*(foto Irena Štembergar)*

---

## ČRN OBLAK

---

Črn oblak na široko vse nebo pokrije,  
da korajžo, upanje pred soncem zakrije.  
Upanje skozi črn oblak žarek sonca zasveti,  
da v najhujših trenutkih žalosti upanje zbudi.  
Sončna svetloba te segreje, srce zbudi,  
črn oblak na nebu v daljavo se izgubi.  
V veliko letih se zgodi, da zdravje začne nihati, hirati,  
vse stiska, škripa, boli, da sam se ne zavedaš, kaj s tabo se godi.  
V strahu dan za dnem oziraš se v nebo,  
Da videl bi, ali usoda življenja v dobro obrnila se bo.  
V prsih te stiska, srce boli, v tebi pa želja hrepeni,  
da življenje se ohrani v dobrem upanju,  
še kakšno zdravo leto in nekaj dni,  
v družbi sočloveka in dragih ljudi,  
da te življenje napolni, zadosti razveseli,  
drugega v polnih letih ne pričakujemo in ne želimo,  
Samo da na svojem domu z družino se živi  
do konca dni. To želja je skoraj vseh ljudi.

---

## PRODAJAT ZA LIRE

---

Na meji z Italijo so nam rampo dvignili,  
ker propustnice smo dobili,  
to čudež bil je, da so nam vrata odprli,  
že drugi dan v Trst smo jo ucvrli.

Radovedni, kaj v Italiji se vidi,  
kako in kje bi kaj lir dobili,  
lahko bi kaj prodajat nosili  
in se italijansko govoriti naučili.

Doma kokoši smo imeli,  
da žive nas ne bi izdale, smo se bali,  
zato smo jih s *šnopcem* napili,  
da so pridno spale in molčale.

Suhe gobe smo v tenek dolg *kušin* zložili,  
da se ne bodo premikale, smo jih prešili,  
vse skupaj na *šotogono* zašili,  
in krila smo imele široka, kot lici bi bili.

Cigarete v rokave smo skrili,  
da lažje smo čez mejo znosili,  
v magazin od vina smo jih prodali,  
da so nas vsakokrat z *maršalo* opili.

Cigarete smo tudi na *Ponterošu* prodajali,  
da so nas policaji lovili,  
bežali smo pred njimi in se v cerkev skrili,  
da nam ne bi cigarete al denar pobrali in bi kaznen dobili.

Na bloku so nam *fajfat strili*,  
da so se z nas norca delali in smejali,  
pa nič zato, samo da smo prodajali lepo  
in te dragocene lire dobili in shranili.

Kilo mesa smo pod *kapot* skrili,  
da več smo ga v Trst znosili,  
in denar, ki smo ga s prodajo dobili,  
ga v *šulne* skrili, da nam ga ne bi staknili.

Pršut, klobase in panceto,  
vse je bilo za prodajo odšteto,  
doma smo jeli ječmen, krompir in zelje,  
drugo smo prodali in bilo je veselje.

Oj, denar, denar, kaj naredi,  
vse dobrrote smo prodali,  
elegantni in suhi smo bili,  
samo da z denarjem smo si pomagali.

Na srcu nam ostale so carinarke kot pravi hudiči,  
carinarke v Krvavem potoku slabše ko biriči,  
prosili smo jih, včasih solze potočili, da bi nam pustile,  
pa nič ji ni omehčalo, srce jim je mrzlo ostalo.

Takšno je bilo življenje, vse smo prodali,  
z denarjem za hišo vse preskrbeli,  
če nam ga je ostalo,  
se za ples ob nedeljah je dajalo.

---

## SONCE NAM SIJE, VČASIH GA ČRN OBLAK PREKRIJE – RAZMIŠLJANJE O STAROSTI

---

Sonce nam sije, da dušo in telo nam z upanjem in srečo pokrije. Da nam moči, s svetlobo svojo nam v srcu upanje zbudi. V mladostnih letih nas vse veseli, v ljubezni in sreči gremo življenju naproti. Veselje in družabnost nas peljeta po poti želja, upanja in hrepenenja, da srce

nam na široko odpre oči in v nas prvo ljubezen zbudi, da v srcu prav gori, po telesu vse mrgoli, da v nebeških višavah živiš tudi ti, ker ljubezen v tebi kipi, da za vedno v življenju za sabo pusti sledi. V polno letih našega življenja se včasih dvigne črn oblak visoko nad obzorjem, veter ga pogrne čez hribe, poljane, čez žive grebene, da pokvari ti življenje. Tiste dolge noči, ko vse te boli, ti spati ne pusti, življenje greni. Za črnim oblakom sonce zakrito odpira oči, da na svet z žarki pogledalo bi in z novim zagonom odprlo cesto sreče, ker sonce žareče v nas upanje budi. Življenje brez upanja ni, korajžno se išče, da pravo cesto se dobi. Včasih v temi se tudi sled življenja zatemni in v temi se zdravje in srečo izgubi. Narava, življenjska narava ima dosti dobrih pa tudi slabih skritih strani, ki v življenju ti pomagajo, včasih ti tudi srečo in veselje v življenju pokvari. Tega pa naš človeški rod ne dovoli. Korajžno si spremeni življenje, s trudom in zdravili si pomaga v sili. Da usodo bi si spremenili, včasih bi radi še boga prosili in molili, da se nas usmili, da srečo in zdravje bi nazaj dobili. Rod za rodom gremo naprej, živimo kot vsi pred nami in tisti, ki pridejo za nami. To so naše želje: da bi živeli brez trpljenja. Tega pa na svetu ni, ker življenje brez ljubezni, sreče in trpljenja ni. Sami si načrtamo cesto, da živimo v upanju, spoštovanju in ljubezni, tudi če nas včasih usoda pelje po grdi kamniti cesti, se nam na nebu sonce zasveti, da nam korajžo zbudi, da usodi naproti z željo v boljše gremo veselo vsi, ki nas življenje na tem svetu še veseli.



*(foto Rafael Vončina)*

---

## DRUŽINSKO TEŽKO ŽIVLJENJE

---

Pod avstrijsko in italijansko upravo se je dosti Slovencev odselilo v Italijo s trehuhom za kruhom. Tudi dosti mladih Brkincev se je odselilo v Trst delat ali prodajat, kar se je prodal dalo. Iz Brkinov sta se dva mlada zaljubljenca odpravila v Trst delat v *magazin od karbuna*. V Trstu sta se poročila in v Trstu se jima je prva hči rodila. Vse jima je šlo lepo, ker sta bila pridna in delavna in sta si tudi nekaj malega prihranila denarja. Leta 1941 se je začela 2. sv.

vojna in mladega Jožeta so poklicali v italijansko vojsko. V Trstu je začela prava kriza – zmanjkalo je vsega, posebno hrane in dela. Uboga Mici, ki je ostala sama z malim otrokom, si ni mogla nič pomagati. Micki ni preostalo drugega, kot da se je vrnila nazaj v Brkine na kmetijo. Za Micko je bil to težek korak, ker Mickina in Jožetova družina si nista bili dobri. Posebno tašča Marija, ki je bila komandant pri hiši, ni marala Micke. Uboga nevesta je morala samo ubogat, delat in enkrat na teden nest na glavi v *plenerju* prodajat v Trst, vse, kar se je prodati dalo. Micka si ni smela privoščiti niti kruha, če je bila lačna – kupiti je morala vse, kar ji je tašča naročila, posebno kave ni smelo manjkati. Je vedno govorila tašča, da je bolna in da ji kava da moči. Po enem letu in pol se je vrnil od vojakov domov tudi Jože in sta lažje delala na kmetiji. V Brkinih po starem ni bila navada, da bi mož pomagal ženi in jo zagovarjal, ubogal je mater in žena je vse ubogala, delala in potrpehla, da je bil pri hiši božji mir. V 2. sv. vojni je bilo za vse težko in trdo življenje. Rodila sta se jima še dva sinčka, eden je kmalu po rojstvu umrl – rekli so, da ga je hrast stresel, drugi pa je preživel in lepo rasel. Uboga nevesta čez dan ni bila nikoli s svojimi otroki, tudi če so bili bolni. Varovala jih je stara mati, torej tašča, ki je vedno podila nevesto delat. Leta 1944 se jima je rodil še mali Tonček. Bil je zelo lep in priden fantek in tudi njega je varovala tašča. Tašča Marija pa je bila vraževerna. Vedno je govorila o strahovih, češ da vidi ljudi brez glav, ki gredo v vrsti proti naši vasi in nam je govorila: »Ojej, ojej, bug nas vari, de pridejo v vas, nam bo gurje!« Vsi, ki smo gledali, nismo videli nič, smo le v strahu poslušali, posebno otroci in potem nas je bilo tako strah ponoči, da nismo šli sami ven iz hiše. Imela je vseh vrst vraž, posebno pri boleznih je znala, kaj pomaga. Če je bolel človeka trebuh, so bile najboljše zdravilo *vnuće* /cunje. Če so bile mokre od potu, so bile zelo zdravilne, pa so jih oprali v vodi in tisto vodo so dali piti bolniku. Ljudje so govorili, da res pomaga, če pa ni pomagalo in je človek umrl, so rekli, da ga je *madron pre-jou*. Tudi mali Tonček je zbolel. Vedno se je stresal in jokal od bolečin. Njegova mama mu ni znala pomagati. Tašča Marija jo je priganjala in kričala nanjo, da mora nest v Trst prodat vse, kar je naložila v *plener*, češ saj ta mali ne bo šel nikamor, jo bo čakal na toplem na koncu zidanega *špargeta*, ki so ga uporabljali, da so otroci spali na toplem. Uboga Micka si ni mogla pomagati in je žalostna objokana šla v Trst. Celo pot je jokala in mislila samo na svojega otroka, kako trpi. Stara mati pa, ker ubogi otrok ni nehal jokati, mu je na hitro zmešala malto, prah precedila in ga zmešala v mleko in mu zmes z žličko zlivala v usteca. Micka je v Trstu vse hitro prodala in v strahu skoraj celo pot tekla iz Trsta domov. Po cesti je molila in prosila boga, da bi ga rešil trpljenja. Popoldne, proti večeru je prišla v vas, utrujena, potna, da je komaj dihala in tekla proti hiši, da bi videla svojega otročička. Ker se ni slišalo joka, jo je takoj stisnila pri srcu slutnja, da je nekaj hudo narobe. Ko je stopila v hišo, je zagledala na koncu kuhinje na majhni beli mizi pare, kjer je ležal mali Tonček v lepi beli oblekici. Uboga mama je tekla do njega, jokala je, ga dvignila v naročje in ga stisnila na svoje prsi, kot bi ga hotela podojiti. Vsi, ki smo gledali prizor, smo jokali. Jaz sem takrat imela 6 let in dogodek me je tako prizadel, da še danes čutim bolečino v mojem srcu glede dogodka. Šivilje so mu naredile krilce iz bele *kotenine*, dolgo do nožic, spodaj in na robovih je šivilja sestrigla s škarjami vse polno luknjic, tako da je vse zgledalo, kot bi bile *špice*. Rokice mu je dala na prsi, povrh belo rožico. Dobro se spomnim, da je rekla: »Kako si lep kot angelček.« Bil je bled, malo suh, imel je visoko čelo brez laskov. Šivilja mu je malo zategnila usteca, da je zgledalo, kot bi se smehljajal. Naslednjega dne je bil pogreb. Puppe smo nesle vsaka šopek rožic, ki smo jih nabrale na travniku. Tisto belo *trugico* je nesel pod pazduho en možak, lahko

da je bil oče, ne spomnim se. V tistih letih ni bilo nič čudnega, da so otroci umirali. Ljudje so rekli, da jih je bog rešil trpljenja.

---

TAŠN JE UORDEN, USE NA POLOVICO

---

*(brćinsku nerejčje)*

U starih cajtih smo sz Brćinu, Čičarije in Istre v Trst nosili in vozili prodajat vse, kar je blu dobrega pr šiši ze prudaj, samu da smuo pršli do soudu. Zdej pa nej zeduosti tu, zdej huodjo u Trst delat šervicje tudi lejpe štimane gospe, ki se prpeljejo do Bazovice z lejpimi luksuznimi velikimi avti, neprej u Trst pa sz kurjero. Prpeljejo se tudi sz kurjero sz Slovenije, Hrvaške in drugih držav. Največ jih dela ze badante (negovalke), čistijo šiše, pejglajo in ćuhajo. Tu je ponižujoče delu, ma ze soude se vse nardi. Včasih se zgodi, da se te lejpe gospe in dekleta zepletejo u ljubezensko igro sz muoškim, kmr delajo in pozabjo, da jemajo doma tudi muože in fante. Tu se je zgodilo 'ne pr Čičih ne Brćinih ma jušto ne konfini', je star pregovor, ku sta še mlada muož in žena ućjep zećela zidat nuovo šišo. Rabli so duosti šoldu, zetu je šla mlada žena u Trst delat šervicje, h familji, kmr gospodar ni jemeu več žene. Življenje je teklu lepu in prou. Žena je hodila vsak dan delat u Trst. Muož je biu kuntjent, si je misliu 'bomo prej finila šišo'. Kšn buot pa je tudi prespala pr gospude, kr je blu prou muoži, ker jo nej blu zvećer domou. Dej dns, dej jutri, se je žena zeljubla u gospodarja, sz njim spala, kuntjenta, ker je blu vse lepu in prou. Poćasi je muož posumiu, de nekej nej prou in ženi rjeku: »Poslušej, ženka, zdej smo šišo konćala, nej več tašna potreba, de bi hodila še naprej u Trst delat.« »Ne, ne, dragi muož, zdej sn se v Trsti družga dobila, se buom od tebe luoćla in šla u Trst h njemi živit.« Mouž, iznenaden, je malu pomisliu in rjeku ženi: »Kaj buo pa sz našo šišo?« »Kaj, kaj buo, šišo buomo prodala in vse drugo, kr jemamo buomo dala na pou.« »Prou,« je rjeku muož, »ti neredi use karte ze loćitu in use drugo, de buomo oba podpisala in buo hitru konćanu.« Muož je vse potrpeu in ćakou, de se use konća, da suo oba luoćena in de je blo vse potrjenu, de se razdeli use, prou use na polovico. Kdr je blu vse konćanu, je muož nejju dva mlada delouca, da so mi pršla pomagat. Sz sabo so prnesla motorno žaguo, tisto veliko, dougo, ki sz njo žagajo velike douge hluode, trahtor, kopać in vse oruodje, ki jim ga je gospodar ukazou prnest. In kdr so pršli delouci pred tuo lejpo velikuo šišo, vso konćano, suo se oba uprašala: »Ma kaj buomo pa delale te, ki je use taku lejpu nerjenu?« Gospodar pa jim je rjeku: »Pridte sz mano u šišo, buomo zećeli žagat narprej zguorej, uzemta tuo veliko motorko. Zdej buomo zećeli žagat use od kraja na polovico!« Ta dva delavca suo zećudenu pogljjedala: »Ma kaj se mi mejša pamet!?« Gospodar pa je rejsnu ukazou: »Ma žagat je treba use poćjez, velike in male vrmarje, škabele, use!« »Ma kaj pa posljo, podougoma?« so sprašavala delouca. »Ne, ne,« je zekrićou gospodar jeznu. »Poćez! Moja žena je rekla vse na polovico!« Taku se je tudi zgodilu, požagali suo tudi uokna in vrata in zećeli še škale, ki so ble taku lejpe lesjene, na polovico, da suo se rzsule duol. Ropotanje in grmenje se je ćulo po ćeli vasi, vsi so pršle gledat, kaj se godi pr sosede, vd zećudenja in gruoze suo kšni zjali, žjenske suo govorile in vriskale: »Kej tašniga nejsmo še nigdr vidle ne ćule.« U strahi so skuorej jokale in prosile: »O bug pomagej, o bug pomagej!« Gospodarja pa tu nej neć brigalu, je samu krićou jezen:

»Muoja žena je zehtevala use, prou use na plovico in jes ji buom ugodiu.« Muoški suo hitru poklicali policijo, ker suo misnli, de se je rejs zmejšou. Policija je rejs hmali pršla sz plavmi lučmi in sireno, ki je piskala, kdr je blu kej nujnega. Najprej so ustauli gospodarja, ker suo rejs misnli, de se je zmejšou, ma gospodar jim je prnesu use karte, kmr je pisalu črnu ne belmi, de se razdeli use, ma prou use na polovico. Ku so use pregljedali, mi nejsu muogli neč, ker je blu use taku podpisanu. Potle so dali na polovico še vse zduola in še zid od šiše. Ne kuonci je usa kuntjent rjeku: »Zdej buo lhku odpeljala usuo polovico, kar ji prtiče.« Mouž si je najdu hitru stanovanje in šou pruoč. Žena pa je živela u Trsti sz amantetm, ki je po več lejtih obuoliu in umru, njegovi vtruoci, ker nejsu bla poročena, suo jo zepodili sz šiše. Tu je bla lejpa šula ze ženo, ki je tela bet lejpa tržaška gospa, ki pa je ostala sama brez šiše in muoža. Tu se radu zgodi: tisti, ki visuoku frli, nisku pade, je str pregovor.

---

### ŽIVLJENJE SE RADO RAZPRŠI NA VSE STRANI – RAZMIŠLJANJE O ŽIVLJENJU

---

Življenje je kot pena na vodi – če živo teče, peno za sabo vleče, če v mirni vodi stoji, se postara in v zakotnem kraju slab duh dobi. Čaka naravo, da se zbudi, dežuje, piha in vse premika. Sonce sije, da vse težave pokrije, življenju daje moči, da cvetje se odpre in da se na novo življenje odpre, začne. Včasih v boleznih potrpljenje se izgubi, ker strah znotraj človeka pesti. Ne daje miru ne podnevi ne ponoči in še spati ne pusti, ker dostikrat nam bolečina v srcu napolni s solzami oči. Ne ostane ti ne korajže ne moči, da solze obrisala bi, kar po licih se spustijo, da še v ustih začutiš grenkobo žalosti, ki te ne zapusti. Z mislijo tavam po cesti svojega življenja, ki sem ga tako ljubila. V mladosti, v veselju in sreči, v pomanjkanju vsega sem srečna bila in ni je stvari v življenju, ki bi jo spremenila. Vse, kar mi je usoda dala, sem z veseljem sprejela in v sebi obdržala – moje Brkine, rojstni kraj, moje starše, brate in sestre. Čeprav nas je usoda življenja dostikrat po trnjevi poti peljala, smo se pošteno potrudili, da nas nobena skušnjava s prave ceste ni speljala, da nas je vedno skupaj držala. Leta 1960 sem se korajžno in veselo v Bazovico na delo podala, od sreče in veselja bi že prvi dan rada zaplesala, ker že prvi dan sem lepega fanta spoznala. Na vratih se je ustavil, me pozdravil in z očmi sva se srečala, eden v drugega radovedno pogledala. Kdo si pa ti, sem pomislila. V mojem srcu se je v trenutku lučka ljubezni prižgala, ki naju je v zakon pripeljala to nama je usoda dala. Starost ni lepa, vedno se kaj pritika, leta bežijo, strah se pridruži, bolezen nas obkroži. Proti strahu pred boleznijo se borimo, da nas življenje popelje po pravi poti, da nas v tem kratkem življenju prehitro ne loči. Rada bi živela še nekaj let skupnega srečnega življenja in skupnega – na drugi svet – letenja (kar je najina skupna želja).



Ko sem imela tri leta, je bil moj oče v bolnišnici enajst mesecev, v Ankaranu. Imel je tuberkulozo. Mama ga je obiskovala vsakih 14 dni. Ker ni bilo denarja, je včasih pešačila do Kopra iz Sv. Petra, od tam dalje se je prepeljala z *vaporetom*, ki je vozil iz Kopra do Ankarana. Kadar je imela kaj denarja za autobus, je vzela s seboj tudi mene. Z nami je šla včasih tudi soseda Tončka. Ko smo šle enkrat vse tri in se vračale od očeta, smo morale v Koprju počakati na avtobus, zato smo se malo sprehodile po mestu. V eni izložbi sem zagledala lepo punčko, lutko. Nisem hotela stran in mamu sem prosila, naj mi jo kupi. Mama je ni hotela kupiti, ker ni imela denarja, a jaz takrat tega nisem razumela. Tončka je rekla: »Ala, ti dam jaz polovico denarja!« In sta mi jo kupili. Bila sem zelo srečna. Mama je Tončki rekla: »To pomeni, da bom morala najmanj trikrat pešačiti do Kopra!« »Ben, *bo Buh previdu*,« je rekla Tončka. Čez štirinajst dni je šla mama spet na obisk k očetu, zato je k meni prišla sestrična, ki je bila nekoliko starejša od mene, a iste pameti kot jaz. Rekla sem ji: »Ma kaj ne bi okopale to *bambolo*?« »Ja, zakaj ne,« mi je odgovorila. Napravila je škafo vode, jaz sem punčko slekla in jo dala v vodo. Čez nekaj časa so punčki odpadle noge. Začela sem jokati, vzele smo jo iz vode, a je bilo prepozno. Ker je bila iz papirja (*cartapesta*), se je razmočila. Ko je prišla mama domov, je od žalosti začela jokati. »Kam so šli moji šoldi! In ti muša velika, kaj nisi videla, da bambola ni za kopanje!« Bambolo je potem mama dala v en star lonec na napo. Ko smo se odselili od tam čez tri leta, je še vedno stala na napi. Hotela sem jo vzeti s seboj, a je mama vedno rekla: »Ne, naj bo tam!« In tam je ostala.



(foto arhiv ŠK Zgodbarnica)

(narečje Sv. Petra, Istra)

Ko sen bla mikina, sen bla tremenda. Bivele smo per Šterenco (zaselek S. Petra). Imela sen sosedo, ki je bla eno leto mlajša od mene in soseda, ki je bil eno leto starše ud mene. Eda mi ni šla, zetu, ki je bla čubasta, rada sen se lovila z Aureljan, bla smo zmeran skup. V jutro, ko sen ustala, sen šla najprej videt, ki je Aureljo. Eno jutro, ko sen ustala, sen ga nešla ne škalah, ki je jokal. U rokah je držal kajbo, sen šla h njeme in ga prašala, zakaj joče. Mi je odgovoro, de zetu, ki mi je ušo kanarin. »Ben,« sen rekla, »boš ben ulovo enga družga!« In je biu teku rebjan, de je hito kajbo u me in je uešo ća, cel dan ga nisem vidla. Če so nes poslale po odo, nismo pršle cel dopoldan demo. Tobot nismo imele ode u hiše, smo hodile po odo u Mečkujek (ze jot in prit je blo skorej pol ure). Po pote smo se igrale, smo delele kapane za tičke in anka delele dišpete. Bla je ena njiva, kmr je rasla čenica, spomlade lepa zelena. Aureljo mi reče: »Anica (toku so me klicali doma), kaj ćemo neredet eno karšo po te čenici?« Jes sen bla veje zetu, smo šle ne srede njive in smo začele se valjet, uso čenico smo pomestile. Druge dan so šrajale, de kaj je moglo bit po te čenici, a so rekle, de sigurno kašno blago. Nobeden ni znau, de smo ble mi dva. En dan mi je rekla moja mama: »Naš, Anica, de Aureljo »gre bivet ća?« »Kaj?« sem rekla »Ben, jes bon šla z njen!« »Ma nrbulše,« je rekla mama, »Samo moreste peset prej pr farje!« Ma nisen zestopla in sen začela jokat. Sen šla išćet Aurelja, da ga prašen, ku je res. Ku sen ga nešla, je jokal anka on. »Jes nećon jut ća, ćon bet s tabo!« »Ma kan greš?« sem ga prašela. »Deleč u Kanado,« mi je reko. In res je pršo dan, ki so šle ća. Jutro je pršo en miken kamionćin in so naložile nekej rube. Aureljo je sedo ne škaleh in je jokal, jes sen sela h njeme in sen jokala anka jes. »Ma jes ne grem, jes ćen bet z Anico!« je šrajal, ma ni blo kej, je mogo jet. Taku sen ustala sama. Maj već ga nisen vidla. Ostala sen brez Aurelja.

---

ZAKAJ

---

Sedim na skali ob morju, hladen vetrić me boža in valovi rahlo butajo ob skale. Imam občutek, kot bi me valovi spraševali »zakaj«. Na moji levi krasna majhna marina, vse prazno, nobenega brodića. Lamano, krasne stene, na vrhu beli križ in majhna kapelica, Sv. Nikola. Pod stenami sami vinogradi, vse lepo obdelano, pod vinogradi krasna majhna vasica Sv. Nedelja. V daljavi dva majhna otoćka, Lukavci. Malo dlje otok Šćedro. Sami lepi spomini, pikniki, lovljenja rib z mrežo, *porgalom* in lepi izleti. Zakaj? Kamor koli se ozrem, se kot v filmu vraćajo spomini, fešte, kjer smo pekli janćka in ribe, se vozili z njegovo *pćelo* (tipićna dalmatinska ribiřka barka). Prekrasna mala marina, zgrajena iz belega brařkega kamna. Vsi, ki plujejo po Jadranu, poznajo *Bilo řidro*, njegovo vino, posebno njega in njegov zlati, nasmejani znaćaj. Poznali so ga na kopnem in na morju. Zakaj?!? Odkar se je začel ukvarjati z vinom, je delo pri njem dobilo veliko vařćanov in tudi ljudje od drugje. Bilo mu je v veselje, kadar je lahko pomagal drugim. Zakaj?!?! Zanemarjal je svojo družino in še posebno svoje zdravje. Ni poznal besed 'ne morem, nimam, ti ne dam, ti ne pomagam'. Za vsakega je imel

lepo besedo in dober nasvet. Večina ljudi ga ni razumela, niso ga spoštovali. Spoznali smo se leta 1980-ega. Deležni smo bili njegove poroke, rojstva njegovih otrok, poroke starejše hčerke in rojstva njenih treh otrok. Na žalost tudi njegove smrti. Ni nam bil le prijatelj, bil je iskreno dober prijatelj. Ime mu je bilo Zlatan. Bil je resnično *zlatan*, sama dobrota ga je bila. Še vedno se sprašujem, zakaj.



*(foto Rafael Vončina)*

---

## PATRICIJA DODIČ

---

---

### EKSTREMOFIL

---

---

### ANTIČNI MIR

---

Biti tisa. Ali žvižg.

Imeti nekaj nepopisanih strani. Prazen ekran  
brez profila. Kar naenkrat pisati. Imeti za sabo  
vse te zgodbe. Jih zajeti med pike  
in vezaje. Imeti vse te ljubimce  
in ljubimke, ki na koži puščajo različne odtenke  
barv. Zamenjati nešteto postelj. Nešteto  
plesnivih stropnih slik. Nešteto  
sob. Z različnimi zvezdami. Kopalnicami. Takimi  
in tistimi rjuhami in mili in tlemi in okni. Z različnimi  
lastnicami. Ki včasih kadijo pred vrati. Trobezljajo  
o tem in onem. Ne znati odreči se vonjem želja.  
Ali iskanju čiste poezije. Milosz je znal Byrona  
na pamet. Pa kaj. Oborožiti se z vztrajnostjo. S  
potrpežljivostjo. Dopustiti možnost radikalne  
deviantnosti. Preseči razločke. Ljudske izločke. Biti  
najlepše poglavje. Njegov kaligrafsko ozaljšani naslov. Biti  
vsebina črk. In med-prostorje. Reklama  
vmes. In se vrniti obvezno po oglasih. Ker  
takrat je vreme v srcu lepo. Treba je biti  
sibirsko poletje z oblaki.

Treba je ljubiti.

---

### POD VEKAMI VEKOV VEKE

---

So angeli lahko tako beli, kot so bele njene dojke?

Nosijo pod perutmi zazrnjenje misli?

Nosijo neizgovorljivost na koncu jezika?

Z obraza ukrasti hip. Nekje med železniškimi tiri  
Bolcna in ljubljanskim xy barom. Kjer se povrhnjica  
srečuje s skorjo. Ko moški v črnem plašču ponuja  
pijačo moškemu v belem plašču, da bi ga lahko  
v podhodnem veceju nategnil zastonj. Beli izgine.  
Bela vedno izgine. Odlóži besedo v usedlino. Zrahlja  
obotavljivi hip. Brez odvečnih agonij. Brez afinitet.  
Brez samogovorov z motnim leskom v ogledalu. Klesati  
ob vzglavju svoje vznožje zaradi tipanja z očmi.  
Zaradi mencanja in premolka in bega. Zlepiti v Trentu  
Valerijin obraz na zasnežene oči neznancev. Barantati  
zase še nekaj čustev, še nekaj ur, se zažreti v senco, kjer  
si samemu sebi čisto dovolj. Prebirati Paveseja ob črni  
kvadratni mizi in z modrim peresom nizati nevidne  
profile sredi zelenih in črnih srajc. Govoriti o medvedih  
in koncih in zgoščevanju.  
Se dogajati med Freudovim grmenjem in oranžnimi listi.  
Ampak meje, meje v glavah so premakljive.

---

NAJDENA OBMOLKLA PESEM

---

Ženska sem.

Tvoj mag. In tvoja kača. Z zimskim soncem  
in novembrom v dlaneh. Z vzporedniki  
in poldnevniko te prepredam. Te klešem. Kot  
zamaknjeni kipar. Kot bog te raztezam  
iz središča navzven.

Ženska sem.

Tvoja sova. Tvoj mistik. Vešča, ki ti sedam v srcé. Ker  
so tam zvezde svetle. In ptice. In maj. Iz tebe,  
ki poganjaš iz mene korenine, izraščam neskončnost  
vejic in vej. Ljubim tistih deset tisoč cvetnih listov  
izza tvojega čela. Ljubim najine gube, skozi katere se lahko  
gledava navznoter. V katerih pleteva božje brez meja, polno  
dišečih vrtov, mostov skozi čas  
in počasnosti sanj.

Ženska sem.

Tvoj energijski blodnjak. Tvoj samec  
v desnem krilu pljuč. Tvoja samica v levem.

Tvoj možnarček čudnih zeli, s katerim ti pomagam  
biti voda. Ti spihujem vdihe. Iz popka ti z usti izsesam  
štiri reke. Štiri strani najinih nebes. Ti brizgam  
besede dvospolnih bogov. In ponujam par belih  
golobic. Odstranjujem ti skorjo. Odstranjujem oklep.

Na svileno kožo ti prilepljam svet, ki si naju hoče  
osmisliti po svoje. In ukročene živali v službi besed.

Kot jugozahodnik ti tipam razdalje. Se vrtim okrog  
tvoje osi. In nema plezam po tvojih stegnih.  
Ti obračam navzven kosti.

Ženska sem.

Tvoje roke, iz katerih veje mehkoba. Tvoje  
lopatice, iz katerih rastejo krila in tistih šest smeri  
za vpijanje zvezd. Ščipam ti gosto snov  
in vse tvoje prosojnosti. In kožo, ki vpija  
vase medlo nevidnost iz sanj.

In potem ...

Tako na dolgo ... Pošiljava srcu kri. Izčrpano  
in navdahnjeno od ljubezni. Si puščava  
umivati sence. Se razlivava drug po drugem  
kot madež nevidne snovi. Kot fetalni spomin,  
nežno pritisnjen k tlom. Drug drugemu  
sva blagoslov.

In potem ...

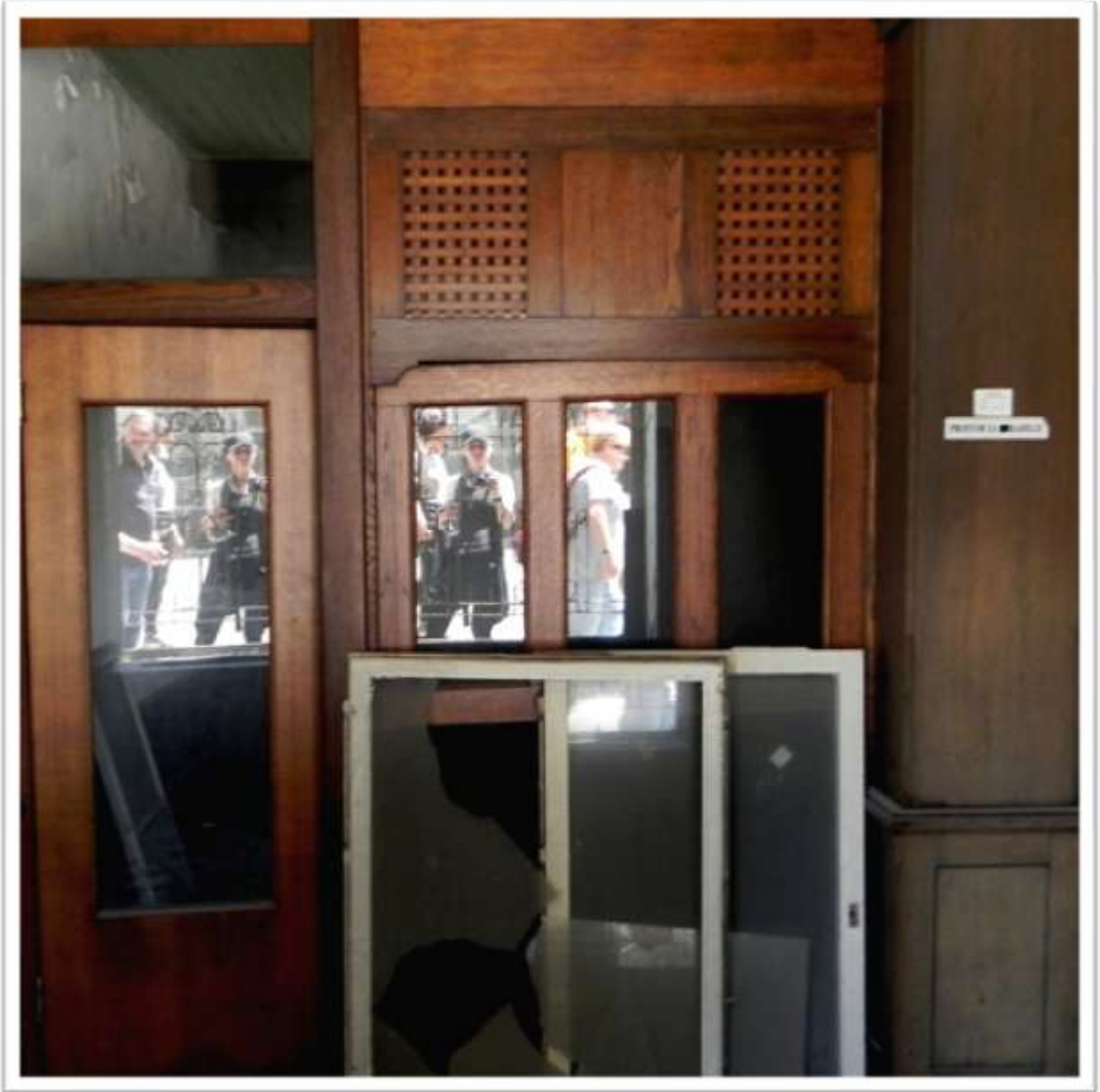
Tako na dolgo ... Si raztezava čas.

Da nama ne zastrupi korakov.

Da nama pušča biti to, kar sva vedno bila,  
bova in sva:

obojestranska duša v središču najinega sveta.

.



*(foto Patricija Dodič – Zgodbarnica na terenu; Ilirska Bistrica)*

Skoraj vsako poletje od dopolnjenega osmega leta sem vsaj nekaj poletnih počitniških tednov preživljala na Koščakih. Tam je imel stric staro kmečko hišo, ki je bila potrebna popravila, a poleti je nam otrokom predstavljala raj z okolico neomejene svobode, pustolovščin in dogodivščin. Zelo priljubljena igra med nami otroki je bila skakanje z brega na streho hiše, preplezati sleme, se spustiti do roba na drugi strani, preskočiti na staro hruško, se ujeti med veje, od tam preskočiti na streho svinjaka in od tam preko zevajočega gnojnika, obdanega s koprivami, na slivo in od tod na tla. Ne vem kolikokrat smo to umetnijo ponovili, kljub temu, da nas je babica, naša varuhinja, kuharica in skrbnica neusmiljeno preganjala, se jezila in nam tudi kakšno prisolila čez zadnjo plat, če ji nismo prej utekli. Bili smo popraskani od vej in opečeni od kopriv, a nam ni bilo mar. Igra je bila preveč mamljiva. Se je pa pripetilo, da odriv ni bil dovolj močan, streha morda spolzka od mahu in dežja in tako je ta ali oni končal v gnojnici. Takrat smo se potuhnjeno odplazili do bližnjega potoka, saj smo vedeli, kaj nas bo čakalo za večerjo in še poprejšnje opravilo. Poiskali smo skriti košček *žajfe*, s katerim se je babica vsako soboto spopadala z našimi umazanimi oblekami in rjuhami in se kar sredi tolmunca mili in spirali gnojnico s sebe. Vsaka pomoč je bila dobrodošla, a boječ se vonjav in priduha gnojnice, smo v tem početju večinoma ostajali sami. Tako smo bolj ali manj uspešno opravili, kolikor se je dalo, a dokončnega uspeha ni bilo. Upali smo, da bo sonce izsušilo vonjave. Babičin ostri voh pa je bil tudi temu kos. Nemudoma je smrdljivca ali smrdljivko potegnila za ta sladke v kuhinjo, kjer je na štedilniku vedno kaj brbotalo, porinila velikansko pleteno košaro v roke in ga/jo hkrati pahnila čez prag, rekoč: »Ne vračaj se, dokler ne bo košara polna koprivnih vršičkov!« Oj, kako smo sovražili to početje! Peklo je! Hoteč čim prej opraviti neprijetno opravilo, smo položili kako plast drugega listja na dno, a kaj, ko babici ni ušlo niti to, ko je prekopicnila košaro in zahtevala, da smo koprivne liste ocedili in oprali. Nato je tja pod večer, če ni listov sušila za čaj, koprive poparila in sekljanje je bilo tisto prijetnejše opravilo, saj smo se sami sebi zdeli pomembni s tistim velikim nožem v rokah na plohu, sekljajoč poparjenke. Odcedila je vodo v lonec, kjer je kuhala hrano za prašiče in kokoši, v veliko mentrgo dodala moko, črno seveda, saj takrat bele skoraj nismo poznali, dodala doma narejeno kvasilo, ščepc soli, žlico olja s česnom in vmesila sesekljanje koprive. Vmešeno in z moko posuto testo je preložila v velik pehar, ga prekrila s snežnobelim pomokanim prtčcem in pustila, da do večera vzhaja. Ko je s prstom preizkusila in se je testo mehko podalo pod njenim pritiskom, je zadovoljno prikimala, nežno prekopicnila testo v kipečo vodo v velikem loncu na štedilniku, čez čas previdno preobrnila hlebec v vodi in ga še po tej strani kuhala kar tako, na samo njej znani čas. Po vsej kuhinji in še skozi vrata tja pod češnjo, kjer smo brezvoljno posedali, je pridišalo po koprivniku. Žalostno smo gledali, saj smo vedeli, kaj nas tokrat čaka za večerjo. Ne bo belih žgancev z ocvirki, ne bo polente s sladkim mlekom, ne bo popraženega kruha v jajcu, ne, koprivnik bo! Na taisti plohu, kjer so se prej koprive sekljale, je sedaj položila k počitku kuhani hlebec. Ko se je dovolj ohladil, ga je narezala na rezine, ni ga popekla na maslu,



še na olju ne, kar takega je zloženega prinesla na mizo, stopila na prag in zaukazala: »Alo! Večerja!« Kot politi cucki smo se molče splazili k mizi in molče skrajno previdno izbrali najmanjši teman kos kuhanega kruha, počasi zagrizli vanj in tako dolgo prežvekovali, da smo se privadili nekoliko trpkemu okusu kopriv. »Ne boste več?« nas je pobarala babica. Molče smo odkimali, upajoč, da bo za zajtrk pozabila na naše pobalinsčine in nam pripravila kruh s čim boljšim, tega, ki smo ga tako mrzili, pa dodala v hrano za prašiče. A to se je zgodilo le malo-krat. Za zajtrk je bil še bolj odurnega okusa, trd, zraven smo za kazen dobili le koprivov čaj brez medu ali sladkorja. Svojo kazen je podkrepila, rekoč: »Da si boste zapomnili laziti na streho in po drevju! Kaj pa, če se komu kaj zgodi?!« A naša bojazen je bila močna le kak dan ali dva, čez dober dan je že privrela spet tista nagajivost med nas, ki nas je pognala na streho in drevesa tja čez gnojnik, upajoč, da se ne zgodi nesreča in nam ne bo potrebno spet jesti koprivnika! Ko bi takrat vedela, kako zdravilna je kopriva, se ne bi tako otepala vseh jedi, ki jih je znala tako okusno iz kopriv pripraviti moja babica. Tukaj je različica koprivnika, ki jo mojim gostom ponudim marsikdaj s pripovedjo zgornje zgodbe, ko okušamo odlične jedi, ki so jih kuhale že naše prapraprapra babice. Recept: pripravimo si vsaj za eno tretjino teže kopriv, kot se ima moke, pripravimo si domač ali kupljen kvas, ščepec soli, žlico olja ali masla, na drobno sesekljan strok ali dva česna, posodo za mesenje, posodo, v kateri bomo kuhali hlebec, a naj bo premer vsaj za 4 prste širši od hlebca. Priprava: Koprive naberemo, očistimo



*(foto arhiv ŠK Zgodbarnica)*

pecljev, poparimo, lahko pa očiščene in oprane ter osušene postavimo v zmrzovalnik za kako uro. Zdaj jih na drobno sesekljamo. Medtem nam je vzhajal kvas, ki ga pridenemo k že poprej pripravljeni pšenični, pirini črni (lahko uporabimo tudi belo moko) in ogreti moki. Na olju ali maslu dodan česen naj samo zadiši, nato ga takoj umaknemo in ohladimo. Testu dodamo še

ohlajen česen z oljem ali maslom ter koprive in dobro premesimo. Pustimo da vsaj enkrat vzhaja, boljši pa je, če ga – tako kot kruh – mesimo 2x. Ko je dovolj vzhajal, ga previdno pretresemo v kipečo in rahlo osoljeno vodo ter kuhamo na vsaki strani vsaj 15 minut. Čas kuhanja je odvisen od količine testa. Ko je kuhan, ga preložimo na desko, kjer naj se dodobra ohladi, nato ga narežemo na rezine ali kocke, ki jih na hitro popražimo na maslu, preden postrežemo s prilogo. Odlično se poda k svinjskemu mesu v smetanovi omaki, skutu z drobnjakom, ali kot priloga h obari z jurčki. Lahko pa ga jemo kar tako kot topel prigrizek za malico, tudi brez vseh dodatkov. Takega imam zdaj najraje!

---

## LONEC (MOJI MAMI)

---

Skrbno je z mize pobrala prešteti denar in ga zavila v belo polo papirja. »Pridi,« je rekla deklici, oprti na komolca tik ob njej. »Bo dovolj?« jo je zaskrbljeno vprašala. Komaj slišno ji je dahnila: »Da.« Odšli sta v mrki, v gosto meglo oviti ljubljanski popoldan. Tiho sta stopali druga ob drugi proti centru, zatopljeni v svoje misli. Pripešačili sta do Name, prestopili v soj luči in šele takrat zaznali vrvež okrog sebe. Nasmehnili sta se ena drugi, se s tekočimi stopnicami povzpeli v tretje nadstropje in se hitro napotili k dolgim, polnim policam loncev, kozic, ponev, pekačev in ostalega, kar rabi vsaka kuharica za tovrstno opravilo. Mati je dolgo hodila ob policah, se pri kaki posodi ustavila, jo še posebej skrbno prijela v roki, si jo skrbno ogledala, potežkala, nato pa jo je z isto skrbnostjo vrnila na polico. Hčerka je ob vsakem novem kosu zažarela, oči so se ji zaiskrile. Že je sanjala, kako v loncu rdeče barve z belimi pikami brbota zelenjavna mineštra, kako se v svetlem loncu z nežnim cvetličnim vzorcem počasi kuha kislo zelje, kako se v težkem in črnem kuha golaž. A, ko je lonec pristal na polici, je razočarano in globoko vzdihnila. Končno je materin obraz zasijal v bežnem nasmešku. »Ta je pravi!« ga je radostno popestovala in ga pobožala. Svetel aluminijski lonec s črnima ročajema je vandral k blagajni. Punčka je srečna poskakovala ob njem. Bil je pravi za vse, vedela je, da bosta velikokrat skuhalo v njem, za večerjo za tisti dan in še za kosilo naslednjega dne, ko se bosta pozno vračali domov. S skrbno zavitim loncem, prevezanim z vrstico, sta spet stopili v gosto meglen mrak, ki se je med tem prikradel nad Ljubljano. Veselo sta se pogovarjali, kaj bi najprej skuhalo v tem lepem, novem loncu iz aluminijskega. Saj je bil drag, a dobra gospodinja ga je v tistih časih pač imela, saj je upala, da ji bo dolgo služil. Dekletce je plesalo okrog mame in pelo vesele izmišljene pesmice o 'lončku kuhaj', ki je pričaral vsak dan nove, slastne jedi. »Nehaj, no,« jo je karala mama, a hčerka se za njena opozorila ni zmenila. Le še hitreje je tekala in moledovala »Daj mi ga, no, malo, samo en meter naj ga nesem prosim!« »Ne, ko tako noriš, boš še padla in ga obtolkla,« je ugovarjala nosilka lonca. Še enkrat se je zazrla s tako milo prosečimi očmi materi v obraz, da se je ta na glas nasmejala. Hotela je reči, pa glej, da se ne spotakneš in padeš, ko ji je podajala lonec, a poskokica jo je prehitela. Pograbila je lonec, se v trenutku zavrtela, poskočila in z vso težo zgrmela po tleh. Zavitek se je ropotajoč odkotalil čez kamne, tistega dela makedamske ceste, ki je že določal, da nista več v mestu, temveč na obrobju. In presenečena je obležala na tleh ter gledala skozi meglo lonca, ki je obstal nekaj metrov stran. »Joj, joj, joj, kaj si naredila!« je

z obupanim glasom zaklicala mati. Do doma sta stopali spet tiho zatopljeni v svoje misli. Ko sta doma razvili papir je nov svetleči lonec pokazal svojo slabo plat in grdo udrtino, tako, da ga nobena pokrovka ni več nikoli docela prekrila. Jedi, skuhanе v njem pa so slastno dišale in teknile še mnogo, mnogo, mnogo let tudi tistim, ki so o tej zgodbi le poslušali.

---

## STARA JABLANA

---

Slonela je na stari skrivenčeni jablani, roki je spodvila za hrbet in zrla v krošnjo, ki je cvetela v bujnih šopkih belih cvetov, obdanih s pridihom rožnate. Čebele, ki so neumorno žužnjale od cveta do cveta, so vetru, ki je rahlo zibal veje, pomagale ustvarjati simfonijo tihega jutra, v katerega je zbežala po težki noči. Zaprla je težki, od joka nabrekli veki in globoko v sebi izgovarjala molitev, ki je bila namenjena nekemu, ki ga ni poznala, a je upala, da jo sliši. Želela si je, da bi ji ta nekdo prisluhnil, ji ponudil ramo v oporo, jo skrtil v svoj objem, ji obljubil, da se nikoli več ne ponovi prestana noč. Hrepenela je po močnih rokah, ki bi jo zlahka dvignile v naročje in jo odnesle nekam na varno, daleč, daleč stran od prestanega. Nevede je vedno glasneje ponavljala besede, v katere je bil tolikokrat pomešan 'prosim'. Tako zatopljena vase ni opazila starca, ki se je opirajoč na gorjačo, po poti približal in obstal neda-leč od nje in dolgo, predolgo poslušal njeno ihtavo molitev, zaletavo prošnjo. Zlomljeni, jokavi glasovi, ki so prihajali na plano, so ga plašili, zato jo je pustil in samo stal. V nemoči je po dolgem času ob deblu zdrsnila v klečanje in šele ostri, gramozni kamenčki so jo počasi opomnili na to, da je z objokanimi očmi izpod mežikajočih vek stopila v svet, ki je bil onstran njene žalosti. Začudeno je pogledala opirajočega se možica in prav tak pogled ji je vrnil on. V zadregi ni vedela, kaj naj reče, in prav tako je mencial na mestu opazovalec. Kljub vsemu se ji je vzpodbudno nasmehnil, se odhrkal in rekel, da bo že, da bo že, da bo že. Uprla je pogled v tla in s prsti začela nabirati kamenčke in jih presipala v drugo dlan. Solze, ki so se ji sušile na licih, so se svetile v vzhajajočem soncu. Ni vedela, kako naj razloži, kaj počne, zakaj je tako žalostna, a še preden ji je uspelo karkoli izgovoriti, je bila deležna novega raskavega, a toplega 'bo že'. Nadaljeval je v narečju, ki je pričalo, da prihaja od daleč. Besede, ki jih je izrekel, so jo mehko ovile v odejo tolažbe, njihov pomen ji je služil namesto rame, smisel povedanega jo je dvignil in jo odnesel na varno. Sprostila se je, si z dlanjo obrisala solzne srage, sedla, se naslonila na grčavo deblo in se nasmehnila prišleku. Ta se je stežka in okorno spustil na tla poleg nje, odložil palico in nahrbtnik, ki ga je nosil, ga razvezal in ji ponudil jagode, ki jih je ob poti nabiral v miceno kanglico. Tiho se mu je nasmehnila, zajela prgišče jagod in jih nesla v usta in njihov opojni duh in sladkokisli okus ji je pomagal, da je vedela, da bo dan lepši. Dolgo sta tako sedela in se pogovarjala. Razšla sta se šele, ko je sonce že močno pripekalo. Odšla je opogumljena in z zavestjo, da bo danes odmaknila veliko skalo v svojem življenju, ki ji je do tedaj preprečevala odhod iz bednega in osovraženega trpljenja.

Začelo se je nekje v začetku decembra, ko se je ponosno postavila pred mamo, ki jo je prišla iskat v vrtec in izjavila: »Jaz sem glavna goska!« Mamin prešerni smeh si je razlagala po svoje in dobre volje odskakljala za njo po ulici IX. korpusa čez Tartinijev trg. Mimogrede sta skoraj vedno zavili v trgovino in že sta bili na Gregorčičevi, kjer sta stanovali v prvem nadstropju stare hiše, ki si je s sosednjo delila vrv za perilo, dišave kuhinj in glasbe iz tega ali onega radia poleti in šklepetanje polken pozimi, če niso bila dovolj trdno zaprta. Sede za mizo, pričakujoča obrok, je veselo zibala bingljajoče noge in na veliko polo papirja risala prizor svojega bodočega nastopa. Neprestano navdušeno čebljanje je mami vabilo znova in znova rahle nasmeške, hotela jo je kaj povprašati, a mala bodoča glavna goska se ni dala motiti. Vsak dan znova je mami pripovedovala, kako igrajo, kako se premika, kako je vzgojiteljica prosila, da mama sešije belo krilce iz krep papirja, zanimalo jo je, če bo tisti dan smela obleči tiste bele žabe, ki jih ima sicer za posebne priložnosti in, ali si je mama od prijateljice izposodila bel puli. Tako je napočil tisti večer pred dnem obiska Dedka Mraza, kateremu naj bi v čast in veselje in vsem prisotnim staršem zaigrali igrico o neubogljivi goski.



*(foto arhiv Andreja Lenassi)*

Ni in ni mogla zaspati, kar naprej je klicala mamo in jo spraševala, če je povedala prav, če se ni zmotila pri vrstnem redu, h kateri živali mora najprej. Mama jo je ves večer mirila, ji prinesla lonček toplega mleka, da bi jo uspavala, a ni niti to pomagalo. Trema pred nastopom je bila prevelika. Naslednjega dne je ves dopoldan pazila, da se ne umaže, čeprav jo je mama

tik pred nastopom preoblekla v belo krilce, majčico in žabe in ji nadela kapico in s poljubom 'vse bo dobro' pospremila v zaodnje. Ovedla se je šele, ko so se s sovrstnicami priklonile in je fotografova bliskavica osvetlila oder. Bila je ponosna, ni se zmotila saj v zatemnjeni dvorani ploskanje ni pojenjalo. Prihod Dedka Mraza jih je spravil z odra, saj bodo bile tudi one kmalu na vrsti za posamezno slikanje z njim, najbolj pa so se veselile pričakovanega darila, saj so bile pridne, mar ne?

---

## NOVOLETNA

---

Ves popoldan in tja v večer je pridno zavijala vsa darila, vsakemu je naredila čisto poseben ovoj, s posebno okrasitvijo, poslikavo. Vse tiste krasne ilustracije slovenskih pravljicarjev je prenesla na papir, ki je zdaj krasil vsako škatlo posebej. Le te je skrbno zložila v veliko škatlo, okrašeno z zimskimi motivi Raichmanove, jo skrbno zaprla, ji nadela še posebno skrbno poslikano pentljo in odvlekla v skriti kotiček, kamor otroci niso hodili. Zadovoljno je vzdihnila, pogasila luči, zaklenila in se odpravila proti domu. Prihodnje jutro so bili otroci še posebej glasni in veseli, nezbrani in kot na trnih so nezbrano poslušali pravljico o Dedku Mrazu, na hitro končali risbico, jo obesili na vrvice, ki so povezovale vrh smrečice s prostorom in ves čas spraševali: »Ali zdaj pride, ali je že čas?« Potrpežljivo jih je mirila, in prigovarjala, naj še malo zdržijo, saj bo, kmalu bo prišel tisti mož, ki ga tako željno pričakujejo. Vrata so se odprla, presenetil jih je zatopljen v igro. Obnemeli so, se ji tiho, ne da bi pospravili igrače pridružili ob slikovito okrašenem drevescu na mizi. Mož, opravljen v kožuh, s povhovko na glavi, s sivo brado, jih je nagovoril, vlekoč veliko škatlo za seboj: »Ste bili vse leto pridni?« V en glas so se radostno oglasili: »Jaaaaa!!!«, saj jim je vedno govorila, da so njeni zlati sončki in pridne zvezdice, jutranje zarje, žuboreči potočki, skratka vse tisto lepo, kar je našla v njih. Ne, nikdar se ni jezila nanje, rada jih je imela take, kot so bili, rada jim je pomagala odraščati. Na njegov ukaz so skočili in hiteli odvijati veliko škatlo. Previdno, spoštljivo, ne da bi poškodovali papir, so zlagali ovojni papir, čeprav jim ni nihče ukazal, naj pazijo. Ob vsaki novo odviti igrači so se začudili, se je razveselili, jo odložili na kup in že so bili pri novi. Hitro so še zapeli nekaj pesmic v slovo, obljubili, da ostanejo pridni in taki kot so in že ga ni bilo več, moža s kučmo. Oni pa so se hiteli igrati. Igrače so nemo obležale na kupu. Ovojni papir je postal scena za sankališče, škatle imenitne sanke, navečja škatla je bila hiša, v katero so šli spat zimsko spanje medvedi, ki so se prelevili v lokomotivo, ko so prilezli iz nje. Še dolgo so se sankali in vozili vlake, igrače pa so počakale na kupu do naslednjih dni, ko škatle niso več vzdržale vse njihove radoživosti, fantazije in domiselnosti in so končale v smetnjaku za karton. Le smrečica je z drobci, izrezanimi iz ovojnega papirja, spominjala na pretekle dni, ko so tako skrbno izbrane in drage igrače bile vredne manj kot kartonaste škatle, ki lahko postanejo karkoli!

Zaganjala se je po poti, daleč iz vasi. Gnalo jo je dlje in dlje. Mrak, spuščajoč se nad zimsko pokrajino, je lezel v njeno dušo. Kot jeklene kaplje v njeno srce so padale dežne kaplje na tla. Kriki besa in nemoči so se trgali iz njenega grla in obviseli med visokimi borovci, se zgubili v vrtačah skritih v gozdu. Besnela je nemočna in strta, metala storže, pobirajoče jih spotoma, divje brcala v ruše, nič krive, nedolžne prav tako, kot se je počutila sama. Zakaj, zakaj, zakaj!!!??? ji je bobnelo v glavi. Zakaj sem taka naivka in vedno znova nasedem! Kako me še vedno ni izučila človeška hudobija! Zakaj me lahko še vedno opetnajstijo in izkoristijo tisti, ki jim verjamem, zaupam? Zakaj sem tako sveto prekleto prepričana v človekovo poštenost, saj so me do sedaj vsi tisti, ki naj bi me imeli radi, izkoristili, oželi, odvrkli kot smet, ko sem se začela upirati njihovim vedno grozovitejšim početjem? Kako to, da jim uspeva nadvladovati mojo nrav, me stisniti v kot, izžeti iz mene še zadnjo kapljo krvi? Zakaj vsa moja dela, ki so bila namenjena njim in za njih, omalovažujejo izničjujejo, zaničujejo? Zakaj, zakaj, zakaj? Vrelo je v njej, brbotalo, a vedela je, da mora spet narediti korak in oditi iz tega nevzdržnega stanja zanjo, stran od pijavke, ki ji je pod pretvezo razumevanja in pomoči ponudila zavetje, zato da jo je izkoristila in dobila tisto, kar je hotela. Tudi ta odnos čeprav ni bil kot prejšnji partnerski, je od nje pričakoval in dobil to – našel sem tvojo šibko točko, vem, da si tisto, kar rabim in to bom izsesal iz tebe! Tako se je spet zavrtela v začaran krog zlorabe, ki ji mora narediti konec. Spet je brcnila v mrzlo, s slano pokrito grudo, ki je odfrčala razpršeno na vse strani, se naslonila na deblo starega bora in v obupu na glas zaihtela kot majhen otrok. Le tema jo je vedno bolj stiskala v svoj objem in težke deževne kaplje so še vedno padale na tla kot tiste železne na njeno dušo.



*(foto Irena Štemberger)*

## TOMAŽ MAHKOVIC

---

Sem, ki sem, ker drugega ne znam.

---

### POETSKA PREPREDANJA

---

"PARADOKS!" IN BESEDA JE MESO  
POSTALA.

---

Raz  
umno  
je ravnati  
neumno,  
kadar je  
ne  
umno  
ravnati  
razumno.

---

### GALAKTIČNI ČLOVEK

---

Vsemirje omara.  
Osvétje predal.  
V predalu  
razblinjeno telo  
uciljeno  
k meni  
kakor  
opilki k magnetu.

---

### SOŽITJE

---

Ko me je pogoltnilo  
in sem odplaval,  
si sama ostala na obali.  
  
Hvala ti, ker si  
vrgla trnek.

---

DR. MED. SPEC. PSIH.

---

Si kdaj slišal  
za stežaj dolge  
neslišne krike tistih,  
ki jih pheš s pomirjevali,  
da jim koncentrirajo nemir  
v meditativno migetajočo  
točko praznine,  
ki se orkansko vijači  
skozi možganovine,  
med katere je,  
od diplome dalje  
usrediščena tudi tvoja?

Si kdaj slišal?

Si?

Si kdaj kričal  
na stežaj?

---

### HOMO LAPTOPICUS

---

Čakaš,  
da se na monitorju  
ničle in enice skockajo  
v podobo,  
v vseprisoten selfi,  
v Ti,  
ki te ohranjajo  
všečki.

---

LUX HOMINUM

---

Drviš skozi življenje,  
vodeč pred sabo  
svojo menljivo senco  
in se čudiš čemu  
se vsak dan bolj  
pogrezaš v temo.

---

JIN IN JANG

---

zjutraj in zvečer  
črni čaj z mlekom  
za oba

---

IMITAZIO

---

*(življênje - pojav, ki se izraža s  
sposobnostjo presnavljanja, rasti,  
razmnoževanja)*

Kako,  
v tej neskončni  
praznini veselja,  
v teh kaotičnih  
neživljenjskih pogojih,  
najti življenje,  
ko pa vse živo  
imitira vse živo.

---

EKSKLUZIVNO

---

Neuradno smo izvedeli,  
poroča Jutranjik,  
iz vladnih krogov je pricurljalo,  
lahko preberemo v Dnevniku,  
sklicujoč se na Novice,  
izjavlja Večernik:  
Začelo se je!

---

HAIKU-JI

---

sonce v zenitu  
skozi nevihtni oblak  
izvrta luknjo

vse me pozdravlja  
seter zleknjen pod klopjo  
mahaje z repom

brenčoč popoldan  
tovornjak na travniku  
paleta vseh barv

rohneči oblak  
razvejano ožilje  
zlato utripa

hosta se golí  
burja odnaša cunjé  
nebo zardeva

smerokaz stvarstva  
za lub hrasta zakavljan  
suh trokrpi list

večerni veter  
sinhron s pritrkavanjem  
veje ob vejo

šumeče listje  
v energijah razkroja  
vzbuja novo rast

dremavi večer  
karfijole oblakov  
v sončnih očalih



---

SENRYU-JI

---

Marxov Kapital na kupu smeti jezdi rdeč molitvenik	v luži pred Sparom začudeno zre Majda v meter dolg račun	kako ponižno se vsak prikloni avtu preden zleze vanj
zavod za zaposlovanje zrem v napis samo za zaposlene	za trugo hodi zbor črnih oblek s pisanimi dežniki	otrok je padel s strehe naravnost med videosmešnice

---

NE SE BAT ...

---

- ... Bolj ko ste na tleh, bolj ste prizemljeni.
- ... Tudi senca dvoma je dokaz svetlobe.
- ... 90% poklicev, ki jih opravljate, je namenjenih vzdrževanju sistema, ki upravlja z vami.
- ... Tudi zasvojene z zdravili, zdravijo z zdravili.
- ... Bolezen je drugo ime za dobiček
- ... Tudi v bolnišnici ste v božjih rokah.
- ... Življenja nam ne oblikujejo kreatorji, temveč kreature.
- ... Tudi strašljive je strah.
- ... Zagotovo pridemo do čiste resnice. Vlada ima več kot odličen čistilni servis.
- ... Dokler ne umre zadnji ateist, se o bogu ne bo nehalo govoriti.
- ... Glede na vse, kar Cerkev pripisuje Hudiču, je imel Bog izvrstnega podizvajalca.

---

ENIGMA

---

---

REŠITVE UGANK IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE ZGODBARNICE

---

Str. 66 MINI SIMETRIČNA SKRITA KRIŽANKA: **vodoravno:** (– pomeni črno polje) 1 Alžirec –, 8 Dolga vas, 10 aleoceli 11 – adresar; **Igor Race**. DOPOLNJEVANKA: Jean Drejac, Elena Bossi; **Andreja Lenassi**. Str. 67 REBUSOID: F Ra(jo)n, fra(či) N (Č); **Franjo Francič**. POVRATNA ENAČBA: **A** JAL, **B** doba, **C** satan, **X** (ko dodamo strešico na S in preberemo vzratno) **Nataša Bodlaj**. Str. 68 RAZANAGRAMIRANJE: **Pet minut blaznosti**.



*(foto Tomaž Mahkovic)*

'Uauuu, Kako je pri vas svetlo!' je zakričal Filip, ko je uzrl luč sveta. Saj se verjetno spomnite, da smo v prejšnji zgodbi pustili Metko v visoki nosečnosti.

Da je bil prihod na svet tako bučen in svetel gre zahvala vsem mogočim svetilnim elementom, ki vseskozi spremljajo novorojenca. Pozneje so se vaščani spraševali, kaj neki se pretaka po telesu sosedovega fanta, da tako žari. Tako so ob prihodu novega junaka Rožnovih (Novak-Rožle) svetile vse mogoče sijalke od klasičnih, neonskih, varčnih do petrolejk.

Babica Roža je ob tej priložnosti privlekla tudi novoletno jelko (danes ne sme tvegati električnega izpada v vasi), ki pa ni bila običajno drevo z lučkami, temveč jelka, ki je svetila na kolesni pogon.

Kar predstavljajte si babico Rožo, ki je na vso moč poganjala kolo, da bi zagotovila dovolj svetlobe za prihod vnuka. Posledično je jelka res utripala, da so si sosedi (tudi tisti na koncu vasi) nadeli očala primerna za gledanje sončnega mrka.

Skozi kakšen napor je bilo potrebno iti, si pa lahko mislite. Saj ne, da si Roža ne bi predhodno naredila zalog z dobro mero žganja, nekaj vrečkami bombonov in podobnimi poživili. Okrepčala se je tudi z limonovim sirupom, za katerega se je kmalu izkazalo, da gre za detergent za pomivanje posode, kajti iz ust babice so deževali milni mehurčki.

Ja, v tako prijeten svet je vstopil Filip. Fant je ob vam znani prehrani veselo rasel. Kaj kmalu se je pridružil tabornikom, saj je imel rad naravo in šport.

Filip je bil dober tabornik in prijatelj. Včasih je bil malce neroden, vendar dobrodušen. Dobro, ni znal postaviti šotorja, pa če se je še tako trudil, ampak biti v šotorju s Filipom pa je imelo kar nekaj prednosti. Ena od teh je bila, da nikoli nisi ob njem potreboval svetilke ali odeje. Že rahel dotik je povzročil razsvetljavo za nekaj domačij, da ne govorimo o toploti v bližini njegove glave. Toplota je izvirala iz Filipovega bujnega lasišča.

Taborniška družčina se je letos odpravila na otok Krk. Filip si je pripravil vse potrebno za pot in odbrzel novim dogodivščinam naproti. Še niso dobro izstopili iz avtobusa, že so bili udeleženci dopustovanja pripravljene za kopanje. Filip in prijatelji so skočili v dokaj ledno morje in se predali morskim radostim. Na vrsto je prišlo tudi potapljanje. Sošolec Rok je opazoval Filipa ter mu priskočil na pomoč pri potopu. Pomagal mu je tako, da je potisnil pod morsko gladino zadnjico potapljača, da je le ta zdrsela v vodo. Dan je v prijetni igri kaj kmalu minil. Zvečer so se igralci usedli, še prej pa zanetili taborni ogenj ter se pomenkovali o dogodivščinah. Ena izmed njih je bila tudi ta, da je Filip stopil na morskega ježa in da si bo bodice odstranil, ko bo imel čas (vsaj tako je rekel.)

Nič, počasi bo treba iti spat, ugasniti ogenj, luči oziroma poslati Filipa v spalno vrečo ter si zaželeli lahko noč.

---

ŠOFERKA D

---

Ja. Šoferka D je pogumno stopila naprej. Kaj kmalu se ji je pridružila pohodnica N. 'Dom je na hribu,' sta si rekli, veselo zažvižgali in odmaširali. Saj poznate udeleženko N in veste, da je iznajdljiva in praktična? Da je temu tako, se je pokazalo v naslednjem trenutku, ko je uspela ustaviti prvi mimoidoči avtomobil (mimogrede ... ta, kot je pričakovati ni bil običajen avtomobil, ampak avto na fižolni pogon). Samo v vednost; baje, da je bila lani slaba letina.

Romarki sta šoferja najprej povprašali, če govori slovensko in če ju zapelje do nekega doma, ki naj bi bil nekje ob cerkvi na nekem hribu ...

Šofer I je znal slovensko in potnici naložil v svoj avtomobil in veselo zapeljal cilju naproti. Samo kaj, ko tudi on ni vedel kam. Je pa bil odziven in je hitro vprašal prvega mimoidočega: »Ej Lučič, kaj ti znaš ki je vaški dom?« Lučič se v prvem hipu ni mogel domisliti ničesar, vendar je kmalu dobil namig. Spomnil se je namreč, da ima pri sebi prvo pomoč – ne si mislit, da tisto, ki jo je potrebno zamenjati vsakih 5 let – ampak ta pravo. Kocko sladkorja je vedno nosil v desnem žepu suknjiča in na njej, glej ga zlomka gps mravljice. Navigatorke so takoj stopile v akcijo. Voditeljica je najprej ustavila maloštevilni promet, njena pomočnica je izrekla čarobno besedo – Boršt, izrisala pot na listič, ki se je našel pri roki, služabnice so začele ličiti šoferko D in njeno spremljevalko N in vse je kazalo, da bosta junakinji te zgodbe nastopili na večerni prireditvi. Ampak brez zapletov ne gre. Mravljice so se odločile, da potrebujejo malo prediha, predno opravijo svojo misijo. In res. Poklicale so prijateljice muhe enodnevnice (upale, da te nimajo prav danes slabega dne). Povabljenke so se hitro odzvale in začele *Dance of Joy*.<sup>1</sup>

D in N sta se nekaj časa spogledovali, nazadnje sta se še oni dve priključili in pravzaprav imeli ogrevanje pred nastopom.

Še dobro, da je voditeljica imela Chuck Norrisovo uro, ki jo je na hitro ošvrknila in naznanila navzočim, da se program prireditve bliža koncu. D je ponovno pokazala odločnost, potrepljala šoferja I in Lučiča, pomežiknila spremljevalki N, postrojila mravljice (muhe pustila, da užijejo svoj dan) in usmerila karavano prireditvi naproti. Končno se je avto ustavil pred domom, s svojim smradom odgnal še zadnjega vaščana v Borštu, ki se ni udeležil prireditve, in iztresel tako nastopajoči D in N, kot vso spremljevalno ekipo.

Posadka je vstopila v dvorano. Kar predstavljajte si, kakšni pogledi so švigali. Glede na to, da se je prireditev zaključevala, sta D in N hitro odrecitali, se zahvalili dostavi s spremstvom in se skušali malo sprostiti.

Šoferki D sprostitev ni šla od rok, kajti treba je bilo organizirati prevoz da njenega avtomobila, ki je bil parkiran pri neki planinski koči sredi doline. S koticom očesa je opazila

---

<sup>1</sup> Ples radosti

obiskovalca R, ga malce boječe vprašala, če ima mogoče kakšno prevozno sredstvo zanjo, za N, za I (avtorico predhodne zgodbe) in za J, da jih odpelje do že prej omenjene lokacije njenega jeklenega konjička. R je veselo naznanil, da ima kombi na plinski pogon in jih lahko zapelje do zelene destinacije. »Juhu, Juhu!« so vpile nastopajoče.

R, zdaj v vlogi šoferja, je pred vstopom v prevozno sredstvo razdelil vsem prisotnim plinske maske, slušalke in čelade. Se sprašujete, zakaj toliko rekvizitov za nekaj kilometrsko pot?

Ja, večsedežnik je izpuščal pline, metal kamenje in tresel z blažilci. Toda kljub vsemu je R srečno prispel do neke planinske kočice sredi neke doline.

Vas zanima, kaj se je dogajalo v preostanku večera?

Če je temu tako, vam predlagam, da izzovete J, da napiše svojo zgodbo in jo razdeli med nas ...

---

## VEČER

---

Pravijo, da ima noč svojo moč ... Ja pa kaj še? Planinska kočica sredi doline? »Nič takega,« so rekle udeleženke predhodne zgodbe in se v mislih prepustile svojim sanjam, ki jih bodo dodelale na poti domov. Ampak tudi tokrat ni šlo brez zapletov, kajti pred jeklenim konjičkom jih je čakala zaseda. In to kakšna. Velikansko mravljišče samih faraonk. Te so imele izredno sejo hišnega sveta, na kateri so ostro kritizirale Šoferko D, Metko in njene prijateljice. Glavna faraonka, obuta v copatke iz kuvertana je imela resno pripombo glede Metkine frizure. Ta da jih še najbolj spominja na slabo pečen rižev narastek. Ena od udeleženk si je naredila bundo, ki še najbolj spominja na hodeč kavč, da ne zgublamo besed o naslednji, ki je nosila barvno neuskladen rožni trak za lase, pripet na nogi ... Glede slednje pa so ostale brez besed. Videle so jo namreč z novim daljnogledom in to kakšnim. Dva preluknjana jogurtova lončka, povezana s pojočo slamico, kaj takega ... »Kako ugoditi faraonkam in nadaljevati vožnjo?« so se spraševale junakinje te črtice. Spomnile so se rešitelja R, ki je vedno nosil čarobno paličico s seboj. Mogoče jim lahko on pomaga, jih preobrazi v bitja, ki bodo po godu cestni komisiji.

Rešitelj R je za svoje delo potreboval dvorano, napolnjeno s krompirjem, plin, pridobljen iz čemaža. S svojo palico je ustvaril potrebne pogoje in začel je lahko s preobrazbo.

Metko, ljubiteljico čevljev, je spremenil v Muco copatarico, ki je sicer odnesla copate, vendar jih ni zakrpala in vrnila otrokom, temveč jih je skrbno pospravila v svoje omare in iz njih naredila dobrodelno dražbo. Sledile so Sneguljčica, Rdeča kapica in Trnuljčica. Sneguljčica ni pojedla jabolka, ampak porov zavitek in palčki niso bili pomagači, ampak so čakali, kdaj se bo lepotica lotila pospravljanja in priprave ene od slastnih jedi. Rdeča kapica se je spogledovala z volkom, Trnuljčica pa ... še na misel ji ni prišlo, da bi iskala vreteno in predla. Raje se je udobno namestila in prebirala novo zbirko Grimmovih pravljic.

R je upal, da bo opisana preobrazba farankam všeč in bodo dekleta lahko nadaljevale pot, vendar se je motil. Faraonke so želele pravljlična bitja, takšna kot so se jih spomnile iz otroštva. »Ni kaj,« je rekel R, zavihtel paličico, izpraznil dvorano, naložil krompir na ramena

palčkov, Trnuljčico prekinil pri branju in ji naložil čemaževe jeklenke, da jih shrani za drugo priložnost. Čarobna dvorana je dobila svoj star izgled in spreminjanje je lahko potekalo po predvidenih poteh. Muca copatarica je skrbno sešila in vrnila otrokom copatke (nekaj parov je le obdržala zase), Sneguljčica je pojedla malo jabolka, da si bodo mislili, da se je zastrupila, Rdeča kapica se je prestrašila volka (no, ja, in svizec je zavil čokolado ...) in Trnuljčica je poiskala vreteno, se malo zbodla, malo pospala (za sto let ni bilo nobene možnosti ob velikanskih količinah kave).

Faraonke so budno spremljale dogajanje in po večurnem zasedanju hišnega sveta sklenile, da mimoidoče spustijo naprej. Muhe enodnevnice, tiste za vzdušje, so se lenobno zleknile na kavč (bundo) in užile dan.

Tako to je, ko imamo opraviti s pravljničnimi bitji v planinski koči sredi doline ...

---

## MOJ KAPUT

---

Ljubav je kao kaput.  
Nekad mi zatreba, a nije tu.  
Gorim, kad ga nosim.  
Uvijek je moj.  
Imam samo njega, zato je neophodan i dragocjen kao Suvo zlato.  
Kada je tužan, stoji i čeka.  
Čeka na hladne dane, da me ogrije.  
Da me ponese u snježnu bajku.  
Čeka na vatru, da se pravi važan,  
dok miruje i gleda se u plamenima toplote.  
Voli sve boje i dobro se osjeća u svakom društvu.  
Izlazi na pozornicu,  
izlazi u susret sretnim ljudima.  
A pogotovo djeci.  
Radostan je uz njih.  
Vozi se na saonicama.  
Prolazi kroz šume i planine,  
sve dok ne ponestane tragova u snijegu.  
Složi se i uzdahne.  
Možda i proljeće pogleda na njega,  
ohrabri ga, dok čeka.

Ljubezen je kot plašč.  
Ko ga potrebujem, ga nimam.  
Ko ga nosim, mi je toplo.  
Vedno je moj.  
Imam le njega, pomeni mi vse.  
Včasih je žalosten, takrat stoji in čaka,  
čaka na hladne dni, da me pogreje,  
odpelje v čarobno pravljico.  
Čaka na toploto, plamene.  
Da se baha, gleda v svetlobi ognja.  
Rad je barvit.  
Rad je v dobri družbi.  
Nastopa, srečuje prijazne ljudi.  
Veseli se otrok.  
Z njimi preživlja zimski čas.  
Vozi se s sankami.  
Pelje čez gozdove in planine,  
vse do poslednje sledi v snegu.  
Zloži se in vzdihne.  
Čakajoč na pomladne žarke.



*(foto arhiv ŠK Zgodbarnica)*

---

## SNEŽAK

---

Čas po času.  
Kdaj je to bilo?  
Takrat, ko sta se menjavali plima in oseka, takrat ...  
Dišalo je po zimi, po klinčkih in cimetu,  
po božičnem drevcu.  
Obetalo je začetek nečesa novega, njej neznanega.  
V iskanju sebe.  
Kdo je?  
Komu je mar za njo?  
Naredila je snežaka, da bo v hladnih dneh ob njej -  
da ji bo vračal nasmeh.  
Ustavil se je.  
Ni poznal štetja, ni poznal ur, dnevov.  
Ni pozabil nanjo, čeprav je sama pozabila nase.  
Pomenil je rojstvo, novo življenje.  
Novo veselje.  
Postala je ona, lepa v svoji skromnosti.  
Nekega dne ga bodo ogreli sončni žarki.  
Nekega dne se bo stopil.  
Nekega dne bo voda spomladanskim cveticam.  
Spreminjal bo podobe.  
Spreminjal se bo.  
Ves čas bo njen.  
On in čas.

---

## VETER

---

Prepredeni nožici.  
Položen mrežasti okvir, razdeljen na tri dele.  
Koliko bo zdržal?  
Kje so njegove meje?  
A ve, da bodo na njem visela raznovrstna oblačila,  
pripeta z rdečimi, zelenimi in vijoličnimi kljukicami?  
A ve, da mu izbor morda ne bo všeč?  
Mogoče ga je strah teže,  
mogoče pa ne, in se prepusti toku življenja.  
Včasih skrivoma opazuje pralni stroj,  
ločuje posamezne kose perila,



jih skrbno vmešča na kovinsko mrežico.  
Včasih leno stoji,  
se pretvarja, da je krhek.  
Včasih pusti, da mimoidoči odložijo rože.  
Včasih se jezi,  
ker mu je dovolj samoumevnosti.  
Takrat se zlomi,  
pospravi za omaro v kot sobe,  
vedoč, da ga bo dekle modrih oči  
nekega dne  
znova  
poiskalo.



*(foto Rafael Vončina – Zgodbarnica na terenu; Bazovica, Italija)*

---

ŠOLA

---

Rdeče, sivo in omejeno.  
V nebo segajoči trapez,  
prilepljen na ožji pravokotnik.  
S sajami prepredena stena.

Poznan je kot zajedljiv in sovražen  
sivolas tip, ki dopoldan sovraži sebe,  
popoldan pa ves svet. Vedno skeptičen  
do vseh in vsega. V njegovem mehanizmu je nekaj narobe,  
zato svoje misli, želje in hotenja  
zaupa le papirju. V ta namen ima dokaz,  
ki se kaže v štirih zbirkah pesniškega branja  
in tudi dokaz, kako občutljiv ima obraz duše,  
zato venomer, kjer je le mogoče daje v branje  
in ogled svoje pesmi. V Brazde in Fontano,  
v Trmun in Stopinje.

Na koncu tudi v Likusovo družbo zbrano,  
kjer je bil sprejet kot človek, ki ljubi in pričakuje,  
da se mu življenje ne izteče v smer neznanu.



*(foto Tomaž Mahkovic)*

Spoštovani!

Verjen, d me ne boste vzele z slabo, ke sen se odločo, d ven poven ano mejhno zgodovinsko štorjo, ke veže Istro jen Kres.

Tu prvo moren ven povet, vet čej sen. Jest sen z Vespa v Istre, vele pod Steno Kraškega roba. Ane nanka ne znajo, čej je tu. Ma ka nes briga, samo d nen je lepu. Jen ka jmejo sčep Istra jen Kres? Prvo kr jemejo, je trta, ke rase v Istre ku Refošk, lete n Krase pej ku Teran. Ma vet ubeh se lhko šitro pjan. Drugo je, d smo ble sčep pod Benečijo, ke je ven vzela vse hraste z Benetke, pod Avstrijo, pod Francijo, pod Italijo jen n zadnje pod Jugoslavijo. Tku, d znamo kku se polhe palejo, jen štruce pečejo. Alora: še nekj je, kar nes veže. U Vespe je bil dolgo let vd 1889 jen do 1907 župnik in dekan Josip Kompare s Krepelj, rojen 6. novembra 1858. V tisteh letih je bil z Vesp jen z vso Istro velik mož. Delo je z napredek Istre, z zidanje ljudskih šul na Plavjah, na Škofijah jen do Milj. Po vseh vaseh, ke so ble pod vsapsko faro. Zavzemal se je za napredno kmetijstvo še posebej za vinogradništvo. Kot zaslužen deželni poslanec je biu največ zaslužen ze regulacijo vodotokov in vsapske reke u vsej vsapske doline. S ten se je zamočvirjena s topole jen vrbjem zarasla dolina vt Gabrovice do Oreha spremenila iz gruble v raj. U Vespe je dal prezidat in opremit dekanijsko cerkev, vpeljal tretji red sv. Frančiška, skrbeu ze domači misijon in navduševau ljidi ze knjige Mohorjeve družbe. Pod njegovim vodstvom so nastala prosvetna društva Domovina Osp, Straža na Plavjah, Slovenski dom v Štramarju, naš dom ne Badihi. Ne veliko žalost prebivaucu Vspa jen drujih vasi, pa je mogu Josip Kompare v jesene 1907 zapestet Vesp jen se umaknet u Ameriko. Umril je 10. februarja 1925 u Clevelandi. Tistga leta so se Vsapce zaubluble, d me bojo postavle spomenjk. Po stu letih, kumi leta 1998 so se Vsapce oddolžili in mi ne pročelji kulturnega doma postavli spominsko ploščo. Jen, ka je ratalo, d ga je tu doletelo?

Danes je tu skorj normalna stvar, ke jema vsak gspud čej kšnega vtroka, ma tabt je bla velika sramota z ledi jen z cerkov. Č glih ma par, d z cerkov nrbrž nej bil prve. Pupa sez Štramarja me je rodila dva sina. Ldje so me pčase vtpestile, d ke je nredo doste dobrega z ledi, č glih tega ne be smel delat, so dodale. Doste let p njegove smrte sen heco mojo nono, ke ga je zagovarjala jen opravičevala, je pravla, d ga je skušnjava premotla. Prov sen reko, prov, ben, z anbet be se anka zstoplo, ma dva bota, pej je nmalo preveć. Jen sen jo še nprej dražo. Njega lhko premote, ne, mene pej ne sme. Vsa jezna me je okregala: »Hode će, hode, ti brezverc nesramne.« Tku se je fenila ta življenjska, na pou resna jen z današnjimi očmi gledana na pou smešna štorja, ke je zdej vre zgodovina.

Že dolgo, kar več let, sem se otepal in se še vedno oteparam vsemogočih vabil na vsebinsko zelo različne seanse, predavanja, tako verske, zdravstvene, duhovne in ne vem še kakšne. Na to dejavnost ne dam nič, ker mislim, da je tako početje le zavajanje ljudi, poleg praznjenja njihovih žepov. Prepričan sem, da zdravemu, pametnemu človeku ni treba takih ugotovitev in ozdravitev iskati v Indiji, te lahko najde tudi doma, le objektivno je treba jemati življenje, delati in strpno počakati, pa pridejo. Kaže, da je vse zaman. Sedanji svet bi hotel vse rešitve dobiti na krožniku tu in sedaj, zato išče bližnjice, ki premnogokrat vodijo v še večje zaplete, odvisnosti in od tod, na žalost, tudi v samomore. In glej ga, vraga! Prejšnji teden dobim lično vabilo na predavanje na temo »barve« gospe Andreje Novak, strokovnjakinje energetskega delovanja, ezoterike, diplomirane dizajnerke in barvne svetovalke. Dela še na številnih drugih področjih, vse v prid ozaveščanja in boljšega življenja človeka. In koliko se je v zadnjih dvajsetih letih nabralo takih strokovnjakov! Za dušo, za telo, za spomin, za lepoto, za večno mladost, ali vsaj za počasnejše staranje, za ljubezen v poznih letih, za čim daljšo erekcijo, za nič koliko orgazmov, za mladostno gibanje, za čutno spolnost v starosti, za spoznavanje sebe, za ljubiti sebe in še veliko podobnih stvari. Malo morje. Vsi se trudijo ljudem izboljšati življenje, a ono postaja vse slabše, vse bolj nezadovoljno in zagrenjeno. Občutki zapuščenosti, prevaranosti, neizživetosti, nespoštovanja se večajo. Sicer pa, zakaj me je pravzaprav to vabilo tako hitro zvabilo. Ko sem sporočilo odprl, mi je v oko padlo ime Andreja Novak. Debele mastne črke so mi kar zaplesale pred očmi od presenečenja. Jebe ... jebe... la cesta, saj to je ime moje sorodnice. Ja, ona dela v mestnem muzeju. Ja in kaj je doštudirala? Kdo ve. No, no saj niti ni važno. In ko se je v meni razburjenje malo poleglo, sem prebral vabilo do konca in na svojo žalost, še bolj v veselje hitro ugotovil, da to ni ona, ampak neka druga gospa z enakim imenom in priimkom. Začutil sem olajšanje. Ne vem, zakaj. Vendar vem, da bi ob srečanju gotovo občutil nelagodje. Vsaj jaz. Za njo ne vem. In kaj pravi gospa o barvah? Veliko. Za vsako barvo je povedala, kako vpliva na človeka, na njegovo življenje. Pozitiven vpliv in negativen vpliv. Sedel sem nekoliko dlje in nisem vsega podrobno slišal. Morda je dobro, morda tudi ne, ker se ne bom znal izogniti vplivu barve, ki širi negativen vpliv. No, s svojo kmečko pametjo bi hitro rešil neznanko. Kaj vse se lotijo ljudje, samo delati ne, čeprav tudi ta moja misel ne pove vsega. Ampak, vse lepo in prav. Kje vzeti denar, da zadostiš vsem tem barvnim kriterijem? Mar ni to tudi pritisk v potrošništvo? Vsaj za določeno število ljudi. Mene se je najbolj dotaknila rdeča barva in njen vpliv, ki da je glasen, malone kričav, da človeka celo odžene. In tu me je zadela v srž problema. Naj povem. Moja prva žena je nosila rdeče čevlje z visoko peto, rdeče spodnje perilo z rdečimi kačastimi nogavicami in rada je pila rdeče vino. Barva mi je celo ugajala, ampak po dveh kozarcih popitega rdečega vina je postala tako glasna, da sem se moral kljub vsemu vsakokrat umakniti. Bog mi je priča, da takega stanja nisem mogel več prenašati. Zaradi sramote se nisem javil k pogovoru z gospo Andrejo, saj bi se v pogovor vpletli še ostali poslušalci in seveda: gorje meni. Nekaj poslušalk se je kar strinjalo z gospo. Tudi same so že spoznale vpliv barv. In kako toplo je pri srcu poslušalcu, ko spozna, da se je znašel, lahko rečemo na znanstvenem nivoju, vzporedno s strokovnjakom, ki nastopa. Znanci mi oporekajo mojo miselno višino. Govorijo mi: »A, ja, ti lahko govoriš, vendar nimaš prav«. Jaz pa vseeno ostajam pri svojem. No, nekaj te trme sem pridobil prav na

takih predavanjih. Nekaj malega se me je dotaknila tudi bela barva. Po besedah gospe Andreje je bela barva tiha, nežna in kot nalašč za dojenčke in otroke, ker ne morejo zaspati. Bela barva jih umiri in jim pomaga zatisniti utrujene oči. Ob teh besedah sem se spomnil dogodkov iz svojih otroških let in moral sem pritrditi izjavi gospe Andreje. Nam so v otroških letih dajali žganje, ker je bele barve, nas je umirilo in nam je ravno tako pomagalo, da smo hitreje zaspali. Vse to, za mene silno pomenljivo izvajanje me je precej utrudilo in moral sem zapustiti predavanje. Naenkrat sem se počutil nepoklicanega, kot da sem se izgubil v neznanem kraju. Obenem sem občutil žejo in pritisk polnega mehurja. Kasneje doma se me je polotilo nelagodje, očitek vesti, ker sem se zavedal storjene nesramnosti z odhodom brez pozdrava, čeprav, po drugi strani ne vem, kako bi sprejeli moj poslovilni pozdrav, s katerim bi prekinil zanimivo predavanje.

---

## MARKO

---

Kdo bi vedel, od kod se je vzela. Enostavno je prišel, obiskal vse plastične in kovinske posode z mačjo in pasjo hrano pred hišo v uti pod streho, pred garažo, se najedel, napil in počasi odkorakal nekoliko dlje od hiše, kot da domačinom še ne zaupa. Nič ni izgledalo, da bi se pretirano bal, le previdnost ga je dajala. Ko smo ga opazovali in ugibali, kje bi lahko bil njegov dom, nam je nesramno mežikal, se obredno oblizoval in snažil. To je počel, dokler se ni po svojem mnenju odločil, da je dovolj urejen za novo domovanje. Mi seveda, nismo bili njegovega mnenja, čeprav ga nismo podili ali kako drugače vznemirjali, ker smo sklepali, da se bo ob primernem času že sam umaknil, ko bo zaznal njemu nenaklonjen teren. Obnašal se je, kot da tu živi že od nekdaj, kot da je to njegov dom. Poiskal si je zavetje v senci pod zidom na novo pozidanega žara, se zvil v njemu lasten klobčič in mirno zaspal. Priselitev se je zgodila sredi poletja, ko so se dnevi daljšali in postajali vse toplejši. Zato smo se pred naraščajočo vročino umaknili v hišo in na njega pozabili. Nekaj ur kasneje, popoldne, ga ni bilo več na prej izbranem mestu, tam je sedaj pripekalo sonce, tudi drugje ga nismo opazili, tako, da smo si oddahnili in bili prepričani, da se je vrnil, od koder je prišel. Se pravi domov. Na naše veliko presenečenje se to ni zgodilo. In glej ga, predrzneža! Drugi dan je že navsezgodaj zjutraj prišel pred nami, morda že ponoči, se lepo namestil v uti na klop z mehko prevleko in zaspal. Za nas je pomenilo signal, ki je kazal na njegovo, nam neljubo odločitev. Ko se je sonce s toplimi žarki izza Slavnika prelilo čez dvorišče in posušilo jutranjo roso, smo tudi mi prišli na plano z namenom, da kaj postorimo na vrtu, preden se vročina dvigne preko 25° C, letos večkrat tudi do 30° C. Našli smo ga spečega in prav nič ga ni motila naša prisotnost. Leno se je pretegnil in po vsej svoji dolžini obrnil proč od smeri prihajajoče sončne svetlobe ter mirno nadaljeval spanje pravičnega. To je bil trden razlog, da smo začeli s preganjanjem, ki se je po eni uri končalo brezuspešno. Uspelo nam ga je pregnati par sto metrov daleč, a nič več od tega. Vedno se je po drugi strani vrnil, se skrivoma nahranil in zopet obležal nekoliko bliže od predhodnega pregona, dokler ni zopet zavzel prvotni prostor na stolu. Nekoliko slabše se mu je izšel dan, ko je sosed pripeljal iz Kopra svoji psički na vikend, ki sta ga oblajali in preganjali do onemoglosti, da se ni mogel hrani niti približati. Isto

se mu je godilo, ko se je srečal z udomačenimi mucami. Branile so svoj življenjski prostor in izgledalo je, da nam bodo te živali pomagale novega prišleka odstraniti. A ni šlo. Naše predvidevanje se je izjalovilo. Psičke so zvečer odpeljali in jih šele čez teden ponovno pripeljali. Med tednom se je počasi pred posodami s hrano z mucami spoprijateljil, čeprav brez renčanja ni šlo. Postal je celo kavalir. Če je prišel do hrane prvi, se jo je lotil, če pa so bile domače muce prve, je na primerni oddaljenosti strpno počakal, da so se najedle, nato je pristopil in pojedel, kar je bilo v posodah, jih oblizal, da so se svetile kot umite. Tako se je nadaljevalo nekaj časa in nam ni ostalo nič drugega, kot, da ga sprejmemo kot novega mačjega člana. Dobro, dobro. Vendar, kdo bo hranil vso to mačjo zalego, pet živali. Prva je pri hiši že petnajst let in smo jo obdržali na prigovarjanje sosedov in znancev. Bila je enkratna pojava. Snežno bela dlaka s črno piko med očmi, oči pa svetlo modre. Prava mačja lepotica. No, prav, smo rekli, ta in nič več. Potem smo v bližini našli dve zapuščeni, nekaj dni stari mucki in samčka. Komaj so spregledali. Morali smo jih hraniti z mlekom, da so preživel. Dve sivo temni sestrici in rdeč samček, ki smo ga zaradi rdeče dlake poimenovali Roško. Vsi trije so bili lepi, prikupni mladiči. Roško se je prihajajoči sosedi iz Kopra tako priljubil, da ga je posvojila. Muci sestrici iz najdenega gnezda pa smo želeli oddati v občinsko mačje zavetišče, vendar ju niso hoteli sprejeti, z izgovorom, da nimajo denarja za njuno vzdrževanje. Če je tako, tudi mi nimamo denarja za njihovo hranjenje in vzdrževanje, smo jim sporočili. Torej sledi usmrtitev. Jezno so se odzvali na našo odločitev. Naposled se nam je uspelo dogovoriti, da jih odpeljejo in poskrbijo pri veterinarju za sterilizacijo, da ne bo razmnoževanja in jih pripeljejo nazaj. In tako se je tudi zgodilo. Sedaj imamo družino štirih živali. Kakor že povedano, soseda je posvojila Roška, najstarejša snežno bela Nika gospodari v kuhinji pri nas in z glasnim renčanjem opozarja vse okoli sebe, da je tu prva in zato ji gre zasluženost spoštovanje. Sestri najdenčki Beti in Neli se hranita skupaj z ostalimi z mačjo hrano in ne pokusita mineštre, še mesa ne. Da bi miši lovile kot nekoč, se ne spodobi. Marko se je zredil in daje podobo beneškega leva, poležavajoč okrog hiše na izpostavljenih mestih. Poleti mačke prespijo tudi zunaj, ker imajo veliko udobnih mest, pozimi pa Nika prespi na tapecirani stoli v kuhinji, sestri Beti in Neli sta si zagotovili mesto na visečih zidnih omaricah v kuhinji, Marko je prevzel nočno stražo v garaži, prav tako na tapecirani vrtni stoli. Za enkrat gre nam in njim dobro, kako dolgo pa ni znano.

---

## Č'OPNE

---

Brata Jože Starc in Nane Starc, po domače Čopne, oba neporočena, sta živela v skupnem gospodinjstvu z materjo Ančko Starc. Zakaj tak vzdevek, tak nadimek ali kakor se že reče ljudem, ki jih poimenujemo po kaki dejavnosti? Torej: Čopa. Čopa imenujemo podzemni del debla, ki ostane v zemlji tudi, ko deblo odžagamo. Predvsem potem. Kdor je to izkopaval ali ruval, bi bil lahko poimenovan po tem delu. Se pravi: Čopec, Čopen ali nekaj takega. Dejavnost se je verjetno opravljala v preteklosti in po njej so potomci nosili omenjeni vzdevek. Kakorkoli, dejstvo je bilo, da sta oba brata bila majhna in lepo okrogla kot kakšna

Čopa. Jože je spominjal na možica iz osnovnošolskega berila, kjer je sliki bila pripisana tudi pesmica.

Cvili možek,  
debel možek.  
Ima hlače dopetače,  
a trebušček ves napet,  
da ne more z njim na led.

Tako je izgledala Jožetova pojava na cesti, kadar se je odpravil v mesto, ali od tam prihajal. Še bolj smešna je bila slika v zimskem času, ko si je oblekel črn usnjen plašč, ki ni bil plašč, ampak jopič, vendar je zaradi nizke rasti deloval kot plašč. V roki prav tako črno usnjeno aktovko za prenos različnih vsebin: od hrane pa do uradnih sodniških in drugih papirjev. Po materini smrti jima je prišla gospodinjit sosedka Marija ali Mrika Mčelova. Seveda so se vaščani zgražali zaradi takega početja, ker so videli v tem samo grešnost. Mrika je bila vdova z dvema hčerama, ki sta se odselili. Starejša se je poročila v zamejstvo, druga, mlajša je poročila miličnika Janeza in skupaj sta šla čez mejo, nato v Avstralijo. Nekoliko mlajši Jožetov brat Nane Starc, po domače Nančo je bil nekoliko umsko prizadet in spričo tega nekakšen družinski hlapec, tako da so se tudi vaščani do njega poniževalno obnašali. Čez poletje, vse dni, kakor se je reklo, petek in svetek je bil z živino na paši. Ostali čas, pa je bila njegova skrb živina v hlevu, priprava drvi za kurjavo, pa še ostala hišna opravila. V vojnem času so ga na napajališču za živino fašisti nadlegovali z vprašanji o partizanih. »*Te ga višto partizani?*«<sup>1</sup> Čeprav prizadet, jim je bistro odgovoril: »*Ši, ši, li go višti. Šu in šofita go višto tanti pantigani. Ma ši, že vero!*«<sup>2</sup> Po takem odgovoru so ocenili, da Nančo ni prišteven in so se umaknili. Po vojni je zahajal tudi čez mejo, v zamejstvo. Nekoč se je zgodilo, da je zamujal s povratkom, saj je zadnji trenutek še ulovil karabinjerje na bloku. Sledilo je vprašanje. »*Perché tu vieni così tarde, non te ga orologio?*«<sup>3</sup> Nančo, ki ni bil neumen, kot je zgledal, pa je odgovoril: »*No, non go orologio, ma un' altra volta, mi portero sule špale un orologio come tamburo. No me retraso mai piu!*«<sup>4</sup> Tako so ga pustili domov in ugotovili, da ni smiselno se z njim prerekati. Tako je Nane dokaj izkoriščen in zaničevan preživel svoj, od Boga odmerjen čas življenja.

---

## K'ROŠC

---

Krašovec Jože, po domače K'rošč je bil že priletan možak, vdovec, ki mu je žena umrla mlada, kmalu po drugem porodu in rojstvu sina Marjana. Hčerka Helena je bila takrat stara tri leta. Zato je bila kriva tudi vojna, saj je še dodatno zaostрила že do takrat prisotno siromašno življenje. Primanjkovalo je vsega, čeprav se je Jože trudil z obdelovanjem zemlje in

---

1 »Si opazil kje partizane?«

2 »Ja, ja, sem jih videl, na podstrešju je veliko podgan, ma ja, je res!« (partigiani-pantagani, podobna izgovorjava)

3 »Zakaj prihajaš tako pozno, nimaš ure?«

4 »Ne, nimam ure, ma drugič si bom na rame nadel enega tako velikega kot je tamburin in ne bom več zamudil.«

vinograda. Poleg vseh mogočih težav, ki so ga spremljale skozi življenje, je bila ena še posebej obremenjujoča, saj ga je zaznamovala s krajo. Ko je bil na njivi ali v vinogradu, je imel pri sebi vedno koš ali vrečo, da je lahko skrnil ukradeno. Sicer je šlo vedno za malenkosti, vendar kot bi bil uročen, ni in ni mogel priti domov, da ne bi karkoli ukradel. Zgodilo se je tudi to, vendar se je moral vrniti, nekaj ukrasti in šele potem se je lahko pomirjen vrnil domov. Med ukradenimi stvarmi so bile navadno buča, glava zelja, koruzni storž, ali karkoli od zelenjave, le da je potešilo njegovo lakomnost. Pod vasjo je bilo dokaj obsežno zemljišče, bogato z vodo in kdor je le kaj dal nase, si je tu priskrbel nekaj m<sup>2</sup> zemlje za vrt. Na začetku je bil pozidan vaški vodnjak, ki obstaja še danes in kjer so se vaščani oskrbovali s pitno vodo. Zemljišče je bilo tako vodnato, da so si vsi lastniki vrtov naredili na svojih vrtovih vodnjake in na tak način nemoteno skozi vse leto gojili zelenjavo, kar je pomenilo življenje. Tu so imeli tudi Koroščevi svoj vrt, ki je bil sedaj sestrin, a se je zgodilo, da sta se na vrtu srečala oba in pobirala pridelek. Taki trenutki z glasnim prerekanjem, kdo lahko kaj vzame in kdo ne, so vaščanom nudili resnično zabavo v živo. K'roč je še kar nekaj let po vojni vztrajal v samskem življenju, a nekega dne, ko je takšno življenje izbilo sodu dno, se je odločil in ob vračanju navkreber skozi vas proti domu vstopil skozi odprta vrata k Minci, ki je živela tudi sama, pograbil na štedilniku lonec s fižolom, ki se je kuhal, in začudeni Minci ukazal: »*Ala, ka boš ti t sama, jest gor tude sam. Hode z namo.*« Minca je molče vstala in šla s Kroščem na njegov dom. Od tistega dne sta živela skupaj kot zakonski par. Minca je bila obenem vdova.



(foto Olga Knez- Zgodbarnica na terenu z gostjo Mileno Miklavčič; Artviže, Brkini)

Mož je šel v Ameriko zaradi neznosnih življenjskih razmer doma, pa da bi kaj prislužil in se s prisluženim denarjem vrnil ter jima izboljšal življenje. Usoda je imela drugačne načrte. Po nekaj pismih je njegov glas ugasnil. Nikoli več se ni javil. Težkim življenjskim razmeram je



botrovala tudi tedanja politična ureditev, saj je vas bila v takratni »coni B«, ki ni dovoljevala premika, lahko si šel seveda peš na sever čez Socerb proti Sežani, ali ravno tako peš čez Tinjan v Koper. Čeprav navajeni, v Trst niso mogli iti, na vzhod v novonastalo Jugoslavijo tudi ne. Nekaj družin, katerih očetje so delali v žveljski rafineriji ali škedenjski železarni, se je že takrat odselilo. Kot bi ne bilo dovolj težav, je v tem času K'roč še zbolel. Porodilo se je vprašanje, kam po pomoč. Počasi in s pridobitvijo posebnih dovoljenj so ga le spustili na zdravljenje v Trst. V bolnišnici so ugotovili, da je staknil ulkus zaradi splošnih slabih življenjskih razmer in dodatno zaradi pitja alkohola, ki naj bi deloval kot zdravilo, svoje je nedvomno dodala še prekomerna uporaba tobaka. Tako je v bolnišnici živel tri mesece, nakar so ga poslali domov kot neozdravljivi primer. V času bivanja v tržaški bolnišnici, ko je že izgledalo, da mu ni več pomoči, je prišla smrt, da ga odpelje na drugi svet – a on ni hotel iti. Na njeno vabljenje v italijanščini ji je odgovoril. *»No no, no vado ijo. No voljo morir. Va zo in primo piano, že una sinjora Urša del mijo paese ke vuole morir«.*<sup>1</sup> V tistem času je resnično bila v bolnišnici žena vaškega čevljarja in mežnarja. Smrt ga je ubogala in odpeljala s seboj Uršo, ker jo je življenje že tako ali tako zapustilo. Domov je prišel odpisan, čakajoč na smrt. Pomlad je šla na poletje, dnevi so bili vse bolj topli in K'roč si je našel primeren prostor na sončnem dvorišču, kjer si je ob negovanju Mince počasi lizal rane s primerno hrano, domačo polento, zeljem in drugim. K zdravljenju je spadala tudi odpoved alkoholu in tobaku. Brez vina je zdržal nekako pol meseca, nakar je ob hrani popil osminko domače malvazije, ki je na srečo tokrat delovala zdravilno. Vsaj tako je domneval. Sin Marjan in hči Helena sta odrasla v Trstu pri teti in jima sedaj pomagala s kakšno malenkostjo. Koš in žakelj sta ponovno postala njegova obvezna rekvizita. Trte so potrebovale gnoj kot suha zemlja vode, če je iz njih hotel še kaj dobiti, zato jim je pripeljal gnoj, ga pustil na ozari in trtam sporočil: *»Eko, tu ga imate in pridite si ponj, če hočete, če ne pa nič.«* Zaenkrat se je K'roč izvlekel in z Minco sta še kar nekaj let uživala življenje.



(foto arhiv ŠK Zgodbarnica)

<sup>1</sup> »Ne, ne, ne grem. Ne želim umreti. Pojdite v prvo nadstropje, kjer je gospa Urša iz moje vasi, ona želi umreti.«

»Dobro jutro, gospa. Iz srca se opravičujem, ker vas tako zgodaj motim, morda sem vas celo zbudila, za kar mi je iskreno žal, toda sem v sila nerodni situaciji in potrebujem vašo pomoč,« je nežen ženski glas boječe zašepetal v slušalko stacionarnega telefona naše gostilne, do katerega sem se le s težavo privlekla, ker sem še na pol spala. Za mano je bila naporna sobotna noč, saj smo imeli v gostišču večerjo za osemdeset oseb; neka gospa je praznovala Abrahama. Glasba v živo je skrbela za dobro kondicijo gostov, ki so vztrajali s plesom do štirih zjutraj, še dve uri pa sem potrebovala, da sem z nočno delovno ekipo pripravila prostor in vse ostalo za šestdeset rezerviranih nedeljskih kosil, pa za vsaj dvajset nerezerviranih. Zaspala sem po šesti, zato je zvonjenje telefona okrog osme zjutraj zateklo v najtrdnejšem spancu. »Povejte, kako vam lahko pomagam?« sem komaj izdabila v telefonsko slušalko. »Sinoči sem bila pri vas na praznovanju Abrahama in zgodila se mi je zelo neprijetna zadeva,« je nežen ženski glas tiho zašepetal v slušalko. »Povejte, poslušam,« sem gospo povabila k nadaljevanju zgodbe, ker sem zaznala obotavljanje. »Veste, pred nekaj dnevi sem dobila zgornjo protezo,« je nadaljevala in obmolčala. »Ja in?« sem nestrpno vprašala, kajti oči so mi lezle skupaj in le s težavo sem sledila situaciji. »Proteza mi je povzročala velike težave, sploh pri jedi,« je dodala in zopet obmolčala. »Ja in?« sem ponovila prejšnje vprašanje z nekoliko povišanim tonom. »S protezo ne morem jesti, zato sem jo pred večerjo dala v vrečko, ki sem jo vtaknila v žep moje jakne, obešene čez stol, na katerem sem sedela, a je sedaj ne najdem. Ste našli morda kakšno vrečko s protezo?« je končno izdabila.



*(foto arhiv ŠK Zgodbarnica – Zgodbarnica na terenu; Bazovica, Italija)*

»Ne, nihče je ni našel,« sem bila kratka. »Ste sinočnje smeti že odvrgli v kontejner?« je v zadregi nadaljevala. »Nismo,« sem izjavila z zadnjimi močmi. »Hvala bogu!« je dejala z olajšanjem. »Prav to sem predvidevala, zato sem vas tako zgodaj poklicala, za kar se vam še enkrat opravičujem. Kaj bi vas lahko prosila, da jih pregledate, morda pa je proteza vendarle med smetmi?« je dejala z glasom, polnim upanja. »Bomo pregledali,« sem obljubila. »Kdaj vas lahko ponovno pokličem?« jo je zanimalo. »Po dvanajsti,« sem odgovorila in odložila slušalko ter se odplazila do postelje, ki me je nestrpno čakala. V trenutku sem zaspala. Iz sladkih sanj me je ponovno prebudilo zvonjenje telefona in žal mi je bilo, da ga nisem izklopila. Imelo me je, da bi ga ignorirala, a sem namero ovrгла. Čeprav še vedno v polsnu, sem se zavedala, da sem poslovna oseba in da morda kliče katera izmed strank, ki je ne smem razočarati, pa naj bom še tako zaspana. »Gospa, sem našla protezo,« je veselo naznanil glas na drugi starni telefona, ko sem dvignila slušalko. Odleglo mi je, ko sem slišala veselo naznanilo, saj bi mi brskanje po smeteh vzelo veliko dragocenega časa. »Krasno! Torej konec dober, vse dobro,« sem zbrala moči za nekaj duhovitosti. »Pred nekaj minutami me je polkicala sorodnica, ki je včeraj sedala poleg mene in mi povedala, da je v žepu svoje jakne našla protezo, ko je pri maši hotela iz žepa vzeti robček. Namesto v mojo, sem dala vrečko v njeno jakno,« je med smehom dokončala zgodbo o iskanem zakladu. »Sem zares vesela, da ste jo našli,« sem delila njeno veselje, ki pa je bilo tudi moje. »Tega živega vse toka!« je zaključila, potem ko se mi je še nekajkrat opravičila za nadlegovanje in odložila slušalko.



*(foto Patricija Dodič – Jeričina razstava rož iz papirja; Knjižnica Kozina)*

Hmmm, napisati nekaj o sebi, pa da zveni zabavno in po drugi strani ne hvalisavo?

Težka bo!

Poleg obilice kilogramov namreč vsebujem obilico dopamina (hormona dobre volje), endorfina (hormona zadovoljstva) in serotonina (hormona sreče). Visok nivo teh hormonov redno vzdržujem *sz kofjetkanjem* in klepetanjem v dobrih družbah, branjem, kolesarjenjem, fotografiranjem in občudovanjem narave, vrtnarjenjem, pohodništvom, kuhanjem, obiskovanjem kulturnih prireditev ... pa še s celo vrsto drugih opravkov.

Tako da se tudi ta trenutek nimam časa ukvarjati s tem, da bi napisala kaj o sebi.

---

NAŠLI SMO BRCE

---



(foto arhiv Irena Štembergar)

»Kako moreš Ljubljančanko iz megle peljati v meglo?« sem mrevarila možička in ob tem najinim trem pikicam zavezovala rute.

Vsakah štirinajst dni smo se iz Ljubljane, kjer smo stanovali, odpravili na obisk k njegovim staršem v Ilirsko Bistrico in danes smo se po obilnem kosilu odpravljali na sprehod. Računala sva, da bo na Primorskem sončno, pa ni bilo. Bilo je prav tako megleno kot v Ljubljani. Mož mi je dostikrat očital gosto meglo, ki je pozimi objemala glavno mesto, kot da bi bila jaz kriva, da je. In vsakič dodal, da je tam, na Primorskem ne bi bilo. A danes je bila očitno meglena tudi bistriška dolina in malček sem mu hotela vrniti njegove neupravičene očitke.

»Daj, pojdemo nekam, kjer je sonček,« sem govorila in skušala male nagajivke stlačiti v rdeče bundice. Ko so bile oblečene, so na hitro poljubčkale nono, ki je počivala na fotelju in stekle po stopnicah proti avtomobilu.

»Gremo nekam, kjer nikoli ni megle,« mi je obljubil mož. Čez nekaj minut smo že pripeljali ven iz mesta in se obrnili proti zahodu. S snegom pokriti travniki so se narahlo dvigali in panorama je bila lepa. Megla je ostala za nami, v dolini. Vozili smo se kakih pet, deset minut, ko se je asfalt končal, mi pa smo ostro zavili čez betonski mostiček nad nekim potokom. Cesta, kaj cesta, hudourniška pot je bila makadamska in strma. Tik pred vrhom se je avto pognal še v zadnji izredno strm klanec, tako da je kamenje kar metalo izpod koles. Pred vasjo sta stali dve ogromni smreki, tik za njima pa cestna tabla z napisom Brce. Da se je včasih vas imenovala BrDce, je povedal moj dragi, ampak so ime kasneje skrajšali. In da je vas s prav takim imenom takoj za mejo, v Hrvaški.

Ustavili smo se na prostoru pred neko hišo. Na njeni fasadi je bila pritrjena spominska plošča.

Mož je takoj začel razlagati. »Mimo te vasi smo dostikrat šli z vojaško rezervno enoto in enkrat smo celo prespali v tejle štali.« Pokazal je na stavbo, ki je stala v bližini. »Prav v tej bajti so maja 1945 spali tudi hercegovski partizani. Zjutraj jih je napadla nemška enota, ki se je umikala pred zavezniško vojsko. Nemci so zažgali stavbo in postrelili so vse borce, ki so bežali iz nje in zažgali še nekaj drugih hiš v vasi. Zato sem se spomnil na to vas, ker pravijo, da tu ni nikoli megle.« Gledala sem v spominsko ploščo in skušala prešteti padle borce, z enim očesom pa kontrolirala hčere, ki niso imele volje, da bi šle iz avtomobila. Prave ljubljanske srajce. In pametne punce, saj je burja pometala z ostanki snega, vrtinčila rjavo listje in se zaletavala v stene stavb. Res zoprno vreme. Da bi šle v takem na sprehod, jih ni preveč mikalo.

Iz najbližje hiše je prišla ženska, ovita v plet in z ruto na glavi. Rekla nam je, naj pridemo v hišo, saj v taki burji ne moremo stati zunaj. Vabilo je še parkrat ponovila. Kdo ve, kaj si je mislila, ker smo tako zavlačevali, a jaz takrat nisem bila vajena, da bi šla k neznanim ljudem kar v hišo. Res ne vem, zakaj se nismo hitreje odzvali njenemu prijaznemu vabilu. V hiši je bilo prijetno toplo. Pred starinskim štedilnikom je bil zložen kup polen, na starem kavču je sedel možak in pletel košare. Vstal je in nama v pozdrav podal roko. Da je Jože, je dejal. Takoj nato sta možka ugotovila, da se poznata iz tistih dni, ko so šle »rezerve« skozi vas in dostikrat so vojaki prespali v senu nad njegovo štalo.

Na mizi so se začele kopičiti dobrote. Potica, piškoti, domač sok, kava, sadjevček. Da je bila potica pri hiši ravno tisti dan je bilo jasno, saj so bili prazniki. 29. november, rojstni dan republike Jugoslavije.

Postali smo prav vesela družba. Moje punce so božale male mucke, ki so čepele v košari, in se družile z njihovimi hčerami. Jaz sem klepetala s Tonco, kot je ženska rekla, da ji je ime, mož pa z Jožetom. Moška sta napadla sadjevček in po treh kozarčkih sta bila že dobra prijatelja, saj sta se smejala in trepljala po hrbtu. Čas je kar hitro mineval. Potem je Tonca skuhala še klobase, priložila zelje in kruh in smo vsi skupaj imeli zgodnjo večerjo. Jože je izjavil, da smo »tako fejest, da bi nas kar posvojil«, Vojko pa, da bi z veseljem postal njegov

soсед. Jože mu je vrnil kompliment in rekel, da če hoče, mu takoj podari en travnik, da si gori sezida hišo. Začeli smo se poslavljati in Tonca nam je za popotnico zavila potice, piškotov in klobas, tako da mi je bilo prav nerodno.

Bila je že gosta tema, ko smo se končno poslovili in sedli v avto. Rekla sem, da bom jaz vozila, saj je bil moj ljubi okajen in nisem hotela, da nas strese v kakšen jarek.

In ko sem se previdno spuščala po tisti makadamski, hudourniški cesti navzdol sem pomislila, da po taki cesti ne bi rada še kdaj vozila.

Zarečeni kruh je najslajši, kajne?

---

## PAZI, KAJ SI ŽELIŠ

---

Verjameš, da nekje med ozvezdji deluje URAD, ki izpolnjuje človeške želje? Nekako podobno kot Božiček, le da Božičku napišeš pismo; na ta Urad pa, medtem ko zreš med zvezde, v mislih pošlješ svojo željo in potem pač počakaš, da si na vrsti, da ti jo izpolnijo. Zelo modernizirana metoda, bi rekla. Kot mladenka sem si, tako kot vsi mladi, zamislila, kakšno naj bi bilo moje življenje in seveda tudi, kakšen naj bi bil moj življenjski partner. Glede partnerja sem postavila kar visoke zahteve, zato so ga na Uradu precej dolgo iskali. Mojo željo so uresničili zelo prefinjeno in natančno, kar je bilo super tudi zanje, saj posledično zaradi tega mnogo let niso imeli nobenega opravka z menoj. Večino želja sva si izmenično izpolnjevala kar sama. Čez tri desetletja je mož preminil in spet sem se spomnila na Urad. Želela sem si družabnika, prijatelja za skupno preživljanje preostanka življenja. V svoji želji lepotnih karekteristik nisem navajala (ker – kaj pa je to važno pri takih letih), naj bi pa z Njim imela nekaj skupnih hobijev, ljubezen do narave, sprehodov, branja literature in Urad sem tudi previdno zaprosila, naj se On rad crklja. Nekega dne sem šla z mamo na kosilo v gostilno v vas Sušak. Sedeli sva zunaj na jesenskem soncu in čakali, da nama ga prinesejo ... ko je čez travnik priteknel suh, dolgodlak, oranžen muc in se nama pridružil. Bil je previdno zaupljiv in prijazen. Ko je gostilničarka prinesla kalamare, jih je bil zaradi svoje pristrčnosti deležen tudi muc. Pri sosednji mizi pa so ob pivu in vinu sedeli vaški možaki ter nama navrgli, da je nepotrebno, da ga hraniva. Napovedali so, da ga bodo ustrelili, ker je »pritlačenc«, ki se je izgubil, ali pa se ga je nekdo želel znebiti in ga je prav v tej vasi vrgel iz avtomobila. Da ga nihče v vasi ne potrebuje, niti ne mara, so rekli. Nisem jih mogla pregovoriti, naj tega ne storijo in po drugi strani mačka nisem mogla prepustiti taki usodi. Zato sem ga na predlog možakov kar za tisto mizo posvojila in odpeljala domov. Muc je, ker je bil tako suh in ker sem ga našla v Sušaku, dobil ime Suško. V času, ko sem potrpežljivo čakala, da mi Urad uresniči željo glede družabnika in pridno opravljala dela, ki sem si jih zadala ali se ukvarjala s svojimi hobiji, je Suško postal prijeten družinski član. Ob redni hrani je dobil normalno težo in postal lep maček. Ustvarila sva si majhne rituale. Če je želel po svojih opravkih, je sedel pred vrata in ko se je vrnil, je ravno tako čakal pred njimi, dokler jih nisem odprla in ga spustila noter. Ko sem si pripravila kosilo, se je tudi on napolnil k svoji skodelici, čeprav je imel brikete na voljo ves dan, ne samo v času kosila. Ko sem se odpravila

na sprehod, se je odpravil tudi on. A vedno je njegovo pozornost odvrnil kakšen bolj mačji opravke in nisva šla skupaj. Če sem se ukvarjala z okopavanjem na vrtu, je sedel nedaleč stran in me pozorno opazoval, a ko se je utrudil od opazovanja, je kar zadremal. Lahko pa je ure in ure, ne da bi zadremal, opazoval, če se kaj premika v krtini. Zvečer je, če se mu je zdelo, posedel z menoj na kavču, da bi ga čohljala in da bi skupaj gledala televizijo. Včasih mi je zlezal kar v naročje. Pa ga je ravno tako premamil dremež. Tako sem ga, ko sem odšla spat, pustila kar tam, a ponoči se je vedno neznano kdaj zavlekel nekam na rob moje postelje. Dostikrat sem šla v Ljubljano in je ostal doma sam. Ko sem se vrnila, me je nekaj dni zvesto spremljal kamorkoli sem šla, kot bi se bal, da bom spet izginila. Včasih pa je šel z menoj. Seveda je potoval v kletki, a ni bil prav nič zabaven, saj je vso pot prespal. Rad se je nastavljal fotoaparatu. Ko sem urejala kakšne birokratske zadeve, je vedno sedel na mizi in me opazoval. Nekoč je jezno zgrizel položnice, ki sem jih pripravila za plačilo. »Pomagaj« mi je razvijati zvozlane vrvice in navijati volno. Včasih sem se zvečer zabavala tako, da sem na računalniku igrala karte; takrat je zlezal pred ekran in skušal ujeti ikono miške. Pozimi sva skozi kuhinjsko okno skupaj opazovala ptice, ki so se hranile v ptičji hišici. Še najljubše pa mu je bilo, če sem dopoldne ostala doma. Skuhala sem si zeleni čaj, položila knjigo na mizo in si privoščila dolgo branje, on pa je sedel ob meni na mizi in me opazoval, potlej se je zvil ob moji roki in si spet privoščil spanec. In ko sem nekega dne pomislila, da moram na Urad poslati urgenco, ker mi še vedno niso poslali družabnika, me je prešinila ugotovitev, da mi Urad je izpolnil željo. Saj sem dobila družabnika, ki je imel nekaj istih hobijev kot jaz in rad se je crkljal. Bil je odličen družabnik in celo v moji najljubši barvi. ☺☺ Pazi, kaj si želiš! Avgusta se mi je uresničila še ena želja iz preteklosti. Z možem sva si že davno prej želela vodno posteljo. Tudi za uresničitev le-te je Urad izbral nekoliko nenavadno cinično izvedbo. V nevihtnem neurju je toča razbila streho in voda je prišla v hišo, tekla po ceveh in kablu v luč, pravzaprav v ogromno stekleno kroglo. Teža vode je luč odpulila s stropa, tako da je krogla padla na posteljo in voda se je razlila po jogiju. ☹ ☹ Ta-da!!! Vodna postelja je tu. ☺ Pazi, kaj si želiš!



*(foto Rafael Vončina – Zgodbarnica na terenu; Silvestrovanje, Krvavi Potok)*

Pozneje sem v neki reviji za srečnejše življenje prebrala: *»Imate kristalno jasno idejo, kaj si želite, sanjate, čutite, mislite o tem ves čas? Zakaj vendar potem traja toliko časa, da se to uresniči? Vesolje morda ne pravi »ne« vaši viziji, morda pravi samo »ne še ...« saj vi ste, drugi ljudje pa še niso pripravljeni in pred uresničitvijo te želje obstojijo še druge, bolj pomembne stvari. Ali pa vesolje meni »naredi to prej«, saj pred uresničitvijo potrebujete trening, da postanete samozavestni. Zato uživajte v procesu manifestacije, v avanturi s popolnim urnikom in opazujte, kaj vam življenje na vsakem koraku sporoča.«* Pametna misel. Začasno sem prekinila s pošiljanjem želja na Urad. Istočasno pa kot nestrpno čakam, da se mi morebiti uresniči še kakšna želja iz preteklosti, hodim svojo pot v avanturi s popolnim urnikom in opazujem. Samo želeli si ni dovolj in vesolje točno ve, kaj počne.

---

## PRE SE NE ČE NJE

---

Nisem se smela videti v ogledalu. Pravzaprav se nisem MOGLA videti v ogledalu. Bila sem ogromna. Ogromna! Namesto ljubke nosečniške oblekce, ki sem jo nosila že prejšnjo nosečnost (in tudi tokrat, vendar samo v prvih mesecih), sem si morala zašiti drugo, ogromno obleko. Videti je bila kot tisto, na elastiko nabrano blago, ki si ga sramežljive dame nataknejo čez telo, ko si na plaži preoblačijo kopalke. Možu sem se potožila: *»Ogromna sem. Grozna sem.«* Pa se je samo ljubeznivo in veselo nasmejalo in dejal, da kaj je tu groznega. Saj da je obljubil, da me bo imel vso zelo rad in zdaj je pač tako, da me mora imeti *»ogromno rajši«*. Objel me je čez rame, ne čez pas, in mi pritisnil poljub nekam na lice. Najbrž kaj drugega ne doseže, sem si mislila, a rekla nisem nič.

Ko sem se zadnjega delovnega dne pred porodniškim dopustom vračala proti domu, sem že razmišljala, kaj vse bom postorila. In res. Takoj naslednji dopoldan sem se lotila kupa perila, ki me je potrpežljivo čakal v kotu za vrati ter se lotila likanja. Moja udarniška akcija ni trajala dolgo, saj me je že čez slabe pol ure presenetil prvi popadek, kmalu za njim pa še naslednji in naslednji. Šla sem pod tuš in poklicala reševalno vozilo. Vozniku sem naročila, naj me zapelje v staro porodnišnico. Tako so nam namreč naročili na tečaj: *»Dopoldne v staro porodnišnico, popoldne pa v klinični center.«* A se je voznik kar sam odločil, da me odpelje v slednjega. Da bo tako bolje, je dejal. Za vse tiste dolgotrajne birokratske procedure skorajda ni bilo časa in kmalu sem se znašla v porodni sobi. Kar trikrat sem morala prositi medicinsko osebje, da pokličejo moža in mu povedo, kje sem. Zmenila sva se namreč, da bo prisostvoval porodu in je v ta namen opravil seminar, na katerem je poslušal dolgovezna predavanja. Če bi imela več časa, bi se zanesljivo jezila nanj, saj se ni in ni prikazal. Porodni popadki so se stopnjevali tako po moči kot po hitrosti in porodničar je kmalu dejal: *»Zdaj pa bo.«* Na svet je privekala mala deklica in se nemudoma začela jeziti in jokati. Vse osebje je hitelo s svojimi opravki, ko je isti porodničar nenadoma dejal: *»Še eden bo. Ali ste vedeli, da bo še en otrok?«*

Ničesar nisem razumela. Je mar govoril kitajsko? *»Še eden bo? Kakšen še en otrok?«*

Vsi ti podatki so se mi vrteli po glavi in res, ničesar nisem razumela. Pa saj tudi nisem imela časa, da bi. Že čez deset minut sem rodila še eno malo deklico, ki se je tako kot prva,



nemudoma začela jeziti in jokati. Popolno presenečenje. Povedali so mi, da sta deklici zdravi, enojajčni dvojčici. Prvi so pripeli na drobno ročico zapestnico z napisom »deklica A« in drugi z napisom »deklica B«. Odpeljali so nas v sobe.

Razmišljala sem, kako to, da nihče ni vedel, da nosim dvojčici. Spomnila sem se, da sem svojemu zdravniku potožila, da je nosečnost drugačna, da je otrok v trebuhu zelo živahen in me brca na vse strani. A mi je dejal, da je vsaka nosečnost drugačna in naj se pripravim, da bom rodila eksplozivnega nogometaša. In ko je poslušal utrip otrokovega srca, je posnetek dal na zvočnik in tudi jaz sem slišala le en utrip. Še dobro, da zadnji mesec nisem drastično zmanjšala količine hrane, kot sem nameravala, saj je bil razlog za »ogromnost« zdaj očiten. K sreči se je vse dobro končalo.

Možiček se je prikazal pozno popoldne. Govorila in pripovedovala sva eden čez drugega. Najprej je poslušal moje očitke, zakaj se ni prikazal in potem razložil, da ga sploh niso poklicali. Da je od moje mame izvedel, da sem šla v porodnišnico in da je zato celo dopoldne klical v staro porodnišnico – tako, kot so naročili na seminarju. A v stari porodnišnici niso imeli nobene z mojim priimkom. Tolažil me je, da je mislil, da sem si privoščila dolgo čvekanje s prijateljicami in celo nakupovanje. »Saj to punce delate,« je še dodal. Potem se mu je vseeno zdelo čudno, da me še ni doma in je poklical v klinični center, kjer so mu povedali, da seveda imajo eno z mojim imenom in priimkom in da sem rodila. Da imava dve deklici, so mu rekli.

Sodelavci v pisarni so mu na obrazu prebrali, da »se je že zgodilo« in so mu voščili. Takoj so odprli pijačo in nazdravljali. Čez nekaj časa je eden od sodelavcev pripomnil, da kako so vedeli, da imava dve deklici, saj je mož vprašal samo za moje ime in priimek. Sodelavec je dejal, da se mu to zdi čudno in sumljivo. Ob pijači so sum predebatirali in sklenili, da bo najbolje, če mož še enkrat pokliče. Prav vidim jih, kako so se zbrali okrog njega, ko je ponovno dvignil telefonsko slušalko, in nestrpno čakali na odgovor. Glasno jim je ponavljal odgovore iz kliničnega centra. »Ja, imamo pacientko s tem imenom in priimkom.« »Ne, ne vemo, da imate že od prej eno deklico. Zdaj imate dve deklici. Vaša žena je rodila dvojčici.« Novica je bila tako udarna, da so morali takoj spiti še nekaj pijač in seveda nazdraviti še drugi deklici. Potlej pa je eden od sodelavcev poklical šefovega šoferja in vprašal, če bi lahko opravil eno nujno vožnjo.

»In tako sem tukaj« je dejal moj mož. »Sem ju že videl. Drnjohata in se smehljata. Najbrž sta to, da sta se rodili danes, naredili nalašč. Samo zato, da ti ne bi bilo treba zlikati tistega kupa perila.«

»Nalogo imam«, me je obvestil telefonski glasek vnukinje.

Pomislila sem. 'Ah, kaj pa je to takega? Otroci hodijo v šolo, da se kaj naučijo in skoraj vsak dan morajo pisati tudi domače naloge. Nič neobičajnega.' Rekla pa sem: »In?«

»Govoriti moram z eno staro osebo«, je nadaljeval glasek. »Z eno res zelo zelo staro osebo.«

V glavi se mi je ob besedah, zelo zelo stara oseba, sprožila rdeča opozorilna žarnica nečimrnosti. In zakaj kliče mene? Je mar pozabila na vse otročarije, ki sva jih počeli skupaj, da se je zabavala na počitnicah pri meni. Prebirala sem iste knjige kot ona in premišljevala o otroških najljubših jedeh, igrali sva igre za desetletnike, se zvečer pubertetniško hihitali v postelji. Takrat se mi je zdelo, da ji zelo mladostniško pariram. Zdaj pa me kliče, ker naj bi bila zelo zelo stara oseba?

»Hm, in zakaj ne kličeš none Štefke? Ona je najmanj deset let starejša od mene in bi zato mogoče morala klicati njo; če že moraš govoriti z zelo zelo staro osebo,« sem ugovarjala.

»Ja, vem. Ampak ona ne zna tako super povedati stvari kot ti,« je navedla svoj zmagoviti argument in rdeča opozorilna žarnica je ob takem dobrikanju takoj ugasnila.

Zanimalo me je, kakšno nalogo mora napisati. In potem sem ji kot zelo zelo stara oseba povedala, kakšna je bila šola takrat, ko sem jo obiskovala jaz. Pred pol stoletja.

V mojem rojstnem kraju ni bilo šolske zgradbe. Prvi štirje razredi so bili v zgornjem nadstropju zadružnega doma. Pouk se je pričel ob osmi uri. Do šole sem prehodila kakšna dva kilometra. Vsi smo v šolo hodili peš. Bilo je zabavno, saj se nas je med potjo nabrala velika gruča in smo si imeli marsikaj povedati.

Pred razredom smo se preobuli v copate in šli v razred. V velikem hodniku so ostale obešene jopice in jakne (bund takrat še ni bilo) in pod klopjo zložena obuvala.

V razredu je bilo 30 učencev. Učiteljice smo imenovali tovarišice. Ko je zvonec oznanil konec odmora, smo vstali in tiho čakali, da je prišla v razred. Pred pričetkom pouka smo v en glas izrekli: Za domovino, s Titom naprej! (Tito je bil predsednik države Jugoslavije.) Potem nam je tovarišica rekla, da lahko sedemo. Na čelni strani razreda je bila na steno pritrjena tabla črne barve. Po njej smo pisali le z belo kredo. Brisali pa smo jo z gobo, pravo morskobo, ki jo danes lahko kupimo le kot turistični spominek.

Naše šolske mize so bile nekoliko drugačne, kot so danes. Na zgornjem delu mize je bil lesen predalček za tintnik. Takoj za tem delom je bila plošča po dolžini prerezana in smo jo zaradi pantov lahko dvignili. Pod njo je bil prostor, kot nekakšen predal, v katerega smo spravili svoje šolske potrebščine. Nismo jih imeli dosti.

Imela sem rjavo usnjeno torbo, aktovko, ki sem jo nosila v eni roki. V njej sem imela po en učbenik in po en zvezek za vsak predmet. Naše torbe so bile dosti lažje od teh, ki jih prenašajo današnji otroci in v katerih so po trije delovni zvezki za en predmet. Puščice so bile

lesene. Če si hotel kaj vzeti iz nje, si pokrov potegnil po nekakšnem utoru. Pa saj v njej ni bilo dosti. Svinčnik, tintni svinčnik, rdeča in modra barvica – vsaka konica na eni strani, šilček in radirka, pa držalo in peresne konice (nalivna peresa, flumastre in kemične svinčnike so izumili kasneje). V prvih mesecih prvega razreda smo pisali le s svinčnikom. Celo leto smo se učili pisati črke in številke. Potem smo začeli brati zloge, kasneje besede. Pri matematiki smo se učili seštevati in odštevati. Nobenega hitenja ni bilo. Kasneje smo svinčnik nadomestili s peresom. Tako se je imenovala lesena palička, ki je bila na enem delu zašiljena, na drugem pa je imela kovinsko vzmet, v katerega smo zapeli kovinsko pero. Le-tega smo pomakali v tinto. Če si bil premalo pazljiv in si pomočil preveč, je z njega med potjo do zvezka zanesljivo kanila velika kaplja tinte. In če si preveč pritisnil, se je konica peresa zasadila v papir in štrknila tinto na vse strani. Za vse te kaplje smo porabili veliko pivnikov. Vsem so mame zašile črna rokava, ki smo ju potegnili čez rokave srajc. Tak dodaten rokav je srajce in bluzice ščitil pred tintnimi madeži.

Še deset let prej pa sploh niso imeli zvezkov. Imeli so le majhne lesene tablice, svoj košček krede in svojo gobo.

V enem od kotov razreda sta stala velika peč in velik zaboj, v katerem so bila drva ali veliki kosi premoga. Kadar je bilo mrzlo, je tovarišica določila učenca, ki je bil tisti dan zadolžen za kurjenje peči. Vsi smo skrbeli in ga pravočasno opomnili, da je šel naložit kurjavo v peč. Če je bil prepozen, je peč ugasnila in se je prostor shladil.

V glavnem odmoru smo na mizo položili prticek, ki smo ga prinesli od doma. V njem smo imeli zavito malico. Največkrat kruh in jabolko. Če je kdo svojo malico pozabil doma, smo mu odstopili košček svoje. In če so imeli v kakšni hiši praznovanje, je sošolec nekaj priboljškov prinesel v šolo in jih delil z nami. Žejo smo si pogasili pod pipo.

Telovadbo smo imeli kar v razredu. Porinili smo mize in stole k steni in dobili prostor za vadbo.

Pot v šolo smo prehodili kar hitro. Za pot nazaj pa smo imeli veliko otroških opravkov po okoliški gmajni in je lahko trajala najmanj tri ure. Če je bilo vreme lepo, smo plezali po drevju ali se igrali z žogo. Tisto leto nas je zima obilno obdarila s snegom in mraz ga je tako zamrznil in utrdil, da smo lahko hodili kar po njem. Na poti do doma smo se ustavili na bližnjem kuclju, si pod zadnjico postavili torbo in se spuščali po njem. Bilo je zelo zabavno, čeprav nas je zeblo v ušesa, nos in prste. Prav težko smo prekinili igro in šli domov. Nobeden od nas ni imel ure. Še marsikateri starš je ni imel. Da smo pozni, nas je opozorilo kruljenje v želodcu.

Ko sem prišla domov, sem torbo postavila v kot, saj je bil že čas kosila. Popoldne sem hotela napisati domačo nalogo in bi najraje kar umrla od groze. V moji torbi se je med spuščanjem po kuclju nabral sneg. Medtem ko je torba stala v kotu, se je sneg stopil in scedil po vseh zvezkih, ki so bili popisani s tinto. Stopljen sneg je neusmiljeno zbrisal zapisane besede in jih spremenil v modre packe. Nekateri listi pa so se kar zlepili. Na žalost sem se tega dne tudi prehladila in starši me ves teden niso pustili v šolo. Oče je kupil nove zvezke, da sem vanje v času bolezni prepisala snov iz spackanih zvezkov. In vsaka slaba stvar je lahko za

nekaj tudi dobra. Čez kakšen mesec je tovaršica ocenjevala ličnost zvezkov in sem za vsakega dobila žig čebelice, za vse skupaj pa žig jelenčka. To pa je bila zelo odlična ocena.

Z vnukinjo sva se kar zaklepetali, ko sva primerjali mojo in njeno šolo, ter ugotovili mnoge dobre in slabe stvari v napredku.

Pa sem res že stara, sem pomislila. Ampak tega ji nisem povedala.



*(foto arhiv Irena Štembergar)*

---

## NESREČNI ČETRTEK

---

Se ti je že kdaj zgodilo, da se je dan začel odlično, potlej pa se je vse sprevrglo v kaos? Tak je bil moj četrtek. Ravno sem nameravala brati kriminalko. In sem se spomnila, da bi lahko dala meso iz skrinje, da se ta čas odtali. Grem v klet in kriminalka je bila tudi tam. V kleti. Pred menoj. Vrata zamrzovalne omare namreč niso bila dobro zaprta in po tleh se je cedila čudna, sumljivo rjavo rdečkasto obarvana tekočina. V hipu sem se vprašala, kdaj sem nazadnje odpirala zamrzovalnik. Predvčerajšnjim. Pomislim, da se bo mogoče dalo kaj rešiti in se kot izkušena reševalka lotim triaže. Stanje ni bilo ravno rožnato. Stvari, ki so bile bližje vrat zamrzovalnika so bile odtaljene, tiste za njimi so bile nekako vmes med zmrznjenim in odtaljenim stanjem, še tiste bolj zadaj pa so bile normalno zamrznjene. Takoj so šle v posodo za smeti vse gobe, pa sladoled in nekateri drugi paketki. Maline, jagode, slive, jabolka, rabarbara, borovnice, ki sem jih tako vestno shranjevala, so bile v drugi vrsti in torej niso bile primerne za ponovno zmrzovanje. Enako je bilo z mesom. Pa s šestimi paketki fižoletov. Vse te stvari sem zložila v drugo posodo, češ, da se bom kasneje odločila, kaj naj s tem. Na vrsti so bila tla. K sreči so na tleh ploščice. Z ljubeznijo sem pomislila na moža, ki je nekoč kupil

te ploščice. Nama (se pravi meni) niso bile všeč in jih je zato položil kar po kleti. Vsekakor odlična ideja za tla, ki se odlično čistijo in po debeli uri sem zaključila z opraviлом. Odnosla sem posodo z odtaljeno hrano v kuhinjo in razmišljala. Škoda je metati tolikšno količino stran. Hitro sem naredila reševalni načrt in šla v akcijo. Torej sem: skuhala štiri kozarčke malinove marmelade, tri kozarčke mešanega džema iz jabolk, malin in gozdnih jagod, štiri kozarčke džema iz borovnic, en paketek borovnic sem vsula v steklenico s širokim grlom in nanje zlila sadjevec (saj vedno prav pride). Olupila sem kilo čebule, jo sesekljala in popražila, vmes pa mešala tudi slive za marmelado. Kasneje sem popražila še meso. Vmes sem očistila česen, naribala korenček in vsula na meso. Skupaj z zelišči je nastala odlična omaka bolonese. Sproti sem pomila vso posodo, jo brisala in spravljala v omarice. Ko sem šla v klet, da sem nekaj stvari spravila, sem mimogrede dala pralnilo. Na hitro sem prebrala zadnje poglavje kriminalke, saj nisem imela časa brati in vse preveč sem radovedna, da ne bi do jutri izvedela, kdo je bil morilec. Vse kozarčke z marmelado in džemi sem opremila z ličnimi nalepkami in napisi, kaj vsebujejo. Obesila sem pralnilo. Naredila sem vlečeno testo in ga dala počivat. Iz sliv oziroma *čjšp* so nastali štirje kozarčki marmelade, v katero sem kanila nekaj ruma. (tako, za boljšo aromo). Testo sem zvila v jabolčni zavitek, zavitek z jabolki in borovnicami, enega z jabolki in rabarbaro. Dala sem ga v pečico in med peko očistila kuhinjske omarice. Vmes sem, ker hitro tipkam, napisala še tole zgodbo. Zgodbo? Tole je nekako čudna zgodba, se ti ne zdi? Skorajda je manj zgodba in bolj hvalisanje neke gospodinjice, ki je opravila veliko dela. Tudi prav. Veš za tisti vic, ko pride moški do župnika, da bi se spovedal. Moški reče župniku: »To noč sem sedemkrat seksal.« Župnik ga vpraša, če je nečistoval. A moški reče: »Ne! Seksal sem s svojo ženo.« Župnik odvrne: »To pa ni greh. Zaradi tega se ni potrebno spovedati.« Moški pa nazaj: »To vem, a nekemu sem se moral pohvaliti.« In jaz s temle seznamom tudi.



(foto Irena Štemberger – Razstava študijskih krožkov na Jakopičevem sprehajališču v Ljubljani 2018)

Otroci iz 50-tih let prejšnjega stoletja smo skoraj vsi hodili k verouku in vsak teden k nedeljski maši. V največje veselje nam je bil obisk svete maše med počitnicami, ki sva jih z bratom preživljala pri stari mami, skupaj s še sedmimi sestričnimi in bratranci. Takrat o kakšnem verovanju ni bilo niti sledu. Hudo je bilo zjutraj vstati in se odpraviti pet kilometrov daleč, največkrat peš, včasih pa smo se peljali z zapravljivčkom, kar je bilo sila imenitno in takrat nikogar ni bolel želodec, ampak smo se že pol ure pred odhodom prepirali za boljši sedež spredaj pri stari mami. Najbolj priden je lahko držal vajeti in vodil konja, zato se je za častno mesto veljalo potruditi, pa čeprav s komolci in kakšno brco v nogo. Tudi solze so tekle in špecanja ni bilo hitro konec. Imela sem srečo, da sem bila drobcena, zato je stara mama večkrat to nalogo dodelila meni. Ko smo se pripeljali pred cerkev smo se samo ozirali, če nas res vsi gledajo, saj smo se počutili kot princi iz srednjega veka. Še bolj kot sama vožnja, nas je v cerkev spravila stara mama z obljubo, da nas pelje po maši na torto, seveda z veliko čejev, če bomo tiho, če se ne bomo presedali, če ne bomo klepetali, če bomo glasno molili in še kar nekaj čejev smo morali obljubiti. Kremšnita pa je bila nagrada in tudi stara mama ni bila tako zelo stroga, kot je to zgledalo vso pot, kar pa smo seveda vsakokrat bolj izkoriščali. V mojih otroških letih ni bilo Le Clerca, Mercatorja, Lidla, Hoferja, tudi manjših trgovin, odprtih 365 dni v letu ne, ob sobotah in nedeljah nisi nikjer mogel kupiti svežega kruha, sladkarije so bile samo ob praznikih in rojstnih dnevih. Zato pa je bil kruh iz peči pri stari mami kot najslajši kolač, topel, dišeč po dimu in kar precejšen kos smo še toplega zmazali. Dobro, da se je vse to dogajalo pred tolikimi leti, saj bi bila v današnjem času naša stara mama v zaporu ali pa bi imela strogo prepoved približevanja, ker nam je včasih kakšno krepko tudi primazala. Seveda se je to zgodilo takrat, ko smo jo spravili na skrajne obrate in vsako kazen smo si pošteno zaslužili. Vsi, tisti bolj pridni in tisti z malo več domišljije, nagajivosti, poguma in včasih predrznosti, kamor sem se uvrstila sama, pa smo imeli neizmerno spoštovanje, tako do stare mame kot do staršev. Staro mamo smo strogo vikali. Vsak večer smo pred spanjem zmolili Sveti angel, kar je pomenilo, da smo se morali nehati hihitati, ščipati, brcati in tožariti. To je zgledalo tako, kot bi ugasnil luč. V trenutku je nastala tišina in slišalo se je samo tiktakanje ure nad posteljo in vse bolj tiho dihanje. Boga sem seveda že prej večkrat prosila naj mi pomaga pri pisanju šolskih nalog - takrat še nismo imeli testov. Ni me uslišal, ker je vedel, da se nisem dovolj učila. Nobene bližnjice mi ni pokazal, ne takrat, ne kasneje v življenju. Me je pa vedno kaznoval. Dvakrat. Najprej s slabo oceno, potem pa še doma s palico ali milejšo zaušnico. Odvisno od ocene. Pri matematiki je bilo kot korakanje na vojaških vajah, ena, dve, ena, dve. Brez napak, vedno ena, dve, ena ... Kaj sledi, že veste. Nikoli nisem razumela, zakaj mi Bog ni hotel stati ob strani, saj on vendar vse vidi in vse ve. Le moje stiske in neznanja pri matematiki ni videl, tega še danes ne razumem. Najhuje se mi je zameril ob praznikih, še posebej za Božič in Novo leto. Že oktobra sem začela sestavljati seznam želja, ki je bil temu primerno dolg, nekaj sem tudi črtala iz seznama, ker sem takrat že

dojela, da tako vsemogočen pa spet ni, saj mi prejšnje leto ni prinesel tako zelo zelene punčke iz Trsta, take, ki je sedela na postelji in imela razkošno obleko okrog sebe in je segala čez skoraj pol postelje. No, moram ga pohvaliti, da se je naslednje leto bolj potrudil in Dedek Mraz mi je prinesel svinčnik z osmimi barvicami. Morda se mi je hotel Bog malo prikupiti in je Dedku Mrazu naročil tak svinčnik, ki so ga imeli vsi sošolci, le jaz sem morala nanj tako dolgo čakati, da je izgubil že ves čar. Takrat sem tudi podvomila v njegovo pravičnost, o kateri so toliko govorili v cerkvi, pri tem pa ni upošteval, da moja mami ni imela dovolj denarja za kavbojke in še svinčnik. Vsaj za svinčnik bi lahko primaknil zraven kakšen dinar. To, da vse vidi, je pa vedno držalo, to je bila zarota proti meni, o vsem je namreč poročal moji mami. Nič se ni dalo skriti pred njima. Niti to, da sem si skrivaj kupila žvečilne, ki sem jih seveda dovolj glasno žvečila, da je to opazila učiteljica, na kar jo je Bog gotovo takoj opozoril in sledilo je obvestilo staršem in podpis v beležko. Neusmiljen je bil. Nekoč sem hotela ponarediti mamin podpis, ampak spet mi ni stal ob strani in pomagal, zato sem morala tako dolgo popravljati in radirati podpis, da je nastala velika luknja v listu. Pa tako malo bi ga rabila, samo za nekaj sekund bi vodil mojo roko, saj je vendar poznal mamin podpis. Ponovno me je razočaral. Nekaj dni sem svojo načrtovano goljufijo čutila na zadnji plati. Srečo pri tem je imela zaveznica Boga, moja mama, ki bi danes za tako kaznovanje zaslužila zapor. Če bi se to dogajalo danes, bi bil na svetu velik kaos, saj bi bila večina staršev po zaporih, otroci pa bi morali sami kuhati, prati, pospravljati, kar pa je itak vse brez veze. Bog že ve, kaj dela, zato je spremenil zakone in vse je spet v najlepšem redu.

---

## TIHA SOLZA

---

Sama je z njim, kot zadnjih petinštirideset let. Sama kot vedno, dneve in tudi veliko noči. Isto je, le solza ni na njenem utrujenem obrazu, niti ene same solze, ki bi pokazala, kako zelo ga je ljubila vsa ta leta. Ljubila, oproščala, pozabljala, trpela, skrivala. Skrivala je podplutbe, skrila je bolečino, neprespane noči, ponižanja. Lagala je sebi, sestram, otrokom, le svojemu srcu ni prikrivala ničesar. Samo to je vedela, da ga je ljubila. Njeno srce je vedelo za njeno ljubezen, njeno neizmerno hrepenenje, da bi ji privoščil prijazno besedo, pogled, objem, ki ga ni poznala. Poznala je le bolečino. Vse, kar je pripadalo njej, je dobila ona, ne samo ona, one, ki jih ni poznala, pa vendar so imele imena in telefonske številke, ki jih je našla v njegovih žepih, ko je čistila in prala zanj. Vedela je, včasih samo slutila. Zadnja leta ni več spraševala, postala je tiha, utrujena, še bolj sama. Otroci so odšli, ona pa je ostala in ga čakala vsak večer. Sedela je ob štedilniku in skrbela, da je bila večerja ravno prav topla. Ni opazila, da je ura odbila dve zjutraj, ni odstavila lonca, le še eno drobno poleno je naložila in čakala. Ni ga hotela zapustiti. Nikoli ni pomislila na to. Preveč ga je ljubila. Bil je njena ljubezen in bolečina. Njena prva in edina ljubezen. Nikoli ni vedela, ali bolj ljubezen ali bolj bolečina. Drugega ni poznala, samo to. Njemu je dajala vso ljubezen, za otroke je je zmanjkalo. Ona tega ni vedela, otroci tega niso razumeli. Trpeli so z njo, jokali, dokler je še imela solze, potem tudi tega niso več počeli skupaj. Še so jokali, ampak ne več skupaj. Ona skrivaj, otroci so zaspali v solzah in hlipanju, saj so se bali jokati, da jih ne bi slišal. Ni prenesel njihovega smeha, joka,

ni hotel čutiti njihove bolečine. Je morda vedel, da jokajo zaradi njega, zaradi nje? Nikoli ga ni zanimalo, zakaj jokajo, za to je imel njo. Ona naj to reši kot vse ostalo. Nič ga ni zanimalo. Niti tega ni vedel, v kateri razred hodijo. Samo namrdnil se je, ko so mu pokazali spričevala. "Zabiti ste kot vaša mati". To je bilo tudi vse, kar so slišali od njega. Nič graje, nič pohvale, tega niso poznali. Niso poznali smeha, objema, poljuba za lahko noč. Ona je včasih prišla tiho v sobo, jih pokrila, popravila odejo. Ni jih pobožala, jim popravila lase z obraza, obrisala mokro lice. Nikoli ni videla njihove bolečine. Ali pa jo tudi ona ni hotela videti, priznati, da je bolečino povzročil on. On, ki ga je tako zelo ljubila. Danes prvič ve, kje je. Ve, da je tukaj pri njej. Ne razume, zakaj je tiho. Zakaj ne kriči nanjo, zakaj ne dvigne roke, zakaj jo ne žali, ponižuje, zmerja? Zakaj je tiho? Takega ne pozna. Morda to ni on. Morda je spet odšel in pride zvečer, jutri, čez nekaj dni. Tako kot vselej. Vedno je prišel nazaj – k njej. Samo to je vedela zagotovo, da bo prišel k njej, ki ga je tako zelo ljubila, ljubila do bolečine, ki jo je poznala in čutila samo ona. Dvignila je pogled, kot da bi ga hotela še enkrat videti, visokega, postavnega, lepega, s sivimi očmi, nazaj počesanimi lasmi, brez hudobnega, jeznega izraza na obrazu. Takega, kot ga je nosila v srcu, takega, kot si ga je vsa leta želela. Brezizrazno je zrla v venček okrog njega, v vrtnice, ki jih je tako dolgo zbirala v cvetličarni. Ni se mogla odločiti, kakšno barvo bi mu podarila danes, ko se od njega poslavlja. Odločila se je za bele in rdeče. Samo ona ve, zakaj bele in rdeče. Otroci niso spraševali, tudi ona jih ni vprašala za mnenje. Vsi so vedeli, da je to njen dan, poln ljubezni in bolečine. Dolgo je stala ob grobu in zrla v žaro, v kateri je bilo vse njeno življenje, vsa njena ljubezen. V roki je stiskala rdečo vrtnico, jo ljubeče poljubila in položila nanj. Vsi so vedeli, da se ne bo več vrnila sem. Nikoli. Ne bo mu prižigala sveč, nosila rož. Ni se ozrla nazaj. Hodila je hitro, da bi bila čim prej doma, da bi pristavila večerjo, sedla ob topel štedilnik in ga čakala. V srcu je čutila, da se bo vrnil k njej. Čakala ga bo tako kot vsak večer že petinštirideset let. Vstala je, naložila debelo poleno, da bo večerja dlje topla, zaprla vratca in si z roko obrisala solzo, ki ji je spolzela po licu. Ni opazila, da je vse že dolgo tiho, ni se več slišalo loputanja vrat pri sosedih, utihnilo je tudi prasketanje v štedilniku. Gorela je samo še luč v kuhinji, ona pa ga je čakala. Saj bo prišel nazaj k njej, morda jutri ali pojutrišnjem. Ona ga bo čakala tu ob toplem štedilniku in z večerjo, ki jo je skuhala samo zanj.

---

## NOVEMBER – MOJI GROBOVI

---

Zjutraj, ko se vračamo z jutranjega sprehoda z mojima psoma, se vedno ustavimo na vaškem pokopališču, kjer počivajo ljudje, ki so opravili s tuzemskimi nalogami. Zame je vsako jutro čarobno, zato vstajam zgodaj, da ne zamudim jutranjega hladu, tisti poseben vonj v zraku, meglice, ki se dvigujejo nad dolino, prebujajoče trave s kapljicami rose na listih in od teže sklonjenimi cvetovi. Še malo pa se bo izza visokega hriba prikazalo sonce in posušilo roso, prebudilo še zadnje zaspance, ogrelo ptice na orehu, ki se tiho obračajo na vejah, se predstavljajo na bolj odprte veje, da ne bi zamudile niti enega samega žarka, ki se bo prvi pokazal izza hriba. Stopamo po škripajočem pesku, ki je za to spokojno jutranjo uro veliko preglasno. Dobro, da je naš grob blizu vhoda, ker me hrup drobnega peska moti. Psa sta



spoštljiva, hodita tesno drug ob drugem, pri grobu se brez mojega ukaza usedeta na lokalno potko in čakata. Vse je urejeno, poberem le dogorelo svečo, odstranim odpadel list in nekaj minut z mislimi zrem v plamen na oljni sveči. Poskušam umiriti nekontrolirane misli, ki jih nisem naročila, brenčijo pa kot najbolj dejaven čebelji panj. Nič molitev, nič mrmranja v brado, samo tiho stojim. Ali ni to najbolj pristna molitev – biti v tišini? Dovolj je, gremo še na eno posebno pokopališče, ki je v našem sadovnjaku. To pa je samo moje pokopališče. Tu je že bolj živahno. Sosedova mačka v gobčku drži miško, me gleda in pričakuje mojo pohvalo, ki jo bolj izdavam kot veselo izgovorim. Muca, tej miški si vzela življenje, jaz pa naj te pohvalim za to. Irina, skuliraj se! Tako deluje narava, to so njeni zakoni, preživetje, tu ni sentimentalnosti. Tudi muca potrebuje poleg umetnih briketov, ki so navsezadnje podpora lenobnih lastnikov, sveže meso z vsemi naravnimi dodatki. Ustavim se pri drugi jablani. Psa sem spustila in se veselo igrata v mokri travi, kar ju niti najmanj ne moti. Kožuščka imata čisto premočena, suha trava se jima lepi vsepovsod tako, da sta bolj podobna ježkom kot pa svoji pasmi.



*(foto arhiv ŠK Zgodbarnica)*

Našla sta pozabljeno plišasto igračo, za katero se sedaj lovita in zganjata vragolije. Veselje ju je gledati tako svobodna, igriva, polna nagajivega leska v očkah. To je posebna jablana, ki ima nalogo, da v vročem soncu daje senco malim nevidnim grobovom, kjer počivajo moji ljubljenci – psički, mucki in prijateljčina psička Bani, prijazna mešanka iz zavetišča. Ure in ure sva se s prijateljico sprehajali po dolini, psi so raziskovali vsak grm posebej, vsako novo krtino, opozarjali na smeti ob poti, ki sva jih midve sproti pobirali. Bili so nerazdružljivi, pogrešali so se med tednom in se po pasje veselili vikendov, saj so slutili, da bo to spet neskončen sprehod brez ukazov, povodcev, le klic, če jih je raziskovalna žilica popeljala predaleč. S prijateljico sva sklenili, da ne smeva njihovega prijateljstva ločiti niti tedaj, ko bodo šli v pasja nebesa. Skupaj so bili na sprehodih, počivali stisnjeni drug ob drugem na terasi ali pred kaminom v dnevni sobi, skupaj so tu pod košato jablano, ki jih varuje pred žgočim

soncem in močnim vetrom, saj s svojimi mogočnimi vejami kljubuje vsem vremenskim razmeram. Pod njim so varni, nihče jim ne more storiti nič žalega. Tudi moja mala navihančka se nikoli ne igrata v bližini ali na grobovih, vedno v spoštljivi razdalji. Grobove je prekrila trava, robove je zgladil dež, cvetlice zamenjale travniške rože, spomladi šop zvončkov. Čas počasi briše spomine, Olija je "zamenjal" Kimi, Bani sta nadomestila mucka Logan in Maša. Življenje se ni ustavilo. Morda samo za trenutek, nepomemben, pa tako zelo dragocen za bolečino ob slovesu, ki pri živalih pride tako zelo hitro, deset, dvanajst, le izbranci imajo srečo za kaj dlje. Ali drugače, mi imamo ob tem srečo, da smo lahko z njimi, jih opazujemo, crkljamo, negujemo ob boleznih, vzgajamo. In vse to nam vračajo s svojo brezpogojno ljubeznijo. Ostanajo pa spomini, slike oziroma fotke, kot bi me popravili moji vnuki. Rada pogledam albume, posnetke, kratke filme, ki sem jih nerodno posnela in včasih pokažejo nebo, ne pa dogodka, ki sem ga tako željno hotela posneti. In takrat se nasmejim svojemu tehničnemu talentu, kar pa mi ne pokvari razpoloženja in počakam nekaj sekund, da se nebo umakne. Spomini oživijo, me spomnijo na čudovite ure in dneve, ki smo jih preživeli skupaj. Pozabila sem težke ure pri veterinarju, če je kakšen moj ljubljencek resno zbolel, pozabila sem, da sem se odpovedala dopustu, samo da sem jim lahko pomagala. Vse to je nepomembno. Spomnim se veverice, ki je radovedno sedela sredi gozdne poti in se ni ustrašila malih nagajivcev, nasprotno, ona dva sta se ustrašila nje in pritekla do mene, da bi ju zavarovala pred to veliko zverinico. Veverica je sedela visoko vzravnana, da je bila višja, košati rep je dajal še posebno veličastno, veliko postavo. Le kdo se je ne bi ustrašil! Seveda se odpre tudi bolečina, ampak to je sladka bolečina, tako kot je bilo življenje z njimi.

---

## MOJ SKRITI DNEVNIK

---

Pred dnevi sem ga našla v škatli s knjigami, ki jih prav gotovo nihče ne bo več bral, so pa tam v spomin na moje dneve in noči, ko sem brala, da sem bila zjutraj zabuhla in neprespana. Tu si, zaprašen, umazan od posušenih solz, ki so tekle ob iztekajočih se najstniških ljubeznih, kot je bila tale:

*"17. februar: Na drsališču ni bilo veliko drsalcev, saj je bila nedelja, čas kosila in odšla sem od doma z izgovorom, da imamo organizirano drsanje. No, edini organizatoriki sva bili jaz in Vika. Za mamó je bilo to dovolj. Vika se je že dva meseca trudila, da osvoji Petra iz gimnazije. Oh, groza, samovšečni dolgolasec povprečnega videza, seveda samo če ni odprl ust in pokazal neurejenih zob, da o prostaškem izražanju niti ne govorim. Zanimala so ga samo dekleta, hvalisanje pred prijatelji, kdaj bo katero položil, naslednji je bil hokej, pa kino in tu se je zanj ustavila evolucija. Vika rabi tipa, ki izstopa, saj se tudi sama trudi, da bi bila opažena in nekaj posebnega. To ji uspeva predvsem pri ocenah, to konferenco bo pridelala kar pet šusov, pa se ne sekira, ta starim je vseeno, firma jim dobro nese in to je edino važno. Moj osvajalec je ravnokar prišel. S svežo pričesko, celo tubo želeja, stavim da ima spet očetov parfum, eleganten, postaven in ne čudim se, da se vsa dekleta ozrejo proti vhodu. Nič ne čakam, graciozno oddrsam k njemu, se objameva in veva, da bova preživela krasno ledeno popoldne, kot sva imenovala najina srečanja na drsališču."*

Ne morem verjeti, od takrat je minilo dobrih dvajset let, ko držim v roki ta oguljeni zvezek s trdimi platnicami, za katerega sem si nešteto krat želela, da bi bil lepo barven, tak s ključavnico. No, nič zato, bil je pa le moj skriti zaveznik. Toliko stvari je spraval na svoje strani in predvsem molčal, kar moji najboljši prijateljski ni uspelo. Od takrat sem raje sedela v svoji sobi z zvezkom na kolenih, varno stisnjena med blazinami ob prižganih svečah, ki so metale senco na moje trenutno razpoloženje, polno mladostne naivnosti, ljubezni, razdvojenosti, načrtov in neizmernega sanjarjenja. To je bil moj resnični svet, edini, ki je takrat obstajal, pa čeprav je mami s svojimi nasveti rušila moje gradove v oblakih. Upam, da sem jaz svoji edinki s tem prizanašala in ji dovolila biti mlada, nora, neumna in naivna. Še sedaj slišim njen glas: "Le kako boste mladi živeli s temi vašimi trapastimi načeli, življenje ni takšno!" Razumel si me samo ti, tiho si prenašal mojo jezo, kadar sem besede dobesedno kovala vate, da se je poznalo še čez štiri strani. Ali pa prvo jesen, ko sem se v gimnaziji noro zaljubila v Mateja, mirnega fanta iz obrobja Ljubljane, ki ni poznal druge ocene kot petice in mu je bilo vedno vse jasno. Pred poukom mi je narekoval naloge, jaz pa sem z odprtimi usti zijala v to študirano čudo, ki je tako z lahkoto vse obvladovalo. In poljubljal se je kot sapica, seveda samo na lička in še takrat je bil ves popoldan zardel. Vse bi pozabila, če ne bi na naslednjih straneh našla konec te romance. V tretjem letniku se je s starši odselil v Avstrijo, ker je njegov oče dobil službo kot znanstvenik na nekem inštitutu.

*"Julij: 13-ega smo, nisem pozabila, že včeraj sem Mateju poslala voščilnico za rojstni dan in zraven sem dala triperesno deteljico z dodatkom še enega listka. Avgusta bo pri babici in spet se bova videla. Vem, da ne bo več tako, pa vendar si ga želim videti, kakšen je, je bolj možat, zrel, odrasel? Kaj pa jaz, koliko pa sem se jaz spremenila? Ja, daljše lase imam, uporabljam več ličil, seveda maminih, ker si jih jaz s skromno žepnino ne morem privoščiti. Morda bo pa kaj komentiral. Pustim se presenetiti. Malce sem pa le nestrpna, ali bolj rečeno radovedna, kaj je čas naredil z njim, z menoj...."*

Listam naprej, nekaj listov je zlepljenih in ah, ja, tu manjka nekaj strani. Kaj je že to bilo? No, se bom spomnila? Pa ne, da mi spomin peša, do sedaj je deloval kar zadovoljivo. Jaaa, to bo! Hud prepir z mamo. Jaz, seveda najbolj inteligentno bitje, kar se jih je do takrat rodilo – le zakaj tega niso ugotovili na faksu in kasneje v službi – ona polna nekih nasvetov, zgodb svojih prijateljic, znank, sodelavk in ne vem še koga. To je bilo dovolj za nekajdnevne glasne prepire, seveda v veselje sosede Roze, ki je kljub mrazu imela na široko odprto okno, da ne bi kaj zamudila. In tudi ni, naslednji dan je ves blok na glas "šepetal" kako nesramna smrklja dela s svojo mamo, ki je tako pridna, skrbna itd. Dovolj superlativov, še sedaj slišim tisto hinavščino. "Ja, gospa, ta mladina. Mi smo bili čisto drugačni, da bi jaz kaj takega rekla moji mami." Sledi pogled v nebo in ima izredno srečo, da se oči vrnejo na svoje mesto. Priznam, kasneje se je tudi v meni oglasila neke vrste vest in strgala sem liste iz dnevnika. Trikrat sem še prebrala vsako besedo posebej, potem pa so drobni koščki pristali v škatli od riža, v smeteh, varno pred ponovnimi spomini. Kar ne morem si kaj, da ne bi segla po dnevniku in spet odkrivala svoje znane in tople skrivnosti iz otroštva in tudi kasneje sem rada kaj napisala. Bolj na kratko, kot da to ni več zame, kot da ni več skrivnosti, ko si pri 25, 30, 35. Ne, ne, še danes so, tudi boleče, smešne, pa tudi neprimerne kot tale, ki nosi datum nekaj let nazaj.

*"Januar, na smučišču: s ponosom ugotavljam, da smo še kar športna družina, da še vedno znamo preživeti kakšen dan ali vikend skupaj. Moja hči je seveda polna sama sebe, kar je*

razumljivo za njena najstniška leta. Ta vikend pa je šla z nama brez besed, kaj brez besed, celo navdušena je bila. Nisem dala veliko pozornosti na to, da je bilo treba čez noč zamenjati vso smučarsko opremo, pa tudi za zvečer ni imela uboga reva kaj obleči. Tudi to smo rešili. Ostal je le majčken spomin na to, v obliki čiščenja mojih skritih prihrankov ali "črnega fonda". Zvečer smo se razkropili vsak na svojo stran. Mož je srečal prijatelja in sklenila sta, da bosta še ta večer rešila vsaj en svetovni problem. Pomoč in delne rešitve sta našla v Sivem pinotu, ki pa jima je sušil grla in sta morala kar hiteti z zalivanjem. Jutro jima ni bilo tako prijazn. Oh, ko bi le zvečer vedela, kako zdravilna je voda, kozarček ali dva, nič več. Jaz sem se sprehajala po poti za hotelom in uživala v tišini, dokler... Pred menoj se je ob poti tesno objemal parček, se poljubljil in kar iskrilo se je od poželenja, ki je nebrzdano vodil njune roke. Kaj vse sem v tistem drobcu trenutka videla. Še korak ali dva in groza: to je vendar moja najstnica, tako pridna, tako ...! Oh, kaj vse sem razlagala svojim prijateljicam, sedaj pa je pred menoj razkuštrana, odpeta, vročekrvna osvajalka, ki nima nič skupnega z mojo tako perspektivno hčerko. In ta tip, pa saj je vsaj dvajset let starejši, ja, izkoristil jo bo, potem pa bova z Borutom reševala zmedeno bitje pred samomorilskimi izbruhi. Kar opotekla sem se naprej, da napadem tega brezvestnega tipa in sploh se ne spomnim, kaj vse sem mu izrekla. Oba sta kot zadeta od strele stala pred menoj in me debelo gledala. Šele takrat sem videla, da je moja hči do vratu spodobno zapeta, prav tako on in vse, kar sta ta dva pohotneža počela, je bilo to, da sta se nežno držala za roke. Ampak tu še ni moje sramote konec, tisti starec pa ni bil nihče drug kot sosedov Jan, ki je že 2 leti hodil k nam in prijateljstvo je počasi prehajalo v nedolžno prvo ljubezen. Na hitro sem pogledala naokoli in iskala dovolj velik kup snega, da bi se vanj vdrla, zardelih lic sem si želela, da me ne bi bilo tu, da bi kot osamljena resna gospa srkala Martini v baru in nostalgичno opazovala pare, ki se trudijo ujeti takt na majhnem plesišču."

Še sedaj, ko to prebiram, mi lica žarijo in neprijetno mi je ob takih spominih. Pa kaj, ko nam življenje postreže z več grenkobe kot lepimi trenutki. Na nekatere dogodke pač ne morem biti ponosna.

"23 marec: sedim na skali ob morju in se sprašujem, kaj mi je bilo treba tega – joj, kako oguljena fraza, ampak edina primerna v tem trenutku. Tale veter mi prija, želim si, da bi me ponesel leto, dve nazaj, mi dovolil še nekaj napak, nekaj brezskrbnih žurov, hrepenečih pogledov, vroč poljub, ukraden objem, tako pa ... V bistvu so ta leta minila v pehanju za boljše ocene, nakupovanje modne garderobe v zgražanje mojih tet in mame, ki je ure in ure neutrudno razlagala o škodljivosti materialov, pa o nezdravem prehranjevanju. Moram pa jo tiho občudovati, saj ji nikoli ni zmanjkalo tem na račun nepremišljene in neodgovorne mladine. Lepo vas prosim, pa mi pokažite peščico odgovornih najstnikov, ki se zavedajo pomembnosti svojih odločitev. Po nekaj dneh se spet nasmehnem svojemu filozofskemu razglabljanju in odgovornosti, ki me čaka čez nekaj mesecev, ko se bo rodil moj otrok. Kot bi udarjal na gong mi v glavi odmeva: odgovornost, odpovedovanje, nove skrbi. Sem pripravljena? Ne, nisem, nočem lagati, nisem in ta čas bi prestavila še za pet let v prihodnost. Nič navdušenja ne čutim, moji materinski nagoni so zakrneli, skratka ne vidim se v tej vlogi, ker je na mojem spisku želja zelo nizko na seznamu. Astrologinja mi je rekla, da bom nadvse dobra mama, jaz pa imam Pijinega Nejca zadosti po desetih minutah pestovanja, toliko da pokaže tiste nemogoče trpeče grimase, se zadere in ljubček, res bolje izgledaš pri mami. Užaljeno

*stegnem roke in predam tole Pampersovo arijo v bolj ljubeče roke. Se bom navadila tudi jaz potrpežljivosti, ki nikoli ni bila moja vrlina. Gospa, pri kateri sem iskala drugačen razplet usode, pa je govorila čisto nekaj drugega. Tega nisem želela slišati. Kaj pa moji hobiji, moj jutranji tek z zmešano sosedo Anjo, ki pozna eno samo temo: hrepenenje po idealnem fantu. Upam, da se še ni rodil kdo z njenimi vizijami, bog ne daj, usmili se, in ne delaj takih napak, o gospod. Oh, ko bi imel modre oči in tako lepe roke, kot očka, ta samogovor se nanaša na prihodnost, vsaj upam. Vdih, izdih, vdih – aha, Anja je spet tu na zemlji. Nasmehnem se ji in tečem naprej, zavedajoč se, da bom zelo pogrešala te monologe, te neskončne prizore lepote, moškosti in idealiziranja družinskega življenja s petimi nevzgojenimi cvilečneži okrog mame Pije. Zamislim si jo v kuhinji po napadu otrok na večerjo iz škatle in politim mlekom po svežem prtičku, ki ga je njena mama dala pod vazico s suhim cvetjem. Ne morem se nehati smejati, solze mi tečejo po licih in spirajo tako zelo obstojen make-up. Dobro, da me smeh skoraj zaduši, sicer bi morala Piji povedati, zakaj se tako režim. Težko verjamem, da bi tudi njo napadel smeh, preveč je resna in ena od zapovedi prav gotovo prepoveduje take misli o prijateljici in njenih nadvse zaželenih otrocih z najlepšimi modrimi očmi. Kam je že izginil očka? Spet me popade nov val krohota in uživam v teh prizorih svoje tako zelo razvite domišljije. Pogledam Pijo, ki gotovo že razmišlja, da bo morala poklicati 112, fante s prisilnimi jopiči, ja, gotovo se ji je zmešalo, berem iz Pijinega osuplega obraza. Jutri bo gotovo prosila mater božjo za moje zdravje in kakšen kovanec več bo dala za rešitev moje duše."*



*(foto: Rafael Vončina)*

Nasmehnem se, saj je Pija res pristala s tremi otroci doma za štedilnikom, pustila študij in izpolnjevala svoje poslanstvo matere. Za tek ali obisk telovadnice že leta ni imela časa, dojenček, nosečnost, slabo počutje, utrujenost, neprespane noči, saj se je njen modrooki princ spremenil v TV-lenobo, se trudil z moderno vzgojo otrok, ki je bila sestavljena iz nekaj povišanih tonov: "Pa daj malo miru, saj bo kmalu konec tekme." Pozabil je, da se potem začne dnevnik, ki ga pod nobenim pogojem ne sme zamuditi, saj so politične teme glavna veleumna razglabljanja med sodelavci.

*"4. november: Žale so še vedno polne cvetja, pogorelih sveč, tekmovalnost se čuti v trepetajočem zraku, vse te svečke, vse te rože in moje vprašanje: zakaj, zakaj Tilen? Zakaj škriplje z vsakim mojim korakom proti njegovemu grobu. Njegova nasmejana podoba se mi prikaže pred očmi s toliko življenjske volje, poln načrtov. "A ne, oči, da mi boš dal malo zraven?" Ja, vedno je dal zraven in se topil od ponosa, gledal v star motor, ki se je spreminjal v bleščeče črno pošast. Usoda? Ne vem. »Ovinek je bil kriv«, so govorili sosedje. »Fant je bil vedno previden, ni divjal kot dvojčka iz sosednje vasi«. Pa vendar, danes je tu med vsemi temi ljudmi, ki imajo vsak svojo usodo, zgodbo, skrivnosti in nekoga, ki bo prinesel svečko, postal za trenutek in šel naprej po svoji poti."*

Eh, ne maram tega. Listam naprej, vseč mi je ta vonj po črnilu, rada imam te drobne packe in rdeče naslove. Pisava. Sem res kdaj tako kracala? Moji zvezki so bili vedno urejeni, brez zavihkov, s predpisano širokimi robovi in nikoli brez naloge, četudi preplonkane. "Vzor", je vpila slovenar'ca, mahala z mojim zvezkom v desni roki in Katarininim v levi. Niti zabavati se nismo upali, saj je sledila kazen, izvirna in nadvse zoprna tako kot *prfoksa* za slovenščino. Vsa leta smo ugibali, v katerem stoletju so izdelali njena očala, nikoli nismo ugotovili, praske so govorile o možnosti sto let nazaj. Po svoje pa smo jo imeli radi, ni uporabljala naftalina, ampak sivko, ki se je bolj podala njeni malomeščanski naravi. Bila pa je pravična, dobil si, kar si zaslužil, *"nič prizanašanja, ker vam tudi življenje ne bo prizanašalo"*, je gostolela, kadar je bila boljše volje. To je bilo redko, smo spoznali že prve ure, ko je prišla v razred in zaloputnila z vrati. Avtoriteta in nič zato, če vrata padejo iz tečajev. Tu sem, ste slišali!?

*"Petek, brez datuma: le kako ga je našla, le kako si dovoli odpreti moj dnevnik, ga brati in brskati po mojih skrivnostih?! Brzdam se, da ne oddrvim v dnevno sobo in glasno protestiram proti takemu nespoštovanju. Zmanjkuj mi besed in izrazov za tako nesramnost. Ja, jaz sem šla samo enkrat, no, dvakrat raziskovat njen predal v spalnici in odprla darilno škatlo, pa ne z namenom, da bi brskala. Me je pa pritegnila svetlo modra kuverta, v kateri je bilo veliko pisem, čestitk, voščilnic. Hotela sem pogledati samo eno, nisem se niti zavedala, da sem brala dobri dve uri. Nisem se mogla odtrgati od tako lepih obljub, hrepenenja, nešteto poljubov in objemov in spoznanja, da je moja mama po ločitvi vendarle imela prijatelja. Zakaj ga nikoli nisem spoznala, mi v teh dveh urah ni bilo niti malo bolj jasno. Ni bil poročen, ni imel druge, nič od tega, nič skrivanja. Škoda, da je ne morem vprašati, saj bi takoj vedela, kje sem odkrila njegovo prisotnost v njenem življenju. Zdaj se pa spomnim, da mi je astrologinja rekla, da ima mama že nekaj let skrivnost, ki je noče in ne bo nikoli razkrila. Trapa, jaz bi bila bolj zadovoljna, če bi imela tipa, kot da je ves čas kot jastreb čakala na svoj plen, na moj prihod ali odhod. "Kam greš, kdaj prideš, a gre še kdo zraven?" Pa kaj jo briga, s kom grem in kdaj pridem! Skoraj vedno grem prva iz zabave, samo da se izognem njenemu zaslišanju. Še dva*

dni po tem me sprašuje, kako so bile oblečene sošolke, ali so bile preveč in neokusno naličene. Kot, da bi bilo to zanjo ali pa zame pomembno. So, kakršne so!"

"19. maj: Borut je sklenil, v moje veliko veselje, da zadnje dni pred poroko izkoristiva za romantično potovanje v Pariz, Prago, Rim, Atene in še je bilo nekaj ugodnih ponudb. Odločila sva se za Pariz. V knjižnici sem si nabrala nekaj o zgodovini, gospodarstvu in nekaj splošnih podatkov o razvoju mesta in bilo mi je všeč, ker sva lažje sledila vodičevi razlagi. Bilo nama je zabavno in lepo. Avtobus je bil, seveda ceni primerno, neudoben, Borut je stegoval noge po ozkem hodniku, jaz pa sem večji del potovanja objemala kolena in bili so trenutki, ko bi šla raje peš. Ker nisva obračala pozornosti na težave in sva raje občudovala hitro menjajočo se naravo na levi in desni, se veselila, koliko sva se naučila iz tistih nekaj knjižic in zemljevidov in neizmerno uživala. Utrip vele mesta – to je tisto, kar me je zanimalo in kar sem hotela doživeti. Smejala sva se v kavarnicah sredi ulice, opazovala promet, ljudi, pisano množico, vedno hitro menjajoče prizore in vse prehitro je minilo dvajset ali trideset minut počitka. Slikala sva, si zapisovala, hotela sva vse prizore, vso zgodovino tega veličastnega mesta ohraniti v majhni beležki zase in za vedno. Vse je potekalo tako lahkotno, tekoče, brez panike, kar zlili smo se z množico čakajočih na metro in občudovala sva ljudi, ki so brez jeze počakali na drug prevoz, če je bil ta prepoln. Šele drugi dan smo ugotovili, da nikoli ne čakaš več kot nekaj minut. Pričakovala sem, da bodo ljudje napravljeni po zadnji modi, da bo vse dišalo po dragih parfumi in tej moji naivni predstavi sva se pogosto smejala, kajti "cestna" moda je povsod enaka. Čudovito potovanje se je prehitro vračalo v vsakdanje življenje in ostalo je hrepenenje po novih odkrivanjih, novih doživetjih in še mesece sva redno zahajala v potovalne agencije po prospekte in vabljive ponudbe."

Zaprem zvezek, en trakec pogleda ven in me opozori, da je notri še veliko mojih drobnih skrivnosti, ki se mi še danes zdijo, da brez tega mozaika ne bi bila to, kar sem. Padci so bili res boleči – takrat, danes so bolj smešni, če že ne otročje naivni. Takoj, ko bom utegnila, bom pogledala na tisto stran, v kateri je modri trakec. Jutri, ali pa v nedeljo, ko bom sama in bom imela čas samo zase, za svojo preteklost in zanj, za moj oguljeni in dragoceni zvezek. Jutri grem v knjigarno in kupila si bom nov zvezek, barven, tak kot sem si ga zamislila že pred leti. Ta moj sivi zvezek pa bo odslej v moji nočni omarici, čisto spodaj ali še bolje zadaj za knjigami, da ga ne bo kdo našel – moj je, samo moj.

---

## VAŠKI POSEBNEŽ

---

Mrzla zima je bila, tudi podnevi je ostalo globoko pod lediščem. Pogledala sem skozi okno v zasneženo pokrajino. Kot v pravljici, povsod belina in čudovito jutro, ki ga je polepšalo vzhajajoče sonce. Prihajal je kot vsako jutro po zasneženi shojeni poti skozi gozd v vas in potem, Bog ve kam ga je vodila pot. Njegov plašč, ki mu je segal skoraj do tal ga je bolj malo grel, saj je bil oguljen, star, na nekaterih mestih se je svetil od umazanije. Na nogah je poleti in pozimi nosil prevelike gumijaste škornje. Samo nekajkrat so vaščani opazili, da ima noge ovite v raztrgane cunje. Nekoč so ga pijani možakarji pripravili do tega, da je sezul škornje in pokazal 'nogavice', kot so ga dražili. Čeprav so bili pošteno nadelani, jim je bilo takoj žal za

to, ker jih je smrad skoraj stregnil. Od takrat naprej ga niso več dražili, so ga pa držali malo dlje od sebe, mu dali kozarček ali dva žganja, "da se boš ogrel," so rekli. Zvrnil je žganje, potem pa ure in ure presedel na klopci pred hišo ali za hlevom. Tam je bilo bolj toplo, pa še mir je imel. Tu ga ni nihče ogovoril, pustili so ga samega, saj so vedeli, da bo pustil vse na svojem mestu, ničesar se nikoli ni dotaknil ali vzel. Soseba Ančka mu je večkrat na klop pred skednjem, kjer se je rad zadrževal, postavila lonček tople bele kave, dva kosa kruha, kos domačega sira ali malo narezane salame. Pojedel je samo kruh in popil kavo, salamo ali sir pa je pustil na robu krožnika. "Kruh je čisto v redu in kava," je zamomljal. Nikoli se ni zahvalil, samo sedel je s kruhom v eni roki, počasi srkal belo kavo in grizljal kruh z nekaj zobmi, kolikor mu jih je še ostalo v ustih. Lansko poletje je bil ves otečen. Ivan se je večkrat ponudil, da ga pelje v bližnje mesto k zobozdravniku, da ne bi trpel bolečin. Ni hotel. "Bo že. Malo česna zatlačim v zob, pa je dobro. Ali pa soli. V Grosuplje pa ne grem," ga je grobo zavrnil.

Obvestili so socialno delavko, da bi si ogledala, kje živi in v kakšnem stanju je njegov dom. Prišla je do hiše. Obstala je pred njo, vrata so bila vedno zaklenjena, okna zaprta, na njih pa debele cunje, ki so verjetno včasih služile kot rjuhe. V več plasti jih je obesil, saj so se videle velike luknje in strgane so bile na večjih mestih. Nihče ni nikoli stopil v njegovo hišo potem, ko mu je pred osemnajstimi leti umrla mati. Tudi ona je bila samotarka, nikoli ni nikamor šla, če pa se je kdo približal hiši, se je skrila in počakala, da je odšel. Ančki je prinesel pomečkano zaprto kuverto. Ni hodil v šolo, zato ni znal brati. Socialna služba mu je ponudila pomoč, da bi mu enkrat tedensko nekdo prišel počistiti po hiši, ga peljati k zdravniku ali v trgovino. Spet ni bil za to. "Vse imam. Nič ne rabim. Pri zdravniku nimam kaj početi," je bil njegov odgovor. Vsi so videli, da ga desna noga močno boli, ker jo je bolj vlekel za sabo kot hodil. Kadar si je le priznal, da je bolečina prehuda, je vprašal, ne prosil, vprašal za Aspirin ali kaj podobnega, samo da bi nehala boleti. Pred meseci sem mu dala dve škatlici tablet proti bolečinam, ki jih je hitro vtaknil v žep. Roke ni izvlekel iz žepa, verjetno je imel luknjo in bi izgubil dragoceno darilo. Skoraj neopazno mi je pokimal in opazila sem rahel nasmešek na njegovem utrujenem, neobritem obrazu. Potem sem še večkrat ponovila in mu v roko stisnila škatlico ali dve. Kasneje sem opazila, da je njegovo podrsavanje postalo tišje.

Njegova pot je bila vedno ista, ob isti uri, mimo naše hiše do sosedovega skednja in naprej proti vasi. Včasih pa je zavil na gozdno pot in hitro izginil med drevesi. Samo on je vedel za skrivnostne poti, o katerih ni nikoli govoril ali izdal, kako preživi dan, saj se je vedno vračal ob mraku, tako da je bil pred temo v svoji hiši, če bi tisti podrtiji lahko rekli hiša. Bila pa je njegovo nočno zatočišče, mrzlo, ker se iz dimnika ni nikoli kadilo, nobenega zunanjega znaka ni bilo, da tu nekdo živi, le shojena pot in sključena postava, ki je zjutraj zapuščala dom in se vračala pozno zvečer. Ko so ga vprašali, koliko je star in kdaj ima rojstni dan, je samo zamahnil z roko, češ to je nepomembno. 50, 60, morda 65 let, samo ugibali so lahko. Vedel je, kdaj bo kakšen kmet kuhal žganje. Takrat je bil vedno zraven, v bližini ognja, tih in neopazen. Izdajal ga je le neprijeten vonj, ki se je širil okrog njega. Tudi pri kolinah je bil rad v bližini. Pa ne zato, da bi dobil kaj za pod zob, to ne, samo vodo, v kateri se je kuhala glava in drobovina za krvavice, je rad popil. Okrušeno posodo, v katero so mu nalili vročo vodo in pustili, da je notri plaval kakšen košček mesa, je stiskal k sebi ter grel otrple prste in počasi srkal vročo tekočino. Iz žepa je potegnil kos posušene skorje in jo potopil v skledo, da se je zmehčala. Vaščani so se pogosto spraševali, kako lahko preživi ob tako neredni, skromni



hrani, v mrzli napol podrti hiši, obut v gumijaste škornje in odet v zamaščen plašč, poleti pa v prevelikem suknjiču. To je še ena od mnogih skrivnosti, ki jih bo nekoč odnesel v grob.

---

## MOJE IZKUŠNJE S KONOPLJO

---

To čudovito rastlino sem pred mnogimi leti posadila na njivi ob fižolu, da bi jo malo skrila. Občudovala sem njeno hitro rast, lepoto njenih listov, bujnost cvetenja. Prišla je jesen, pridelke smo pobrali, konoplja pa je ostala sama na njivi, brez zaščite pred pogledi, na ogled redkim sprehajalcem in lovcem, ki so zahajali v ta odmaknjeni kraj, kjer imam njivo. Nič se ni zgodilo. Ko je dozorela, sem jo odrezala in odpeljala domov. Odkrito povedano nisem vedela, kaj z njo početi. Posušila sem jo, shranila v veliko vedro s pokrovom in tam je ostala, dokler je nisem, vso rjavo in skoraj brez vonja, po nekaj letih vrgla na kompost. Po desetletju in še malo pa sem se ponovno spomnila na konopljo. Dobila sem Parkinsonovo bolezen z upočasnitvijo gibov. To je pomenilo, da mi je enkrat ena, drugič druga noga zaostala, da sem se lovila, včasih pa celo padla. Isto je bilo z rokama, šli sta predaleč ali se predčasno ustavili. Zelo je bolelo, če sem hotela odpreti vrata, pa je šla roka predaleč. Zapuščal me je tudi občutek v rokah, tako da je veliko kozarcev, lončkov, krožnikov in pribora pristalo na tleh. Skratka, pri meni je življenje postalo zelo glasno, zveneče, podkrepjeno s kletvico, ki pa žal ni pomagala. Diagnozo so mi potrdili – Parkinsonizem, jaz pa sem postala redna nakupovalka kozarcev, skodelic in krožnikov. Prijateljice niso imele nobene zadrege za nakup daril zame, to so postali kozarci, skodelice za čaj ali kavo, vseh oblik in velikosti. Nekega dne sem imela vsega dovolj! Vzela sem listke z navodili od zdravil, jih temeljito proučila in se zgrozila nad stranskimi učinki. Še isti trenutek so vsa zdravila pristala v smeteh. Kaj mi pomaga, če ukrotim Parkinsona s tabletami, posledično pa si bi uničila želodec, jetra, ledvice, da izpadanje las in debelosti niti ne omenjam. Stranskih učinkov za celo stran, kar sem čutila tudi na svojem počutju, še najbolj sem spominjala na zaspanega, lenega Zombija. Dolgo sem razmišljala, kaj naj storim. Jeseni sem se s svojima psoma sprehajala po kraških gozdovih in naletela na mali nasad konoplje. Verjamem, da v življenju ni naključij, morala sem na sprehod ravno mimo tega nasada. V trenutku me je zapustila vsa poštenost in nalomila sem nekaj vej, jih doma obesila, da so se posušile. Ta čas sem po internetu iskala informacije, kako se zdraviti s konopljo. Natisnila sem si vse, kar sem našla in se mi je zdelo, da bo uporabno. Prijateljice so mi prevajale iz angleščine, jaz pa sem se učila, šla na nekaj srečanj, kjer sem mislila, da bom dobila dodatne dokaze in konkretne rezultate, a sem kaj hitro ugotovila, da tam lahko samo drago kupim smolo ali marihuano, o ostalem pa naj se najdem sama. Zdravljenje po njihovo bi zneslo 3 tisočake na mesec, moja pokojnina na robu statističnega preživetja, ne, to se ne bi nikakor izšlo. Kasneje sem ugotovila, da se lahko zdravim z minimalno količino, kar je pomenilo eno polnjenje uparjevalnika, kar ustreza enemu manjšemu jointu. Z ukradeno konopljo sem se zdravila kar nekaj časa, seveda z minimalnimi dozami. Že po dveh mesecih sem opazila, da se ne spotikam več, zmanjšali so se stroški za nakup kozarcev, moje počutje se je zelo izboljšalo. Spanje je postalo globlje in daljše. Kar pa me je skoraj šokiralo pa je, da sem postala za volanom bolj zbrana in strpna. Po težjih delih pri hiši sem si privoščila

polovično dozo in naslednji dan nisem bila utrujena in nisem čutila tako imenovanega *muskelfibra*. Moja neozdravljiva bolezen je postala ozdravljiva z le nekaj vejami ukradene konoplje. Ob tem se sprašujem, zakaj država dovoljuje dilerjem prodajo enormnih količin konoplje, ki s tem zavajajo bolnike, čeprav iz lastnih izkušenj vem, da to ni potrebno. To koristi le njihovim žepom, nikakor pa ne bolnikom. Vsekakor bi raje zavila v lekarno in legalno kupila pojočo travico, kot pa gojila eno, dve rastlini ter trepetala, da mi jo kdo ukrade ali potrkajo na vrata policaji. V prvem primeru bi ostala brez zdravila, v drugem pa bi pristala na seznamu kriminalcev in na prvih straneh Slovenskih novic. Druga moja izkušnja je bila s psičko Lano, čudovito prinašalko pri 13 letih. Pri njej so se že kazale starostne težave in revma s hudimi bolečinami v tačkah. Psička je pri hoji skoraj udarila z gobčkom ob tla in jasno je bilo, da ji vsak korak povzroča neznosne bolečine. Prijateljica jo je hotela dati na uspavanje, saj so psički protibolečinske tablete hudo poškodovale želodec in je pogosto bruhala. Lana je bila vse življenje športnica, tako kot njena lastnica, in v odlični kondiciji. "Pred dokončno odločitvijo poizkusi še s konopljo," sem ji svetovala. Takoj je bila za to, saj je izredno navezana na svojo kosmatinko. Zmleli sva malo konoplje, jo rahlo popražili na surovem maslu in ji dajali pol čajne žličke v košček sveže salame dvakrat na dan v njeno običajno hrano. Lana je bila po samo enem tednu skoraj brez bolečin, šepala je le še na sprednjo desno tačko. Veselo spet teka za sosedovo mačko in radostno raziskuje okolico, saj je zadnje mesece zmogla le krajše, tiste "nujne" sprehode. Med spanjem ni bilo več slišati vzdihljajev polnih bolečin. Sklenila sem, da bom letos posadila tri rastlinice, da bo dovolj zame in za prijatelje na dveh in štirih nogah.



*(foto Rafael Vončina)*

Kolo življenja je pozabilo šteti leta in tako sem tudi jaz pozabila, kdaj sem prvič prestopila prag bistriške knjižnice. Pa nič zato. V knjižnico grem najraje zjutraj, tam okrog desete ure. Pa veste, zakaj? Vedno me gane, ko zagledam bralce, ki strmijo v časopis, revijo ali knjigo, o kateri še niso prepričani, da bo šla z njimi v domače branje. Tako tudi jaz rada posedim, kaj malega preberem, še najrajši revijo za mejna znanja, Auro. V domače branje pa odnesem eno ali dve knjigi, včasih tudi kakšno več. Tu pa tam staknem kakšen naslov v časopisu, reviji, največkrat v Bukli in v knjižnici potem povprašam po njej. Včasih je že na poti, včasih tik pred tem, da jo vzamem v roke, včasih pa jo prijazne knjižničarke naročijo. Lahko rečem, da se skoraj ni zgodilo, da je ne bi dobila. Hvala. V knjižnici se dogajajo tudi kulturne dejavnosti: predstavitve knjig, potopisna predavanja, slikarske razstave idr. Ojoj, včasih niti ne utegnem priti na vse, toliko jih je. Navdušujoče in pestro. *Primorci beremo* pa je presežek. Police so tja do pozne jeseni skoraj prazne, »izropane«. A se vedno najde kaj, saj je izbor zelo pester, tako v prozi kot poeziji. Dober izbor. Odkar vem zase oziroma, odkar so me v šoli naučili brati, berem, ja, veliko berem in ob tem resnično uživam. Včasih tako močno, da pozabim nase in na svet. Tako je bilo pred mnogimi leti, ko sem brala knjigo *Deseti brat*. In nič drugače ni danes. Če je kaj vrednega v naši dolini, je to Knjižnica Makse Samsa.



(foto Irena Štembergar)

Telo sem položila na kavč, da se kosti na novo poravnajo. Vročinski val je odgnal muhe in ura že zdavnaj ne tiktaka več. Kot bi se čas ustavil je vse obmirovalo, le misli so se lenobno sprehajale po prostranstvu nevidnega, neotipljivega, a povsem resničnega prostora. Bile so kot oblaki na nebu, ki jim ni mar, kaj si o njih mislim. O, ja, znajo biti zelo uporabne, ko hočem ali moram kaj narediti, še bolj pa recimo kot zdaj, na papir nekaj položiti. Pogubne, no niti ne, so stare, znucane misli, še posebno tiste, ki so ovite v obleko zamere. Na videz je to povsem resnična in celo lepa, s perlami okrašena obleka. Ko sem zrla v obleko Zamere, sem opazila, da so perle motne in polne bodic. A tako! Pa sem trikrat globoko vdihnila in skozi nosnice izdihnila in dopustila, da se zamere spremenijo v sijoče perle. Prihodnost me pretirano ne skrbi. V tem norem svetu, ki ga imam rada, se moj čas izteka kot studenec, v katerem je vse manj vode. Prejšnjo noč je spanec bežal od mene, moje telo pa se je na postelji premetavalo kot perilo v bobnu pralnega stroja. Neopisljivo občutje, ki je kot cunami zalilo moje telo, mi je sporočalo, da se lahko vsak hip stegnem, kar tako, kot uveli list, ki pade s češnje. Prisotnost nečesa, ki nima oblike, je neprizadeto zrla v dramo, ki ji rečemo življenje. Imam življenje, ali sem Življenje, to je zdaj vprašanje. In kdo je ta, ki vse vidi in je z menoj kamorkoli grem? Misterij. Izgubljeni tavamo v demenci.

---

BEŽNO SREČANJE

---

Na nebu je žarelo sonce, ko sem se z nahrbtnikom na ramenih spustila v dolino, prečkala trnovske mlake, pri Petrolu prečkala še glavno cesto in po pločniku prišla na prostrano parkirišče, kjer stoji srednje velika diskontna trgovina. Ko grem po kruh in mleko, se mimo grede v košarici znajdejo še maslo, kefir in še marsikaj drugega, kar opazim šele na blagajni, ko nakup samodejno plačam z bančno kartico. Madonca, saj samo še *kaffe* plačam z gotovino, ko me pot zanese na Illiy kavo. Mleko, kruh in maslo so že bili v nakupovalni košarici. Ko sem stegnila roko, da s police vzamem še topljene sirčke, me je zmotil visok postaven, že starejši moški. »Šunka je mehka. Ko sem jo zadnjič rezal s salmoreznicco, se je zvijala kot jegulja,« je kot kup nesreče gledal vame in s prsti pritiskal na srednje velik kos šunke. »Kot bi tipkal na pisalni stroj,« je jedko pripomnil. »Pokvarjenci! Kaj vse nam prodajajo!« »Kdo pa te sili, da jo kupiš, saj so še druge trgovine, pojdi še tja pogledat, kaj imajo,« sem ga prijazno podučila. Nič mi ni rekel, odložil je košarico in šunko in šel praznih rok iz trgovine. Dobre volje sem se ozrla v nebo in od strani uzrla zdaj že znanega moškega, ki me je čakal pred vrati. Hudomušno sem ga pogledala in radovedno prisluhnila, da ubesedi misli, ki mu rojijo po glavi. »Veš, ne morem se spomnit, kaj sem zjutraj pojedel in to me bega, tudi moji prijatelji in znanci so že hudo pozabljivi.« »Pa spomni se za božjo voljo, kaj si zjutraj pojedel in vedi, da s tabo ni prav nič narobe. Samo spomni se,« sem mu vneto prigovarjala. Povabilu na kavo sem se spretno izmuznila z *znucanim* izgovorom, da se mi hudo mudi, ker sem možu

obljubila, da bo današnji obed celih pet minut prej kot običajno. Usedel se je v višje cenovno limuzino. Ne da bi se ozrl, se je odpeljal in s sabo odpeljal še svojo demenco.

---

## GREMO V BASSANO

---

Izvoz za Padovo je mrknil, kot bi ga ne bilo, in bog ne daj, da bi zgrešili še izvoz za Vicenzo. Po lepi in gosto poseljeni pokrajini sva dokaj zgodaj prišli v Bassano. Prva malo večja hiša, ki sva jo zagledali, je bila banka. Ujetosti v vrtljivih vratih nas je rešil mlajši gospod, se hudomušno nasmehnil, pritisnil na stikalo, in že smo poletele v prostrani bančni urad. Bančni uslužbenec nas je usmeril k zadnjemu v vrsti, tistemu, ki se je ukvarjal z menjavo. S šopom lir sva smeje se zapustili banko in krenili proti središču mesta. Košček papirja, kjer bil napisan naslov trgovine in telefonska številka, sva pod nos pomolili prvi dami, ki sva jo srečali. »Dve ulici naprej, nato desno,« je rekla, prijazno pozdravila in izginila za vogalom. Ulica je bila široka, krasile so jo ne visoke razkošne hiše, v pritličju pa izložbe, polne okrasne in uporabne keramike. Gospod je bil zelo ustrezljiv, nekoliko je razumel slovensko, midve malo manj italijansko. A dovolj, da sva dobili, po kar sva prišli. Prtljažnik je bil hitro napolnjen z glino, glazuro, majhnimi stekleničkami zlata za krašenje posebnih majhnih darilnih izdelkov. Še nekaj praktičnega pribora za izdelavo glinenih oljnih svetil sva stlačili v že prenatrpan prtljažnik, ko se je pokrov nasilnemu zapiranju uprl. Zadovoljni nad ugodnim nakupom, gospod je dal dober popust, sva šli na krajši sprehod po starodavnem mestu, polnem skrivnosti. Mimogrede sva zavili še v delikateso, kupili kruh in nekaj italijanskih dobrot in se odpravili proti domu. Pravo razkošje se je bilo peljati po prostranstvu narave in naselij, ki jih krasijo visoki zvoniki. Čas južine je bil že dolgo mimo. Hrani je grozila zakisanost zaradi vročine, jaz sem postajala sitna, Metka pa jezikava. Na vsej poti skoraj do Padove se nisva imeli kje ustaviti. Brez razmišljanja sva zavili na prvo odprto parkirišče, ki ni imelo grozečih ramp. Sedli sva pod drevo z razvejano krošnjo, roke sva si umili z vodo iz cevi za zalivanje in smeje se počasi grizljali delikatesne dobrote, ko se nam je približala fina gospa in nas povprašala, od kod prihajava. Bila je prijazna starejša gospa, ponudila nam je vino in dovolila, da na njeni posesti še posediva. Zapustili sva Padovo, se povezali z avtocesto in drseli po njej kot Bambi na ledu ter varno pristali na mejnem prehodu Fernetiči. »Imate kaj za prijaviti?« »Niti ne, samo nekaj špeže.« »Odprite prtljažnik!« Carinik je strokovno ugotovil, da je blaga več, kot je dovoljen uvoz brez carine. Zadržal je potne liste in rekel, naj si poiščeva špediterja, da oceni vrednost blaga. Pisarne so bile zlovešče prazne, špediterji so izginili, ali pa so postali nevidni. Skoraj podrla sem moškega, ki se je prikazal od nikoder. Na proseče vprašanje, če pozna rešitev za naš zapleteni položaj, je možato odgovoril: »Jutri boste lahko opravile carinski postopek, za danes smo končali,« iskrivo pomežiknil in zavil v bližnji *buffet*. Vrnili sva se do carinika, ki je imel v lasti najina potna lista, dal jih je, pod pogojem, da blago pustiva v Italiji, ali pa da avto prenoči na območju carine. Nazaj v Bassano? Kje pa! Grevna na mejni prehod Krvavi potok! Carinski postopek je na vseh mejnih prehodih enak, enemu sva se izmuznili. Kaj pa drugi? Dvom je privabil roj misli, ki so izstreljevale neverjetne zamisli in ukane, kako se izmuzniti nadležnemu carinikovemu vprašanju: »Imate kaj za prijaviti? In še: »Odprite prtljažnik!« Opla, tega pa za živo glavo ne sme izgovoriti. Metka je pozornost usmerila na postavnega carinika, na nosu so mu čepela zlato obrobljena velika temna sončna očala. Očitno so bila

stekla zamegljena, ker če bi ne bila, bi v njenih očeh zaznal stisko, ko mu je na vprašanje »Imate kaj za prijaviti?« odgovorila: »Samo nekaj špeže«, lagodno se je vzravnal in elegantno z levo roko dal znak, da lahko odpeljeva.

---

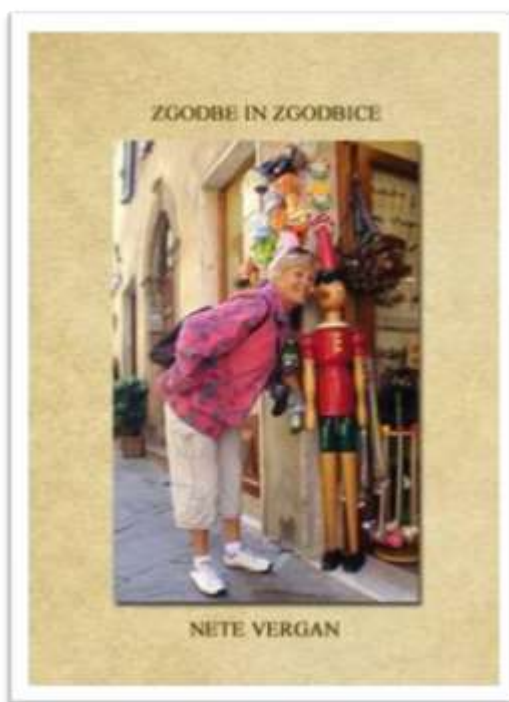
BRAT MARIO, KNJIGE IN JAZ

---

Moj veliki brat je bil slep na eno oko, vzela mu ga je granata. Zgodilo se je v Trpčanah kmalu po vojni, ko so mulci našli granato, zakurili so ogenj in jo zalučali vanj, niso pa se utegnili umakniti, ko je že grdo počilo. V bratovo levo oko se je zaril majhen odkrušek, a dovolj velik, da mu je uničil vid levega očesa. Pot v reško bolnico Brače Sobol z vlakom, ki ga je vlekla parna lokomotiva, se je premikal v ritmu biba leze biba gre. Oko, da je fuč, je rekel dohtar in ga odstranil, dal zdravilo proti vnetju, in ga poslal domov. Ko je šel v uk za mizarja v Mikožo in bil socialno zavarovan, je dobil stekleno oko, ki se je po barvi in obliki še kar dobro ujemalo z zdravim očesom. Predvsem pa je moj veliki enooki brat zelo rad bral. V resnici je bil bolj čokate postave, s puhom pod nosom in čedno fantovsko frizuro, star še ne dvajset let. Oblečen v zimsko oblačila, je v notranji žep površnika spravil osebno izkaznico in spričevalo o opravljenem izpitu za mizarja. Na usodni večer pobega v Italijo, je na tamburico mami in sestram zaigral *Hej Suzana*, jo postavil v kot za vrati in mami naročil, da jo da Lojzetu Dorinemu, kapleniku bistriške *pljeh* muzike, odprl vrata in izginil v temno noč. In po dveh letih bivanja v italijanskem lagerju, kjer je ves prezebel pristal, je dobil dovoljenje za bivanje in delo v Franciji. Prebrane knjige je odložil na polico in pozabil nanje. Tudi povedal ni, čigave so. Tudi ponje ni prišel nihče. In se je v mojih dlaneh znašla ena, da jo preberem, da mi bo branje odpiralo vrata v meni do tedaj neznane svetove. Kup knjig, ki so samevale na mizi in pod njo, sem zložila v rjav kartonast kovček. Nekaj let pozneje se je kovček z nikogaršnjimi knjigami z mano preselil v moj novi dom v Cankarjevi ulici nad slaščičarno Sladki bar. Moji mali deklici, verjeli ali ne, me urico, kaj šele dve, nista pustili na miru, ko sta videli knjigo v mojih rokah. Pa sem začela kupovati otroške knjige in ker sami še nista znali brati, sem jim pravljice in basni brala sama. Radi sta poslušali, in ko sta se naučili brati, sta tudi sami radi brali. Ko sta šli stran od doma, sta s seboj odnesli knjige, ki jih je bilo za dve veliki kartonasti škatli. Z navdušenjem sta jih brali svojim otrokom, pa ne samo to, tudi dokupili sta jih. Grimmove pravljice so jih tako prevzele, da je vnuk Matej najljubše znal na pamet. Rada berem in cenim knjige, veliko zadovoljstva najdem, ko se začne branje *Primorci beremo*. Običajno si na seznamu predhodno obkrožim knjige slovenskih pisateljev in poetov, pa se ne izide, ker je knjižna polica tja do pozne jeseni skoraj izropana, kar pomeni, da nas je veliko, ki radi beremo. Jeza, ker me na polici ne čaka knjiga, ki sem jo obkrožila na seznamu, se v hipu spremeni v hudomušen nasmeh. Če se kdo pusti povleči za rokav in je voljan iti z mano na *kaffe* v Tomex, si dam duška, da lahko govorim o knjigi, knjigah, ki sem jih prebrala in knjigah, ki jih še bom in še o tistih, ki še niso napisane. Tudi po več letih, ko je brat Mario prišel na obisk, se nisva uspela zblížati in o knjigah kaj doreči. Znanci in prijatelji, ki jih knjige niso brigale, so ga zvekli na svojo stran, ob kozarcu pijače so ga radi poslušali, ko jim je na dolgo in široko pripovedoval o delu in življenju v tujini, a da ima rad knjige in si z branjem francoskih knjig izboljšuje in nadgrajuje znanje jezika, ki se ga je naučil v večerni šoli za tujce v Parizu, pa jim je zamolčal.

Nevidne, neotipljive misli so se ujele v mrežo mojega moža. »Maestral dobro vleče, ti vzemi moj *surf*, jaz bom tvojega in greva tja čez,« je nonšalantno navrgel. »Daleč je, ne vem, če mi bo uspelo,« je bilo vse, kar sem uspela izustiti, ko je že bil na deski in se mi izzivalno smejal. Njegov *surf* je imel zelo veliko jadro, za razliko od mojega, ki je bil bistveno manjši in bolj okoren. Pač starejši model, ki je dobro drsel po ne preveč valovitem morju z zmernim vetrom v jadrju. »Pa pojdiva,« sem korajžno vzkliknila. Z nogami sem se močno uprla v trup deske in spretno izvlekla jadro, veliko kot jumbo plakat, ga postavila pokonci in se zazrla tja čez, v smeri polotoka Pelješca! Veter je napel jadro, da je deska zdrsela čez valove kot Bambi na ledu. *Fičo*, z dvema *srfoma* na strehi je bil podoben istrskemu oslu, ki mu noge klecajo pod težo tovora. Vkrcala sva se na trajekt, pomahala Korčuli v slovo in po dobri uri plovbe smo že pristali na Pelješcu. Pohitela sva do prostora, okrašenega z rdečo pentljo in polomljenim plastičnim stolom. V bližnjem *kafiču* sva si privoščila izvrsten kapučino, mini merico odličnega konjaka, ki je umiril in upočasnil tok misli. Drugi dan sva se pridružila jati *srfov*, ki so jih krasila barvita jadra, ki so kot metulji brezskrbno dirjali po kanalu. Nato je kot strela z jasnega zatulila sirena: Pozor! Morski pes je prišel na obisk! Zdolgočaseni smo posedali na obali in čakali na preklic, ki pa ga ni bilo. Privlačnost sonca in morja je odpihnili misel na morskega psa. Moj mož se je podal na malo daljše raziskovalno potovanje po prelepem korčulskem kanalu. Mračilo se je že, ko je s Sv. Ivana prihrumel jugo, trgal vrvi, s katerimi je bil šotor omotan okoli *fičkota*, ki je varoval šotor, kot ščit rimskega vojaka, da ga nori jugo ni odpihnil kot slabo pritrjeno strešno lepenko. Morje je bilo razburkano, na nebu so se zgostili črni oblaki, ki jih je vrtinčila divja burja, kot da bo vsak čas konec sveta. Ovita v odejo sem stala na plaži, zbegano zrla v razburkano črnino, ki je visela nad kanalom. Skrb me je vse bolj stiskala za vrat, kot vrv, ki zateguje vrat obešenca, ko je divji val na obalo zabrisal rdeče jadro, zlomljen jambor in hudo izčrpano, meni drago človeško bitje. Brkinska slivovka ga je omehčala, ogrela in mu razvozlala jezik. Moj mož je sicer vedel, da te SOS raketa lahko reši, če jo seveda imaš pri roki, pa je ni imel. Opremo sva zvelkla do šotora, utrujena, a srečna legla spat. Po neprespani noči sva zgodaj zjutraj vstala, obhodila ves kamp, pogledala pod vsako prikolico, vtikala nos tudi tja, kamor ni bilo treba, in glej ga *plenta*, pod zadnjo veliko novo prikolico na robu kampa se je zasvetilo nekaj jamboru podobnega. Lastnik jambora je bil visok, močan moški srednjih let. Hermana in njegovo lepo vitko ženo Hano sva spoznala na Peljašcu. Njun šotor je bil le nekaj metrov stran od našega. Ko je bil najin začasni domek postavljen, sta naju povabila na *drink*. Nemeč, doma iz Nürnberga, je privolil v prodajo, ko je zvedel, da sta Herman in Hana njegova someščana. Tridelni jambor je bilo potrebno sestaviti in prilagoditi na obstoječo desko, privezati jadro in lok, kar se je zavleklo do pozne popoldanske ure. »Zvečer bo žur,« je oznanil moj dragi, ko je bil jambor nared. V dobro založeni trgovini, ki je bila v bližini prestižnega hotela Sava, v katerem so letovale oficirske družine JLA, sem kupila sestavine za palačinke, jih stresla v veliko plastično skledo, zmešala v gladko, ne pregosto testo. Flambiran *žur* je moj dragi popestril z igranjem na orglice, ki so nežno zvenele v tiho noč. Več *ksnu* smo si voščili lahko noč in se zavlekli v svoje brloge. Preden sva krenila na pot, so naju prijatelji povabili na jutranjo kavo, malo smo še pokramljali in si obljubili, da se še vidimo. Za silo, in to niti ne slabo, nama je *fičko* služil kot en velik

*kufer* na štiri kolesa, ki ga je poganjal nadušen motor, ki ni bil več pod okriljem obveznega zavarovanja. Strah pred kaznijo in morebitnim odvzemom vozniškega dovoljenja, je bil dovolj velik motiv, da sva svoj jekleni konjiček zapeljala na trajekt. Z nakupom povratne vozovnice je bil križ, ker je bil trajekt Pelješac-Reka do konca avgusta razprodan. Na agenciji za prodajo vozovnic na Korčuli se je kot po čudežu našel prostor za naš mali avtič. Za čudež je bil delno zaslužen tudi moj mož, ki je prodajalcem zelo iskanih vozovnic, podaril nekaj kilogramov kave in par steklenic viskija. Trajekt je zamujal zaradi podivjanega juga. Toda za dežjem posije sonce. Tudi tokrat je bilo tako. *Fičko*, natovorjen kot puščavska kamela, važen kot pes v *rucaku*, poten in zadihan, je prilezel na trajekt ter pridušeno zamrmral: 'Eh, ta neizbežni EMŠO me je skoraj uničil.' Močno sva si oddahnila in s pločevinko mrzlega piva v roki zrla v modro nebo in jato galebov, ki so nemirno krožili nad najinimi glavami in vreščali kot razglašen orkester, midva pa sva obujala spomine. Spomine, ko sem prvič stopila na desko, dvignila jadro in z blagim maestralom deskala po prostranem medulinskem zalivu in brez večjega cikcakanja varno pristala ob obali, važna kot rožnata marela. Da mi ni šlo od rok povezati jadro ter lok na drog, je moj dragi namenoma prezrl.



(naslovnica *Netinega prvenca*)

---

## NAD OBLAKI

---

Septembra sem z Lufthanso poletela v Nemčijo k sestri na krajši obisk. V nizu dogodkov, ki jih je blagoslovilo toplo sončno vreme, je bivanje pri njej splahnelo kot rosa v travi, ko posije sonce. Mesto Bremen je pod vplivom severnega morja z obiljem drobnega pršenja in nizke oblačnosti. V Munchnu sem imela le štirideset minut časa za prestop na letalo za Ron-



chi. Lični kovček na kolesčka, ki sem ga kupila v mestu, je odpotoval v avionskem prtljažniku, v roki pa mi je ostala nerodna, sama po sebi težka torba. Zanj bi morala doplačati 75 evrov. Ko je letalo pristalo, smo se presedli v avtobus, nato na vlak, potem pa še po stopnicah gor dve nadstropji višje. Kot bi padla z neba, na nek način sem res, sem se znašla v velikanski živahni letališki dvorani. Za pohajkovanje po zapeljivih in ne poceni trgovinah ni bilo časa. Iskanje G69, kjer naj bi vstopila na letalo za Ronchi, se mi je izmikalo in končno izmaknilo. Ura je neusmiljeno tiktakala zadnje minute, ki so mi še preostale, da ujamem let za Ronchi. Pa ga nisem. Zmedena sem priletela na servis Lufthanse, zmedena pomolila vozovnico uslužbenki, ki je na računalniku poiskala in našla še en prost sedež za večerni let. Nakar je printer izbruhnil novo vozovnico za let ob 21.45 in listek v vrednosti 10 evrov; očitno je bil pozni večerni let cenejši. Uporaba njihovega telefona, ki mi je bil prijazno ponujen, da obvestim svojce, seveda če jih imam, pa mi je spodletela. Pameten pa tudi, baterija je namreč bila prazna. Močno sem vdihnila in izdihnila. Ko je napetost popustila, sem vzela pot pod noge in se podala raziskati in poiskati, kje za vruga naj bi bil ta G69. Spotoma sem domov poslala SMS, da bo letalo na Ronchi pristalo *več ksnu*. Končno sem ga našla, bil je v pritličju, čisto na drugem koncu prostranega minhenskega letališča. Oznaka na letalski karti za večerni let G45 pa je bila v bližini manjših barov, toalete in male trgovine, v kateri sem pustila tistih 10 €. Da me ne bi pobrala dolgčas in zapleteno razmišljanje o trenutno res neprijetni situaciji, ki je povzročila, da je tisti dan moj mož imel dvojno vožnjo. Povezava z Wi-Fi mi je omogočila, da sem brskala po spletu, pošiljala maile, esemese, k sreči je bil kabel za napajanje v torbi, da se je baterija lahko sproti polnila. Skrb in nelagodje je poniknilo v objemu ne-časa. Ob določeni uri sem prestopila v čas, ki je poskrbel, da sem pristala v objemu moža, ki me je v istem dnevu v drugo čakal na letališču Ronchi.

---

## LITTORINA

---

V Googov iskalec sem vtipkala *Littorina* in kot bi mignil je bil ekran prekrit s slikami vseh sort polžev, ki se na videz niso bistveno razlikovali. Kaj pa, če v iskalec dodam še 'vlak', in glej, odprla se je stran z nešteto različnimi vlaki, med njimi je bila tudi *Littorina*, hitri vlak na električni pogon. Potovanje z njo na Reko je bilo udobno, predvsem pa veliko hitrejše kot z navadnim potniškim vlakom, ki ga je vlekla sopihajoča lokomotiva. Od železniške postaje do Korza, srca mesta Reke, ni bilo daleč. Dvajset minut zmerne hoje, lahko tudi manj, če sem stegnila korak. *Robna kuča*, kraljica trgovin, je bila bogato založena z modno žensko konfekcijo. V oddelku metraže so police škripale pod težo v bale zavitega blaga. Do odhoda *Littorine* sem se s skromnim nakupom *šetala* po Korzu gor, dol in počez, vstopila še v knjigarno in iz nje spotoma odnesla knjigo v srbsko-hrvaškem jeziku. Da bi vstopila v lokal na kavo ali osvežilno pijačo, si pa nisem upala. Vsaj sama ne, kakšna znanka ali prijateljica pa še manj, ker da nevarnost preži za vsakim vogalom še posebno v mestu, kot je obmorsko mesto Reka s pristaniščem, ki je slovelo po nečednostih, ki so jih vanj zanesli mornarji, jo je podučila mama. Enostavno krilo sem si sešila pri sosedih, kasneje ko sem kupila šivalni stroj in osvojila *Burdino* krojenje, pa sem si marsikaj lepega sešila tudi sama. Blago v umazano roza barvi,

kupljeno v *Robni kuči*, ki je že nekaj časa čepelo v kotu omare, sem odnesla k šivilji, da mi bo iz njega sešila obleko za bližajoči se gala ples. V času, ko se je šivilja ukvarjala s šivanjem obleke, sem si v trgovini *Obuća*, kupila salonarje s srednje visoko peto, okrašene z drobnimi steklenimi okraski v obliki cvetov. Pričesko mi je uredila frizerka, ki je dala vse od sebe, ko sem ji šepnila ime kavalirja, ki me je povabil na ples. Fantje so izpraznili Topolovo fabriško skladišče, ki je bilo nabasano z odpadnim materialom, in ga spremenili v veliko plesno dvorano. Ob zadnjem taktu pesmi Iva Robiča *Srce laku noč* sva objeta zapustila plesno dvorano. Mečkanje v zavetju noči je zbolelo šele drugi dan, ko sem odkrila, da je moja dragocena obleka na več mestih natrgana. Končala je v zabojniku za cunje in z njim odpotovala v Krapino, kjer so stare cunje predelali v predpražnike.

---

## NOVOLETNI RIM

---

Ne vem, kako je nanoslo, da sem se s sestrično Darko, ki živi v Trstu, srečala v Ribnici v domači gostilni. Darka je bila zelo lepa vitka blondinka, z zlatom okrašena kot novoletna jelka. Nisem je kaj dosti razumela, moje znanje italijanščine in njeno neznanje slovenščine je bilo mizerno. Mimogrede sem ji omenila, da gremo za novo leto v Rim. »Rim je lep, a nevaren,« in je na hitro zdrdrala, kaj vse me v mestu lahko doleti. »Zlat nakit pusti doma, tam kradejo na veliko, tudi kakšen prst in prstan na njem izginejo kot megla, ko posije sonce.« Upoštevala sem njen nasvet in doma pustila ves zlat nakit, v veliko manjšem obsegu, kot je bil njen. Med pripravo na potovanje sem tuhtala, kako naj ukrotim strah, ki se je polastil mojega že tako ali tako prestrašenega uma. Na pomoč mi je priskočila mantra, ki sem jo skoraj že pozabila. 'Ignoriraj misel, vse bo dobro, nič se ne boj.' Pa sem se zmenila s strahom, da me bo počakal doma. Nič ne de, če se bo odpravil in šel strašit še kam drugam. Z agencijo, ki je organizirala potovanje, se je moj mož dogovoril, da se jim pridružimo na mejnem prehodu Fernetiči. Dobro uro pred prihodom avtobusa iz smeri Ljubljana sva bila že tam. Jutranja kava v kavarni Kompas čez cesto naju je dodobra zbudila. Pridružila sva se potnikom, ki so izstopili iz avtobusa, šli smo skupaj čez carinsko in policijsko kontrolo. In je nekdo iz množice ogovoril mojega moža. Bil je Ivan z ženo Maro – spoznala sta se v Moskvi, niti ne tako daleč nazaj – zaradi nekega posla. Na avtobusu sta bila tudi glasbenika, Bistrčana, živeča v Ljubljani. Izkazalo se je, da gre za dobro veselo družbo, ki se hoče imeti lepo. Na poti v Rim smo se spotoma ustavili v malem starem mestu na griču, okrašenem s prekrasnimi izdelki iz gline. Kupila sem majhnega slončka, z zlatom obrobjenimi velikimi ušesi, in mu naročila, da mene in mojo lepo usnjeno torbico, v kateri je potni list, denarnica in še nekaj ženskih drobnarij varuje pred rmskimi tatovi. Turistični vodič, po rodu Istrijan, doma iz Umaga, nas je vodil po baziliki Sv. Petra. Ves čas sem mu bila tik za petami z ušesi, velikimi ko žirafa, da sem lahko ujela vse niti pripovedi o življenju svetnikov, kaj vse jih je doletelo na poti do svetosti. In nemalo jih je bilo duhovitih in celo oblečenih v smešna oblačila, barvno usklajena z novodobnim Božičkom. Po ogledu se je prilegel sprehod po sijajno osvetljenih ulicah, posedeli smo na Španskih stopnicah in občudovali neusahljivi vrvež večernega mesta. Silvestrovali smo v nekem lokalu blizu Vatikana. Po nekaj kozarcih vina se je družba razživela. Smeh in

dobra volja sta dobila krila. Vse *panetone*, sadje in kar je še ostalo od večerje smo pospravili v torbice in odnesli s seboj. Še marsikaj bi odnesli, pa ni bilo kaj, ker so vse drugo že prej poskrili. Zbudilo me je sonce v topel novoletni dan. Sprehod po ulicah me je navdušil, še bolj pa rimske gospe oblečene v dragoceno krzno. Ah, ta moja radovednost. Stopila sem v lokal, na stranišče, ker se ne spodobi, da uporabim toaleta, ne da bi v blagajno kaj dala. Naročila sem mali kapučino. Med počasnim pitjem sem z enim očesom škilila na levo stran, kjer so pri mizi sedele štiri rimske sivolase dame, bogato okrašene z nakitom. V polmraku caffè bara so diamantni na uhanih sijali kot zvezde na nebu v temi jasne noči. Zavist me je pustila na miru, ker takih uhanov verjetno nikdar ne bom imela, mogoče pa se je zavist le potuhnila. Dame so resnično uživale v druženju in pitju kave. Nekaj užitka sem odnesla s seboj, ko sem zapustila bar. Hoja po ulicah je utrudila noge, pa smo si privoščili kavo na terasi bližnjega parka. Zvok harmonike, ki se je je prelil čez teraso, nas je omehčal, da smo skoraj pozabili, kdo smo in kam smo namenjeni. Nepozabni novoletni rimski kapučino je bil hudo drag, ma je bil rimski. Torbica, po pošgarsko obešena prek ramen, v kateri sem imela shranjen potni list, denarnico in slonji talisman je bila varna pred tatovi. Obilje spominov in doživetij sem shranila v očem neviden v oblak spomina.

---

## ZIMA NA POHORJU

---

Z Lano sva na Pohorju s smučkami na rami iskali sneg. In ga našli le toliko, da sva pridrsali do polovice smučarske proge z umetnim snegom, ki je obetal, da bo kljub odjugu zdržal še nekaj dni. Ne vem, kaj nas je v času počitnic neslo tja gor. Za odrasle bi bilo bolje, če bi se mulariji umaknili s poti. Na pancarje sem nataknila *bifutke*, o tehniki smučanja z njimi se nisem utegnila podučiti. Mulariji in učitelju smučanja je šlo na smeh, ko sem šla mimo njihove vrste kot furija, loveč ravnotežje. Ni lahko smučati s tako kratkimi smučmi – preden zineš a, si že na riti. Po strmini zlate lisice, ki jo objema velik smrekov gozd, je šlo kot zlodej, a kaj, ko je bilo snega vsak dan vse manj. V dolgočasnem apartmaju res nisem imela kaj početi. Biba je šla v Maribor na zmenek s fantom. Jaz in Lana v hotel Habakuk. »Prosim, dve karti za pse.« Blagajničarka me je debelo pogledala, ker ni videla nobenega psa. »Jasno, tudi psi se vozijo z vzpenjačo gor in dol,« mi je pojasnila začudena blagajničarka. Magija črk PSE se je spremenila v navadne in kupila sem karte za ljudi, ki so bile občutno dražje kot za pse. Bazen je bil skoraj skoraj prazen, brez sončne svetlobe je bil videti manj privlačen. Para v turški savni, ki je bila obložena z orientalskimi keramičnimi ploščicami, je telesu godila, radovednim očem malo manj. Velika ura na steni bazena je odštela minute in sekunde, plačane za kopanje v njem. Saj je bilo prijetno namakati se v topli vodi, a kaj ko vse lepo in prijetno prehitro mine. Gre v pozabo. Zapustili sva bazen in turško savno, se ustavili v baru, sedli za mizo, zakrito za belim klavirjem. Kozarec belega vina je upočasnil tok misli. V plesno dvorano so prihajali pari, kot bi prihajali z nekega drugega planeta. Ženske v večerni toaleti, v salo-narjih z visoko peto so odpeketale do rezervirane mize, moški pa k šanku na aperitiv. »Greva plesat,« je kot iz topa ustrelila Lana. In že sva se vrteli kot dve marioneti. V drugi rundi je bila že gužva. Zadihani in rdečih lic sva zapustili plesišče in stekli do vzpenjače. Blagajna je bila

zaprta. Kaj zdaj? Tudi moški, upravljalca vzpenjače ni vedel, kaj naj naredi. Lana mu je v roke potisnila denar, rekoč: »Najin prispevek za slabo sezono.« Tik preden so se zaprla vrata kabine ji je moški potisnil v roke denar in rekel: »Pol pol.« Kot žuboreči potoček sva ena čez drugo pred Bibo zlile burno doživetje večera. Šele kasneje sem dojela, da je bila Biba žalostna, razšla se je s fantom. Morda pa se ni spodobilo, da sem plesala na dan, ko je umrl naš največji pesnik France Prešern. Vztrajale smo kljub slabemu vremenu, apartma je bil plačan za teden dni. Zadnji dan nas je razveselilo sonce, pa smo šle na daljši sprehod po gozdnih poteh. »Glej glej, teloh že cveti,« je zaklicala Lana, ki je skrenila z gozdne poti malo dlje v bukov gozd. Bil je nežen in še čisto *mičkn*, kot mini palček. Redkega gozdnega cvetja že dolgo ne trgam več. Če že, utrgam en cvet, ga obesim na uho, da me polepša. Med drevjem je stala majhna kočica z zelenimi polknicami, iz katere se je kadilo in dišalo po palačinkah. Namazane z borovničevo marmelado so se kar topile v ustih. Globoko pod Pohorjem se je v soncu kopal Maribor. Boh! sem mu s smučko pomahala v slovo. Pred mojim rojstnim dnem, ki ga praznujem v jeseni, sem svojcem namignila, da kupujem nove smuči. Bili so navdušeni, jaz še bolj. Nekaj malega sem še sama dodala in *karving* mini francoske smuči Salomon so me v Hervisu čakale, da pridem ponje. Tisto zimo je zapadlo veliko snega. Kadar sem utegnila, tudi v tednu, če je delala vlečnica, sem se zapeljala na Mašun ali na Sviščake in na veliko trenirala smučanje brez uporabe palic. Po nekaj letih sem kupila malo daljše z bolj varnimi vezmi. Salomonke sem spravila v klet, tako za vsak slučaj, če pride kaj vmes.



(foto Irena Štembergar)

---

## POTEPANJE PO PROVANSI

---

Nekaj kilometrov pred izvozom za Ventimiglio se je oglasil Mate šofer belega kombija. »Imam gumi defekt.« Umaknili smo se z avtoceste, v bližnjem grmovju opravili malo potrebo, zrlí v nebo brez oblakov, puste travnike, kot bi se čas ustavil. »Zvil se je ključ.« Moški, ki je kosil travnik blizu avtoceste, mu je ponudil pomoč in šel ponj domov, pa se je zvil tudi ta.«

»Dobimo se v Tortoni pred mehanično delavnico.« Vau, kaj pa zdaj? Tudi mi smo šli do prvega izvoza in se obrnili nazaj proti Milanu. GPS, le kaj bi brez njega, ko se nam o kakšni Tortoni niti sanjalo ni. Mate je veselo pokazal mini tubo, v kateri je bila tekočina za kolesa, dal mu jo je prijatelj, rekoč: »Na, vzemi jo, morda ti prav pride.« Bela tekočina se je razlezla po notranjosti gume, povečala volumen, da je guma zdržala, da je kombi varno pristal na dvorišču mehanične delavnice na obrobju mesta Tortone. V zavetju velikega dvorišča pred velikimi vrati, na katerih je z rdečo barvo z velikimi črkami pisalo *domenica chiuso*<sup>1</sup> smo postavile namišljeno mizo in pripravile slasten prigrizek, kozarec vina je sprostil še tisto malo napetosti, kar jo je ostalo. Kimali smo in se smejali, kaj vse nas zna še presenetiti na dolgi poti do Avignona. In nas je. Radijska postaja voki toki, ki je zelo praktična stvarca za komunikacijo med vožnjo dveh vozil, je pogoltnila kar nekaj baterij, preden je postala uporabna. Dva do vrha naložena kombija, v vsakem štirje člani posadke, štirje bicikli in gora osebne opreme, zaloge hrane in litri piva, ker da je v Franciji francosko pivo drago. Na pol poti je sivi kombi začel pešati, kot bi bil *nadušljev*. Malo smo ga razbremenili, pa ni kaj dosti pomagalo. Begala me je misel, da bomo obstali na avtocesti in morali poklicati asistenco, v kar se bi znala zaplesti tudi policija. »Nona, ma ne skrbi, svet se ne bo podrl, če *karoca spreže*,« je z vedrim nasmehom dejal vnuk Matjaž. V ritmu *čjm-nječem* smo srečno prišli do naše prve destinacije. Pred obzidjem dokaj poceni apartmaja za turiste iz manj bogatih držav, je GPS Fiona oznanila, da smo prispeli na cilj. Metka je skuhala lonec špagetov s paradižnikom in goro parmezana, ki smo jih zalili s pivom. Zdelani od vročine, utrujeni od dolge poti smo šli zgodaj spat. Mate je bil zadolžen, da pokliče zavarovalnico Triglav – asistenco, da nam da nadomestno vozilo za čas, ko bo kombi na popravilu. Čez dve uri je prišel Francoz s kamionom, naložil kombi in ga odpeljal na servis. Na nalogu je bil napisan naslov in da je baterija prazna. Pont du Gard je starodavni rimski vodovod, ki prečka reko Gardon blizu mesta Vers-Pont-du-Gard v južni Franciji. Ko se je rimski imperij zrušil je Pont du Gard v veliki meri ostal nepoškodovan. Danes je ena najbolj priljubljenih turističnih znamenitosti Francije. Po dokaj neprometni cesti smo do tja vrteli pedale, pa še prevroče ni bilo. Po predahu in kopanju v hladni reki Gardon, smo prečakali Pont du Gard in se zapeljali po gozdni poti do muzeja, skozi katerega je vel osvežujoč veter. Zaklenili smo kolesa, kupili karte in se podali na ogled muzeja. Bil je poučen in zanimiv, a zunanji svet je bil bolj vabljev, bolj živ. Pametne ženske smo v globoki senci *kafjetkale*, čakajoč, na naše fante in može. Nimam ključa, je potrto ugotovil Fidele, ko je hotel odkleniti *zajlo*, s katero je bilo kolo ovito ob drevo. Halo, kaj pa zdaj? Na vse mogoče in nemogoče načine so probali uničiti ključavnico, prerezati jekleno *zajlo*, ni popustila. Po dobri uri je šel Fidele na recepcijo hotela vprašat, če imajo kakšno orodje, škarje ali kaj podobnega za rezanje jekla. Široko odprtih oči sem zijala v vitkega, ne velikega, pa tudi ne starega, nasmejanega moškega z velikimi rumenimi škarjami na rami, ki se je ustavil pri drevesu, zavihnel mogočne škarje, hrsk in *zajla* se je razpolovila. Po nadomestno vozilo sta v mesto šla Mate in Matjaž. Marjanca, Jani, Neta in Fidele smo se odpravili v park Camaruge, ki daje zavetje več kot 400 vrstam ptic, med drugim je eno redkih evropskih bivališč velikega plamenca. Del poti smo se zapeljali s kombijem in parkirali na velikem prostoru pred 'Bonito'. Kupili smo nekaj sadja, kruh, salamo in pijačo, pred nami je bila dolga pot, vrtenje pedalov pa zahteva energijo. »Šit! Pozabil sem vzeti kolesarske čevlje,«

---

1 V nedeljo zaprto

je bolj sam zase zamrmral Fidele, a bilo je prepozno, moral se je sprijazniti, da bo pedale vrtel v čisto navadnih sandalih, kar zna biti zelo neudobno. V bližnji gostilni smo si privoščili francosko *cafe au lait*, ki je bilo manj drago kot kapučin. Kakšnih osem kilometrov kolesarjenja po pusti poljski poti, po kateri so se podile hude mušice, ki so mi neusmiljeno opikale rit in noge, smo prišli do male Rone in v zavetju grmovja čakali, da se prikaže trajekt. Po dobri uri čakanja nam je le kapnilo, da trajekt ne vozi. Moški, ki je stal nedaleč od nas, je rekel, da je *fermée*. Vračajoč se po isti poti, je ob cesti stala velika tabla z velikim napisom v oranžni barvi, po naše 'zaprto'. Ubrali smo drugo pot do obmorskega mesta Saintes-Maries-de-la-Mer. Ko sem s kolesom vijugala po mestnih ulicah, sem se spotoma ustavila na sladoledu, stopila v katedralo in črni Mariji prižgala svečko. Še malo bi posedela, uživala v utripu mesta, pa me je na noge postavil klic: »Mala, ala gremo!« Zvečer smo šli v starodavno, z masivnim obzidjem obdano mesto Avignon in si ga bolj na hitro ogledali. Ujeta za masivnim in visokim obzidjem se nisem počutila najbolje. Sprehod ob široki tihi reki pa mi je dobro del. Voda in zelenje me vedno pomirjata. Še dobro, da je bil bel kombi večji, osem koles in goro prtljage smo strpali vanj, ne da bi se sesedel. Opel Corsa, ki je nadomeščala sivi kombi je bila res pomoč v sili, ko smo drugi dan zapustili Avignon in se podali na pot v drugo destinacijo v Pont Royal. Na Opel servisu smo zgroženi spoznali, da s popravilom ne bo nič. In trajalo je, da smo dobili ključe in ga odpeljali. Na parkirišču so fantje strmeli v siv kombi in globoko razmišljali, kako rešiti problem. In domislili so se. »Odklopimo Turbo kompresor,« je izjavil Matjaž, »motor bo pokuril malo več nafte, pa kaj.« Eh, kje so tisti avti, tako enostavni kot naš legendarni fičko. Le nekaj orodja in malo domišljije je bilo potrebno, da ga je skoraj vsak *dudek* razstavil in brez težav nazaj sestavil. Pozabili smo rezervno kolo, ki je obležalo na dvorišču apartmaja. »Ni kaj, grem ponj, ostali počakajte, jaz in Matjaž ga greva iskat.« Vročina nas je nagnala v kava bar s klimo, strmeli smo skozi velika okna in si oddahnili, ko smo zagledali Opel Corso in naša fanta v njej. Karavan je krenil na pot in za vsak slučaj vzal še Corso, kaj pa veš, mogoče si motor sredi poti premisli in kaj potem. Dokaj zgodaj popoldan smo že bili v Pont Royal Provence z golf igriščem. Zakadili smo se v skledo sveže mavrične solate. Ah, kako zabavno in smešno je bilo, ko me je spomin popeljal na davno pozabljeni dogodek, ko so mi bili prsti v pomoč pri rezanju klobase. »Fuj, to se ne spodobi,« je skozi zobe tik ob meni zasikala fina dama. Golf park je bil lep, a po mojem brez mika za potepanje in raziskovanje. Cordes bi lahko odkljukali s seznama, prav tisti dan je bilo zelo vroče. Da se mi možgani niso skisali, sem jih zalivala z vodo. Kaj pa Lurd? Nak, njega ne bomo odkljukali, se je enoglasno strinjala skupina. Pika. Okrog ene ure popoldan smo prišli v Lurd. Po nekaj urah vrtenja pedalov je bil na vrsti počitek in obed. Veliki pladnji s sveže pečenimi pizzami, obloženimi s pisano zelenjavo, šunko, čebulo. Ulična samopostrežba me je razveselila in nasmejala. Plačati sem šla v trgovino, nisem dobila računa, ni bilo blagajne, trgovka je eure spustila v globok žep predpasnika. Repete po dobri francoski pizzi je bil mamljiv, zato smo ostali v njeni bližini. Zadnji dan bivanja v razkošnem apartmaju v Pont Royalu smo se namakali v mlačni vodi plitkega bazena. Zjutraj smo kot mravljice pospravljali in čistili, odnesli smeti, pobrali posteljnino, jih spravili v velike vreče in jih pustili pred vrati apartmaja. Marjanca je iskala papirje za odjavo in jih ni našla. Zakadili sva se v zabojnik in brskali po naši vreči smeti. »To ni res,« je ropotala na ves glas. Ko je nervozno listala knjigo, je nekaj padlo na tla – bili so papirji za odjavo. Pomirjeni smo krenili na pot, ki je obetala, da bomo videli in doživeli še marsikaj lepega. Srce mi je pospešeno bilo, ko sem strmela v

nepopisno lepoto gorovja Soteske Verdon, skozi katero se je vila turkizna reka Verdon. V mesto Castellane smo prišli zgodaj popoldan. Bivanje v malih hiškah v kampu Friderik Mistral je bilo snažno in udobno. Po strmi kamniti stezi križevega pota sem se povzpela do Petre Kastellane. Pot mi je v potočku lil po obrazu in hrbtu. Ujela sem ritem dihanja in brez navora prišla na vrh, kjer stoji majhna cerkev Petre Castellane. Oči so se razprle in objele mesto in reko Verdon pod skalno strmino. Drugi dan smo že vrteli pedale ob reki do gornjega jezera. Nebo so prekrili deževni oblaki, ki so me nazaj grede pošteno namočili. Nisem se imela kje ustaviti pa tudi pametno ne bi bilo. Notranje naravnana sem pazljivo usmerjala kolo, zdrs na mokri cesti se bi lahko slabo obnesel. Prehlad se ni utegnil ugnezditi v telo, pregnal ga je topel čaj in počitek v topli postelji. Zadnji dan bivanja nam je le uspelo vrniti Corso v bližnjem mestu, ne pa jo peljati v Avignon, kot so vztrajali raznorazni svetovalci na asistenci. Vse je migalo in vibriralo v ritmu življenja, ko sem na kolesu potovala po poteh skozi goščavo in planjavo, prečkala reko Verdon in prišla na drugi breg kanjona. Na razpotju sva se ustavila in si ogledala mini skromno prastaro pokopališče. Bara, kjer bi lahko spila kavo ali kaj drugega, na vsej dolgi poti ni bilo, ma niti enega ne. Za vsakim ovinkom je bila voda, *špina* ali potoček. Napolnila sem oba *bidona* za pitje, hlajenje vratu in temena. Pozno popoldan sem šla v trgovino, blizu kampa, ki je bila do vrha založena z izdelki *lavande* in okrasno keramiko. Nekaj malega sem kupila, ni bilo preveč drago. Zadnji večer sem šla v mesto na krajši sprehod, pomahala Petri Castellane v slovo. 'Morda še pridem', je bila zadnja misel, ki jo je odpihnil veter. Utrujenost me je položila v posteljo, noč pa vzela za svojo. Zbudilo me je jutro, ki je obetalo ne prevroč dan z dobrim občutkom, da je vse dobro, tako kot je. Ovce so preplavile cesto, meketale in hitele za pastirjem, ko smo se peljali proti kanjonu Verdon. Narava je dihala in migala, ko sem stala na robu kanjona in mislila na nič. Nismo se peljali po avtocesti, vozili smo se po stranskih poteh, med polji sivke vse do Sollies-Pont. Sollies-Pont je francoska komuna, ki se nahaja v departmaju Var v pokrajini Provansa-Alpe-Azurna obala, ki se nahaja 12 km od Tulona. Srečanje s člani širše družine Vergan, ki tam doli živijo že zelo dolgo, je bilo zelo prisrčno. V veliki prostrani hiši, v kateri živi Anica, nečakinja mojega moža, smo prespali dve noči. Drugi dan smo se naložili v kombije in se odpeljali na hrib visoko nad morjem in se spustili po strmi cesti dol proti morju. Spotoma sem osvajala vožnjo skozi ovinke. Morje se je azurno lesketalo, vel je mrzel veter, pesek je dražil oči, v zavetju bližnjega bara smo spili *café au lait*, in v želodce pospravili hrano, ki je potovala z nami. Nisem mogla reči ne, ko me je Mate vprašal, če dam svoje električno kolo Matjažu, ko sta šla po kombija. Bolj na jok kot na smeh mi je šlo, ko sem v klanec gonila njegovo sicer dobro kolo. Rešila me je Marjanca, ko mi je ponudila svoje kolo. Dobili smo se v Bormesu, pospravili kolesa, zasedli mesta in že smo drveli v Sollies. S Francozi smo bili zmenjeni, da gremo na obisk v dom za starejše, v katerem je bil brat mojega moža. Srečanje je bilo ganljivo, ko je za trenutek zaznal, prepoznal brata, njegova žena, zet in vnukinja pa sta mu zvalila nasmeh, ko jih je uzrl. Zvečer smo se zbrali na večerji pri nečaku Filipu. Mladi Francozi in Slovenci so še dolgo v noč sedeli ob bazenu, gledali zvezde in si v melodični angleščini pripovedovali zgodbe in zvezde so še bolj močno zasijale. Provanso smo zapustili z obiljem lepih vtisov in posrečenih fotografij Okre z ribjim očesom.

S Patro sva pred leti delala skupaj preko javnih del v knjižnici v Sežani. Najdem enkrat eno njeno 'pesmarico' na polici. Preberem nekaj pesmi in moram reč, da so se mi dopadle. Tudi Patra je zrasla v mojih očeh. Saj sem pesnike že od nekdaj imel za velike ljudi. Take, ki znajo v rimah pisat. Je bilo to enkrat tam na začetku. Mi pravi: 'Zgodbarničarji bomo imeli zaključno prireditev v Brezovici, če te zanima pridi.' In res grem. Nekaj Brezovcev sem poznal in tudi oni mene, nekaterih pa ne. Tudi Darje nisem spoznal, kljub temu, da je nekaj časa delala pri nas v Sežani. Ko mi jo Patra predstavi se takoj spomnim. Pri nas je delala malo časa, nadomeščanje med porodniškim dopustom. No takrat porodniška ni trajala celo leto, kot sedaj. Ko je končala, je šla po svoje in se nisva videla več. Oni so stanovali na začetku vasi in so imeli nekaj živine, tako sem bil nekajkrat pri njih. In res je bilo za jesti in piti. Najbolj me je presenetilo, da so Zgodbarničarji pripravili program in celo nekaj zaigrali. Dobro se spomnim Zlate in Ladka Kusovga, sta igrala eno komedijo iz življenja Brčincev, ki sta jo kar sama napisala. In od tiste jeseni sem tudi jaz v tej bandi.



*(foto Irena Štembergar)*



Je bilo pa res hudo. Nečakinja Natalija, ljubkovalno od malega Tala. Je medicinska sestra v novomeškem *špitalu* in je delala na intenzivi travmatologije. Je *ratalo* malo preveč zaposlenosti za osem ur dela, prenapeto. Ne samo podnevi, tudi ponoči, nedelje, prazniki. Si najde novo službo na drugem oddelku, samo dopoldne od ponedeljka do petka. Zadnji dan dela v 'stari službi'. So jo sodelavke, kot se lepo reče *jebale* tako, da je šla kar nekajkrat jokati ven. Vseeno gre v avto iskat tortice, da jim jih bo postregla ob kafetku. Sploh ji ni šlo v glavo, kako so lahko take *kurbe*, z nekaterimi se je v letih skupne službe dobesedno sprijateljila. Ni in ni ji šlo v glavo. In pride konec tudi tega zadnjega dne. Gre k avtu in glej, tam v njenem avtu sedi tip v bolnišnični pidžami. Presenečenje, ni kaj. Ne ve, kaj narediti, odpre *kofano* in pravi: »Stric, kaj pa vi v mojem avtu?« Še nekajkrat ponovi vprašanje, pa nobene reakcije, in gre bližje. Vidi, da gre za lutko. Če bi si vzela *cajt* in za hip pogledala v okna *špitala*, bi ji bilo takoj vse jasno. Ona pa nič. Preloži tipa na sovoznikov sedež in se odpelje domov. Doma ga še enkrat preloži, da dokumentira dogodek s sliko. In ga odnese v stanovanje, naštima ga na stol na hodnik pred vhodna vrata in čaka. Pride domov najprej sin, od presenečenja ga kar odnese dol po *štengah*. Hči Tina, ki je zjutraj nesla v špital rezervni ključ Talinega avta, ni bila doma. Drugi ali tretji dan pride ponoči njen mož s službene poti in po njegovih besedah se je skoraj *uscal*. Natalija poskoči: »Vedela sem, da si tudi ti sodeloval!«

Čez nekaj dni jo dohtar z njene nove službe nedolžno vpraša: »Kako se drži pacient, ki ste ga zadnjič peljali domov?« Pa mu odgovori: »Pobralo ga je. Sem ga razkosala in vrnila v špital' in pidžamo tudi.«

Sem delal preko javnih del v socialno varstvenem zavodu v Dutovljah. Vodil sem delavnico, v kateri so stanovalci sestavljali kemične svinčnike. Takšno preprosto opravilo je nekaterim od njih predstavljalo nepremostljive težave in to kljub temu, da so na videz bili čisto 'normalni', tudi pogovarjali so se dokaj v redu. No in nekega dne mi pripelje sestra iz zaprtega oddelka v delavnico novo stanovalko. Ta me takoj naslovi z 'ate' in mi pove, da je Jožica iz Mokronoga. »Ma nog nimam mokrih,« mi reče. In sva se pogovarjala, predvsem o sebi je razlagala. Čez čas pravi: »Grem v avlo malo televizijo pogledat, ne skrbi zame,« in gre. Ker mi je sestra namignila, da je begosumna, grem pogledat za njo. Previdno pogledam izza vogala. Takoj me opazi, se nasmehne in pravi: »Ne skrbi nikamor ne grem.« Tako je hodila nekaj časa, včasih tudi sama. Sva se malo pogovarjala, potem je šla malo posedet v avlo in počasi nazaj na zaprti oddelek. Potem pa jo nekaj časa ni bilo. Časa si enostavno nisem vzela, da bi šel pogledat. En dan se prismeji, za njo pa sestra z zaprtega oddelka, ena nova. Jožica mi, takoj ko pridirja v delavnico pravi: »Živjo ate,« in prisede. Pa se prismeji tudi sestra in pravi, da je Jožica hotela k atetu, pa je ni spustila čes, kako bo imela starejša ženska še očeta živega. Jožica pa tudi ni nič razlagala. Kar utekla ji je.

Se spomnim enega, ki mu je sestavljanje kemikov delalo velike probleme in preglavice. Ime mu je bilo Meho, ali nekaj takega. Cele ure je znal hoditi pred zavodom, kot bi bil kaznjenec. Zelo miren je bil, takim, bolj grobim se je kar umaknil. Sem ga šel večkrat povabit, naj pride v delavnico, pa je že čisto obupal. Pravi: »Nisem sposoben sestavljati kemikov, saj niti samomora narediti nisem sposoben, sem že trikrat probo, pa razen, da sem se enkrat malo potolkel, drugega ni bilo, še vedno sem tukaj.«

Meni se je delo v zavodu dopadlo, nisem ga dojemal kot problem, niti ljudi, ki so prihajali v delavnico, razen nekaj takih bolj grobih. So imeli na oddelku v pritličju enega takega, popoldan ali pa ponoči je zakuhal bedarijo in norel, tudi kakšnega sostanovalca se je lotil, če ta ni bil dovolj pri sebi, da mu je pobegnil. Je bil na tem oddelku Stojan, mongoloid. Je imel navado reči: »Takšen sem od rojstva,« drugače pa mirno bitje, pravi dobrovoljček, vedno z nasmehom na obrazu. Sem se hotel malo pošaliti z njim pa mu pravim: »Stojan slišim, da je na vašem oddelku en Stojan, ki ga nekaj lomi popoldan.« Stojan pa takoj v jok in, da on to že ni. Tako hudo je bilo, da sem se mu opravičeval in ga prepričeval, da nisem mislil njega ko sem rekel Stojan. Šele potem se je za silo potolažil. No nikoli več se nisem zmotil in se s kom pošalil.

Tudi moj brat Srečko je bil mongoloid in je sedem let star umrl. Rodil se je v sedmem mesecu z napako na srcu in z zelo slabo imunostjo. Govoriti tudi ni znal. Tudi on je bil vedno dobre volje. So v posebni šoli naredili vrtec za takšne in smo ga vozili tja, tudi jaz, kljub desetim letom starosti. S kolesom in brez izpita. Vseh sort jih je bilo. Srečkota pa so imeli vsi radi. Hišniku je pomagal drva in premog nositi iz kleti. Mislim, da mu je delal bolj napoto. Oče mu je doma naredil karjolco, takšno, da jo je lahko sam vozil. Zmeraj je bil pripravljen pomagati.

Nekatere zgodbe se me še vedno preveč dotaknejo in to kljub temu, da vsebino poznam, a tega vtisa ob njih prebiranju gotovo ne kažejo.

---

## KOMUNISTI II

---

Komunisti, komunajarji, komiji ali kakšna imena jim danes vse lepijo, za večino pa so bili to včasih vse časti vredni ljudje. Častni, delovni, v vojni borbeni. Borili so se za svoj narod, ko ga je napadel okupator, torej nekdo, ki ga nihče ni povabil. Sedaj jih dolžijo zločinskosti, da so vse k hudiču spravli, svoje ljudi zatirali, zapirali in pobijali. Sploh ljudje brez morale, kakršnegakoli spoštovanja, brez časti. Kot bi bilo sedaj kaj drugače, ko hočejo Amerikanci izvoziti svojo demokracijo. Kamorkoli so jo, pogledjte, popolni nered in na tisoče mrtvih, predvsem nedolžnih in civilistov. Samo, da je nafta.

Lojzka iz Komna je bila veterinarjeva žena, Madžarova, za tiste, ki so jih poznali. Oba z možem sta že pokojna in počivata na komenskem *žegnu*. Rojena je bila v Črnem Vrhu, tam za kasarnami nekje je bila njih domačija, pisali so se Vončina. Mož je bil vojno lice, kot se je reklo v kasarni v Postojni. In ti *oficirski* so živeli v blokkih, samo oni. Enkrat za veliko noč povabi k sebi nekaj žena drugih oficirjev, pravoslavcev (seveda takrat ni bilo simpatiziranj z

vero) in jih pogosti s šunko, pirhi, hrenom in potico, kot se za praznik spodobi. Pride njen Stevan že pred poldnevom domov in jo sprašuje, kaj je počela. Takoj je vedela, kam pes taco moli. Pove ji, da ga je klical komandir k sebi in mu očital, da slavita cerkveni praznik. Lojzka vrže nase *kapot* in gre v kasarno h komandantu. Ga vpraša, kaj je narobe in ji reče, da je narobe to, da slavi cerkvene praznike. Ona pa njemu: »Saj jih vi tudi!« On trdi, da ne, da je *kučna slava* iz narodne tradicije in ni cerkvena. In ona njemu: »Sv. Sava je tvoja kučna slava? In sveti Sava je čigav svetnik?« Lojzka je bila med vojno terenska aktivistka v domačem kraju, delala pa je kot čistilka v osnovni šoli. Ravnatelj je bil italjanski »doušnik« in ko mu je kdo prišel zatožit koga, ga je plačal in vse zapisal v zvezek, ki ga je zaklepal v predal pisalne mize. Vmes so bili tudi aktivisti in Lojzka jih je videla in jim dala vedeti, da ve, kaj počnejo. Ko so Črni Vrh napadli partizani, je bil ravnatelj ubit in njegova pisarna zažgana. Nedelo je bilo narejeno s strani dvoličnih aktivistov. Potem so govorili, da škoda, da je zvezek zgorel, da bi lahko videli, kdo je hodil tožarit, da ne rečem izdajat. Dvoličneži. Pred koncem vojne gre Lojzka po nalogu v Gorico in tam sreča tovariša, ki ji pove, da se skriva, ker ga hočejo ubiti, ker je stopil nekaterim aktivistom na prste. Da so nabrano, pobrano in zaplenjeno za partizane jedli in rabili zase. Ji točno razloži, kateri, in ona gre domov in stvar spravi v red.

Nekaj podobnega, kot mi je pripovedovala Lojzka, mi je pripovedoval carinik s Krasa. Tudi on je enkrat za veliko noč prinesel za malico nekaj sodelavcem, s katerimi je bil skupaj v izmeni, po košček potice in pirh. Pa ga kliče k sebi šef carinarnice in mu očita, da cerkvenih praznikov ne sme častiti v službi. Takrat so morali biti vsi v ZK.<sup>1</sup> Pa pravi: »Saj če ne bi oni slavili vseh pravoslavnih cerkvenih praznikov, ne bi nič rekel.« No, saj v svojo obrambo tako ni zinil nobene. Pravoslavni sodelavci so hodili v cerkev v Trst k sv. Spiridonu na Rusem mostu.



(asemblaž Tomaž Mahkovic; Žička konstelacija)

<sup>1</sup> Zveza komunistov

V Senožecah je stanoval *policaj*. Ker je živel tako rekoč na vasi, je dobil v službi nalogo, da *pošnafa* za sovaščani pa tudi eventuelnimi sodelavci. Gre k župniku in se zmenita, da mu bo povedal, če kdo tak hodi k maši. Jaz se sprašujem, kašno merilo je imel, da je enega zatožil, drugega pa ne? *Ofer?*

---

## FRANE PUSTOV

---

Naj vam povem zgodbo o smrti Franeta Urbančiča Pustovega kot partizana, ki so ga sami partizani ubili le malo pred koncem vojne. Frane je bil kraljevi gardist, ko je začela vojna. Njegova enota je doživela poboj, ki ga je preživel, tako da se je vrgel po tleh in nase potegnil že mrtvega sodruga. Ko so z ročnim orožjem kontrolirali, če je kdo še živ, so ga spregledali. To se je zgodilo nekje v okolici Beograda. Ko se je zmračilo, se je potegnil izpod mrtvega in se odpravil peš proti Kosimrnem dolu. Kdaj je prišel, mi ni znano, verjetno pa je prišel, ko so bili njegovi julija 1941 že izseljeni blizu Siska v Sunj na Hrvaškem. Tam so dobili kmetijo pravoslavca, ki je izginil. Čez čas je stari Frane, oče, pogruntal, da se z njegovimi otroci igrajo neki otroci, ki niso iz vasi. In ko pade mrak, se odpravi iskat po posestvu skrite svojce otrok in jih najde. Povedo mu, da če bi še čakali, bi jih ustaši pobili in so se zato skrili v koruzni stog. Potem jim je vsak večer nesel hrano. Ustaši so posumili, da se nekaj dogaja in da bi lahko pregledali, so podtaknili nekaj orožja. Tako bi se rešili ne samo pravoslavca, ampak tudi starega Franeta in njegove družine. Otroci so videli neke sumljive tipe v bližini njihovega gospodarskega poslopja, povejo očetu, le-ta pokliče policijo, da jim pove, da se nekaj sumljivega dogaja pri njemu. Seveda niso prišli nič gledat, saj so vedeli. Pa tudi sicer so bili vključeni v NOB. Punce so prenašale pošto. Tudi takrat pet let stara Jelka, ki je ob pregledovanju ustaša rekla: »*Striko, kod mene je,*«<sup>1</sup> in mu hitela kazati cekarček, v katerem je bilo res skrito pismo. Ta jo je pobožal in rekel le: »*Dobro, vidim curica,*«<sup>2</sup> in so šle srečno čez kontrolo. Ma oče in sin sta imela občasno stik, seveda ne javno. Pisala sta si, jasno, prikrita sporočila in so ustaši starega spraševali, kje ima sina. Jim pove, da oni že vejo, da je njegov sin padel. Frane se vrne v Kosimrn dol in ker tam ni poznal praktično nikogar, nadaljuje do Koritnic, kjer je nekaj let svoje mladosti preživel med vrstniki; bil je namreč rojen v Ameriki. Tu se priključi aktivistom, ki so delovali organizirano tako, da so zbirali hrano, obleko in material, potreben partizanom. Kmalu ga napotijo, naj se vrne v Kosimrn dol. Vrne se. In deluje dalje kot terenski aktivist. Največkrat prespi na njihovi prazni kmetiji. Včasih pa pri mlinarju pod Bohorjem, ki mu je zaupal in se pri njem počutil na varnem. Nekoč pove mlinarju, da je dobil nalogo, da ustrelj vaškega bajtarja Medveška s hišo, polno otrok, ker da je politično sumljiv. Pa pravi Frane: »Kakšn sumljiv politik?« Saj o tem, kar ga dolžijo nima pojma. Izgine nekaj dni za tem. To je bilo tik pred koncem druge svetovne vojne 1945 februarja ali marca. Njegovi se vrnejo enkrat julija 1945. Seveda o Franetu ni sledu. Pa so jih že med potjo hoteli z vlaka spraviti – svojo pot so končali v Teharjah. Še nekajkrat so jih poskušali pospraviti. Čez nekaj let sta njegovi sestri Angela in Vida začeli spraševati po

---

1 Striček, pri meni je.

2 Dobro, vidim deklica.

Franetu. Predvsem okrog sv. Antona, tam naj bi bil pokopan. Dobivata različne odgovore, s katerimi nikakor nista bili zadovoljni. Da so ga ustrelili Nemci, nihče pa ni vedel, kje je pokopan. Dobita namig o mlinarju izpod Bohorja, pri katerem se je Frane občasno skrila. In iščeta in sprašujeta. Pa nič. Najdeta njegov grob in ko ga izkopljejo, ugotovijo, da je imel roke z *drotom* zvezane na hrbtni in da je bil mučen. Na poroki ene Franetovih nečakinj prisede k Angeli eden izmed starejših ženinovih sorodnikov, saj veste na vasi se vsi ljudje med seboj poznajo, in ji pravi, kako se je pri njih že proti koncu vojne ustavil kurir, dali so mu jesti in prenočišče, ker je bilo že pozno. Se jim zahvali in pravi, da se mu mudi, ker je Frane Pustov rešen obtožb, na osnovi katerih so ga obsodili na smrt. In kdo je izdal ukaz? Ma kurir je bil prepozen. Pridejo domov in se čez nekaj dni, ko ugotovijo, kje v Mariboru živi mož, ki je ukazal njihovega Franeta ubiti, odpravita na pogovor z njim. Prideta na njegova vrata in potrkata. Odprejo jima in sestri povesta, po kaj sta prišli, odgovor, ki je sledil, pa je bil: »Smo ga pokopali in ravno smo se vrnili z njegovega pogreba.«



*(foto Nani Poljanec)*

---

## 2 VOJAŠKI

---

Kot mladenič sem bil v JLA zaposlen kot veterinarski bolničar v veterinarski službi. Šola je bila v Sarajevu, v Neđarićih. Pa se odpravijo podkovači obrezat kopita konjem v kobilarno v Han Pijesak. Mene, ker sem že imel izkušnje s konji, so dali zraven. V spremstvu so bili še

zastavnik Jovo, kovač in veterinarski bolničar. Kot vojaki smo se pogovarjali o vsem. Pa se povprašamo, od kje je kdo. Pridem na vrsto in povem, da prihajam iz Sežane. Pa pravi zastavnik: »Pa veš, da je bila na današnjem Gospodarskem razstavišču veterinarska bolnica?«. Seveda o tem nisem vedel nič. Pa je začel pripovedovati, kako so dobili za nalogo naučiti se briti. Jasno, ne s kašno mehanizacijo, ampak z britvico. Gruntajo, kaj narediti? Pride na pamet enemu od njih: »Kaj, če bi sunli enga psa?« Gospodarsko razstavišče je bila torej veterinarska vojaška bolnica sredi Ljubljane. Se dogovorijo. Opazijo mlajšo žensko, ki je vsak dan sprehajala svojo pudlico tam mimo. Kako so prišli do pudlice, se ne spomnim več. V glavnem so jo v nulo obrili in jo v primernem trenutku vrnili. Naslednji dan postrojijo vojsko: »Kdo je obril psičko?« Seveda vsi tiho, še posebej storilci. Psička je bila namreč last generalove ljubice. Pa jih pogrunta njihov zastavnik in pripomne: »Ste imeli srečo, naredili pa ste odlično«.

Druga zgodba pa ... V veterinarsko bolnišnico so sprejemali konje, ki jim veterinarji v posamezni enoti niso mogli več pomagati. Pride k njim konj, ki šepa na sprednjo levo nogo. In se lotijo. Najprej diagnoza in nato zdravljenje kot stroka zapove. Pa nič. Spet jovo na novo od začetka. Spet nobenega izboljšanja. Prednje koleno je bilo le zelo malo odebeljeno, skoraj nič. To se še nekajkrat ponovi, brez rezultata. Jasno, po vsakem takem krogu zdravljenja brez rezultata, so konja poslali višjemu činu. In pride v roke polkovnika, komandirja veterinarske bolnice. Vse se ponovi. Pokliče polkovnik k sebi Jovota in še enega: »Vzemita rjasto klanfo in jo zabijta v koleno konja. Samo, da vaju kdo ne vidi, ker bosta najebala«. Ko je bil v hlevu mir, onadva s klanfo do konja in mu jo zabijeta z enim udarcem v koleno. Iz kolena se vlije gnoj. Hitro tečeta do načelnika in mu povesta, kaj se je zgodilo. Mož vzame skalpel, gre do konja in malo obreže rano. Le toliko, da jo uredi. Čez dva tri tedne konja vrnejo v njegovo enoto. Ozdravljenega.

---

## SLOVENŠČINA

---

Za nekatere obstaja samo knjižna in izborna slovenščina, zanje so dialekti čisto bluzenje in dialekte bi se naj z zakonom prepovedalo. Ampak – najbolje to zapisati v Ustavo. Tako rekoč gre za neresno uporabo naše materinščine. Seveda, od rojstva tega nihče ne obvlada, šele v šoli se nekateri za silo naučimo knjižne slovenščine. Dialekti pa – na žalost – izginjajo sami od sebe. Otroci se učijo v šoli knjižno slovenščino. Bolj blizu so jim slengovski izrazi kot *ful*, *kul*, *jes*. Na radiu, TV isto, le da tam slišimo prizvok *lublanšne*. Ti naši *kao* predniki, ki naj bi prišli v 6. stol. izza Karpatov pa naj bi od staroselcev pobrali vse, jezik, kulturo in še kaj, recimo kmetijsko znanje. Zakaj jih sploh navajajo??? Koliko jih je sploh bilo? Ko sem tako razmišljal, mi je padlo na pamet, pravzaprav me je prebiranje Netinih *Zgodb in zgodbic* navedlo, da sem začel razmišljati o dialektih. Kaj pa sleng? Recimo: »*frajer glanca guljarke ... mrtvac*«, iz ene purgerske. Besede naj bi bile med drugim germanizmi, srbske, hrvaške izposojenke, kot posledica poselitve Uskokov, ali kakor so se že imenovali ti priseljenci, *Bosandžerosi*, *južnjaki*, *čefurji*, ma s tem se samo oni hvalijo, da bi bolj *kšajt* zgedali; imenujejo jih latinizmi in še kdo ve, kako. Ne gredo pa mi v račun imena krajev, rek, hribov po Evropi, ki so razločljivi tudi v današnji slovenščini – pa tam vsaj uradno nobenih Slovanov

*kao*. Ledinska imena so se ohranila od predantike, trdijo uradni zgodovinarji. Recimo Brest, obmorsko mesto v današnji Bretanji (Francija); Oslo prestolnica Norveške, včasih je bila tam tržnica z osli, v norveščini nima nobenega pomena, kdaj je nastalo mesto, prva naselbina? Štokholm, Švedska, štok in holm. Pa uradno tudi tam nikoli nismo živeli in oni ne pri nas, spet *kao*. Kaj pa Berlin – od ber za medved? – medvedov pa nikjer, da je pa močvirnato, od tod bara, barje, toliko slabše za dejstva, neresnica velja, saj jo je dosti bolj lepo slišati. Kdo so že bili Baltoslovani? Potem razne peči, pečine in čeri, černi za kamnite sklade v hribih, danes prevedeni v *ofen* v smislu peč za peko, pečica in *švarc* za črno barvo. Pa ne enega ne drugega nikjer. Nekateri še vedno v originalu. Kot sem rekel, Neta je vsega kriva, da se razumemo. Pa začnimo; ajmar, kanta, kalavnik, vedro; kamilica; šparget, špargert, šporet, šporhat za štedilnik; lulati, pišati, scati, scanje, scalo, poscalo, piškat, piškit, močit; špricat, škropit; srat, sranje, sralo, seronja, šajsat, iti na blato, za kakat in kakanje; šuln, -i, šulnici, šuh, -i, škarpa, -e, škarpetl, -i, čevlji, čevli, črevli; barba, brada bradat; cigan, ciganka, cigana (port), cingarus; jadikovanje, lamentati, lamentare, lamentatio; kal, kaliti jeklo, kalno v smislu motno, kalna voda, kaliti vodo, kaluža, kalati vodo; mustače, muštafe, brki; nona, nono, oma, omica, babica, babi, baba, fatr, fotr, oče, ata, tata, papa, papajči, dedi, dedek, ded, opapa, stari, mama, majka, mami, mamika, mamka, stara, stari; preša, stiskalnica; fukat, fuk, od fak?, jeba, jebanje, jebat, jebarija, tamburat, rukat, jebkat, pofukat, fukarija, kaus, kausanje; ali kdo ne pozna, ne ve? Očitno ti Zakarpatci niti tega niso znali prej, staroselci pa očitno tega problema niso imeli: joški, jozli; kurac, tič, tiček, kurčič, korenjak, batina, kembl, moški spolni ud, lulek, penis; pička, pičica, pica, češpa, piška, venerin giček; rit, zadnjica, prdalo, zadnja plat, zadek (o tem kot da mi še niti danes ne bi nič znali); breg, berg; grob, grab; marof, britof, žegn, pokopališče; rajnfkn, raufnik, dimnik; plau za moder, da za ja, in za i; fermenton, frment, -on, koruza, turšca, turšna, fermentin; špica, špičast, konica, koničast, šajnat, svetleč; glih, poglihat, poravnat; žmak, žmoht, žmohtno, za okus, okusno; zagatno, za neokusno; šantat, šepat; žlahta; bajta, bajtar hamer, kladivo; cegl, opeka; cange, klešče, štrom; šrauf, šraufncigar; roza, rozasto, rošo, moro, mora, morast (bi morali kaj v Sanskrt pogledati); ciglič, ceglc, listič, listek; štrihano, poštrihano, razano, dobra mera, zvrhano; augnmas, tako čez palec; selo, sela; gradišče; brdo, brda; rupa, tudi vrh hriba ima to ime; župa, župca, naselje, zaselek, juha; fino; žnidar, žnidarca, mojškra, mojškrca; malat, penzlat, belit, barvat, farbat, štrihat; fajmoštr, učitelj; far, faran; žok, žokc, žokec, žakl, za vreča; grapa, graben; ogenci, vajgen, uogn, vogn, za ogenj; vaga, tehtnica, v ravnotežju; vahta, vahtnca, straža, stražnica; varoš, n. z.; varžet za žep, džep; šuma za gozd, poraščenost; kšeft, kšeftar, trgovski posel; koln, premog; ketna, veriga; dveri, duri, duren (švedsko), vhodna vrata v hišo, ture; tauher, potaplač; ški, skije, ski, za smuči; Jus iz latinščine? Brojnica, za izvir sladke vode pod morjem; kako iz Goline, za gol hrib, rata Galina in iz tega kokoš, govci; Gopalše; imenje, imeno, imanje, imetje – seveda, vse še zdaleč ni izčrpano; od onih izza Karpatov!?! Pa tudi sicer nepismeni, tujke pa so znali pobirati?! Tako bi nas namreč hotela prepričati uradna zgodovina. Z Indogermani se hvalijo Nemci, mi smo le Indoevropci. In so bili v Indiji Germani in Ariji prej - ma kateri? In čigav je Mirko? Smo pridkani, skromni? Ali vse te delitve napisati na novo? Baski so Predindoevropci, kup besed pa ima isti pomen tudi v slovenščini. Nikoli nismo živeli skupaj ali v sosedstvu, uradno ne. Berberi, današnji Magreb, Alžir, krvni sorodniki so. Ne morem si kaj, da ne bi bil žolčen. Da se razumemo: Neta je dala vzpodbudo ☺.

## PRISPELE ZGODBE

---

---



### VLASTA BOLJUNČIČ RACE

---

#### MOJE MISLI SO BESEDE

---

Slovenija. Hiša v Brkinih. Tu sem doma.  
Da. Moja domovina.  
Majhna pika, ki čepi na zemljevidu z ogromnim srcem.  
Okrog ... vsepovsod ... objem čudovitih pokrajin.  
Morje. Reke. Hribi. V njej se počutim varno, nedotakljivo.  
Doma sije drugačno sonce kot drugod ...  
sonce domovine.  
Topel poletni veter.  
Jesenska barvitost.  
Zasnežena pravljica.  
Osvežujoča pomladno zelena.  
Ponuja se mi pisano obzorje, v katerega strmim dan za dnem.  
Poletno.  
Valovi, ki jih slišim, mi lepšajo vsako poletje. Biserne gore so narodov daljnogled.  
Jesensko.  
V meni se prebudi vrtinec čustev. Vedno znova me očara morje dišečih barv.  
Zimsko.  
Tokrat me prevzame nekoliko praznično vzdušje. Snežene poljane božajo svobodno sonce,  
njegovi biserni žarki objemajo vse, zunaj in v meni.  
Pomladno.  
Zelena dežela, ki jo vidim že ob pogledu skozi okno. Prav tako sočna je kot smeh na mojih  
licih.  
Na travniku se med rumenimi regratovimi cvetovi, tu in tam, skriva belo rožnata marjetica.  
Pogled preplavi čustva, najlepša, najsvetlejša, iskrena, in poživi vedrost razpoloženja.  
Domovina, čudežna vezenina.  
Najlepša, ker si moja.  
Si kot pesem polna pojočih rim.  
Čista energija.  
Danes  
od včeraj  
za  
jutri.



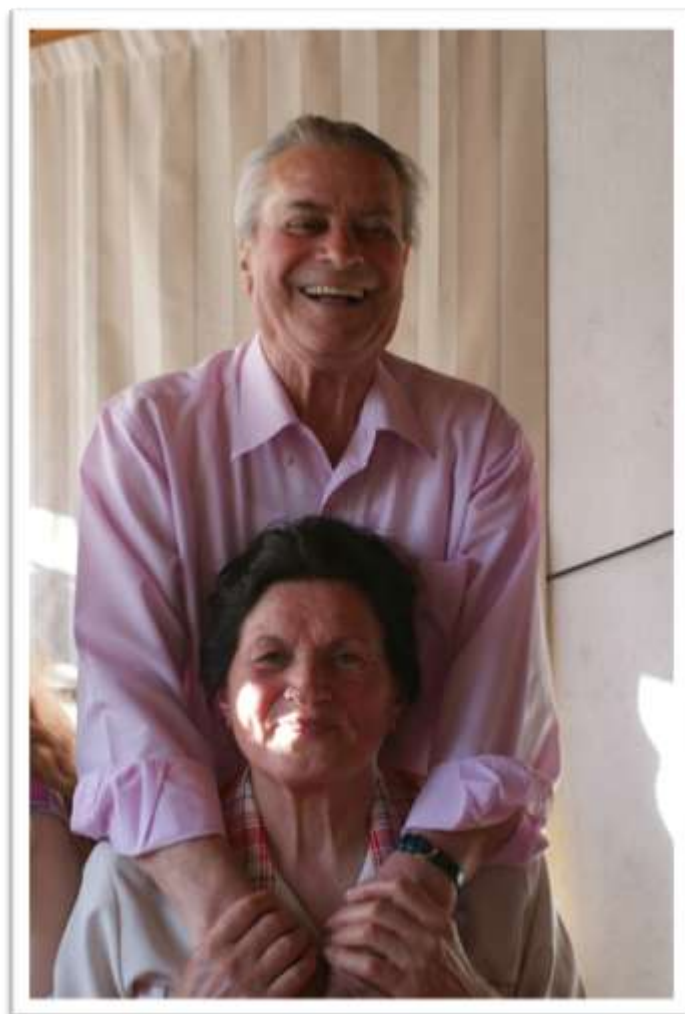
## MIRKO ČUFAR

---

### MOJ NONO MIHAEL

---

Moj nono Miha je bil zelo dober, pobožen, vedno je molil in hodil k maši, kadar so bile procesije po Bazovici je vedno spredaj v prvi vrsti nosil križ. Nam otrokom pa je govoril: *»Bodte brumni, molte in ubugejte mamo.«* Jaz sem bil najstarejši od bratov in sester, zato sem jih moral vedno čuvati in pomagati mami prinesiti drva v hišo. Če je zmanjkala voda, sem šel na fontano pred cerkev z vrčkom po vodo. Dobro se spomnim, da sem šel vsak večer točno ob sedmi uri k Gažajevim, k nonotom Mihaelu in Mariji po mleko. Mama mi je dala bolj velik aluminijast vrček, okrogel in s tem vrčkom v roki sem vedno tekkel, posebno, če je bil prazen. Sem tudi zmeraj pozdravil, nono pa mi je odzdravil in rekel: *»Brumen, brumen, sinko,«* in mi vsak dan dal flaškico v roke in mi rekel: *»Na, ta cejt, ku bomo z nono mouzla krave, ti teci v oštarijo h Johanci po kvartin črnega vina.«* Jaz, da ne bi zamudil, sem vedno tekkel po vino.



*(foto Irena Štembergar)*

Ker so me poznali, so mi brez odvečnih vprašanj flaško dali v roke, da se ne bi razbila (ker enkrat, ko sem tekel, sem padel in jo razbil, pa mi je bilo hudo, ker takrat ni bilo flaškic, kakor jih imamo danes povsod). Hitro sem tekel nazaj, da bi videl, če sta že pomolzla in mi nalila mleko. Nona, kadar mi je nalila mleko, je vedno govorila: »Ma ne štrihanu, da ne boš polil po cejsti.« Enkrat pa nisem šel hitro domov, radoveden sem bil, kako bosta pila vino. Utrujena od celega dneva sta se vendarle usedla k mizi, si nalila črno vino, vsak v svoj lonček, si odrezala vsak svoj košček kruha, si ga nalomila, ga pomočila v lonček in pojedla. To je bila njihova večerja – za moč, za naslednji dan. Kadar je moj nono Miha gnal krave past na Njivce proti Jezeru, sem ga zmeraj čakal pred *partonom*, da sem šel z njim vedno bos, brez čišmov, ki bi se lahko raztrgali. Četudi so bile poti grde in je po poti zbadalo, je bilo obuval škoda. V tistih letih so bile ceste katranirane samo proti Lipici in cesta proti Kozini za Reko. Nono me je po cesti učil: »Znaš kaj, sink, kdr hodiš za kravami, moreš zmerej gledat, km stopi krava, pa ne boš nigdr razstrgou čišmu, ki krava je furbasta, stopi zmerej na gladku, nigdr na kamn.« Pomisli sem in ga vprašal: »Ja, in če krava stopi u drek?« Nono pa je na hitro odgovoril: »Ja, sej tudi drek je mehka stvar.« »Nono, ma js sm bus, sej nemam čišmu!« Pa je nono hitro pritrdil: »Pa te ne bo zbadalu in si ne boš opraskou nug.« Tako me je nono podučil in mi dal korajžo, da ni nič narobe, če sem bil bos. Takrat sem bil še majhen, star sem bil šest let.



(haiga Tomaž Mahkovic)

---

## KORALA DERGANČ

---

---

### O RICMANJSKEM ČUDEŽU

---

*Po pripovedovanju Ljudmile Marije Mihalič Rapotec (1913) iz Ricmanj*

Cerkev v Ricmanjih (zamejska vasica v Italiji) je bila v 18. stoletju posvečena sv. Juriju. Imela je tudi velik oltar, posvečen sv. Jožefu. Dne 18.3. 1749, na dan pred praznikom sv. Jožefa, so nekateri kmetje trdili, da so opazili, kako se je večna luč pred glavnim oltarjem sama prižgala, kljub temu, da jo je zvečer mežnar ugasnil. Ljudje so pravili, da se je to zgodilo potem še večkrat. Nekega dne je kaplan poklical starešine (ključnike) za priče. Odšli so v cerkev, da bi se prepričali, da je večna luč ugasnjena. Nato je kaplan cerkve zaklenil in izročil ključke starešinam, ki so jih skrbno hranili do jutra. Ko so naslednjega dne prišli odkleniti cerkev, so videli, da večna luč ponovno gori, kljub temu, da ni nihče mogel vstopiti v cerkev, saj so bila tudi okna zapečatenjena. Bili so prepričani, da se je zgodil čudež. Ricmanjska cerkev je spadala pod dolinsko župnijo, zato je kaplan obvestil o dogodku župnika v Dolini, ta pa škofa v Trstu. Vest o čudežu se je kmalu razširila po mestu in daljni okolici. Cerkev so kasneje posvetili sv. Jožefu, Ricmanje pa so postale božja pot, na katero so vsako leto na dan 19. marca prihajale množice vernikov od blizu in daleč. Na Jožefovo je še danes v Ricmanjih velik praznik.

---

## LANA DODIČ CEGLAR

---

---

### SVAŠTALICA

---

---

### RAZKRAJANJE ŽIVIH BITIJ

---

Mislím, da bi ti biu že cajt, da odkriješ, kaj pomeni osebna higiena.

Veš, obstaja voda, tudi topla.

Veš, obstajajo šamponi, mila, razkužila, kreme, losjoni, kopalne soli, bathbombs itd.

Ne moreš verjet, obstaja tuš kabina.

Samo ne reci, da nimaste kopalnice.

Ker s tvojim iPhonom 7 plus 128 gb + 50 gb dokupljenih, mat zlate barve in trojnimi air-maxicami, lahko kupiš kopalnico, šampone, pa še za položnico za vodo ostane.

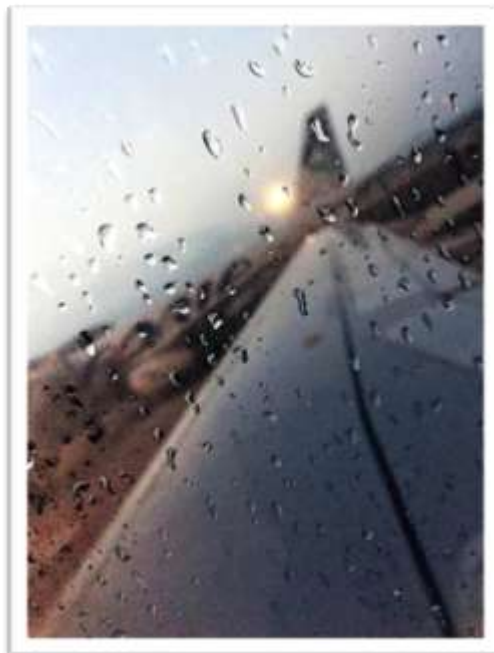
Nedelje so posebne.  
Kaj delajo sosedomi?  
Kako so oblečeni?  
Kako gledajo na svet?  
V kateri smeri dihajo?  
Zakaj je Tista pekla to in Una drugače?  
Kaj delajo Esmeralda in Fernando?  
Kaj pravi tvoja šefica?  
Lana, ne pij alkohola.  
Jutri moreš u šolo.  
U resnici pa samo usi čakamo,  
da bojo zvezde kuhane, da gremo jest.

---

NEHAJ

---

Usi se pritožujejo čez vreme.  
Pritožujejo se čez ponedeljke.  
Hočejo petek, sonce, poletje.  
Pa dobro, ljudje, a se vam je skisalo?  
Ne štekam, da si tolko depresiven in  
hočeš mrzu, deževen ponedeljek zjutraj.  
Ampak, če ne bi obstajali tej ponedeljki in mraz in dž,  
mi ne bi vedli, da hočemo sonce in petek in poletje.



*(foto Lana Dodič Ceglar; Dež)*

Kako prekrasno sobotno jutro.  
Slišim nekoga, kako nad mano razbija dimnik in domove duhov.  
Slišim nekoga, ki zraven sobe prekopava vrt, konec jeseni.  
Slišim nekoga, ki se dela, da je bobnar s kozicami in ponvami.  
Slišim nekoga, ki se dere *buhžjegnej*.  
Slišim nekoga, ki se rukne name in praša, če sm mrtva.  
Slišim nekoga, ki se rukne na nekoga in pravi, da bi še malo spau.  
Hvala lepa, js bi tudi.

---

JAZ

---

Jaz je čuden. Ful.  
Noben ga ne šteka.  
Ima edinstvene težave.  
Še sam ne ve, kere.  
In ima dve roki in malo pivskega problema.  
In ko je jezen rata sarkazem.  
In učasih niti on neve, če misli resno, al se zafrkava.  
In noben ga ne jemlje resno.

---

MAČKE

---

Svetlana mi gre ful na živce.  
Štekam, da je stara in navezana na Jugo in rdeče zvezde.  
Ne štekam pa, da jo folk spoštuje,  
ker kr pljuva čez vse, kr tko, za brezveze.  
Ker se ji zazdi.  
In ljudje to jemljejo kot 'direktnost' in 'brez dlake na jeziku'.  
Ampak mačke so fajn, mačke so lajf.

---

JSSMSLEEPAHOLIC

---

Zaspana.  
Počena.  
Maloful frufu.  
In žejna.

---

## MA JOJ, NO!

---

Vedno, ko spoznam kakega človeka, ful preveč govorim.  
Pač neumnosti, samo use, kar ne rabi.  
In če je sreča, ratamo prjatli.  
In potem govorimo usi.  
In potem je preveč povedanega.  
In potem govorimo vsakič manj.  
In potem srečam koga drugega.  
In potem spet.

---

## SREBAČ

---

Jebote, zakaj srebaš?  
S tvojim srkom mi izsrkaš vso voljo do življenja.  
Izpiješ zadnje kaplje tolerance in potrpljenja.  
Posrkala ti bom tvoje ssrkane ostanke možganov,  
ki jih nimaš že zdavnaj, ker si jih posrebal, ampak ok.  
Aja, pa krožnik lahko pustiš še za naslednjič.  
Hvala, srebač.

---

## POČITNICE

---

Piva.  
Še pive.  
Kreganje.  
Solze.  
Potovalka.  
Še kreganja.  
Še pive.  
Čik.  
Še kreganja.  
Semafor.  
Avtocesta.  
Benzin.  
Še čikov.  
Še pive.  
Še solz.

## A BOŠ?

---

Ko se hočejo kregat, me prašajo, če mam probleme.  
Ja, jih imam. Ful.  
Ti jih posodim? Jih hočeš še ti?

## ČIST ZRAK

---

So ljudje, ki ne štekajo.  
Ne štekajo, zakaj jih nekdo ne mara.  
Ne štekajo matematike.  
Ne štekajo, zakaj Romi kradejo.  
Ne štekajo informatike.  
Ne štekajo fizike.  
Ne štekajo smisla življenja.  
In so ljudje, ki ne štekajo sarkazma.  
In najrajši imam zadnje, da si lahko dam duška  
in razpucam glavo in rešim probleme.  
In ko grejo oblaki stran, je ful krasen dan.

## TEST

---

Šola ne testira znanja, ampak testira spomin.  
Testira moje potrpljenje.  
Testira, kolko cajta sem lahko tiho.  
Kolko cajta rabim za ustati in povedati, kar jim gre.  
Kolko cajta lahko zdržim, ne da bi koga klofnila, prebila, počla, zadavla.  
In pogrnem.



*(foto Patricija Dodič – Zgodbarnica na terenu; Ilirska Bistrica)*

## DARE GOZDNIKAR

---

### ZAMISLI

---

Tako  
dokončno je  
to neskončno  
rojevanje smrti.  
Je reklo življenje.

Prosim,  
če ugasnete vse luči,  
svetloba mi slepi pogled,  
ker blišč je beda vseh stvari.

Včeraj si pomislil,  
kaj bo danes,  
jutri izveš.

Tu pa tam  
mi včasih uspe narediti nič.  
Danes bo včasih.  
Tu in tam.

Dolgo  
je potovala  
svetloba iz tvojih oči  
do mojih zenic.

In zdaj  
ne morem  
utrgati pogleda stran.

Dan,  
ko se ti pesem  
ne utrne iz misli na papir,  
je kot utrinek, ki ga nisi videl.



nič povedati  
nič razmišljati  
oh kako bi pasalo  
če bi znal

duša se tišči srca  
v oporo razumu  
kot uvid morale

Pekel na Zemlji je človek.  
Ko se iztrebimo, bo spet raj.

Nisem ateist, niti veren, niti gnostik. Nič sem. Ničen. V vsem.

So pogledi  
ki nikoli ne  
vidijo ničesar  
in včasih uzreš  
nekaj kar ne  
obstaja

Empatija  
je svarilo duši,  
ko pozablja videti,  
kadar ne uzre ničesar.

Zavist  
je priznanje  
lastne nemočnosti  
v objemu  
poraza.

Sitost  
je praznina  
pogoltnosti  
med obedom  
prevzetnosti.

v hladnem vakuumu  
se odbijajo priložnosti molekul  
(da božji delci razgrabijo izplen)

v neizrečenem  
odščipneš tišino  
v trušč zaprtih glasnikov

Včasih sem  
tako pameten, da sem tiho,  
drugič tako neumen, da govorim.



*(foto Polonca Kovač)*

v izdihu zvezde  
je zaspala svetloba  
(in sanja odrešitev v črni luknji)

v sapi  
sončevega vetra  
se kotijo morja nebes  
(in splavljajo duše na odpoklic)

v rezilu  
prostora  
se kuje čas

ko  
obrišeš  
prostor  
sežeš v čist čas

Vse manj razumem. Vse več je tega.

Včasih  
ko me nihče ne vidi  
se v temnem kotu sten  
spraskam v le sebi znan pomen.

Razvezal sem skrbi v planoto časa.  
Na njej poležuje smer prihodnosti.

Nič ti ni treba narediti, samo ne potem jamrati, da ti ni uspelo.

Obred časa  
gradi prostore.

Čas je prostoren.  
Le kaj vanj vstavljati,  
da ne mine z izginotjem.

Edina  
zaslužena  
usoda človeka je smrt  
vse ostalo je zgolj poskus pobega

Imitacija  
samega sebe  
se limitira do  
nerazpoznavnosti

Meje  
so zato  
da se razloči  
do kam seže svoboda

Brskaš po internetu?  
Le nadaljuj,  
tudi kokoši brskajo.  
Pa ne se zdaj peteliniti zaradi tega.

posnifal bi  
par belih oblakov  
(jebemti seneni nahod)

uspel mi je  
tako lep selfi  
da mi prihaja

včasih se  
mi tako jebe  
da vse zajebem

medtem  
ko rešujem svet  
je svet že pozabil name  
(in me razrešil vseh dolžnosti)

z vsakim  
verzom je  
več pesmi  
in  
velikokrat  
manj poezije

lepota staranja  
kot neponovljivost  
slehernega trenutka

Prepričanja  
se širijo vsak trenutek,  
če razmišljaš. Sicer se krčijo.

Si  
in te ni  
ter vmes  
kar se zgodi.

Velikokrat se spomnim, da kaj pozabim.

Vse bolj mi je všeč, da mi ni vse všeč.

Koliko časa traja hip? Nekaj trenutkov. In trenutek? Par hipov.

Smrtno nevarno se je roditi.

Predaja v ljubezni  
se zlahka prelevi v prodajo ljubezni,  
če se na časovni premici dve piki ne spojita v eni potezi -  
v srčni genezi.

nič se ne ponovi  
za dobro je to slabo  
za slabo pa dobro

Vse več pametnih telefonov in neumnih pogovorov.

Smrt živi za ubijanje.

Slabega je več, a dobro je močnejše.

Z življenjem imaš neporavnane račune vse do smrti.

Kot v nebesih ni boga  
v peklu ni hudiča  
že človek na Zemlji je preveč.

Človek je podla zver, za vrat si skače venomer.



*(foto Polonca Kovač)*

Srečal sem Proteinka. Mlajšega moškega sklesanega v telesa, gomilo (pro)testosteronskih mišic na pohodu za neizpodbitnim uspehom, seveda opremljeno s tistimi pocenskimi očali za 19,99 evra, ki so te dni v akciji na FBju (sicer so vredni jebelih 200 evrov). Proteinko je nosil preveč prilagojeno majico (beri premajhno prav zaradi tega, da se še bolj opazi tistega, česar ni zanj nikoli preveč) s pripisom Protein.si. Širina njegovega mimohoda je bila la grande kanjonska, zrak za njim se bo viharno vrtinčil še vsaj 300 let, kot rdeča pega na Jupitru, in bo opominjal širo stvarstvo na njegov doprinos k širjenju generičnega genetskega koda na potomce. Roki nista sledili ležerno ob boku mesa, ampak sta strmeli kot drogovci ponosa, ki z lahkoto nosita slovensko in evropsko zastavo hkrati. Ob vsem tem se mi je milo storilo, v meni je trznil ponos pradavnine in prebudil lovca, ki je že eone čakal na svojo priložnost. Takoj sem stekel v Merkur in kupil 30 litrski Jupol v citronski barvi. Spil sem ga na dušek. Velikost plastenk Jupola s proteinskimi napitki je tako ali tako identična. In zdaj čakam, da me barva hormonsko uravnovesi v vsaj majhen približek Proteinka.

V vojsko oz. na služenje vojaškega roka nisem šel zato, ker se mi je v prvi vrsti zdelo nesmiselno uriti se za ubijanje (malo idealizirano razmišljanje), ker se mi je orožje v prvotnem namenu kot narejeno za ubijanje zagabilo, pa tudi zato, ker sem lahko mnogo bolj koristen, če lahko nekemu pomagam na drugačen način. Orožja sem vešč, športno streljanje sem celo treniral. Če bi kdo pomislil, da ne bi znal braniti, kar je v Sloveniji še za braniti ob morebitnem napadu sovraga. In velikokrat se nasmehnem, ko mi kdo reče, če nisi bil v vojski, potem nisi odrasel v pravega moža in ne veš, kaj je to urjenje, ki te naredi močnejšega za življenje. Verjamem, da te. Red, disciplina, pranje možganov in ponotranjena vera vase in enota, ki diha kot eno, ima smisel. A ta način mi je bil vedno premalo empatičen. Tako sem na ugovoru vesti za civilno služenje vojaškega roka tudi povedal. Dodeljen sem bil na civilno služenje v upokojenski dom Poljana Ljubljana. Sedem mesecev. Če hočete, sem bil v 57. upokojenski pehoti. Tako se vedno pošalim, če me kdo vpraša. Kaj sem počel v domu? Hranil onemogle, jih bril, oblačil, pomagal pri vsakodnevnih opravilih, jih spremljal k obisku zdravnika na razne specialistične preglede, se z njimi pogovarjal, z njimi gledal televizijo, če so hoteli, ali igral kakšno igro. Iz laboratorija v laboratorij sem prenašal razne izvide, čistil, pral ... V spomin se mi je zapisalo kar nekaj zgodb. V drugem nadstropju je bil Tone, ki zaradi kapi ni mogel več govoriti. No, z njim sva se največ pogovarjala, to je potekalo tako, da sem govoril jaz, on pa je odkimaval ali prikimaval. Ogromno sva se presmejala. Pa tudi kakšna solza je bila. On je bil namreč vsak dan pri oknu in čakal na sorodnike, ki kar niso in niso prišli na obisk. Nikoli. V petem nadstropju sva z akademskim profesorjem ob britju, z žiletko seveda kramljala o marsičem, najraje pa je gledal športne prenose smučanja. Pa sva gledala. Na poteh k zdravniku sem v reševalnem vozilu spremljal vsakodnevno lažje in težje

bolnike. Dva sta mi ob tem, žal, tudi v poznih urah, umrla. Bil sem z njima do zadnjih ur. Ob takšnih dnevih sem bil ponavadi z njimi do konca. Občutki ob tem so neopisljivi. Videl sem ljudi ob odprtih ranah, kako vegetirajo, nemoč v njihovih očeh, stoletnike, ki še skačejo, šestdesetletnike, ki ne morejo več, ljudi, ki rabijo pogovor in vsak dan nekaj pozornosti, malo pomoči, mimobežen klepet, posedanje ob postelji, roko s stiskom v roki, nekaj besed z leskom v očeh. A tudi bolj simpatične zgodbe so bile. Za božič sem igral svojo prvo resno vlogo še z enim fizioterapevtom, ki je bil Dedek mraz, jaz pa njegov oproda, palček Božiček. In sva imela nagovor in malo dramskega nastopa v jedilnici za vse, ki so lahko spremljali dogodek in smo jih prepeljali na praznično srečanje, kasneje pa sva šla z božičnimi darili še do ostalih po celotnem domu, kjer niso bili pokretni. To je bila najbolj naporna psihična izkušnja. Ena res starejša gospa je v naju popolnoma verjela in naju ni izpustila iz sobe kakšno uro, nama ponujala piškotke in se pogovarjala in jokala vsa v solzah. Vseh sob je bilo več kot sto. Po razdeljenih darilih sva s kolegom šla na par pirov, ki sva jih dodobra izžeta spila v čisti tišini, zroč predse v nepremično točko. In ta izkušnja v upokojskem domu je bilo urjenje življenja. Kot so nekateri iz urjenja v vojski prišli spremenjeni, sem drugačen postal tudi jaz. Zakaj to pišem? Zato, ker so pomoči potrebni različni ljudje. In da tistim, ki tega niso sposobni pomagati svojim, niso sposobni tudi drugim, tujim. Strah pred neznanim naredi svoje. Oblik pomoči je ogromno. Vprašaj se: kaj izgubiš, če pomagaš? A si koga s tem izneveril? Si zato slabši človek? Zakaj so pomoči potrebni v domovih, tega takrat nisem spraševal. Logično, da so jo potrebni. Kot so jo potrebni tudi razni begunci. Bojda, da se empatije lahko priučiš, a po raznih zapisih na FBju in medijih se zdi, da ne. Sebi pravim: zagotovo se motiš. Upam, da res.



(risba Patricia Dodič; Asociativni kons)



I.

Nični subjekt  
na gladini melanholije.  
Si melanholičen?  
Pregorela vžigalica v lahnem vetru.  
Viden, občuten. Napake, nesmisli  
za prosojnimi kulisami ravnodušnosti.

II.

Meglica nepravilnosti  
požira diskurz.  
Si prisoten?  
Svetloba reže in zbada,  
krvaviš vroč dim.  
Fenomen atoposa ždi v ozadju zavesti.

III.

Glasovi stvarnosti  
parafrazirajo krike brezupa,  
pretepajo  
nedolžni subjekt.  
Se zrcališ?  
V vsaki analizi preteklosti, umetnosti,  
besed.

IV.

Umišljeno središče labirinta razvejanih  
misli.  
Lov trenutnega izogiba,  
nizkotna nuja po odmaknjenem pogledu  
neba.

Žgoča odsotnost.

Si mrtev?

Prisiljeno ugasnjen med stranmi vzvišene  
proze.

Vsaka beseda otopelo skeli,  
ob minljivih sekundah  
odsotnosti.

V.

Izgubljeni razum,  
tavajoč z brezbriznostjo vetra  
na cvetočih travnikih pekočine.

Z žaljivo poetiko ljubezni  
polni pepelnike,  
klišejska smetišča idej.

Si izpraznjen?

VI.

Brezciljnost upov  
in neizčrpnost vprašanj.

Si ubeseden?

Odgovori nemo kričijo v praznino.  
Brezdušnost bolesti.

VII.

Utopični premiki misli se slikajo  
v brezobličnih korakih.

Ko je ničnost vsega, kar si sedaj želim  
ta hladen dotik  
na ranljivi razgaljenosti  
bledega mesa.

Kako spregledati najmanjšo podrobnost,  
ki z iglami očitnosti bode v prezrte fragmente  
razgaljene imperfekcije.

Vse izrečeno je plehko, nekorektno in skeli,  
kakor hladen aceton na plamenu odprte rane.

Užitek trajne bolesti  
pod neoporekljivim nadzorom  
(ne)močnega samozavedanja.

Mrtev zid kriči:  
Brez ognja ni duše.  
Požar!  
A okoli mene so zgolj debele plasti postanega pepela.

Prazne stene sevajo depersonalizacijo,  
se zatiskajo, z vsakim bežnim pogledom so bližje, bolj utesnjene,  
in me zapirajo v neizbežno.

Nikoli ne bo dovolj dobro. Zgolj prisiljeno zadovoljivo.  
Vsakršno dejanje, posledica ali diskurz  
ima neskončno možnosti  
neizvedene dodelave.

Neskončni cikl goste megle,  
ponavljanje brezbržnega obžalovanja.

Diskretno opravi s kopičenjem prezira.  
Počisti nesnago moteče entitete  
za hrbtom rutinskega miru.

Z izprijeno eleganco postopam po bleščečem podu,  
ob razlivajočih se fekalijah misli, mimo zasušenih golobjih iztrebkov.  
Vse se premika skupaj s koraki preišljene koreografije potencialnih možnosti,  
me zasleduje kakor nevidna senca  
fundamentalnega prezira.

Ne leti z listjem v vetru.  
Ne joči z dežjem v oblakih.  
Ne oziraj se za raztresenim tobakom.  
Vse je bilo. In odhaja.  
Tako dež,  
listje,  
tako tobak.  
In tako tudi jaz.

"Winter has come"

Sam tle je še vedno poletje in jaz samo pogrešam mandarine in si želim, da bi bil april.

Ja, ja  
to je tisto, kar sem hotel.  
Sem zmeraj hotel,  
sem zmeraj hotel.  
Vrniti se v telo,  
v katerem sem bil rojen.

Včasih se pretvarjam, da nisem človek.  
Takrat sem bogomoljka.

Vsako noč sanjam, da te porinem v smrt.  
Vsak dan je zame nov, ker se nočem spomniti prejšnjega dne.  
Če že moram umreti, naj umrem v tvojem objemu.  
Vse je brez filtra.  
Vse

Jezus je trpel na križu, ker je hotel, da ga ljudje slepo častijo  
in si na njegov rojstni dan kupujejo draga darila, ki jih ne potrebujejo.  
Vesel je, ker tako počastimo spomin nanj.

Fukni se skozi okno.  
In porini še mene čez balkon.  
Da padem na vrt  
Med rožice.  
Kamor spadam.

Misli.

Odpadni material nedoločljivega brezna,  
iz katerega kapljajo napake.

Bitje v utesnjenem interierju.

Iluzija obstoja v ambivalentni bolesti praznine. Lahkotnost izkrivljene resnice in zamegljena  
percepcija minevanja sedanjosti.

Preлива se kri, teče v zadušljivi tišini neotipljivih vzgibov po strogo začrtanem napredku.

Tema: ljubezen, izžeta pomembnost nedoumljivega pojma, nešteto krat preslikana do plehke  
nerazpoznavnosti.

Vse je nevidna globina temnih oceanov, srebrno nebo,  
izpljunjena okorelost neponovljivosti.

Nedefinirani individuum neslišno propada za vrati ponavljajočih oblik in svetleče belih  
prostorov.

Nezavedna podrejenost obstoja vzvišeno neutemeljeni avtoriteti sistemov življenjskega cikla.  
Samostojnost ovija pričujoče v mrežo brezizhodne upornosti, neosnovanih upov po entropiji  
že tako neizogibnega razkroja.

Razplet tragičnega osebka vodi resignirana vdaja številkam, neskončno vrednotenje skozi  
neoporekljivo natančno preračunane statistike usihajočih življenjskih moči.

Vse umišljeno je neresnica, stvarnost temelji na vsiljenih načelih, pogoltnjenih v naravno  
funkcionalnost.

Sedimo.

Nemo obsojeni na življenje v formalni skupnosti  
miselnih taborišč.



*(foto arhiv Alja Grželj)*

Populacijska genetika, fragmenti vsakdana.  
Zakon hrupa množice brezmadežnih misli,  
zmečkan papir, otopela nespečnost, bodeč pogled,  
prednost, nazadovanje,  
zapah vek.

Močan glas ne ugonobi diha prostora v šepetu in smehu.

Vse je enako v ritmu čiste tišine izmišljenih lažnivcev.  
Nebo je strop s pokvarjeno lučjo,  
ki pritiska name z minljivo pozabo.

Odkup časa,  
zaključek vzorcev in sestavin neizražene abstrakcije  
na zmečkanem papirju.

Tok misli blodi onkraj jezov,  
zidovi so iz vode.

Temna svetloba se odbija od praznine.

Vsaka beseda je podaljšek puščice, uprte v osamelo fantazijo atoposa,  
neskončno prebesedene entitete, ki se samovoljno giblje v resničnosti.

Spraskani nohti, hrošči, vžigalice,  
reinkarnirano nezadovoljstvo vsake minute.

Soočenje z neizogibnostjo odtujitve  
razdejane daljave na izsušenem polju.

Algoritem dnevnega življenja je nešteveni žebelj v krsti kazenske monotonosti.  
Obsojen sam nase.

Zapor je lastna fizična oblika, sodni proces vodijo tujki.

Votel aplavz zapolni vakuum kletke, ki v ravnodušju jetnika pravzaprav ne obstaja.

Plaz samogovorov, straniščna školjka in žgoče pričakovanje absurdnih srečanj.

Slepec se ne vidi v ogledalu, ne zazna svoje lepote.

Brezobličjen je, po njegovem času se sprehaja samo skupek že slišanih glasov neznancev v  
prostoru.

Trgam koščke otopele misli, brez samozavedanja pihnem v  
mehak pepel večnega zanikanja.

*Če k temu kar sem, ničesar ne dodam, sem bližje temu kar sem, kot če bi karkoli dodajal.*

Sem Ivan Hrastovec iz Vranskega. Tečem že od leta 2006. V zadnjih letih tekmujem predvsem na trailih med 50 in 200 km. Traili so teki v naravi, po planinskih poteh, brezpotjih, makadamih, hribih, gozdovih, strminah, grebenih, gorah, 20% celotne razdalje je lahko tudi asfaltnih cest. Gre za mlad šport, ki se je v Sloveniji začel razvijati v letu 2015, v nekaterih državah pa že nekoliko prej. Zato atletska zveza še ni organizirala državnega prvenstva v trailu, daljšega od 50 km.

Moja strast do traila prihaja iz dveh koncev. Rad tekmujem in lahko tekmujem. Drugi razlog pa je čisti užitek lahkotnega koraka po stezicah v naravi. Obožujem vzpone, predvsem po strmih skalnih grebenih in prav tako spuste s hribov, saj večino dela opravi gravitacija, ko se ji prepustiš, da opravi svoje in samo »jadraš« proti dolini. Skratka, občutek svobode lahkotnega koraka in občudovanje čarobnosti narave v vseh vremenskih pogojih.

Spodaj navajam nekaj odlomkov iz trail dirk, predvsem iz leta 2015 in 2016.



*(foto arhivUltra-Trail Hungary)*

(januar 2017, 64 km in 3300 m vzponov, 2. mesto – 6 ur 41 minut, za zmagovalcem zaostal zgolj 16 sekund)

64km in 3.500m vzponov, tako imenovana Forhajerska trasa je odličen preizkus forme za začetek leta.

Štart ob sedmi uri zjutraj izpred gostilne Brin v Knezdolu pri Trbovljah. Seveda, takoj v klanec, kar je glede na precej hladno jutro ugodno za hitro ogrevanje telesa in da se zdani, še preden se da v višjo brzino. Ne vem, koliko je bilo stopinj. Bolj se zanašam, kako moje telo deluje na razmere. Obute sem imel svoje ljube dirkalne *švuple*, ki pa so že bili nekoliko načeti. Upal sem samo, da preživijo še vsaj ta trail, preden razpadejo.

V prvem kilometru vzpona sem začel počasi, potem pa sem kar hitro potegnil v svoj ritem in pustil družčino za sabo. Ker sem imel, kot že omenjeno, malce strgane copate, me je edino skrbelo, da se mraz ne loti prstov na nogah. Zato sem tudi pospešil. Pred Javorjem je steza v gozdu srečala poznano stezo oz. prispel sem v svoj tekaški teritorij. Imam svojo traso, ki jo tečem od doma in zajame tudi ta del z Javorjem, Sveto Planino in vse območje do Čemšeniške planine.

Na vrh prvega tisočaka, Javorja, pridem lahkotno, že dobro ogret. Skrbi glede ozeblin so izginile. Vesel sem, da so noge v sproščenem stanju. Glede oblačil v takem mrazu sem ravno dobro ocenil, da se nisem pregreval in da me ni zeblo. Pogled iz Javorja proti KSE<sup>1</sup> je zajemal čudovit roza odtenek, saj je sonce ravno vzhajalo. Sledil je krajši spust do Planine in preko Partizanskega vrha, mimo koč, kjer je bila prva okrepčevalnica s sončkom, Slavko Drobnič.

Hitro sem pobegnil dalje. Vedel sem, da bo sedaj daljši cestni odsek. Nekaj asfalta, večinoma pa makadam. Prepustil sem se svojemu ritmu in je hitro letelo. Območje dobro poznam in ni bilo nobene težave s sledenjem trakov. Trasa je vodila mimo Krvavice, ki jo tudi sam rad prekrvavim (markirana pot s severne strani preko »okna« ima 500 m vzpona v eni milji). Do Presedl je hitro minilo, edino kar me je skrbelo je bilo to, da mi je tekočina v *bidonih* zmrzovala. Ko sem pil, sem v ustih topil še koščke ledu. Ugotovil sem, da bo treba na vseh okrepčevalnicah notri dolivat vroč čaj, da bom lahko preskrbljen s tekočino tekom dirke. Iz Presedl je sledil vzpon na drugega tisočaka – Čemšeniško planino po markirani poti, ki cikcaka do vrha. Pot mi je dobro poznana, saj večkrat po njej tečem in mi je všečna v obe smeri. Ker ni nobene strmine, sem z lahkoto tekkel do vrha, kjer je bila naslednja okrepčevalnica. Srečko mi je pomagal doliti vročega čaja v bidone, saj sem imel notri že skoraj sam led.

Hitro nadaljujem v strm spust po južni, goli strani Čemšeniške planine. Do polovice traila je sledilo nekaj razgibanega terena, drugače pa po večini spust. Dalo se je ohranjati precej hiter ritem. V Planinski vasi jih ni zeblo, saj so imeli okrepčevalnico kar na prostem in prijetno vaško vzdušje je ogrevalo vse. Nekje na polovici dirke smo bili na *podnu* traila v Trbovljah. Sledil je drugi del dirke in že takoj iz glavne ceste sem napadal strmino. Med hojo sem ven potegnil sendvič z arašidovim maslom in še čem in ga med premagovanjem strmine na hitro požrl. Sendvič poskrbi za dodatno energijo in že malo hitreje napredujem proti

---

<sup>1</sup> tovarna za proizvodnjo Konektorjev in Spojnih Elementov, v Trbovljah

naslednji okrepčevalnici Pekarna Lipa. Borut in Olga sta tu. Pade nekaj spodbudnih besed in seveda nalijem vročega čajčka v bidone, ki je res služil kot začasni antifriz na tej dirki.

Zagrizem naprej v strmino in si naštimam mp3, da bom imel še večjo veselico. Dobro sem požiral razdaljo do okrepčevalnice na Kalu, malo pred 40-im kilometrom. Tu se skoraj nisem ustavil in sem jo hitro ucvrl dalje. Na vrsti je bil naslednji tisočak, Gozdnik. Najprej nekaj težjega, a prijetnega terena na spustu, potem pa na makadam po južni strani, saj bomo Gozdnik napadli iz vzhodne, Zabukoviške strani. Makadam je bil res dolg. Prvikrat in edinkrat, se mi je na tekmi nekaj vleklo, ampak ni bilo take sile. Čeprav sem glede na svoje stanje bil malce v skrbeh, kako bom premagal strmino na Gozdnik, se je razpoloženje takoj obrnilo, ko sem zagledal strmo pot navzgor. Strmino sem premagoval s hitro hojo in sem bil presenečen kako mi je pasalo vzpenjanje. Kar naenkrat sem bil na vrhu, mimo bivaka in takoj v spust po zahodni strani Gozdnika dol in preko Malega Gozdnika. Meni ena najlepših poti v tem delu, ki me je ponovno povsem očarala. Se mi je kar smejalo, tako je letelo. Nižje je sledil makadamski odsek in ritem je bil še vedno na visokih obratih. Okrepčevalnico na 50-em kilometru v Pongracu sem samo pogledal in se med tekom ubranil ponujenega. Nisem popuščal na makadamu, ki je ponujal ravno pravi blagi spust, za hitro napredovanje, za čimhitrejši napad na zadnjega tisočaka – Mrzlico. Kjer ni bilo omembe vredne strmine, sem seveda tekel. Bolj strme odseke pa prehodil. Vedel sem, da se moram malce *šparati* za zadnji spust proti cilju, če bo potrebno dodatno naviti. Imel sem vsaj nekaj minut prednosti pred legendo slovenske ultra-trail scene, Tonijem Vencljem. Tako sem sam sklepal zaradi nekaterih odsekov, od koder se vidi pot, ki si jo opravil nekaj minut nazaj.

Zagrizem v glavno strmino pri zadnji kmetiji proti Mrzlici. Pogledujem nazaj, saj sem hotel imeti pod kontrolo zadnjih 10 km dirke. Pri najhujši strmini nad kmetijo preden prideš na pot, ki prispe iz leve strani in gre po markirani poti desno, sem si vzal še drugi sendvič. Vedel sem, da bom potreboval extra energijo za morebitno *finiširanje* zadnjih kilometrov. Sendvič hitro zmažem med hojo. Dobro mi je sedel, saj nisem imel težav z vzpenjanjem. Začel sem pa tuhtati, kdaj sem nazadnje videl trakce, ki označujejo pot. Ker jih nisem, sem se še vzpenjal dalje, vendar me je začelo skrbeti, da so traso speljali po zahodni strani Mrzlice preko vrha in potem do kočice in ne preko korenin, kamor sem bil sedaj namenjen. Ker nisem hotel biti zaradi take neumnosti diskvalificiran, sem se vrnil nazaj dol do možnega razpotja. Seveda, ko prideš po strmini gor, sta bila dva trakova v levo, kar je potrdilo moje predvidevanje. Torej tečem po tej poti, da bi napadel Mrzlico iz zahodne strani, ampak po nekaj sto metrih tudi tu ni bilo nobenega traku. Sedaj sem bil že zmeden in malce jezen. Vrnil sem se nazaj do razpotja, čeprav nisem vedel, po kateri poti naj grem na Mrzlico. Zanimivo je to, da sem vedel, da je potrebno priti do kočice na Mrzlici, nisem pa vedel po kateri poti, in v razpisu piše, da se tekmuje po označeni trasi, torej sledi diskvalifikacija, če tekmuješ po neoznačeni. Problem se je rešil sam od sebe, čeprav na krut način. Ravno, ko prispem nazaj tja, opazim, da se Toni vzpenja. Zakličem mu, da nimam pojma, po kateri poti na Mrzlico. Toni je imel gps na uri in sem mu sledil in to po poti, ki sem je že pol premagal. Torej sta tista dva trakca kazala napačno pot. Včasih tudi ljudje ponagajajo in se malo poigrajo z nami. Zgubil sem 5-10 minut. Takšne izkušnje so krute, sploh če vodiš dirko z lepo prednostjo, vendar so sestavni del trailov, saj organizator ne more imeti vsakega delčka poti pod nadzorom.



Sedaj točno vem, kako bi lahko to najhitreje rešil. Zadaj iz tekaškega nahrbtnika bi potegnil med hojo vrečo, kjer sem imel spravljeno obvezno opremo, vzel ven telefon in poklical na številko, ki smo jo imeli na štartni številki in samo vprašal, če pelje trasa preko korenin na Mrzlico. No, na tekmi sploh nisem pomislil na to. Drugič bom imel že vse to pripravljeno vnaprej, številko shranjeno, telefon v kakem bližnjem žepu in bom tako malce bolj zavarovan pred takimi neljubimi dogodivščinami. Dobra šola, treba se je na vse vrhunsko pripraviti.

Kaj hočem, nagajal mu bom, da bo borba do konca. Po njegovem koraku v klanec sodeč, je Toni izgledal še dovolj močan. Skupaj sva se vzpenjala, proti koncu pa mi je za nekaj sekund ušel. Ko pridem do koč, Toni ravno odhaja. Na knap bo šlo, sem si mislil, če mu bom seveda sposoben sploh slediti. Hitro skočim v koč, da me ščekirajo in da spijem kozarec vode, saj sem spraznil bidone. Notri sem imel samo nekaj ledu. Oskar je poskrbel, da se je vse začelo odvijati hitro. Bil je prava spodbuda, še Slavko je spodbujal, naj hitro naliže, ker se mudi. Na hitro zlijem vodo vase. To bo dovolj za zadnjih 7 km spusta. Saj se bo mudilo in ne bo časa ničesar dajat vase. Dobro, da sem tisti sendvič pojedel pod Mrzlico.

Oskar je postregel z super navijanjem. Ravno prav, da sem se podal na lov za Tonijem. Sedaj sem imel priložnost testirati, kako hiter je Toni na spustu, sploh sedaj, ko bo šlo za *finiširanje* na vse ali nič. Tempo sem navil do konca. Tonija sem uspel uloviti toliko, da sem ga držal na vidnem polju. Računal sem na razliko pod pol minute. Tako nekako je nihalo. Rekel sem si, naj mi bo sedaj izziv, da bo najina razlika čim krajša, če ga že ujamem ne. Oba sva dajala vse od sebe. V 7 km *finiširanja* sva prehitela kar precej tekmovalcev iz krajših dveh razdalj, vendar sva tako divjala, da je bilo komaj vidno, da se premikajo. V prvi polovici spusta nisem opazil, da bi Toni pogledoval nazaj. Seveda, ker je mojster, je lahko zaupal svojemu ritmu. Mene je že presenečalo, da ga lahko držim na vidnem polju. Pred Podmejo je sledilo nekaj malega klančka in seveda še na drugi strani ceste je bilo nekaj klanca. Tu sem se Toniju še najbolj približal, na nekaj sekund. V drugem delu *finiširanja* sem opazil, da me Toni redno spremlja, zaradi morebitnega približevanja. Imela sva bitko na vse ali nič. Na zadnjem kilometru ali dveh sva imela še samo spust v cilj. Pretežno cikcak po gozdu in potem še nekaj ovinkov strmega asfalta. S Tonijem sva oba tekla *na polno*. Dajal sem *po gasu* kot nor pa se razlika ni in ni hotela zmanjšati. Seveda je tudi Toni pritiskal, videl sem, kako zamahuje z rokami, da v dolgem koraku ne govorim. Zabavalo me je, da sem se še nasmejal mimogrede, ko sem ga lahko spremljal zadaj, kako daje vse od sebe. Vedel sem, da je tekma odločena. Tisti neljubi dogodek je poskrbel, da je tekma šla *na knap*, da se je borba odvijala v sekundah do zadnjega. Sicer vem, da sem bil ob zmago, ampak načeloma sem si poleg zmage želel dobrega teka in dobrega rezultata na tej tekmi, kar mi je tudi uspelo. Zanimivo, taka razdalja, in potem sem zaostal samo 16 sekund, medtem ko je tretje uvrščeni za nama zaostal 40 minut. Tekel pa sem 6 ur in 41 minut.

V januarju 2018 sem se vrnil na to dirko. Kljub močni konkurenci, saj je nastopil tudi top slovenski trail tekač Marjan Zupančič, sem suvereno zmagal in postavil mimogrede novi rekord proge na 6 ur in 19 minut.

Z ULTRA PUŠELJC TRAILA

---

(junij 2015, 107 km in 6700 m vzponov, 1.mesto – 13ur 32minut)

Na vrhu Blegoša sem iz nahrbtnika potegnil drug sendvič in ga ravno pri spustu do naslednje okrepčevalnice skoraj pojedel. Tam sem dobil nek slan napitek, da sem lažje pojedel sendvič do konca in hitro potegnil dalje. Spet sem se odlično počutil zaradi sendviča in tekel v dobrem ritmu vseskozi do Železnikov. Krize ni bilo nobene, dež je pa ulival na polno, da me je malce v ramena zeblo. Vseeno sem bil dovolj segret zaradi divjanja, da telo ni trpelo zaradi nižjih temperatur. V Železnike (75 km) pritečem še vedno precej svež, čeprav čisto premočen. Povedali so mi, da je na Ratitovcu samo 5° C. Ker sem se počutil preveč sposobnega, sem spet kar tekel v klanec, vendar je bilo vseeno dovolj strmih odsekov, kjer sem raje hodil. Tempo sem imel prehud in sem nekje na polovici vzpona začutil hudo pomanjkanje energije in rahlo slabost, tako da sem mislil, da me bo pobralo in sem ukrepal takoj. Bil sem sredi neke strmine in iz tekaškega nahrbtnika sem potegnil še tretji sendvič. Imel pa sem s sabo tudi nekaj korenin ingverja, ki pomagajo proti slabosti, želodčnim težavam in še čem, zato sem pred vsakim sendvičem pojedel še par kosov ingverja. Sendvič sem potem kar med hojo začel jesti, vendar je bilo tako strmo, da nisem mogel dihati s polnimi usti in sem se za drugo polovico sendviča ustavil in si pomagal z vodo, da sem ga čimprej pospravil. Ob koncu prehranjevanja se mi je zelo hitro približeval nekdo in me kot za šalo ujel, a sem takoj videl, da je bil le eden izmed domačinov na svojem vzponu. Počasi sem prihajal k sebi, strmina se je nehala, bilo je nekaj ravnine, lahko sem tekel. Moč se je vračala in spet sem bil tako kot prej in se veselo vzpenjal dalje. Kmalu sem prišel iz gozda med skale, malo pod vrhom Ratitovca in tistih 5 stopinj, ki so jih omenjali v Železnikih se je spremenilo v lep sončen dan. Očitno se je ta čas, ko sem se vzpenjal, vreme porihtalo. Bilo je zelo toplo, tako da sem se med potjo še posušil. Na vrhu Ratitovca v koči super vzdušje in potem dalje po teh lepih koncih, k temu pa je pripomogel še sonček. Teren je bil v tem delu dokaj zahteven, vendar so moje noge še vedno bile lahkotne in precej sveže za poskakovanje med kamni in skalami.

---

S SLO100 MILJ

---

(september 2015, 181km in 7700m vzponov, 1.mesto – 26ur 55minut)

Na vrhu Vremščice je bila še tema, saj je bila ura kakih pol šest zjutraj, a bilo je lušno. Sem precej užival. Korak je bil lahkoten. Ko sem prispel v Senožeče na 120-tem kilometru pa se je že danilo in kmalu sem ugasnil čelno svetilko. Malo naprej sem srečal Srečkota, ki mi je povedal, da naj se držim markacij do Razdrtega, če slučajno od tu naprej ne bo trakov, ki označujejo pot. Ko sem nadaljeval, sem ugasnil *čelko*, bil je že dan. Bil je razgiban teren za lušten zgodnje jutranji tek do Razdrtega, označeno je pa tudi bilo super. Pogled na Nanos pa

me je v tem jutru že *rajcal*, saj sem si že dolgo želel nanj. Še nikoli nisem bil na mestu, kjer stoji oddajnik. Trasa traila pa je sedaj potekala ravno iz Razdrtega čez to vertikalo, preko skal do oddajnika in mimo koč. V Razdrtem na okrepčevalnici je bila Slavka, zraven je ravnokar bil tudi Srečko, Slavka me je ogrnila v svojo jopico, da me ni zeblo, saj sem prispel pet čez sedem zjutraj. Na tej točki sem dobil svoje stvari. Imel sem dva sendviča. Enega sem se lotil za zajtrk, drugega pospravil za kasneje. Tu sem imel pripravljeno tudi pivo, a ker sem se preveč dobro počutil, ga zjutraj raje nisem pil. Veselil sem se vzpona na Nanos kot majhen otrok, pa čeprav sem imel že skoraj 130 km za sabo in dobrih 19 ur teka.

---

#### S 100 MILJ ISTRE

---

(april 2016, 171km 7100m vzponov – odstopil malo pred 120.km)

Toni si je do tu pred mano nabral kar 20 minut. Zgleda, da je res *dal gasa* na spustu. Tukaj sem dobil svoje sendviče za nadaljevanje poti. Srečal sem Tilena, ki je menil, da ga bom ujel. Sprva sem res tako mislil, da bom še marsikoga ulovil, vendar so se mi po Buzetu stvari začele zapletati, tako po malem, vendar se je nabiralo. Popil sem na hitro temnega kozla in nadaljeval. Še preden sem zapustil naseljeno območje Buzeta, sem zašel in zgubil nekaj minut. Nadaljeval sem sam, za Slovaka nisem vedel, ali je že naprej ušel ali je zadaj, saj ga nisem več videl. Kasneje, ko sem šel scat, sem ugotovil, da imam gate čisto krvave in hitro ugotovil, da me je obribalo po tamalem, zato me je tudi pri scanju peklo. Prav zanimivo, da me je zatem tudi pri teku bolj peklo, zato sem gate odvrigel in bilo je bolje. Ravno po Buzetu je bil zadnji čas za lovljenje vodilnih in ne za zapravljanje časa z zgubljanjem in podobnimi rečmi, ampak tako je pač bilo. Prišel sem do območja, kjer je bilo treba kar nekajkrat prečkati graben. Pri teh grabnih sem se dostikrat izgubil, saj nisem vedno takoj obsvetil odsevnika na drugi strani. Najprej sem mislil, da prečkamo samo enkrat in zato si nisem hotel močiti *švaplov* in sem šel previdno po kamnih čez, a sem kmalu videl, da sem brez zveze zapravljaj čas po kamnih, saj sem slej ko prej prišel do prečkanja, kjer ni bilo kamnov in sem *fajn* zabrodil v graben. Zapravil sem kar precej časa, zato pa tudi nikogar nisem ujel. Ob kasnejšem vzponu proti Humu, me je čakal finale, saj je manjkalo zastavic na približno kilometer razdalje po makadamu. Najprej sem tekel več kot 500 metrov po pravi poti in ker ni bilo označb, sem se vrnil nazaj, kjer je bila še možnost, zaradi razcepa pri neki kapeli. Ker tudi tam ni bilo nič, sem počakal naslednjega tekmovalca, ki pa je na srečo imel navigacijo na uri in tako sem šel še enkrat po isti poti za njim. Tukaj sem izgubil precej časa in tudi volje in zaradi vsega tega mi je še ritem padel, da tudi temu tekmovalcu nisem mogel slediti. Ravno ko sem prispel do Huma je Toni že odšel. Tu sem bil na 102. km, z dobrimi 4900 m vzpona, s časom 12 ur 58 min. Za vodilnim sem zaostajal 1uro in 38 minut. V okrepčevalnici sem se lotil sendviča. Bil sem precej *v kurcu* zaradi zadnje etape. Zgubljanje mi je zelo zbil voljo, vendar sem bil še vedno odločen nadaljevati. Pot je še dolga ...

(maj 2016, 106 km in 5200 m vzponov, 3. mesto – 12 ur 19 minut, 3. mesto sem si delil s Tilenom Potočnikom, saj sva skupaj z roko v roki prečkala ciljno črto)

Teren je bil seveda razmočen, vendar ni deževalo in je bilo prav prijetno, le previdnost ne bo odveč. Kmalu smo zagrizli v prvo daljšo strmino. Pred tem smo s Tilenom, Martinom in Daliborjem ujeli Čeha, nas pa je ujel Pablo Criado Toca iz Španije. V strmini je največ moči pokazal Martin in s Tilenom za patemi sta mi malce ušla, saj se je meni nastavljal Španec, ki ni imel pravega koraka v klanec in čakal sem na priložnost, da skočim naprej v družbo Martina in Tilna. Priložnost se je pokazala in hop naprej. Ujamem onadva, a Martin je bil v klanecu vseeno toliko močnejši, da nama je spet malce ušel. Tako pridem na vrh Podrte gore skupaj s Tilenom in en za drugim nadaljujemo pot po robu krasne pokrajine. Ne glede na slabo vreme so se nam vseeno ponujali čudoviti razgledi po Vipavski dolini. Sicer je bil ta del tehnično precej zahteven, ne ravno primeren za uživanje v razgledih, a sem tu pa tam vseeno uspel pokukati v dolino in se razgledal. S Tilenom sva kar hitro ujela Martina in skupaj smo nadaljevali po robovih. Pokazal se je tudi kakšen nevaren odsek ob stezi s prepadom, tako da je bilo potrebno precej paziti in imeti oči odprte. Vmes sem se moral *usrati* in sem *kamerada* kasneje ujel. Potem smo skupaj prispeli do Otlice, kjer so zabeležili vmesni čas. Tako smo bili na Otlici v 1uri in 28min. Za vodilnima, Dejanom in Marjanom, ki sta tu bila samo 4 sekunde narazen, smo zaostajali slabih 7min. Za nami pa 13 km in 1000 m vzpona.



(foto arhivUltra-Trail Hungary)

Večina zgodbic, ki sva jih z bratom poslušala v otroštvu se je nanašala na strahove, ali bolje na nenavadna dogajanja. Mama in tudi oče sta pripovedovala o „spominu“, ko se je sorodnik, ki je nekje umiral, prišel posloviti od osebe, ki jo je imel rad. Najbolj mi je ostala v spominu zgodba o osemnajstletnem sosedovem sinu, ki je v bolnici pri Rusi hiši, v Gorici, umrl za meningitisom. Ob uri njegove smrti naj bi se v domači hiši ustavila ura, mama in sestra naj bi slišali žvenket šip v prvem nadstropju. Naslednjega dne ni bilo nobeno okno razbito. Prišla je le novica o fantovi smrti. Včasih je mama govorila o dobrih vilah, ki rade pomagajo in so zelo lepe, in potem je pripovedovala o palčkih, ki so tudi dobri, le ponagajajo radi. Beseda je nanesa tudi na vedomce, teh so se vsi bali. Vedomci naj bi bili ljudje z nadnaravno močjo, ki škodijo navadnim ljudem. Ponoči njihove duše zapuščajo telesa in zganjajo grdobije po vasi in bližnji okolici. Ljudje, ki se rodijo z nogami naprej, so vedomci. Če si takega človeka srečal, te je ponoči tlačil, in ne samo to, še za veliko drugih slabih stvari so bili krivi. V hiše so vdirali skozi ključavnico, zato so ljudje vanje vtaknili nož ali kak drug oster predmet. Tako so se skušali zavarovati pred njimi. Večkrat je povedala tudi to zgodbo: Nekaj moških je v gozdu pripravljalo drva, kuhala jim je hči enega izmed njih. Nekega večera je skuhala polento, zabeljeno z ocvirki, nekdo med njimi je pripomnil, kako bi bilo dobro, če bi imeli nekaj mleka. Takrat je eden izmed moških vstal, vzel vrv in jo zavezal okrog bližnje smreke, pristavil je lonec in posnemal molžo. Iz vrvi je priteklo mleko. Moški ga je namolzel poln lonec in samozavestno rekel: »Se bo Micka čudila, ko nocoj ne bo mleka.« Očitno je bil ta človek vedomec in je imel nadnaravno moč. O zaresnih strahovih je pripovedovala ta zgodba: Lojze se je ponoči vračal iz Gorice, kamor je peljal drva. Nazaj grede se je ustavil v kar nekaj gostilnah, ki so stale ob cesti. V vsaki je nekaj popil, tako da je bil že pošteno nasekan. Ura se je bližala enajsti, ki je veljala za uro strahov. On je bil zelo vraževeren, popita pijača pa je to samo še povečala, zato ga je bilo tiste noči pošteno strah. Prišel je do križišča, kjer naj bi strašilo, in res je tam zagledal spreved, ki se mu je bližal. Pogledal je bolje in zatrepetal od strahu. Približeval se mu je pogreb, a vsi pogrebci so bili brez glav. Revež ni vedel, kako mu je uspelo priti domov, od tiste noči si ni upal sam ponoči nikamor več. Potem zgodba o vdovi Minki, ki je umirajočemu možu obljubila, da se ne bo več poročila. Čas je tekkel in ženska si je premislila, sprejela je snubitev dobrega snubca in naročila sta oklice. Na dom je poklicala šiviljo, da bi ji sešila, kar je potrebovala za bližajočo se poroko. Ta je bila velikokrat sama v hiši. Nekega dne, ko je vdova odšla po opravkih v Gorico, je zaslišala, kako se nekdo vzpenja po stopnicah. Vznemirjena je prenehala z delom in prisluhnila korakom, ki so se bližali sobi, kjer je šivala. Slišala je, kako je nekdo vstopil in se ji približal, potem je začutila roko, ki se je spustila na njeno ramo, in moški glas je rekel: »Pa si mi obljubila, da se ne boš več ženila.« Prestrašena ženska se je ozrla, vendar za njo ni bilo nikogar. Planila je pokonci, zdirjala po stopnicah, stekla iz hiše in zbežala domov. Vdovi je povedala, kaj se je zgodilo, svetovala ji je, naj odpove poroko, a ženska ni hotela o tem nič slišati. Poročila se je

in živel mirno življenje, duh njenega prejšnjega moža se ni vrnil nikoli več. Pa še zgodba, ki sem jo pozneje celo brala, a ne vem več kje, očitno so jo pripovedovali na več koncih Slovenije. Zgodba je govorila o zelo pogumnem dekletu, ki se ni prav ničesar balo, s tem se je rado tudi hvalilo. Nekega dne se je s fanti pogovarjalo o pokopališču in se pobahalo, da si upa samo na pokopališče ob uri strahov. Dekletu fantje niso hoteli verjeti, zato so sklenili stavo. Zmenili so se, da bo punca ob uri zapičila palico v grob in tako bodo vedeli, da je bila v resnici tam. Ob enajstih se je mladenka odpravila proti vaškemu pokopališču. Fantje so jo nestrpnost čakali, marsikateri med njimi si ne bi upal sam na tisti kraj. Minila je ura, nje pa ni bilo od nikoder, spraševali so se, kje se mudi. Minevale so ure, nje pa še vedno ni hotelo biti od nikoder. Prišlo je jutro in šli so jo iskat. Našli so jo mrtvo na grobu. Palico je zapičila skozi krilo, tako ni mogla proč in umrla je od strahu. Prevzetnica je bila kaznovana, ker ni spoštovala mrtvih. Potem še zgodba o Pepci, ki se je učila za šiviljo na drugem koncu vasi.



*(foto arhiv Ivanka Kostantino)*

Delala je pozno v noč, potem se je sama vračala mimo pokopališča proti domu. Bilo jo je zelo strah. Neke noči je s pokopališča skočila v belo odeta postava in stekla za njo. Prestrašena je pritekla domov in pripovedovala bratu, da ji je sledil duh. Naslednje večere se je zgodba ponovila, dekle je postajalo vse bolj prestrašeno. Njen brat ni bil preveč vraževeren, sklenil je, da stvar razišče. Skril se je v bližini pokopališča in čakal na sestro. Dekle je prišlo do pokopališča, ven je skočila bela postava in stekla za njo. Mladenič je stekel za obema. Dohitel je duha in ga pošteno premikastil. Zanimivo je bilo, da je bil naslednji dan sosedov Francelj bolan. Njegova bolezen pa je bila zelo čudna, bil je poln modric. In še ena bolj smešna, vsaj nama z bratom se je tako zdelo. Janez je ob nedeljah rad zahajal v sosednjo vas, tam je stopil v gostilno, posedal je z znanci, z njimi pomoževal, seveda so skupaj zvrnili tudi nekaj kvartinov. Tudi tisto nedeljo je odšel v priljubljeno gostilno in se pomudil v prijetni

družbi ob dobri kapljici. Čas je hitro mineval, nad deželo se je spustila noč. Ko se je Janez končno odpravil proti domu, je bila tema kot v rogu. Ni mu bilo prijetno, tudi zato ne, ker je nekoliko pregloboko pogledal v kozarec. Nerodno se je opotekal, ko je hitel skozi temno noč proti domu, ki je stal visoko v hribu. Primajal se je do kapelice, v kateri je gorela lučka in osvetljevala Marijino podobo. Vzel je lučko in se opravičeval: »Ti, mamka božja si tu, jaz pa moram domov, zato mi, te lepo prosim, posodi lumin.« Svetilka mu je svetila in njegov korak ni bil več tako negotov. Hitro je prišel v breg do svoje hiše. Vesel je hitel pripovedovat ženi, kako dobra je bila Marija, ki mu je posodila svetilko. Ženska se je pokrižala, pograbila svetilko in z njo odhitela v vas, da bi jo tam položila na njeno mesto pred sveto podobo. Kljub njenemu naglemu ukrepanju so se naslednjega dne oglasili v njuni hiši žandarji. Nekdo je prijavil, da je ponoči Janez ukradel svetilko v vaški kapelici.



*(haiga Ivanka Kostantino)*

Ah, ta veličastnost gozdnega zelenja, ko se pustiš posrkati tišini, ki to sploh ni, saj prekipeva od zvokov. V šumenju, brenčanju, šelestenju, cvrkutanju, črikanju, petju, skovikanju in neopredeljivem spreletju oživi nekaj, kar drugje niti ne poskuša oživeti. Gozd vselej pripravi prostor, pomiri čas in potrpežljivo čaka.

Svetloba dneva pojenjuje, ko obstojim sredi poti. Bližnji hrib se dobrika soncu, naj že pride na drugo stran, jaz pa čutim, da je v gozdu danes zame še nekaj. Zaprem oči, vdihnem ... Pred očmi se mi prikaže drevo, mimo katerega so moja stopala že večkrat hodila, medtem ko sem s pogledom skušala zaobjeti buhtenje krošnje v nebo. Tja grem, se odločim, splezala bom nanj ... Odpihnem tisti večno dvomljivi glasek, ki se dobro zaveda, da ima zadnje čase vse manj besede, a me vendar skuša ustaviti, češ, deblo je preširoko in krošnja previsoka. Ne, danes ni.

Drevo me že čaka, pobožam skorjo in prislonim lice. Ena od mravelj me *pošnjofka* s tipalkami in gre svojo pot. Začnem plezati. Obsedim šele tik pod vrhom, tam, kjer so veje še dovolj močne in dajejo zavetje. Pomislim na to, da mi je bolj kot slovensko »sedeti NA drevesu« bliže angleško »to sit IN the tree«. In tako po angleško sedim »v« drevesu, mežikam v pojemajoče sonce, tiho pojem neko japonsko pesmico, posvečeno vodi, misli pa ... ah, te so obtičale že spodaj, pri prvi veji.

Poleg vseh ptic se oglasita še kukavici, vsaka z ene strani. Kmalu se vsi glasovi tako uskladijo, da zaznam ritem. Uau! Prislunem melodiji. Lepo je tu ...

Še vedno je lepo. Temni se že, pogledam navzdol in ugibam ... hm, kakih osem metrov je. Na prvi veji še vedno sedijo misli in bingljajo z nogami. Čakajo, da se spet spustim na tla.

No, zdaj vem, kam moram priti, ko se hočem v zraku prizemljiti.

---

PRIGODA O ZELENIH STENSKIH IN MODREM DREVESNEM PAJKU

---

»Si že kdaj plezala?« me vpraša trener, ko stojimo pod eno od sten v Črnem Kalu in gledamo proti vrhu, da me že boli vrat.

»Nisem še. No ja, samo na drevesa,« se nasmehnem.

»Torej boš poskusila danes, če hočeš. Malo pozneje, na tisti smeri tam. Tista je lahka.«

»Kakšne tri metre gor in nato tri metre dol. Samo, da vidim, kako je plezati v steni,« se psihično pripravljam.

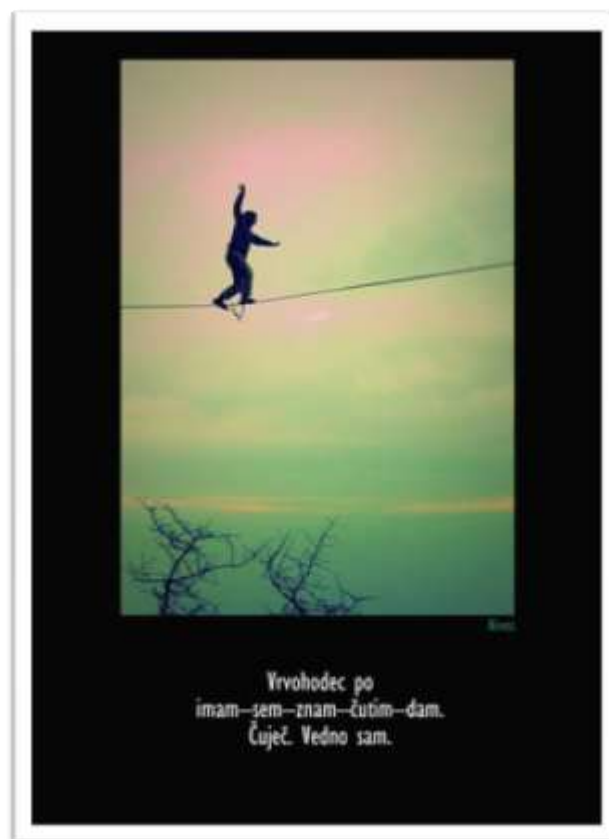


Že dobri dve uri smo tu in spodbujamo svoje otroke, ki plezajo po steni kot pajki. Moja dva sta oba v zeleni majčki, zato sta od daleč videti kot zelena pajkca. Ko se otrokom zazdi, da ne gre več, poslušajo nasvete, kam naj premaknejo stopalo, kje je oprimek, kako naj prene-sejo težo ... in naj seveda vztrajajo. Tu spodaj, na trdnih tleh, smo tako in tako vsi strašno korajžni.

Olala, na vrsti sem ... in čutim cmokič. Potiho upam, da mi bo uspelo priplezati nekje do polovice stene, tri metre bi bilo res prekratko. Na hitro še malo teorije, privežem se, obujem izposojene plezalke in: »Niveska, požen', stena je pripravljena!«

Do polovice mi gre dobro, jupi! Plezam naprej, a zgornji del stene je gladek kot ogledalo. Ni oprimkov, ni stopkov – nič, nothing, niente, ništa, nada! Zbiram moči. Z očmi pregledujem, če je zame sploh možno še naprej, morda bo za prvič dovolj. Obrišem kapljice potu s čela. Malo počivam, prilepljena na steno, in ugotavljam, da tu gor, na tej višini, prav res ni enako kot tam dol.

Še malo, še malo ... Zberem se, najdem miniaturno špranjico in uprem konico stopala. Odrinem se, od nikoder se kar naenkrat pojavi stopek za drugo nogo in potem mi spet gre ... do vrha!



*(haiga Nives Mahne Čehovin)*

Dotaknem se označene točke in zaslišim fanfare, spodaj se zbira tisočglava množica, že odpirajo šampanjce in razvijajo rdečo preprogo, na okoliških hribih pokajo ognjemeti, nebo preleti letalo z napisom: USPELO TI JE!

Hi hi, nič od tega. Samo tišina, pripekajoče sonce, utripanje tudi najbolj drobnih mišic v telesu in tisti mehek občutek v prsih. Zdi se mi, da se je še stena zmeščala.

Po vrvi se spustim do tal, trener mi da roko in se smeje.

»Čestitam! Veš, da ta smer sploh ni tako strašno lahka, ha ha. Tisti del pod vrhom je že petka. Za prvič je bilo več kot odlično.«

Zadovoljna se naslonim na bližnje drevo in na deblu zagledam pajka, ki modruje: »Res ni dobro zmeraj vsega vedeti vnaprej.«

---

## PRIGODA S ŠPANSKIM NAGLASOM

---

Stojim sredi sobane v dolgi spalni srajci. Visoki kamniti zidovi in zamreženo okno namigujejo, da sem v gradu. Prinesli so mi pismo in prsti trepečejo, ko razlomim pečat. Naglo potegnem ven papir in najprej pogledam podpis ... on je! Vztrepetam. Hitro berem njegove besede, napisane s črnilom in poševno pisavo na hrapavem papirju. Sporoča mi, da me ima tudi on rad in mi nasuje toliko lepih besed, da me ljubezen preplavlja od glave do pet. Ponovno prebiram tiste najslajše besede ... in vsa srečna pismo pritiskam na srce.

Utrne se misel, da je pismo napisano v španščini in da čisto vse španske besede razumem. In ne samo to, med branjem jih izgovarjam s perfektnim španskim naglasom!? Čakaj malo, berem špansko pismo in vse razumem!?

V trenutku se zbudim. Ahjej, to so bile samo sanje! Zavem se, da ležim v spalnici, v postelji, v pižami. Ne odprem še oči in sem čisto negibna – pa zakaj se morajo sanje ravno zdaj končati! Občutki so še vedno intenzivni, podobe grajskega zidu in težkih zaves počasi bledijo, a podoba pisma ves čas ostaja. In če preklopim nazaj v sanje, ga lahko spet berem. Še vedno razumem vse besede, a pomislim, da bo verjetno vse izginilo, takoj ko se do konca zbudim. Ničesar več se ne bom spomnila, morda samo še kakšno podobo in občutek, vsebine pa ne. Zdaj pa tu, na pol zbudjena, na pol v sanjah berem špansko ljubezensko pismo in razumem vse najgloblje odtenke besed, ki me tako božajo po duši, da v spalni srajci in tudi v pižami prekipevam od čustev.

In ko tako lebdim nekje vmes, se mi utrne dobra ideja. Zares dobra! Vem, kaj bom naredila. Tokrat, moja draga Nives, boš »nadmudrila« samo sebe. Ne boš se še odklopila od sanj, ampak boš miže, čisto tiho in mirno iztegnila roko in vzela iz predala nočne omarice diktafon. Potem se boš – še vedno miže – spustila v sanje, prebrala pismo in se posnela na diktafon. Ola, mučaca, pa če to ni ideja vseh idej! Nato pa lahko posnetek, ki ga ob belem dnevu zagotovo ne boš več razumela, pošlješ kolegici, ki je prevajalka za španščino – pa da vidimo!

Steče akcija v polževi hitrosti. V temi zatipam predal in v njem diktafon, pritisnem na gumbek in šepetaje berem pismo s še vedno perfektnim španskim naglasom in melodiko. Diktafon pridno vse posname, nato ga zadovoljna odložim na nočno omarico in s pogledom ošinem budilko. Še nekaj ur imam, lahko še zaspim, potem pa se bom popolnoma prebudila in poslušala posnetek.

Budilka zapiska. V hipu sem pokonci, saj se spomnim sanj o pismu. Iztegnem roko k nočni omarici, da čimprej zatipam diktafon. Ne najdem ga. Prižgem svetilko ... nočna omarica je prazna, če odmislim kupček knjig. Kje je diktafon?! Je padel na tla? Ni ga. Zmedeno obsedim na postelji. Potem odprem predal. Diktafon je nedotaknjen, tam, kjer je bil ves čas – na njem pa prav nobenega posnetka.

Joj joj, spet sanje v sanjah! Ne vem, kdo je koga »nadmudril«. Jih že vidim, »tam zgoraj«, kako se hahljajo.

Ampak ideja z diktafonom je bila pa dobra, ne?

---

## VILINSKE PRIGODE S STOPALI

---

Jama Vilenica, le nekaj ovinkov od doma, je ime dobila po vilah. To je poseben prostorčič v drobovju kraške zemlje. Ko si v njej in ugasnejo luči, se tudi jama sprehodi po tebi. In ni samo podzemlje vilinsko, tudi okrog jame je srce božajoče lepo.

Preden se prepustim kozmogramom na skalah pred jamo, najprej sezujem čevlje, jih skrijem v grm in se odpravim malo naokrog. Stopala požgečka trava, sprva še krtačkasto pokošena, ki nato postaja vse višja, ko zapustim urejeni del. Zaidem v gozd, vsakič v drugo smer. Hodim kar naprej, za nosom, kjer ni več utrjenih stezic in so sledi človeških nog bolj redke, če sploh so. Kdaj pa kdaj vidim uležano travo ali razrito zemljo. Tu domujejo gozdna bitja ... ena kosmata, druga pernata, tretja brenčava ... in tudi tista izmuzljivo samosvoja.

Stopam kar hitro, ne da bi razmišljala ali gledala pod bose noge, z nekim občutkom, ki ga niti ne znam opisati. »Čuječe« bi morda bila najbližja beseda, saj stopala na svoj način začutijo tla, tik preden se jih dotaknejo, in zmehčajo korak. Če je karkoli ostrega, bodljikavega, grobega ..., stopala zaznajo in spontano stopijo drugače. In tako je hoja po gozdu ves čas mehka. Tudi če traja uro ali več, na koncu nimam niti ene praske, ranice, trna ali česarkoli ... samo topla in prebujena stopala. In prebujeno sebe.

Neko poznopomladansko jutro sem se še pred službo bosonoga odpravila po visoki travi, da so mi kapljice rose močile tudi kolena, nato pa sem še malo »pomížala« v sonce. Vrnila sem se prerोजना, čeprav sem tisto noč intenzivno sanjala in se mi je zjutraj zdelo, da nimam več moči za novi dan. Čez dobro uro me je med običajnimi sporočili posebej razveselilo eno, ki ga je prijateljica kar tako, za lepši dan, zaključila s pesmijo meni ljube pisateljice Alenke Rebula. Prva kitica gre takole:

»Blagor ženskam,  
ki znajo hoditi kot vile,  
zemlja lahko zadiha  
pod njihovimi rahlimi stopali.«

Sama bi pa dodala:

»Blagor nam, ki še imamo jezera, slapove,  
gore, travnike, potoke, morje, gozdove ...  
in še lahko stopamo bosí v te svetove.«



*(haiga Nives Mahne Čehovin)*

---

## GUBASTA PRIGODA

---

Berem knjigo. Slišim mehek zvok njenih stopal, ko se približa in prisede. Nekaj časa si me ogleduje, prav čutim njen pogled na obrazu.

»Mama, zakaj imaš te gube med obrvmi?«

»Ah, te so zato, ker ves čas nekaj razmišljam,« vzdihnem.

»Se mi zdi, da še preveč.«

Pomolči in se še malo približa. »Zakaj pa imaš te vodoravne gube na čelu?«

Pogledam ji v široko razprte oči, ki čakajo na odgovor. He he, moram jo malo podražiti.

»Hmm, te so zato, ker gubam čelo, ko skrbim zate. Tako, poglej,« pomigam s čelom gor in dol, da se črte nalagajo ena na drugo.

Priviha koticke ustnic, kot da bo prasnila v smeh, a molči. Že čakam, kakšen bo komentar.

Nagne glavo in si me še natančneje ogleduje.

»Veš, kaj se mi zdi?« pokaže s prstkom na rob mojega levega očesa. »Ta velika guba mora biti od nekaj dni nazaj, ko sem te zbudila ob enih ponoči!«

Ha ha, to bo to!

*Šifra: Rdeč nagelj*

*Ker sem še vedno živ, sem s pomočjo  
Katke in Lumpija v čast dr. Franceljna  
Prešerna upal preplonkati eno od pesmi  
rolskega iz Brola  
VPB*

ti ne veš  
kako zna biti  
star moški  
sebi osamljen  
ko zunaj tulijo  
volkovi burje  
da po prvem  
niti drugem  
ne morem telo  
staro si ogreti  
ti ne veš  
v led spreminja  
hlad okoli prsi  
vse bolj stiska  
ti ne veš  
da brez ljubezni

se ne da živeti  
da vedno znova  
obledele fotografijo  
tvoj mlad obraz  
z očmi starca  
zaljubljeno gledam  
in če se mi boš  
kakorkoli oglasila  
bo zame praznik  
moral si bom  
najboljši suknjič  
svečano nadeti  
rdeč nagelj  
v gumbnico zatakni  
nov žar mi bo  
obraz razsvetljal  
in vsi se bodo  
začudeno spraševali  
kateri praznik  
je danes  
staremu gospodu se je  
od sreče malo obrnilo

Skozi čas, v lupini belih sten,  
brez zvokov zrak je nem,  
odvzete duše veter  
ne premakne ničesar več.  
V tišini iskanja svojega ega  
so besede kot val nasilja  
razbile tišino  
prebile stene  
moje duše neme.  
Kdo kaznoval je mene?  
Kdo ukazal času naj izgine,  
da podoba moja uvene?  
Kdo zbudil me bo iz teme  
nespečih rdečih oči,  
razgalil podobo raztrganih oblakov  
od besnih neviht,  
grmel noči resnici v ksiht  
v distanci resnice,  
odšel kot konec poletja  
odidejo ptice?  
Predolgo sem iskala  
tam, kjer ničesar ni,  
na imaginarnem vlaku  
potovala skozi čas,  
dokler nisem utonila  
kot Narcis v vodnjaku.

---

## NEDA ŠTOKOVIČ

---

---

### NA TISTI SIV JESENSKI DAN

---

Bil je ravno tisti dan, ko je gostilna zaprta. Saj je vedel, vendar je pozabil, kakor tudi na mnoge druge stvari in ljudi. Pred zaprtimi vrati je obstal, razočaran. Kaj sedaj? Pa tako dolgo pot je prehodil! Utrujen se je usedel na klopec pod oljko, ki se bohota pred gostilno. Še bolj sam se je počutil na ta siv jesenski dan, ker je računal, da bo v gostilni polno gostov, mogoče še kakšen znanec, s katerim bi kaj spregovoril, da bi slišal svoj glas. Nič od tega ni bilo in spet se je brez besed pogovarjal sam s seboj. Čez čas, kot da bi se nečesa spomnil, je vstal in stopil k velikemu panoramskemu oknu gostilne. *Gostilna je bila polna gostov. Ansambel je igral isto pesem. Vse je bilo enako kot takrat. Kdaj je že bilo, prej ali potem? Ni se mogel točno spomniti. V vsej tej razposajeni množici, ki je praznovala Novo leto, je ugledal poznani par. On je sedel tam in ona v prav isti obleki kot takrat. To se je spomnil. Plesala sta tesno objeta. Videl je, kako jo je stisnil k sebi in jo poljubil. Čutil je njeno trepetanje srca, takrat.* Sedaj je trepetalo njegovo srce in okno pred njim se je zameglilo. Po upadlem licu so spolzele solze neizrečenih besed. Tega ni mogel pozabiti! Utrujen, lačen in žejen se je vračal proti domu, saj je bil ravno tisti dan, ko je gostilna zaprta. To si mora zapomniti!

---

## IVAN ZOBEC

---

---

### O MARIJI V GLINŠČICI

---

*Po pripovedovanju Bogomila Zobca iz Boljunca*

Marija si je v starih časih umivala noge v nekem viru v Glinščici. Dolgo in pogosto je posedala na robu vira; zato je tisti vir dobil ime Stolica ali K'ntj'ga. Ko je bila žejna, je šla Marija pit vodo v Bukovec. Tam je majhen izvir, ki nikoli ne presahne. Iz njega neprestano vre voda in ljudje so mislili, da zato, ker se je tja hodila odžejat Marija. Boljunčani so se odločili, da bodo blizu vira Stolica postavili cerkvico Mariji v čast. Pripravili so že velik kup kamenja. Toda, ko so prišli delavci, da bi začeli zidati, kamenja ni bilo več in so se delavci vrnili domov. Ko pa je nekega dne neki mož iz vasi šel nabirat drva, je zagledal kamenje dosti više gor v hribu, na kraju, ki mu pravimo na Pečah. Šel je in poiklical delavce, tokrat so se lotili dela in zgradili cerkvico Mariji na Pečah.

## TRŽAŠKE ZGODBE

---



### TRŽAŠKE ZGODBE, 2. DEL, PRIČEVANJA VSAKODNEVNIH MIGRANTK PRIMORSKA – TRST, ANONIMNE ZGODBE

---

#### TI SI ANGEL!

---

Z Massimom sva bila dogovorjena, da se dobiva na parkirišču pri znani trgovini na Občinah ob osmih zjutraj. Preko telefona sem ga seznanila z mojo zunanjo podobo, izpostavila pa sem vpadljivo rdečo barvo las. Na dogovorjeno mesto je prišel z motorjem, in sicer direktno predme. Očitno sem bila s samo-opisom nazorna! Nekoliko me je presenetila njegova zunanja podoba. Pričakovala sem starejšega možaka, pa sem dobila predse tridesetletnika nekoliko nižje rasti, ki me je prijazno nagovoril in me povabil, naj mu z avtom sledim do njegovega doma, pred tem pa mi je razložil, kje v bližini lahko parkiram avto. Ko sem stopala po stopnicah proti njegovemu stanovanju, kjer naju je čakala Massimova žena, sem v mislih blagoslovila novo navezo. Eliza, ki nama je odprla vrata, je bila v visoki nosečnosti. Prijazen nasmeh in topel stisk roke sta me v trenutku prepričala, da bo vse dobro. Ko sem ju vprašala, kaj pričakujeta od mene, sta mi rekla, naj si delo organiziram tako, da bom lahko pospravila stanovanje in zlikala. Ponudila sta mi kavo in me opozorila, da je ustekleničena voda v hladilniku, da pa je še ena steklenica na tleh v vogalu ob hladilniku in naj kar brez strahu pijem tisto, ki mi bolj odgovarja. Pustila sta me samo doma, ker je morala Eliza na pregled h ginekologu. Najprej sem si ogledala stanovanje. V dveh nadstropjih se mi je obetalo veliko dela. Lotila sem se najprej kuhinje in v petih urah opravila vse, kar mi je bilo naloženo. Stanovanje je bilo novo in ni se mi bilo treba ukvarjati z zastarelimi umazanijami. Massimo in Eliza sta se vrnila okrog dvanajstih. Izročila sta mi ključe stanovanja, me opozorila na nekatere tehnične zadeve v stanovanju in mi dala telefonske številke prenosnih telefonov ter njuna elektronska naslova. Dogovorili smo se glede višine plačila, glede terminov in pogostosti obiskov ter si obljubili iskrenost in poštenost. To je bilo avgusta meseca. Za božično darilo sem med drugim dobila steklenega angela, na katerem je visel listek z zapisom: »Anna, tu sei un angelo!«<sup>1</sup> Takrat je bila v družini še štirimesečna Julija, ki mi jo je Eliza pogosto potisnila v naročje, da si je nekoliko odpočila, poleg tega pa je v mojem naročju takoj zaspala, saj sem ji vedno pela. Slovenske pesmi! Massimo je namreč slovensko-hrvaških korenin, Eliza pa italijanskih. In včasih je Eliza mrmraje sledila melodiji.

---

<sup>1</sup> »Ana, ti si angel!«



Ana me je ogovorila na parkirišču na Opčinah, ko sem hotela vstopiti v avto. V slovenščini, ki sem ji težko sledila. Bolje bi jo razumela, če bi govorila v italijanščini, a gospa tega ni vedela. Povedala mi je, da je Renatina sosedka, da me tu in tam videva na Renatinem dvorišču in da me vabi čistiti enkrat na teden v njeno hišo po štiri ure, če me seveda zanima. Četrtek sem imela še nezaseden, zato sem ponudbo sprejela. Ana je imela veliko hišo, a v njej je živela sama. No, ne čisto sama. Družbo ji je delal mačkon, ki se je pogosto potepal po bližnji okolici ali pa čepel na soncu kje na vrtu, ki je bil posajen s številnimi okrasnimi grmiči in zelišči. Ana je bila vdova. Že prvi dan je imela veliko povedati o tem, kako težko in z odgovorovanjem je prišla do hiše, kako osamljena je po moževi smrti in si želi družbe. Veliko je govorila, predvsem zmedeno. Pogosto nisem razumela, kaj bi mi rada povedala, pa naj je govorila slovensko ali italijansko. Sicer pa je bila zelo urejena gospa. Vse je moralo biti točno tako, kot si je zamislila. Bog ne daj, če ni bilo po njenem. Sežančanka, poročena z Opencem. Sto tisoč besed je porabila, da mi je razložila, zakaj mora biti nekaj tako in ne drugače. Duhamorno bitje. Že prvi dan sem ugotovila, da gre za pravega vampirja energije. Naj jo *skenslam*? No, vsak dinar prav pride, bom malo potrpehla, saj konec koncev čistim čisto, morda se kaj obrne, sem si dopovedovala. Po dveh mesecih sem zbrala pogum in rekla Ani adijo. Nisem iskala izgovorov – iskreno sem ji povedala, da nisem zadovoljna z najinim odnosom, pa ni razumela, kaj ji hočem povedati. Nič zato!



*(foto Patricija Dodič; Veter v laseh)*

Končala sem s čiščenjem. Štiri ure temeljitega dela v kuhinji, ki že leta ni bila pošteno očiščena, so me pošteno utrudile, poleg tega pa sem bila prepojena s hlapi čistil, ki sem jih tokrat uporabila nenavadno veliko, sicer mi ne bi uspelo očistiti nekaj milimetrov debelega kamna na cedilniku posode ter maščobe v pečici in drugod po štedilniku in v njegovi okolici. Kaj vse mora človek delati za ta ljubi kruhek! Ivana mi je ponudila kavo in sladico, kar sem z veseljem sprejela. Zahvalila se mi je za temeljito čiščenje in me za slovo prijazno objela in poljubila. Odšla sem še v sobo k njeni mami Pepini, da bi se poslovila. Ves čas mojega čiščenja je ležala v postelji, priključena na kisik. Hudo mi je bilo gledati jo tako krhko in nemočno. Devetdesetletnica je bila sicer zelo vedrega značaja. Slovenka, ki jo je mama poslala še zelo majhno k sestri v Trst, da bi se pozdravila na mediteranskem zraku, a je tam ostala nato vse življenje. Zakladnica zanimivih zgodb, ki jih je imela na zalogi še pa še, saj je do osemdesetih delala najrazličnejša dela, povezana z gospodinjstvom, bila pa je tudi varuška. Velikokrat sva skupaj zapeli kakšno slovensko ljudsko, ali sem jo zapela, ker njej ni uspelo, saj ji zdravje ni dopuščalo, k petju pa me je redno nagovarjala, saj je bila pevska duša. Vsakič ko sem jo pred odhodom domov objela in poljubila, mi je skrivaj stisnila v roko vsaj pet evrov. Bila sem v zadregi. Spraševala sem se, kaj naj naredim. Naj vzamem, pustim, naj povem hčerki? Če naju vidi pri zamenjavi denarja iz žepa v žep, me bo od sramu konec. Saj ne, da mi ne bi prišli prav, a ... Odločila sem se, da Ivani povem za najine skrivne transfere. In sem ji. Novica je ni presenetila. Kot bi že vedela za najino skrivnost: »Če ti da, vzemi, denar je njen, z njim zna ravnati, zato bodi brez skrbi glede tega,« je z nasmehom rekla in me odrešila slabe vesti. Še vedno mi je bilo vedno znova nerodno, ko mi je Pepina ob slovesu tlačila v žep denar – a vsaj moralni maček je mirno spal.

---

BIGA

---

Ne spominjam se, koliko let mi je bilo takrat, vendar dobro pomnim, da je po glavni ulici v Trstu še vozil tramvaj, ker sva se z mamu tisto jutro zapeljali do središča mesta. Otovorjeni sva bili z velikimi platnenimi vrečami, v katerih je bilo, v to sem prepričana, več kot sto šopkov šmarnic. Moja mama je imela že vnaprej naročenih določeno število šopkov, zato sva kar puščali torbe pred vrati, kajti trgovine so bile ob tisti uri še zaprte. Ko je mama raznosila še ostale stvari, ki jih je nameravala prodati pri gospodi in z vsako gospo še malo poklepetala, so se trgovine pričele odpirati. Tako sva ponovno naredili krog in tam, kjer sva ravno pustili torbe s šmarnicami, vstopili. Mama je seveda vedno in povsod v vsaki cvetličarni barantala s prodajalko glede cene, količine, velikosti šopkov in še marsičesa, vendar je bila na koncu, ko sva zapuščali trgovine, skoraj vedno zadovoljna, ne vem, ali zato, ker je obveljala njena ali zato, ker je že štela lire, ki jih je nameravala zaslužiti prihodnjič. »Dobro nama je šlo danes, zato me zdaj poslušaj. Dovolj si že velika, da te lahko samo pustim pri *Dalmatinkah*, jaz pa grem k njihovi nečakinji. Tako bova prej opravili vsaka svoje delo in potem greva hitro v

Brda nabirat šmarnice za ponedeljek, ker imam naročenih veliko šopkov,« je rekla mama. Vedela sem, da bom morala pomagati mami, to sem počela večkrat ob sobotah, a da me bo mama samo pustila pri Dalmatinkah, tega sem se ustrašila, zato sem se pričela izgovarjati: »Mama, ne moreš me pustiti same, ko pa ne razumem italijanskega jezika!« »Ni ti treba govoriti nobenega jezika, tudi razumeti ni kaj dosti, za ribanje loncev in kozic je bolje, da si tiho, da ti ne poíde moč!« je dodala mama in s tem je bil pogovor zaključen. Ko sva vstopili v stanovanje, v njem nisem bila prvič, je vame butnil smrad po cigaretah, po starem in zaprtem. Stanovanje, v katerem sta stanovali dve neporočeni sestri in njun brat, je bilo zelo veliko. Dolg hodnik se je vlekel vse do zadnjih vrat na koncu, kjer je bila prostorna kuhinja. Kljub velikim oknom in visokim stropom, je bila v prostorih tema. Okna so bila zaprta in zagrnjena s težkimi, gostimi zavesami. Starinsko pohištvo, omarice, mizice, vse je bilo polno srebrnih predmetov, spominkov, fotografij, vazic, krožnikov in še marsičesa, čemur je mama pravila »štrafaniči, ki nabirajo prah«. Sestri (starejša Marija, je bila velika in nekoliko zgrbljena gospa, druga, mlajša, po imenu Elena, pa precej manjša), sta neprestano z nogami drsali na majhnih volnenih krpah po hodniku gor in dol in tako loščili tla, ki so bila že tako ali tako svetla in gladka. Pri opraviilu pa sta neprestano kadili, se tu pa tam ustavili, otreli cigaretni pepel in ponovno drsali gor in dol. Medtem pa je njun brat, imena se ne spomnim več, udobno sedel v usnjenem fotelju in kadil pipo, ki se ni nikoli ugasnila. Mama se je na hitro v italijanskem jeziku dogovorila z gospo Marijo, ki je vljudno prikimala njenemu govorjenju, in me popeljala v kuhinjo. »Poslušaj me dobro, vso to posodo, ki je v pomivalnem koritu, moraš dobro zribati, da se bo tako svetila, da se v njej lahko vidiš. Ni mi treba poudariti, da morajo biti lonci in kozice dosti bolj svetli kot tisti naši doma, ki jih občasno ribamo, to veš sama, tu smo pri gospodi!« je še dodala mama in mi hitela razkazovati, kje in kaj lahko dobim, kar potrebujem pri svojem delu. Nataknila mi je predpasnik, ki mi je segal do podkolen, s tem da ga je v pasu spodvila ter mi ga dobro zavezala. »Ob dvanajstih pridem pote – glej, da boš do takrat končala z delom. Če boš vse v redu počistila in poribala, bova šli na ene vampe, zato se le potruj!« je dodala mama in že je ni bilo več v stanovanju. Misel na vampe, ki so bili in so še vedno moja najljubša jed, mi je dala zagona, da sem se takoj in z vso vnemo lotila ribanja. Ozrla sem se naokoli, vsepovsod je bilo polno umazane posode. Pred seboj sem imela veliko, belo, kamnito pomivalno korito, ki pa je bilo previsoko, zato mi je gospa Marija prinesla manjšo pručko, da sem tako lažje dosegla pipo. V kotu je bil na steno pritrjen cel kolut fine žice, ki smo ji rekli *lana d'aciaio*, ki sem jo po potrebi odrezala s škarjami in jo namilila. Ribala sem in ribala te gosposke lonce iz aluminija, v vsak lonec sem vložila veliko truda. Tu pa tam sem se včasih zazibala na majavi pručki in zadnji hip ujela ravnotežje, da nisem padla z nje. Loncev in kozic ni in ni hotelo biti konca, vendar mi je misel na vampe dala korajžo, je pa hkrati v meni prebudila lakoto. Zjutraj sem doma resda pozajtrkovala polno skledo polente in bele *cikorjeve* kave, a to je bilo že davno za mano. Nenadoma zaslišim zvonec. Prestrašila sem se, da je moja mama že nazaj, ko sem za seboj zagledala prijazno gospo, ki je vsak dan prinašala Dalmatinkam kruh, časopis, tobak in vse drugo, kar je gospoda rabila, kajti sama gospoda je le redko hodila po nakupih. Prijazno me je pozdravila, me potrepljala po rami, pustila nakupovalno vrečko v kotu na mizici in odšla iz kuhinje. Še dobro ni gospa za seboj zaprla vrat, je vame, v moje nosnice, priplaval tisti blaženi vabljeni vonj po ravnokar pečenem italijanskem kruhu. Ozrla sem se proti kotu, v katerem je na zid stala prislonjena plastična vrečka, ki me je mamljivo vabila, naj pogledam vanjo. Vonj po slastni osnovni hrani, po

dobroti, ki se je skrivala tam v kotu, me je mamil in vlekel v skušnjava, da sem mislila samo še na tisto pregrešno dejanje, naj vendar pogledam vanjo. Istočasno se je z radovednostjo v mojem želodcu oglašala tudi lakota, ki je postajala vse močnejša. Skoraj sem že prenehala z ribanjem in pomivanjem posode, kajti mislila sem samo še na tisto vrečko v kotu. Pogledala sem proti vratom, se prepričala, da je na hodniku vse tiho, in sestopila s pručke. V predpasnik sem obrisala sive roke ter previdno pokukala v vrečko. Poleg drugih reči, ki pa zame niso bile zanimive, je bila v plastični vrečki tudi papirnata vrečka s kruhom. Narahlo sem razprla papir, slasten vonj je še močnejše požgečkal po mojih nosnicah, ter pokukala v vrečko. Uspelo mi je prešteti tri lepo rumeno zapečene, velike bige kruha. Bile so tri, niti ena več, se pravi, da ne smem vzeti ene, četudi sem tako lačna, da bom vsak čas umrla, kajti gospa je prinesla za vsakega eno, name pa ni računala. Misel, da bi pojedla eno bigo, pa čeprav je bila kar velika - in jaz bi jo kar najhitreje zmlela brez vsakršnih težav – me je spomnila na mojo mamo. Kaj bi storila, če bi si jaz upala ukrasti bigo in jo pojesti? Ne, tega si nisem upala niti pomisliti, kajti moja mama nas je vedno učila, da kar je tuje, ni tvoje, in tega smo se pri naši hiši morali držati. Korajžno sem stopila spet na pručko in nadaljevala svoje delo. Misel na vampe mi je dala novih moči. Ko sem imela vso posodo lepo poribano in posušeno, sem jo zložila na police zadaj za mano, lepo po velikosti, da je stena polna posode spominjala bolj na izložbo kake trgovine kot na kuhinjo neke bogate gospode, ki je pred leti iz rodne Dalmacije pribežala v Trst. Bila sem vsa mokra, siva od milnice in tistega umazanega, počrnelega, odvečnega aluminija. Bila sem umazana od glave do peta. Ko sem se opirala na rob pomivalnega korita, sem se zmočila skozinskoz tako, da sem imela mokro tudi spodnje perilo. Tudi rokavi moje majčke, pa četudi so bili privihani, so bili polni sive umazanije, vendar misel, da sem končno zaključila in da bova z mamom šli na vampe, me je navdala z dodatno močjo. Vedela sem, da bom poleg vampov dobila tudi bigo kruha. Ravno ko sem splakovala korito, je v kuhinjo vstopila mama, se prijela za glavo in zgrožena rekla: »Za božjo voljo, kaj si delala, da si se tako umazala in zmočila, vsa si siva. Lahko bi malo bolje pazila, saj taka ne moreš nikamor!« je jezno rekla moja mama. V strahu, da bom ostala brez jela in užaljena in jezna, ker mama sploh ni opazila mojega dobro opravljenega dela, kaj šele, da bi me pohvalila, sem se pričela cmeriti in ugovarjati: »Obljubila si mi vampe. Kaj sem delala? Ribala sem te črne lonce, mama, kaj mogoče ne veš, kaj si mi naročila? Kaj si pozabila, da si mi obljubila vampe?« sem še enkrat poudarila in si obrisala solze v že tako premočen rokav. »Lačna sem in če me ne pelješ na vampe, bom kar iz te vrečke vzela eno bigo in jo pojedla,« sem zagrozila mami in že stegnila roko proti kotu. »Take sramote mi ne boš delala. No, pa naj ti bo, obljuba ali dolžnost, navsezadnje sva si obe zaslužili, da nekaj pojeva. Pridi, greva!« je spravljivo rekla mama, mi odvezala predpasnik in mi kar čez mokra oblačila nadela svojo suho jopo. Ko sva čez dobre pol ure čakali na jedačo v gostilni poleg pokrite tržnice, mi je priznala: »Veš, gospa Marija in gospa Elena, obe sta te pohvalili, češ da se posoda, ki si jo ti zribala veliko bolj sveti, kot kadar jo zribam jaz. Od sedaj naprej te bom vedno puščala pri njih, da boš ti to delala. Res sta bili zadovoljni s tabo!« je še poudarila mama. Res da sem bila vesela pohvale, a manj vesela sem bila mamine odločitve, zato sem takoj odgovorila: »Prav mama, če si ti tako odločila, vem, da bo moralo tako biti, vendar preden bom vstopila v stanovanje, mi boš vedno prej kupila dve veliki bigi kruha, kajti tisto ribanje naredi človeka lačnega.«

Moja zgodba sega v sedemdeseta leta, ko sem poleti po osnovni šoli delala preko vikendov v eni izmed gostiln na italijanski strani. Takrat je večina žensk iz naše vasi nosila jajca, meso, mleko, cigarete in tropinovec v Prebeneg, Dolino ali Boljunec, bližnja naselja na drugi strani meje ter jih tam prodala večinoma vnaprej znanim kupcem. Dovoljene količine proizvodov, ki so se smele nesti v Italijo, so bile majhne in ne bi omogočale preživetja, zato je večina žensk nesla več, kot je bilo dovoljeno, in višek večinoma skrila k telesu. Da so to naredile, so si pripravile posebne rute ali druge pripomočke iz blaga. Dobro se spomnim, da si je mama izdelala posebno, zelo dolgo vrečko, v katero je zložila škatlice cigaret, eno poleg druge, in si jo privezala za pas. Neke poletne sobote, julija 1970, sem se odpravila preko meje z več sosedami, med njimi je bila tudi starejša gospa Ivanka. Na pot smo krenile zarana, kmalu po peti uri, saj je bilo pred nekaterimi tri in več ur hoda. Tistega dne je moja mama ostala doma, sama pa nisem nesla ničesar v Italijo, zato sem gospe Ivanki in drugim ponudila, da jim pomagam prenesti višek proizvodov. Nekaj žensk je ponudbo hitro sprejelo, tako da sem imela kmalu polno vrečko reči. Tudi gospe Ivanki je bila ponudbo všeč, zato se je hitro skrila za grm ob cesti ter mi velela, naj počakam. V minuti ali dveh je bila ponovno na stezi in mi izročila kak kilogram mesa. Pa smo krenile dalje. Pot se je vila med klepetanjem, šalami in opravljanjem, ki sem se mu zaradi svoje mladosti le redko pridružila, večkrat pa sem ostala začudena ob kakšni pripombi. Ko smo hodile že skoraj dve uri in smo bile že blizu mejnega prehoda, me je gospa Ivanka pocukala za rokav in rekla: »Počakaj, počakaj, daj mi tisto kilo mesa nazaj, ne morem preko meje samo z enim zizkom.« Debelo sem jo pogledala in v trenutku mi je prišlo na misel, da ima gospa Ivanka običajno zelo majhne dojke, ko pa smo zapuščale vas, je bila bogato obložena. Poskušala sem jo prepričati, da bom njeno meso varno prenesla v Italijo, vendar je vztrajala pri svojem, da bo najbolj varno, če bo vse meso prenesla v lastnih nedrjih, dva kilograma mesa kot dve dojki.



(haiga Tomaž Mahkovi)

Ko sem pred šestnajstimi leti prvič odšla na delo v Trst, si nikoli nisem predstavljala, da bom tam dejansko tudi ostala. Leta so minevala in še vedno hodim vsak dan čistit po hišah. Moja prva gospa je bila *ezul*. Bila je prijetna gospa in ker je imela 83 let, sem ji enostavno rekla Nončka. Jezika nisem poznala in tako se je ona pričela ukvarjati z mano, da sem osvojila italijanščino. Pri njej so ure vedno zelo hitro tekle, kajti prijetno okolje in razumevanje ti da elan, ki ga potrebuješ za takšno in drugačno delo. Čez nekaj let je umrla, a lepi spomini nanjo še živijo.

---

NAJSTAREJŠA OBRT

---

Ruža in Janoš sta se kmalu po poroki preselila iz Slavonije (nekdaj del skupne domovine) v Koper in se zaposlila v takrat nenasitnem industrijskem gigantu Tomos. Priselila sta se kot mnogo drugih, iščoč boljše življenje. On visok plavolas mladenič z bujnim in negovanim lasiščem, ona temne polti, kot oglje bujnih črnih las, segajočih skoraj do pasu. Vitka kot manekenka z bogato obdarjenim oprsjem. Skratka, omamna vaba za moške oči. Tisti, ki so jo videli za strojem ali na tovarniškem hodniku, so jo prepoznali takrat še kot ciganko. Ni bila ciganka, vendar je po njenih žilah plapolala mešanica slavonsko-madžarsko-romske krvi. Vsi hkrati so na tihem ugotavljali in napovedovali, češ ta lepotica ne bo dolgo ostala v tovarniški hali. In tako se je tudi zgodilo. Bili so časi, ko je v prejšnji skupni domovini galopirala inflacija in so Tržačani trumoma obiskovali naše trgovine in gostinske lokale, ker so takrat z menjavo lire dobili toliko dinarjev, da so si privoščili skorajda razvratno življenje, če ga primerjamo z našim. Ob plačevanju kupljenega blaga ali zapitkov so z denarjem ravnali skrajno nizkotno, da ne rečemo podlo. Stlačili so si ga po vseh mogočih žepih, plačevali z zmečkanimi bankovci in na tak način sramotili državo in ljudi. Ruža, takrat mlada in željna življenja, je zapustila Tomos in se zaposlila najprej v ankaranskem nočnem baru, ki pa ni dajal takega zaslužka, kot si ga je obetala. Mož Janoš se je zakopal v delo. Možno je bilo delati nadure in on je tako ostajal v tovarni tudi cele dneve. Prehranjeval se je v tovarniški menzi, saj se Ruža ni videla kot kuharica za štedilnikom celo življenje. Če ni bil v tovarni, je bil v prostorih nogometnega kluba Koper, kjer je našel primerno delo, saj je bil takratni sponzor kluba ravno Tomos. Ruža se je ozirala okrog sebe in iskala boljšo zaposlitev. Čez čas je dobila informacijo, da se v Piranu odpira nov nočni bar »Tri papige«, kar je bilo res in se prijavila. Sreča. Če pa je bila zares, bomo videli kasneje. V glavnem, bila je sprejeta. Bar so od prvega trenutka oblegali tujci, seveda Tržačani, in ostali s polnimi žepi denarja. Zaslužek je bil neprimerno boljši, odpirala se je možnost postranskega zaslužka s prostitucijo. Seveda ni dolgo vzdržala ob strani. Preveč je bilo mamljivo. Janoš ni bil zadovoljen, vendar ni nič pomagalo. Hotel je otroka. Privolila je in tudi zanosila. Janoš je bil sedaj bolj miren, ker je računal na njeno daljšo odsotnost iz bara in posledično tudi prekinitvev z dejavnostjo. V času odsotnosti je Ruža v pogovorih dajala videz, da ne razmišlja več o nadaljevanju nezakonite in

kvarne dejavnosti, a se je takoj po porodu, ko je šla na delo, vse skupaj ponovilo. Še več, v baru je spoznala Tržačana z lastnim lokalom v Trstu. Zvabil jo je tja, kjer ni bila sama, in najstarejša obrt je cvetela dalje. Odhajala je z izgovorom, da hodi gospodinjit neki družini in zaradi ljubega miru Janoš ni kompliciral. Navsezadnje denar je le denar in ima veliko moč. Ni pa imel moči, da se temu upre. Za hčerkico je bolj skrbel on kot ona, saj je ni bilo tako rekoč nikoli doma. Sama sta živela za tiste čase na visoki nogi in denar pošiljala še domačim v Slavonijo. Tako sta usta mašila tistim, ki bi utegnili spraševati po izvoru denarja. Početje je trajalo sorazmerno dolgo, dokler ni tržaška policija ob neki raciji nelegalno dejavnost razkrinkala in lastnika lokala zaprla. Takrat se je na tej strani o tem govorilo, pa pisanja po časopisih je bilo. Od takrat dalje je živela gospa Ruža v Kopru. Njeno rožno lepoto so ji odnesle stranke, časi so se spremenili in v devetdesetih letih je sledil povratak v Slavonijo. Tako se je končala še ena nehvaležna zgodba z odhajanjem ženske v Trst, ki se je pod krinko gospodinskega dela, ukvarjala s prostitucijo.

---

## RAZBITA VAZA

---

Ko sem se kot mlado dekle poročila, sem iskala zaposlitev v bližini domačega kraja. Ker dela nisem dobila, sem poskusila dobiti delo kot gospodinska pomočnica v Trstu. Dobila sem si nekaj družin, ki so bile pripravljene plačevati prispevke za mojo pokojnino. Pri nekaterih gospodinjim že 35 let. Gre za družine, ki me obravnavajo, kot bi bila njihova. Pri njih dobim zjutraj kavo in opoldne kosilo, z njimi posedim po kosilu pri mizi in večkrat ob cigareti malo pokramljamo. Jaz vestno opravljam svoje delo (vedno bolj s težavo), vendar me cenijo in včasih imam občutek, da sploh ne bi mogli shajati brez mene. Pri družinah sem doživela mnogo lepega pa tudi včasih precej grenkega, vendar vsi dobro vemo, da se zadnjega v mesecu na vse pozabi. Imela sem tudi moža in ženo, ki sta v Trst prišla iz Benetk, njemu so namreč ponudili mesto v eni od tržaških bank. Že takoj, ko sem prvič prestopila dom njunega stanovanja, se mi je gospod bolj prikupil kakor gospa. Bil je človek vsega spoštovanja vreden, razsoden, pameten in razgledan ter preprost, predvsem pa je imel veliko srce, v pravem pomenu besede. Ona, gospa, nekoliko višja in starejša od njega, je bila vedno bolj zadržana, zelo fina, gospodovalna in ponosna sama nase. Še preden sem se preoblekla, mi je začela razkazovati hišo, pohištvo, slike in predmete. Pri vsakem je nekoliko postala in mi povedala ceno vsakega določenega predmeta. Figurice, sklede, krožniki, vaze so imele zame vrtoglave cene, nedojemljivo je bilo vse to bogastvo za eno ubogo kmetico. Vse mi je podrobno razložila, da so to sami unikatni ročni izdelki priznanih umetnikov in starine, ki so prehajale iz roda v rod. »To,« mi je zabičala, »se pomije samo na moj ukaz!« Jaz sem seveda prav dobro razumela in izpolnjevala vse njene ukaze in želje vseh sedem let, ki sem jih preživela pod njuno streho in sem nekako kar dobro shajala. Z gospo sem bila zmeraj nekoliko bolj zadržana, medtem ko sem se z njenim možem, predvsem ko nje ni bilo doma, prav lepo sproščeno pogovarjala. Rad se je šalil, znal je prisluhniti vsaki moji težavi in mi znal tudi večkrat svetovati in pomagati, nemalokrat tudi finančno. Ko je po sedmih letih zbolel in so ga na nosilih odnesli iz stanovanja, me je prijel za roko in mi jo močno stisnil. Oba sva jokala, kajti vedela sva, da gre za slo-

vo. Besede, ki mi jih je takrat že s težavo izrekel v slovo, nosim še vedno v srcu in me spominjajo na čudovitega človeka: »Ne daj se, ne kloni nikoli! Pošten in delaven človek ima vedno svoj ponos in glavo pokonci in takšen človek si ti, takšna ostani!« Dal mi je veliko nasvetov, vendar tega nosim še danes v sebi. Po njegovi smrti sem še vedno gospodinjala pri njih, vendar manj ur tedensko. Nekega usodnega dne pa se mi je zgodilo nekaj groznega, kar se lahko zgodi samo človeku, ki pač opravlja svoje delo. Gospa mi je že takoj zjutraj ukazala, naj pomijem skledo, ki je bila seveda unikat priznanega umetnika, ročno izdelan iz muranskega stekla, modrozelenene barve z debelimi robovi in zelo tenkim dnom, kvadratne oblike. Že takoj, ko sem potopila skledo počasi v vodo, sem zadela z vogalom skledo ob pomivalno korito. Škoda, ki je bila storjena, je bila seveda zelo velika, saj je moja gospa v izbruhu hysterije, jeze in precej visokih tonov kar naravnost izjavila: »To boš vse plačala, naj ti kar povem, da je bila skleda pred nedavnim ocenjena na 270.000 lir!« Naj za primerjavo samo povem, da smo tisto pomlad naredili na hiši fasado, ki nas je stala 4.759.000 lir. Tresla sem se kot šiba na vodi, najraje bi umrla od vsega hudega, vendar toliko močna sem še bila, da sem v solzah pritrdila: »Da, vse bom pošteno plačala!« Četudi nisem vedela, kje bom dobila omenjeno vsoto denarja, saj sem si denar za fasado pred par tedni izposodila prav pri njeni prijateljici, pri kateri sem ravno tako gospodinjala. Moj mož me je potolažil in mi predlagal, naj se z gospo dogovorim glede odpovedi (saj tja tako ali tako nisem mogla več hoditi v službo) in tako bi prišla do moje odpravnine in s tem vsaj delno poplačala škodo. V tistih dneh mi je nemalokrat pred oči stopila podoba pokojnega gospejinega moža in večkrat sem se spraševala, le kako bi odreagirala on. Verjetno mi tega zneska ne bi bilo treba plačati, kajti on je vedno govoril, da kdor dela ne naredi narobe nalašč, četudi se mu pri delu večkrat kaj zgodi slabega ali napačnega. Novico o moji odpovedi sem gospe tudi predlagala. Vse je sprejela precej mirno in razumno tako, da mi je kmalu priskrbela izračun odpravnine za sedem let, vendar mi je še vedno manjkala precejšnja vsota denarja. Sem človek, ki nekako verjame v določeno človeško usodo, verjame pa tudi vase in v svoje poštenje in prepričanje. Tako sem tistega četrtka pozvonila na vrata v trdni veri, da predam ključke, podpišem pogodbo o poravnavi in se za vedno poslovim od gospe. Na moje veliko presenečenje je bila že pokonci, urejena kot vedno, in še preden sem odprla usta, da bi rekla zbogom, je že hitela z opravičevanjem, razlaganjem, obžalovanjem: »Oprosti, za to moje ravnanje. To noč sem sanjala pokojnega moža in je name kričal, kar ni bilo nikoli v njegovi navadi, da ti delam krivico in skrbi, húdo, ki si ga ne zaslužiš. Skleda pa je samo skleda. Ženske, kot si ti, delavna in poštena, pa ne more narediti noben umetnik. Pozabiva na vse skupaj, pokojni mož bi tako hotel. Še enkrat oprosti!« Nisem mogla verjeti besedam, solze odrešenja in sreče so kar lile, solze ponosa pa so napolnile tudi oči gospe. Obe sva jokali (takrat sem jo videla prvič jokati, jokala ni niti ob smrti moža.). Objeli sva se, se poslovili in izročila mi je odpravnino v celoti. Ko sem se spuščala po stopnicah iz bloka, sem naredila križ in se še enkrat obrnila v vrata, ki so se žalostno zaprla za menoj: »Hvala, gospod. Tudi tokrat ste mi priskočili na pomoč, kot vedno.« Upala sem in verjela, da se ne vrnem več. Vendar je hotela usoda drugače. Ko sem po štirih letih obnavljala delovno dovoljenje, so mi na zavodu za zaposlovanje (Ufficio di lavoro) rekli, da dotična oseba že štiri leta ne plačuje prispevkov za mojo pokojnino. Razložila sem, da pač tam ne delam več. »Gospa,« mi je predlagala uslužbenka, »če ste *furbasta*, jo lahko tožite, saj vas ni odjavila in po zakonu vam je dolžna plačati 4 leta, čeprav ne delate več pri njej, v nasprotnem primeru stopite v kontakt z njo in naj podpiše izjavo o



prenehanju zaposlitve. Vendar, nikoli se ne ve, mogoče vam bodo ravno ta štiri leta prišla prav, ko boste iskali pokojnino,« je še dodala. In ker sem še naprej hotela ostati poštena, sem osebno stopila do gospe in ji ponudila papirje, ki jih je razumljivo takoj podpisala in rekla: »Nisem se motila o tvoji poštenosti, vedno bolj dokazuješ, da sem imela prav!« Prav in še kako prav je imela uslužbenka na uradu pred štirimi leti, sem spoznala, ko sem čez čas priložila na pokojninskem zavodu vse papirje, da bi se upokojila. Tam so mi povedali, da mi do minimalne pokojnine manjka še leto in osem mesecev delovne dobe. Tako sem jaz, poštena žena, delala še celih pet let, ker se je med tem časom podaljšala delovna doba. Na pokojnino še danes čakam, ker nimam dovolj let in tudi tokrat se je podaljšala delovna doba, tako da težko verjamem, da jo bom jaz, poštena ženska, sploh čakala. Povem vam, ne splača se biti pošten. Pa kdo je dandanes še sploh pošten?

---

### ZMAJI NE ŽIVIJO LE V PRAVLJICAH

---

Očetje, strici, naši predniki, vsi so se težko borili, da so nam priborili svobodo, za kar sem jim neizmerno hvaležna, kajti svoboda je življenje in življenje je hotenje vsakega izmed nas. Hotenje po lažjem življenju me je privedlo v Trst, v različne družine – kot hišno pomočnico. Čeprav ni vedno lahko, sem se tam tudi marsikaj naučila, izkusila dobro in slabo, spoznala pomen besede spoštovanje. Tako je Trst korenito spremenil tudi moje osebno življenje. Spoznala sem pomen besed mož in žena. Ker se nisem poprej učila italijanščine, sem morala začeti od začetka, saj so osnove nujne za komuniciranje. V dobri družini kar gre, drugje pa je hudo, če se ne znaš braniti. Tako sem opravila tečaj iz italijanskega jezika, za kar sem moji mentorici zelo hvaležna, saj mi je dala temelje, na katerih lahko gradim dalje. Prišla sem gospodinjit k starejši gospe, zlati ženski, takih verjetno ni dosti. Gospa je bila slabšega zdravja (upam in želim ji, da bi bila še dolgo živa, predvsem pa zdrava), zelo premožna, lepa, poštena in dobra. Imela je gospodinjo iz Romunije, ki ji je stregla vsak dan v tednu, razen ko je bila prosta, ob petkih. Takrat sem prihajala jaz. Bilo je res božansko. Zakaj dobro ne traja? Gospa me ni nikoli priganjala, vsako moje delo je zelo pohvalila, pripovedovala mi je o svojem življenju, o mladosti, ki ji res ni bila lepa, saj je ostala sirota. Zrasla je pri teti, se zelo mlada poročila, si ustvarila z možem družino in ob njem je bila zelo srečna. Pred desetletjem je ostala vdova. Podedovala je precejšnje bogastvo, med drugim tudi verigo trgovin, kar pa ji ni zmešalo glave, ni je pokvarilo. Znala je ceniti vsako življenje. Še vedno jo imam zelo rada, saj takšnih ljudi ne srečaš pogosto. Rekla mi je tudi, da ji vsakokrat, ko pridem, polepšam dan. Ja, rada me je imela. Gospa je bila duša v človeški podobi. Zmotno je bilo, da je ta duša imela med drugimi otroki tudi hčer-zmaja, ki je pogosto prihajala k njej. Po mojih izkušnjah, hčere ni dosti zanimalo mamino počutje, bolj ji je šlo za njeno finančno stanje. Bil je lep dan in gospa si je zaželela iti malo ven, v trgovino. Pospremila sem jo, ker se je nisem upala pustiti same, pa tudi želela je, da grem z njo. Mimogrede sva zavili še v banko, se ve, po njeni zahtevi. Kljub njeni starosti - imela je 89 let – je zgledala izredno dobro. Pospremila sem jo do okenca blagajne in se odmaknila precej nazaj, tako da še danes ne vem, ali je denar dvigovala, ali je karkoli overjala. Glavo, torej pamet, je imela za njena leta še kristalno čisto. Umsko

je bila zelo zdrava, če se izrazim drugače, zato moje pomoči pri okencu, po mojem mnenju, ni potrebovala. Ko je opravila, sem jo vljudno vprašala, ali je pospravila denarnico in zaprla torbico - zaradi morebitnih *borsegiatorjev* (urnih tatov ženskih torbic). Šli sva še v trgovino in potem domov, ker je bila gospa utrujena. Tudi tega dne je prišla na obiska zmajevka, torej njena hči. Ko je izvedela, da sva bili na banki, je znorela. Kot vsakokrat doslej, sem ji tudi tokrat podala vse račune, čeprav je gospa plačala nakup s svojimi evri. Nahrulila me je in mi zabičala, da je nikoli več ne peljem na banko. Ne vem, česa se je bolj bala, ali gospe, da preveč dvigne ali potroši, ali mene, da bi ji morebiti ne kaj ukradla. Pa saj sem ji polagala račune za vsak evro, četudi sem šla samo po kruh. Vprašala sem jo: »Kaj pa, če gospa hoče iti? Kaj naredim v takem primeru? Naj jo pustim iti samo?« Začela je besneti, da je nisem čisto nič razumela. Lepo in mirno sem ji razložila, kako je bilo in da nisem nič videla, niti vzela. Ponovno in razločno mi je rekla, da mi prepoveduje z gospo na banko in tudi, če gospa vztraja, naj si kaj izmislim in ne grem. Za kosilo sem med drugim pripravila zarebrnice. Na naš način, brez paradižnikove omake oz. *šalše*. Zopet je bilo hudo. »Kdo je to svinjarijo naredil?« je kričala. Oglasila sem se. »Fuj, fuj, » je kričala in češ da ona tega ne bo jedla. Vrgla je hrano v smeti. Spekla je druge, s paradižniki. Ja, tisti so pa res bili dobri. Moja gospa me je poklicala h kosilu, vendar sem se zlagala, da ne morem jesti, ker me bolita trebuh in glava in nisem šla, saj sem bila sita jezikave juhe, ki se je spletala okoli vsega. Ponovno sem počistila kuhinjo, pomila posodo, pozdravila gospo in šla domov. Bil je ponovno petek, ko sem se spet odpravila k stari gospe. Bila je zdravstveno šibka, ker je bilo precej vroče in menda je slabo spala. Ko je vstala, sem ji pripravila zajtrk, še prej sem ji izmerila pritisk in sladkor, vse skrbno zapisala v zvezek, ji dala zdravila, malo sva poklepetali in potem je šla gospa v kopalnico, da se uredi. Tudi doma je bila vedno urejena, lepo oblečena, naličena in počesana. Medtem ko se je urejala (večinoma brez moje pomoči), sem ji pospravila posteljo in počistila sobo. Zelo sem se prestrašila, ko je prišla iz kopalnice. Trepetala je, čeprav je bilo poletje, bilo je vroče. Posedla sem jo, ji ponovno naredila meritve, vse je bilo v mejah normale, le njeno telo ne. Dala sem ji kozarec vode in jo pospremila do postelje. Z njo je bilo slabše in slabše. Nisem vedela več, kaj naj, pa tudi strah me je bilo – poklicala sem hčerzmaja. Upala sem, da bo takoj prišla in da bo vse dobro, tudi zame. Pa sem se zmotila, kajti preko telefona mi je sproročila, naj je ne motim, ker ima svoje delo (je namreč lastnica trgovine) in ko bo lahko, bo prišla. »Kaj naj naredim?« sem glasno razmišljala. Bala sem se za gospo in zase. Začela sem z obkladki in masiranjem in čez čas je gospa zaspala. Joj, kako je bil tisti dan dolg – zdel se mi je dolg leta. Minute so bile ure, bile so večnost. Ko je gospa zaspala, sem šla delati, ker sem si morala zbistriti misli. Težko mi je bilo, pa ne od dela, marveč od strahu za gospo, venomer sem tekala v sobo, menjavala obkladke, prisluškovala bitju srca, spet delati, spet v sobo ... Bilo je močno čez poldan, ko je hči vendarle prišla. Jezna, vzvišena. Ni me vprašala, kaj je bilo, kako sem poskrbela za njeno mamo. Pregledala je meritve, odvihrala v sobo, gospo dvignila iz postelje, ji dala kozarec belega vina (prinesla sem ji ga seveda jaz, meni je pa zabičala že v začetku, da ji vina ne smem nikoli dati). Kmalu sta šli obe v kuhinjo. Oddahnila sem si in se zahvalila bogu za pomoč. Čeprav sem bila psihično utrujena, sem vseeno gospodinjala dalje. Iz kuhinje so prihajale dišave, pripravljala je kosilo. Venomer je hodila sem in tja; bila je nervozna in me je kontrolirala. S sesalcem sem čistila v dnevni sobi, ko je že stala za mano in zavpila, češ, ali ne vem, da se parket ne čisti s sesalcem, ampak z metlo in da sem ji uničila parket. Res je, tam pa tam je manjkal kakšen košček, pa ne

zaradi sesalca, pač pa od starosti in dotrajanosti. Nisem ji molčala, ker takrat sem že vedela, kakšen bo konec. »Gospa, jaz ga ne znam očistiti z metlo, ker je preveč prašen,« sem mirno odgovorila, čeprav je v meni vrelo. »Poglej, tukaj manjka, pa tukaj,« mi je kazala. »Pa ne od sedaj, pač pa, ker je star,« sem ji razlagala. Ona pa je morala imeti prav, zato ni nehala. Potem sem pa vzkipela: »Pa poglejmo,« sem vzkliknila, odprla sem sesalec, vzela vrečko ven, jo stresla pred njo. Gledala je kot ris, vendar koščka ni našla. Potem mi je rekla, da sem ga skrila, medtem ko ni bila pozorna. Še preveč je bila pozorna, a na njeno žalost, koščka res ni bilo. Potem sem res nalašč počistila z metlo, saj tak je bil ukaz. »Še vrata očistim in konec,« sem rekla. Ponovno mi je bila za hrbtom: »Pa začni čistiti od zgoraj dol, ne pa od spodaj gor!« mi je ukazala. Tako je bila pobebavljena, da ni videla, ali ni hotela videti, da stojim na lestvi in da čistim zgoraj. »Danes ne čistim vrat prvič,« sem se prisiljeno posmehnila. Moj delavnik se je počasi iztekal, šla sem v kabinet, kjer sem se preoblačila, se preoblekla, preobula, vse svoje stvari dala v vrečko, si umila roke in šla v kuhinjo, da ju pozdravim, čeprav se mi je gospa mati zelo smilila. Kuhinjska tla so bila polna testenin, štedilnik *ajoj*, korito prepolno umazane posode, na mizi pa še vedno vsi krožniki. Kot bi bilo vse v najlepšem redu, vse čisto, sem šla k starejši gospe, ji stisnila roko, jo nežno poljubila, ji zaželela mnogo zdravja in se poslovila. Nisem ji povedala, da ne pridem več, ker sem jo spoštovala, imela rada in je nisem hotela videti žalostne, tudi bala sem se zanjo, da se ji ne bi ponovno poslabšalo. Hči me je povprašala, ali ne mislim počistiti kuhinje. »Ne, ker sem zaključila moje ure, za katere me plačate,« sem odgovorila in šla proti izhodu. Potem je pobesnena, češ da tukaj ukaže ona in ne jaz in da moram počistiti še kuhinjo. »Ne, ne danes ne nikoli več – ker ne pridem več!« sem se ji upala oporeči. »Kako, kako si upaš z mano tako govoriti, saj si brez nas uboga, uboga sirota,« je tulila in se hinavsko posmehovala. Bolelo me je, seveda me je bolelo. »Ni važno, če sem uboga ali bogata, sem pa poštena in delavna in ne vaša sužnja,« sem ji zabrusila in se ji grenko, a od srca nasmejala ter se močno udarila po prsih. To pa jo je res razjezilo. Začela me je zmerjati, zamahnila z roko in ne vem, če me ne bi udarila, da nisem na hitro pohitela proti izhodu. Tresla sem se, telo je trepetalo, a čutila sem neizmerno olajšanje. Bila sem srečna, čutila sem se osvobojeno. Kljub temu, da dela za osem ur ne najdeš zlahka, sem se poslovila in ni mi žal, čeprav sem še vedno doma, ker ni službe. Pa čeprav takšne, na črno. Ni mi žal, ker sem resnično raje revna, kot pa sužnja neki brezveznici, ki ne pozna dostojanstva. Kmalu zatem sem slišala, da je tudi drugo *sciavo* odslovila. Želim jim obilo sreče, predvsem pa zdravja in zdrave pameti.

## ZGODBARNIČICA

---



---

DŽAN BEKRIĆ

---

ONA

Ona je lepa  
kakor jutranja zarja,  
koža dišeča  
kot roža dehteča.  
Njene oči  
kakor dragi kamni  
svetijo mi v noči  
in mi pomagajo zaspati.  
Ona je ... samo moja.

---

TAJA ČERMELJ

---

ON

Jaz fanta si želim,  
da ob njem lahko zaspim.  
Ko bi nesrečna jaz bila,  
ob njem bi se potolažila.  
  
Vedno ob meni on bi stal,  
s problemi soočati bi se znal.  
Na iskrenosti ne bi pozabila,  
saj prevar bi se rada izognila.  
  
Prosti čas bi z njim delila,  
se novega dne ob njem veselila,  
lepe trenutke v srcu bi nosila.  
  
V fitnes skupaj bi hodila,  
športne bi bila postave  
in, seveda, pogoj, oči so plave.

## TANAJA ČESNIK

---

ONA

ON je ON, ON si TI,  
tisti, na katerega mislim vse noči.

Ko zagledam te,  
ustavi se mi srce.

Ko v tvoje modre oči pogledam,  
se zavedam,  
zavlačujem, da povedala bi ti,  
srce zavzel si mi.

A kaj naj jaz za to,  
jaz imam tebe, ti imaš njo.

---

## LEA ČUMURDŽIĆ

\*\*\*

On je tisti.

On je tisti, ki v meni prebudi  
sladke misli.

On je tisti razlog, ker jaz cele noči  
ne spim  
in o njem sama s sabo govorim.

Veš, moje srce zaustavilo se je,  
ko zagledala sem te.

Tvoj pogled vznemiril me je.  
Ali to pomeni, da zaljubljena sem že?

---

## SARA DELISE

---

### MOJ IDEALEN FANT

Bi moral biti malo višji od mene, ne preveč suh in niti preveč debel, lepega videza. Bilo bi mi všeč, če bi imel lep pogled, po možnosti lepe modre globoke oči. Nasmeh mi veliko pomeni, zato si ga predstavljam z lepimi belimi zobmi. Imel naj bi urejene kratke lase, rjave barve. Njegov način oblačenja naj bi bil preprost, a ne zanemarjen. Imel naj bi vedno prijeten vonj.

Razen zunanjšega videza bi želela, da bi bil simpatičen, prijazen, romantičen, vedno pripravljen prisluhniti. Moral bi biti smešen oz. hecen in vesel, ko bi se zabavali. V njem bi rada videla osebo, h kateri se lahko zatečem, če bi imela problem, in bi z njim delila neko lepo novico.

Moral bi biti močan in nežen istočasno.

Imel naj bi svoj

JAZ

in se ne bi kar tako pustil prepričati drugim.

Še posebej bi pri njem cenila odkritosrčnost in spoštovanje. Z njim bi rada delila iste interese, kot npr. nogomet. Še ena pomembna stvar je, rad bi moral imeti živali.

Če pomislim ...

morda bi bilo boljše, če ne bi imela

idealnega fanta,

ker zanimivo je ravno to, ko te nekdo preseneti.

---

## URŠKA GERŽINA

---

### MOJA PUSTOLOVSKA ZGODBA

Pozdravljeni, ime mi je Klara in danes vam bom predstavila svojo zgodbo. Začelo se je, ko sem imela deset let. S starši sem odpotovala v Anglijo. Tam smo se naselili v lepo hišico. Nekaj časa je trajalo, da sem se naučila angleški jezik. Nekaj tednov po mojem potovanju sem odšla s prijateljicami v grajske ruševine. Vsaka je s sabo vzela zložljiv šotor, hrano, spalne vreče, igre in vžigalnik ali vžigalice. Do noči smo že postavile vsaka svoj šotor ter zakurile ogenj. Zvečer smo na palčkah spekle hrenovke in penice za posladek. Po dobrem obedu smo se še malo pogovarjale, nato pa je vsaka odšla v svoj šotor. V šotoru sem še pisala staršem, da sem v redu, potem pa odšla spat.

Sredi noči me je zbudil glasen hrup. Zbudil je tudi vse moje prijateljice. Vse smo pokukale iz šotorov in se spraševale, kaj se je zgodilo. A odgovora nismo dobile. Usedle smo se pred šotore in se marsikaj pogovarjale. Nato sem na vrhu hriba zagledala konje. Na konjih je nekdo sedel in se nam približeval. Ko sem na to opozorila svoje prijateljice, so se vse skrile v šotore.

Jaz in Katy pa sva nekaj časa počakali. Tako sva se zatopili v pogovor, da sva pozabili na konje in ljudi, ki so jih jezdili. Nekdo naju je opazoval. Tega sem se zavedla šele, ko je konj zarezgetal. Ljudje na konjih so bili odeti v črna ogrinjala, imeli so maske na obrazu. Res, prava nočna mora, a to ni bila nočna mora, to se je res zgodilo. S Katy nisva vedeli, kaj bi. Poglavar tolpe je zlezal s konja ter ukazal, da naju dva ugrabita. Od strahu sploh nisva zbežali, ampak sva sedeli pred šotori. Poglavar je govoril v čudnem jeziku, ki ga nisem razumela. Ugrabili so naju, a nisva kričali. Sedeli sva v košari za na hrbet. V košari sva bili petnajst minut. Nato smo prispeli do majhne lesene vasi. Odpeljali so naju na konec vasi in naju v kolibi zaprli v kletke. Tam sva ostali še celo noč. Zjutraj sem se takoj zbudila, saj sem mislila, da sem sanjala. Zmotila sem se. Še vedno sem bila zaprta v kletki. Bila sem lačna in žejna. Pogledala sem proti prijateljičini kletki, tudi ona je žalostna sedela v njej. Naenkrat pa so se vrata silovito odprla. Odprl jih je gospodar, ki nas je včeraj ugrabil. Vsaki je v kletko vrgel kos kruha in odšel. Pojedli sva kruh. Nato sem ob steni zagledala ključ. Vzela sem palico, ki je ležala tam, ter vzela ključ. Odklenila sem sebe in Katy ter potihoma odprla vrata. Pokukala sem skozi vrata in videla, da lahko pobegneva. Zgrabila sem Katy ter stekla iz vasi. Znašli sva se v črnem gozdu. Nekaj ur sva hodili, potem pa zagledali zeleno travo. Stekli sva tja in zagledali sonce. Bili sva tako srečni, da vam ne morem niti opisati. Nekaj časa sva si odpočili, potem pa nadaljevali pot. Prišli sva do sadovnjaka. Tam je sedela stara ženica. Vprašali sva jo, če lahko utrgava nekaj sadežev, ki tu rastejo. Dovolila nama je. Vsaka je utrgala dve jabolki in sva odšli k starki. Zahvalili sva se ji in jo vprašali, kje je Malo mesto. Rekla je, naj greva samo naprej. Čez nekaj ur sva prispeli do Malega mesta. Od tu sva odšli na vlak in se odpeljali v London. Končno sem bila doma.



*(foto Neta Vergan)*

PROTIDEŽEVNA JUHA V MOJEM DOMAČEM KRAJU

Bilo je nekega jesenskega jutra. Naša družina je načrtovala pohod na Snežnik. A ker že cel teden dežuje, smo ga morali odpovedati. Doma smo se dolgočasili. Razmišljali smo, kaj bi počeli. Jaz in moj bratec Miha sva se igrala s kockami, mama je kuhala kosilo in oče je gledal Pirate s Karibov. Mamo sem vprašala, če ji lahko pomagam. Rekla je, da lahko. Skuhali sva joto. Ko je ura odbila poldne, sva poklicali očeta in bratca. Pojedli smo, pripravili mizo in se pridružili očku. Naredili smo kokice. Zunaj je še vedno deževalo in celo nebo so prekrivali črni oblaki. Prišla je noč in odšli smo spat. Zjutraj je še vedno deževalo. Poklicala sem prijateljico, če se dobiva. Pritrdila je. Prišla je k meni in spraševali sva se, kaj bi počeli. Naenkrat sem se spomnila, kako bi lahko odgnali dež. Vzeli sva čaj in ga vlili v velik lonec. Vse sva mešali pet minut, dodali sva še drobtinice in kosti od juhe. Vse skupaj sva kuhali. Na koncu sva dodali še prašek protideževin in vse skupaj odnesli ven. Iz lonca je začelo zelo smrdeti, oblaki so se razpršili in posijalo je sonce. Vsi otroci iz vasi so v škornjih prišli skakati po lužah. Skakali smo do večera. Ko smo prišli domov, so nas mame in očetje z brisačami obrisali in okopali ter oblekli v pižame. Odšli smo spat. Ponoči sem imela najlepše sanje vseh časov. Sanjalo se mi je, da sem postala metulj in preletela cel svet. Ko sem se zbudila, sem vso zgodbo povedala mami, očetu in bratcu ter noni, nonotu in teti.

---

ŽIGA HRVATIN

---

\*\*\*

To je moja domovina,  
kjer  
postavljen je moj dom,  
kjer  
ptički glasno pojo,  
kjer  
je vse naokoli mavrično,  
kjer  
nebo je vedno jasno,  
kjer  
nikoli ni preglasno,  
kjer  
je mirno in lepo.



\*\*\*\*

Ti si moj sonček,  
ki spremlja me vse dni.  
Rad te imam,  
zato te nobenemu ne dam.

Lepota moja največja si,  
to si zapomni za vse dni,  
ker nihče mi ne pomeni toliko  
kot ti.

---

MAJA KASTELIC

---

\*\*\*

Slovenija, tu sem doma,  
prekrasna dežela tisočerih barv,  
tukaj živeti nikomur ni žal,  
dežela, ki najlepše koticke ima.

Najlepša jezera so v tej deželi,  
Blejsko, s cerkvico pojočo,  
Cerkniško, z vodo presihajočo  
in Bohinjsko, ob katerem bi ves dan presedeli.

Od tu znani umetniki,  
ki so sledili za sledmi sledem,  
to so naši pisatelji in poetniki.

Jurčič, pisatelj z Muljave na Dolenjskem  
in naš največji pesnik, njegova dela so zlatniki,  
France Prešeren iz Vrbe na Gorenjskem.

## AJLA KEKIĆ

---

\*\*\*

Slovenija, dežela ljubezni in sreče, lepih znamenitosti, čistih rek.  
Država moči, znanih oseb in lepih mest.  
Polna energije, lepih odnosov in pravih prijateljev.  
Majhna si, a dragocena.  
Najbolj varno se počutim v tebi.  
Kadar sem v težavah, rada me objameš.  
Tvoje srce je ponosno kot Triglav.

## JAKA KLUN

---

\*\*\*

Potoki, gozdovi in slapovi,  
prelepe poti, ki vodijo do čudovitih stvari.  
To je ta naj, ki me takoj požene v raj,  
v majhni brkinski vasi se nahaja moj kraj.  
Njega ne bom nikoli zapustil,  
ker če ga, se bo moja duša strla do srca.  
Tam za vedno bom ostal  
in tudi kmetoval.



*(haiga Ivanka Kostantino)*

ONADVA

On.  
Visok, močan, hiter,  
nikoli zaspan.

Ona.  
Mila, nežna  
kot kapljica dežja.

Onadva.  
Nikoli za skupaj,  
a zapomni si,  
ljubezni vedno zaupaj.

TISTI DEŽEVEN DAN

Tisti deževen dan  
na nič nisem mislil,  
dokler se nisem  
globoko zamislil.

Kdo  
ohranja mojo srečo,  
tudi kadar vse je bedno?

Kdo  
je luč v moji temi  
in prižgana bo za vedno?

Ti polepšaj dan zaspan,  
tudi vsak deževen dan.

## JAN KRIŽMAN

---

### MOJA POPOLNA DEKLICA

Moja  
popolna  
deklica

ima svetlo rjave dolge lase. Ko piha veter, se njeni lasje poigravajo v njem.  
Spominjajo me na angelčke, ki končno pridejo na zemljo.  
Zvečer, ko se začenjajo vžigati luči, so njene oči ena od svetlo modrih zvezd na nebu.  
Njeni lesketajoči beli zobje so kot reflektor.  
Njen prečudovit nasmeh je kot sladek košček najboljše torte.

### HADIS MEJDINOSKI

---

### MOJA DOMOVINA

Moja domovina.  
Slovenija.  
Si najlepša pokrajina.  
Športnike oblekla v zelene drese si,  
zmagovalna ti.  
Čeprav si mehka kot puh,  
imaš še vedno kokošji duh.



*(haiga Tomaž Mahkovic)*

---

MICHELLE MESAREC

---

\*\*\*

Tvoje  
oči  
so modrina neba.  
Tvoja  
frizura  
so valovi morja.  
Ti si žarek sonca,  
ki sveti sredi noči,  
še dan, ki se ne konča,  
je s tabo deljeno dva.  
Kadar ob meni te ni,  
srce k tebi želi.  
Nate mislim,  
preden zaspim.

---

SARA MEZGEC

---

\*\*\*

Če želite pogledati si lepoto,  
lepoto, da je take na svetu ni,  
pridite v Evropo.  
Majhna državica,  
ki le nekaj večjih mest ima,  
po imenu je Slovenija.  
Njeno glavno mesto je Ljubljana,  
če ti pa večja mesta niso všeč,  
odpelji se do Škocjana.  
Človeške ribice so pri nas doma,  
v Postojnski jami živijo,  
ko vidijo turiste, se takoj razveselijo.

Poizkusiš lahko veliko dobrot:  
kranjsko klobaso,  
prekmursko gibanico,  
za bolj posebne okuse ajdove žgance  
in našo potico.

Če bolj šport te zanima,  
pojdi do slovenskega morja,  
prečudovite obale ima  
in sončna široka obzorja.

Če bi raje plezal,  
se do dobrega razmigal,  
pa pojdi v Alpe,  
tam lahko delaš tudi salte.

Veliko stvari bi našlo se še,  
a kaj ti toliko sploh govorim,  
pridi sam pogledat to lepoto si,  
ker vem, da vseč ti bo prav v vsaki vasi.

---

#### ŠPELA MIKOL

---

ON

On.

Je lep in prekrasen.

Je moj sanjski fant in moj junak.

Oblači se po najnovejši modi in nosi prekrasno frizuro.

Ponosno se sprehaja po ulicah.

On

se dobro zna zabavati,

ker to na duši mu leži

in ko se družimo,

čas mine,

kot da ga ni.

## AVDI NIMANAJ

---

ONA

Ona  
je lepa kot sonček,  
sladka je kot bonbonček.

Ona  
vame strmi,  
v moji glavi cveti.

Ona  
bo za zmeraj moja  
in nikoli ne bo postala tvoja.

## ANJA NOVAK

---

KORENJAK

Poglej ga, korenjaka, želela bi ga vsaka,  
z modrimi očmi te osvoji,  
z nasmehom te oslepi,  
ko po hodniku koraka.

Ima napete bicepse,  
na trebuhu same mišice,  
v očeh žareče iskricice  
in strašno močne tricepse.

Njegovo telo je natrenirano,  
oblečen je kot hollywoodski velikan,  
za zdravje skrbi pretirano.

Oh, kam to vodi?  
Samo o njem razmišljam,  
On meni sodi.

---

TRISTAN PEČAR

---

ONA

Vsakič, ko zagledam te,  
upam, da opaziš me.  
Tvoje oči so tako modre  
kot sanjsko morje.

Ko vstopim v tvoje okolje,  
to je zame veselje.  
Nisem pravi glasbenik,  
ampak ti si moj ognjenik.

Vsak dan te opazujem  
in vedno premišljujem.  
Zdaj vprašal te bom,  
prosim, naj ne bo polom.

---

VID PETOHLEB

---

ONA

Najlepša od vseh je Ona.  
Z lepimi očmi gleda Ona.  
Biser med biseri je Ona.  
Najprijaznejša med najprijaznejšimi je Ona.

Od vseh me razume samo Ona.  
Najrajši me ima samo Ona.  
Zame edina je Ona.  
Najbolj popolna oseba je Ona.

Zame ena in edina  
na celem svetu je Ona.  
Brez nje moje življenje  
popolno bilo bi ne.



DOMOVINA

Do  
mo  
vina!

Je kraj,

kjer sem srečna.

Je prijazen kraj, ki me ščiti in varuje pred hudobnim svetom.

Je svetloba, ki nikoli ne ugasne, je ljubezen, ki nikoli ne umre.

Je kraj miru, v katerega ne vstopi živa zloba,

ne vročina ne mraz ne toplota.

Je kraj, kjer ni virusov in ne okužb.

Tu ni zime in ne poletja, ampak je pomlad, kjer vse cveti.

Potoki šumijo, trava zeleni, listi na vejah brstijo,

vrtnice postajajo vse bolj rdeče, roza, oranžne, rumene ...

Ptice pojejo na vejah cvetočih češenj.

Nebesa!

Pravi raj, kjer uživam s svojo družino.

Ljubezni je lahko več, a domovina je samo ena in edina.

Kamor koli bom šla, ne bom je pozabila, čeprav se morda ne bom vrnila.

Slovenija.

Čudovita pokrajina.

Občudujem

tvoje visoke gore,

bleščeče reke,

valove morja,

velika zelena polja,

kjer je večno sonce doma,

kjer ni črnih oblakov in ni dežja,

kraj oddaljen od teme sveta.

MOJ ON

Moj on,  
tisti, s katerim bom preživela svoje odraslo življenje. Upam, da bo oče mojih otrok in dedek  
mojih vnukov.

Lepo bi bilo imeti napravo, v katero vpišeš vse lastnosti, ki jih hočeš pri neki osebi in ona ti to  
osebo ukroji. A, žal, ni tako. V življenju moraš imeti veliko srečo, da srečaš tisto osebo.

Osebo,  
ki ti spodnese svet pod nogami,

Osebo,  
ki verjame vate in ti vanjo,

Osebo,  
ki te večkrat prijetno preseneti, kot pa razočara.

To so sanje, a nekateri so to osebo srečali in z njo preživeli del življenja.

Če si dovolim sanjati, bi imela črnolasega plavookega, visokega, primerno grajenega Njega.  
Takega, ki bi imel oči samo zame, ki bi me znal nasmejati, potolažiti in sodelovati z mano. Da  
bi bil primeren očka in bi znal zamenjati pleničke, ko mene ne bo doma. Da bi me presenetil  
za rojstni dan in mi kupil darilo, ki bi ga jaz hotela, in se spomnil najine obletnice. Takega, ki

mi pri petintridesetih ne bi rekel:

„Draga, se grem iskat.”

In ker imam še kanček upanja ...

Takega,  
ki ne bi pretirano glasno smrčal.

Pri mojih letih mi je dovoljeno sanjariti in morda bom jaz ena tistih oseb, ki bo srečala  
pravega.

Takega,  
s katerim si bova po petdesetih letih zakona pred spanjem še vedno dala ljubčka

in  
zaspala  
z roko v roki.

---

## FILIP STANONIK

---

\*\*\*

Slovenija, moja domovina,  
ki me obdajaš s čudesi narave,  
zate bi zapel pesem iz ljubezni prave.

Moj dom prelep, del Evrope si,  
daješ mi življenje,  
zato ti želim najlepše želje.

Najboljša si kokoška,  
zato ti povem,  
da stran od tebe ne grem.

Slovenija,  
tu sem doma,  
kjer je najlepši del mojega srca.

---

## REDON SUKA

---

### SLOVENIJA

V Sloveniji živim veselo.  
Najlepše je v Brkinih. Tu sem doma, izpod gora.  
Tu je najlepše na svetu.  
Žal mi je za vse, ki te brkinske lepote ne vidijo.  
Tu smo prijazni ljudje, odprtega srca.

---

## MELANIJA ŠTURM

---

### PROTIDEŽEVNA JUHA V MOJEM DOMAČEM KRAJU

V Gradišču že cel teden dežuje. S svojima prijateljicama se zelo dolgočasimo. Odločile smo se, da pokličemo teto Kuho, da vsi skupaj skuhamo protideževno juho. S sestro Julijo sva poklicali prijateljico Lano in ji povedali, da bomo skupaj s teto Kuho pripravili protideževno juho. Vsak izmed nas je k teti prinesel sestavine, ki jih je našel pri sebi doma. Lana je takoj

pritekla in prinesla solato, korenčke, paradižnike in čebulo, ki so zrasli na babičinem vrtu. Jaz in Julija pa sva prinesli jabolka, marelice, pomaranče in banane. Teta Kuha je pripravila velik lonec, v katerega smo dali pet litrov vode. Počakali smo, da je voda zavrela. Med čakanjem smo vse sadje in zelenjavo dobro oprali in zrezali na majhne koščke. Ko je voda vrela, smo v lonec dali marelice in korenčke. Voda se je takoj obarvala v svetlo oranžno barvo. Nato smo v lonec stresli še preostalo sadje in zelenjavo. Ko smo vse sestavine dali v lonec, je napočil čas, da teta Kuha strese v posodo še prašek protidežin. Nenadoma se je voda v loncu pobarvala v temno modro barvo. Vse skupaj smo še enkrat dobro premešali. Naša protideževna juha je bila gotova. Počakali smo, da se malo ohladi. Nato smo se odpravili na igrišče sredi vasi in lonec postavili na sredino igrišča. Vse tri smo začele plesati okoli lonca, da bi pregnale dež. Čez deset minut se je na nebu pojavila mavrica, ki je bila tako barvita, kot so bile naše sestavine v loncu. Dež je počasi prenehal in pojavilo se je sonce. Zelo smo se ga razveselile. Prepričane smo bile, da je dež odgnala naša protideževna juha.

---

## TEJA UCIN

---

### ZMEŠANA PRAVLJICA

V odprtem morju so na Silvestrovo praznovali rojstni dan Male morske deklice. Ker je imela ognjeno rdeče lase, je dobila vzdevek Vžigalica. S svojimi sestrami se je igrala v grajskih sobanah, na vrtu in v potopljenih ladjah. Velikokrat so poslušale zgodbe o človeškem svetu, ki jim jih je pripovedovala njihova mama, kraljica. Ko je Vžigalica dopolnila petnajst let, je lahko prvič odšla na površje. Tokrat jo je spremljala njena mama. Usedli sta se na skalo in ogledovali človeški svet. Mama je imela s seboj vžigalice in ji pokazala, kako čudovito svetlobo oddajajo. Navdušeno je prižgala prvo vžigalico in prikazal se ji je božič s čudovitim božičnim drevescem. Naslednjič je odšla sama na površje in zopet prižgala vžigalico. Tokrat se ji je v plamenu prikazal lep prostor s pognjeno mizo in pečeno gosko. Tako je prižgala vžigalico za vžigalico in uživala v čudovitih prizorih. Med igro je opazila, kako je ena zvezda padla z neba na obalo. Vžigalica je hitro vstala, ker je videla, da na mestu, kamor je padla zvezda, leži princ. Odplavala je do obale in pohitela k njemu. Ker je videla, da plitko diha, je prižgala vžigalico, ki je oddajala čudovito svetlobo. Svetloba je princa obudila, Vžigalica pa je prestrašena skočila v morje. Šele čez nekaj dni je ponovno odšla na površje. Usedla se je na obalo. Igrala je svojo igro in za seboj pustila veliko zgorelih vžigalic. Princ se je v teh dnevih vračal na obalo, da bi našel deklico, ki ga je obudila, a ni imel sreče. Tistega dne je opazil na obali kup vžigalic in sklenil, da tam počaka. Naslednje jutro je Vžigalica spet prišla na obalo. Tam sta se srečala s princem, ki ji je v zahvalo dal poljub, ta pa ji je spremenil morski rep v noge. Zaljubila sta se in poročila. Skupaj sta živela na gradu, kjer sta se jima rodila dva otroka in skupaj so srečno živeli do konca svojih dni.

---

## VTISNICE

---

---

### VTISNICE

---

Druženje, druženje in še enkrat druženje. Super skupina mlajših seniorjev, enkratnih, zabavnih. Vse to je več kot zadetek na lotu. Jaz komaj čakam, da mine mesec in vas vse spet vidim, slišim in poslušam. Obenem se učim. Skratka meni je več kot lepo. Biti sprejet, to je v današnjem času redkost, v naši skupini pa je to vrednota. Res, Patricija, okoli sebe imaš ljudi, ki so vredni vsega občudovanja, spoštovanja, priznanja in objema. Nad vsemi pa mora biti ena "tečka", ki zna voz ustaviti, če gre prehitro, ali pognati, če se hoče predčasno ustaviti. Sama sem vse življenje delala z ljudmi, zato vem, kako naporno zna to biti. Ti si mlada in polna energije, pa tudi odločna, tako da smo lahko veseli, da toliko svojega časa posvečaš Zgodbarničarjem.

Irina Telban

---

### PRIMER PISEMCA ZGODBARNIČARJEM

---

Priznam, da nisem vedela, da imajo tudi drugo hrano tako dobro, ker sem doslej jedla le pico v Porkisu in tudi z moje strani so vredni vseh pohval, tudi postrežba je bila dokaj hitra in prostor super in sploh vi vsi. In priznam tudi, da mi je večer minil, kot bi minili dve minuti. Hvala tudi za vse vaše zgodbe, ki ste jih prebrali, tudi tiste o tem, kako se počutite pri Zgodbarnici in mogoče je prav, da povem, (tudi zaradi Netinega pisanja), da ja – včasih MORAM biti tečna, ker drugače ne gre in upam, da to razumete in čim bolj sprejmete. Voditi skupino dvajsetih ali skoraj, ni lahko, pa mi ni težko in tudi obremenjujoče ne, je pa res, da je treba včasih zatežit, tudi večkrat, pa če vam je prav ali ne, ker drugače vsaj nekateri ne slišijo. Ampak to so malenkosti. Ste fenomenalna skupina, ki jo hvalim vsepovsod, s katero živim kot z družino in vam povem, da mi z vami ni težko iti/storiti kamorkoli/karkoli. Letos je program naše zgodbarnice rahlo drugačen, kot opazate, ravno zato, ker sem morala poprijeti vajeti v svoje roke, ker mi predlogov ne pišete in zato je letos več srečevanj, manj prebiranja zgodb, ampak vseeno jih je. V februarju se potem dobimo v knjižnici in se posvetimo zgodbam. Prosila bi za vaše predloge, glede delovanja v 2018/2019, kaj si želite početi, kaj si ne želite, Ivan je povedal svoje, tako bi si želela od vsakega od vas, če se da. In to je to. Rafael hvala za fotkanje in za pošiljanje. Upam, da ste bili tudi z obdarovanjem zadovoljni in da boste prešli v novo leto vsi mladostni, veseli, plešoči, pojoči in sploh. Lepo praznujte vsi skupaj in vsak posamično in se vidimo v novem 2018, morda s kom še prej. Hvala vsem in en velik objem vsem, če pa še kaj mi pade na pamet, vas tako obvestim. Srečno vsem, Patricija.

Patricijo sem poznala bolj na videz, raje bi rekla, da je nisem poznala. Že na prvem srečanju so me zgodbarničarji vzeli za svojo. Ko sem začela pisati, predvsem kratke zgodbe in zgodbe, sem jih na srečanjih z veseljem brala. Pa nas je znal urni kazalec prehiteti, pa je kakšna ostala tudi neprebrana. V Zgodbarnici so tudi posebneži, talenti v prelivanju narečnih besed na papir. Zbrane zgodbe kot tudi žlahtna poezija so shranjene v PDF skriptah na portalu Kamra. Očitno mi je zelo všeč, da sem del ustvarjalne skupine, ki jo več ali manj dobro vodi Patricija. Življenje jo je naučilo, da zlepa ne popusti in nas na vse pretege nagovarja in spodbuja, včasih celo pretirava, da ogenj ustvarjalnosti prehitro ne zaspi. Kar nekaj nas je, ki že štejemo več desetletij in nas jutri lahko več ni. Zgodbe pa bodo ostale zanamcem v spomin. Kaj vse nas je *tokalo*, ko smo potovali skozi razburkan čas, ki mu rečemo življenje. Patricija hvala.

Neta

\*\*\*

---

Če sedaj, ko leto je za nami,  
prelistam vsako srečanje nazaj,  
ugotovim, da vsakokrat, ko smo se zbrali,  
bilo lepo je, skratka vse naj, naj!

Smo brali, komentirali, raziskovali,  
postali bolj razgledani in podkovani,  
v naše zgodbe smo vložili kar veliko matre,  
pri tem pa pridni upoštevali nasvete naše Patre.

Nekdo za šalo ali pa za kratek čas,  
a vsi za dobrobit vseh nas.  
Si včasih kdo s pisanjem olajša svojo dušo,  
vsak pa vztrajno dokazuje, da ni še za pod rušo.

In da so naša druženja še bolj zabavna,  
smeh in sreča sta kar stalna, predvsem pa glavna.  
A tisti, ki bi radi nam se pridružili,  
le pridite, se dobre volje boste tudi vi naužili.

In zdaj ko novo leto se nam približuje,  
vsak od nas že nove zgodbe kuje.  
Naj bo novo leto polno samih lepih misli,  
Naj bo zdravo, srečno, naj bo tako, kot si vsak zamisli.

Zlata Cergol

Zgodbarnica 2016/2018

Zbrala, uredila in lektorirala: Patricija Dodič  
(Knjižnica Kozina, Kosovelova knjižnica Sežana)



Oblikovanje in prelom: Tomaž Mahkovic

Samizdat

Hrpelje, 2018